

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Bilgi TOMO

109369

GÜL İLE SİTEMKÂR HİKÂYESİ ÜZERİNDE
KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd.Doç.Dr.Dilaver DÜZGÜN

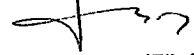
109369

ERZURUM-2001

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalının, Türk Halk Bilimi Folklor Bilim Dalında, jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd.Doç.Dr Dilaver DÜZGÜN

Danışman/Jüri

Prof.Dr. Bilge SEYİDOĞLU
Jüri

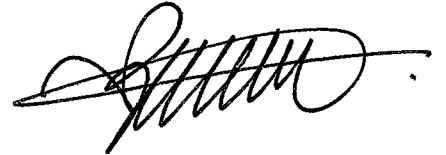
Yrd.Doç.Dr. Lütfa SEZEN
Jüri

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

(İMZA)

Doç.Dr. Vahdettin BAŞÇI
Enstitü Müdürü

BİBLİYOGRAFYA.....	181
EK-1. ESKİ HARFLİ TAŞ BASKI NÜSHASI.....	184
EK-2. ESKİ HARFLİ BASKI NÜSHASI.....	185

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**GÜL İLE SİTEMKÂR HİKÂYESİ ÜZERİNDE KARŞILAŞTIRMALI BİR
ARAŞTIRMA**

Bilgi TOMO

Danışman: Yrd.Doç.Dr.Dilaver DÜZGÜN

2001-SAYFA:

Jüri: Yrd.Doç.Dr.Dilaver DÜZGÜN

.....
.....

Bu güne kadar üzerinde ayrıntılı ve doyurucu bir çalışma yapılmamış olan Gül ile Sitemkâr hikâyesi halk hikâyeleri içinde önemli bir yere sahiptir.

Halk hikâyelerinin formuna uygun olarak tasnif edilmiş olan Gül ile Sitemkâr hikâyesi üzerinde yapmış olduğumuz bu araştırmamız, Önsöz ve Girişin dışında iki Bölüm, Sonuç, Bibliyografya ve Ekler kısmından ibarettir.

Giriş kısmında halk hikâyesi kavramı ve Türk halk hikâyelerinin şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durduktan sonra araştırma konumuz olan Gül ile Sitemkâr hikâyesi üzerinde yapılan çalışmalara değinildi. Yaptığımız araştırmalar sonucunda Gül ile Sitemkâr hikâyesi hakkında herhangi bir inceleme yapılmadığı görüldü. Ancak hikâye bir çok defa neşredilmiş ve bazı araştırmacılar da eserlerinde hikâyeden kısaca bahsetmişlerdir. Bu bölümde bu neşirleri ve eserlerin adlarını kronolojik olarak verdik.

Birinci bölümde üzerinde durduğumuz hikâyeyi bilimsel yöntemlerle incelemeye çalıştık. Bu inceleme ile Gül ile Sitemkâr hikâyesinin dört varyantında da motif ve epizot bakımından büyük benzerlikler olduğu görüldü. Hikâyedeki motifler Stith Thompson'un "Motif Index of Folk-Literature" adlı eserinden hareketle tespit edildi.

Hikâyenin şahıs kadrosuna baktığımızda Türk halk hikâyelerinin genel formuna uygun olduğu görülüyor. Kahramanlar yüksek tabakadan insanlar, etraflarındakiler ise onlara yardım eden veya işlerini zorlaştıran tali kişilerdir. Hikâyede geçen terimlerden hareketle zamanın geçmiş zaman, mekânın ise Horasan şehri olduğunu söylendikten sonra hikâyenin yapısı, dil ve üslup özellikleri üzerinde duruldu. En az şiir içeren ve masal formuna en yakın olan S varyantı dahil bütün varyantlarda nazım-nesir bir arada kullanıldığı görüldü.

Aynı zamanda hikâye görülen geçmiş zaman kipiyle anlatılarak daha canlı bir şekle sokulmuştur.

Hikâyede şiirlerin geniş bir yer tuttuğu ve büyük çoğunluğunun da birinci derecede kahramanlar tarafından söylendiği görülmektedir. Bu bölümde hikâyedeki şiir sayısı ve beyit sayısı ayrı iki tablo halinde verildi. İncelememiz sonucunda hikâyedeki şiirlerin halk şairlerinin elinden çıkmadığı yargısına varıldı.

Çalışmanın Sonuç kısmında ise incelemede elde ettiğimiz neticeler sıralandı. İkinci Bölümde ise Metinlerle İlgili Açıklamalarla birlikte metinler verildi.

Bibliyografya, yazarların soyadlarına göre alfabetik olarak düzenlenmiştir. Ekler kısmında ise elimizdeki eski harfli iki ayrı metin verildi.

ABSTRACT**M.A.THESIS****A.COMPARATIVE RESEARCH ON THE STORY “GÜL AND SİTEMKÂR”****By****BİLGİ TOMO****Adviser: Assistant Professor Dr.Dilaver DÜZGÜN****2001-Page: 185****Examination Committee: Assistant Professor Dr.Dilaver Düzgün**

.....

.....

The story Gül ve Sitemkâr on which a thorough and satisfactory study has not been made yet occupies an important place among folk stories

The present study we made on the story Gül ve Sitemkâr which was classified in accordance with the folk stories form consists of two sections being Conclusion and Bibliography with an Addendum in addition to the Preface and Introduction chapters.

Studies made on our research subject, the story Gül ve Sitemkâr, were mentioned in the Introduction Chapter after handling the folk story concept and the form and content characteristics of Turkish folk stories. As a result of our research it was concluded that not an serious study had been conducted on the story Gül ve Sitemkâr so far. However, the story was published many times and some researchers mentioned this story very briefly in their works. In this chapter we gave chronologically these publications and the names of these works.

We tried to analyze the story with scientific methods in the first chapter. It was determined that there are great similarities regarding the motifs and episodes between the four variants of the story Gül ile Sitemkâr. The motifs in the story Gül ve Sitemkâr were determined using the criteria in Stith Thomspon's work titled Motif Index of Folk Literature.

We find agreement with the general form of Turkish Folk Stories while considering the characters in the story Gül ve Sitemkâr. The heroes or heroines are people from high aristocrat class, and those around them are unimportant, secondary people helping them or causing troubles for them. Taking into consideration the terms used in the story, the time

span was found to be Past and the setting was found to be the city of Horasan. After that the constructional, linguistic and stylistic characteristics were dealt with. It was found that prose and poetry were used together in all variants including the S variant having least poetry and being colesst in form to that of Tales. Moreover, the story was narrated in the lived-past tense mood and thus a more lively atmosphere was obtained.

It is seen that poems occupied a great portion in the story *Gül ile Sitemkâr* and that most of these poems were cited by the main characters in the story. In this chapter the number of poems and the number of coplets were given in two separate tables. As a result of our research, it was concluded that the poems in the story were not produced by folk poets.

The results we obtained were listed in the conclusion chapter of this research. In the second chapter, texts as well as explanations on the texts were given.

Bibliography was arranged alphabetically according to the surnames of the authors. In the addendum, two different texts written in Ottoman inscription were given.

ÖNSÖZ

Türk kültürünün değerli hazinelerinden olan halk hikâyeleri bir bir incelenmekte ancak yine de bu zenginlik tam manasıyla su yüzüne çıkarılamamaktadır. Günümüzde birçok araştırmacı bu kültür zenginliğimizi irdelemekte, bir çok araştırma yapmaktadır. Yapılan bu çalışmaların bu geniş kültürü ortaya koymasını temenni etmekteyiz.

“Gül ile Sitemkâr Hikâyesi Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma” isimli bu çalışma taşbasma (TB), eski harfli basma (M1), sözlü (S), yeni harfli basma (M2) olmak üzere 4 varyant üzerinde yapılmıştır.

Giriş ve iki bölümden oluşan bu çalışmada Gül ile Sitemkâr hikâyesi bilimsel açıdan incelenmeye çalışılmıştır. Giriş kısmında halk hikâyeleri hakkında bilgi verilmiş, daha sonra Gül ile Sitemkâr hikâyesi üzerinde yapılan çalışmalar anlatılmıştır.

I. Bölüm çalışmanın esasını teşkil eden inceleme bölümüdür. Bu bölümde elimizde bulunan 4 varyant 11 epizot altında incelenerek karşılaştırılmış, motif kavramı ve hikâyedeki motifler üzerinde durulmuştur. Ayrıca hikâye şahıs kadrosu, zaman ve mekân açılarından incelenmiştir. Bu bölümde hikâyedeki manzum kısımlar da incelenerek bütün varyantların şiirleri karşılaştırılmıştır. Aynı zamanda hikâyede yapı ve şekil, dil ve üslup özellikleri üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın sonuna bibliyografya bir de eski harfli orijinal iki metnin fotokopisi konulmuştur. Elimizde bulunan S varyantı ise Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Ed.Fak., Türk Dili ve ED.Bölm Öğretim Üyesi Sayın Yrd.Doç.Dr.Doğan KAYA’dan temin edilmiştir.

Yaptığım bu çalışmada değerli görüş ve önerilerinden yararlandığım Sayın Hocam Prof.Dr.Bilge SEYİDOĞLU’na çalışmanın sonuna kadar yanımda olan ve bilimsel telkinleriyle bana yol gösteren saygıdeğer hocam Yrd.Doç.Dr.Dilaver DÜZGÜN’e, M2 ve sözlü varyantı bize ulaştıran Yrd.Doç.Dr.Doğan KAYA’ya, S varyantını kasetten yazıya dökmeme yardımcı olan eşim Mustafa TOMO’ya minnet ve şükranlarımı bir borç bilirim.

Bilgi TOMO

Erzurum-2001

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
Mat.	: Matbaa
TB	: Taşbasma Nüsha
M1	: Matbu Nüsha-1
M2	: Matbu Nüsha-2
S	: Sözlü Metin
s.	: Sayfa
Yay.	: Yayınları, Yayınevi
Çev.	: Çeviren
A.Ü.	: Atatürk Üniversitesi
Ünv.	: Üniversite

GİRİŞ

Türk halk hikâyeleri kültürümüzün en değerli hazinelerinden biridir. Destanla roman arasında bir geçiş türü olmuştur. Destanlarda gördüğümüz dışa dönük mücadele ve nazım tekniği halk hikâyelerinde yerini toplumdaki iç mücadelelere ve nazım-nesir karışık bir tekniğe bırakmıştır.

Bu türde tahkiye esastır. Duygu yoğunluğu nazım parçalarıyla ifade edilmekte, konu daha realist çizgilerle verilmektedir. Âşık hikâyeciler tarafından kendine has bir üslûpla sunulan halk hikâyeleri bütün bu özellikleriyle destanla roman arasında bağımsız bir tür olmuştur.

“Türk halk hikâyeleri, zaman seyri ve coğrafya-mekân içinde ‘efsane, masal, menkabe, destan vb.’ mahsullerle beslenerek dinî, içtimâî hadiselerin potasında iç bünyelerindeki bağlarını muhafaza ederek milletimizin roman ihtiyacını karşılayan eserlerdir”¹. Nesrin yoğunlukta olduğu ancak nazım parçalarıyla süslenmiş olan halk hikâyeleri mevzuları bakımından Baratav’a göre ikiye ayrılmaktadır;

1-Kahramanlık hikâyeleri

2-Aşk hikâyeleri

“İçinde dövüş, vuruş kırma, kabadayılık ve babayiğitlik maceraları bulunan hikâyeler kahramanlık hikâyeleri; mevzuda merkezi sikletin aşk maceralarında bulunduğu hikâyeler de aşk hikâyeleridir”².

Günümüzde bir çok araştırmacı halk hikâyelerini derlemiş, üzerlerinde incelemeler yapmıştır. Ancak hâlâ birçok halk hikâyesi incelenmeyi beklemektedir.

Halk hikâyeleri üzerinde yapılan çalışmalar, metin neşri ve incelemeler olmak üzere iki kısma ayrılabilir. Ancak yaptığımız araştırmalar sonucunda Gül ile Sitemkâr hikâyesi hakkında herhangi bir inceleme yapılmadığını gördük.

¹ Şükrü Elçin, Halk Edebiyatına Giriş, Ankara, 1986, s.444.

² P.Naili Boratav, Halk Hikayeleri ve Halk Hikâyeciliği”, İstanbul 1988, s.34.

Gül ile Sitemkâr hakkında müstakil bir çalışma yapılmamış olmasına rağmen hikâye neşredilmiş ve bazı araştırmacılar eserlerinde hikâyeden kısaca bahsetmiştir. Tespit edebildiğimiz metin neşirleri şunlardır:

Gül ile Sitemkâr, (Altı Adet Resimli) Şems Matbaası, İstanbul, 1332, 36 s.

Gül ile Sitemkâr, Yusuf Ziya Matbaası, İstanbul 1341, 19 s. Taşbasma Kitapta Hurşid İle Mahmihri Hikâyesi de var.

Süleyman Tevfik, “Gül ile Sitemkâr” Türkiye Basımevi, İstanbul, 1935.

Selâmi Münir, “Gül ile Sitemkâr”, Bozkurt Matbaası, İstanbul, 1938.

Gül ile Sitemkâr, (Beş Adet Resimli), İstanbul Maarif Kitaphanesi, İstanbul 1959.

O Spies de 1929 yılında yazmış olduğu “Türkische Volksbücher” adlı eserinde Türk halk hikâyeleri hakkında bilgi vermiş, halk arasında en beğenilen ve en çok bilinen halk hikâyelerinden biri olarak da Gül ile Sitemkâr’ı saymıştır³.

O.Spies’in bu çok kıymetli eseri halk kitaplarını daha geniş bir ölçüde incelemekte ve halk-aşık hikâyelerine toplu bir bakış sağlamaktadır. Bu kitap sayesinde Türk halk romanları üzerinde yeni bir orijinal bir inceleme ortaya konmuştur.

Yine Gül ile Sitemkâr’a Pertev Naili Boratav’ın “Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği” adlı eserinde rastlıyoruz. 1946 yılında yayınlanmış olan bu eserde de hikâyemizden sadece bibliyografik olarak bahsedilmiştir⁴.

Orhan Acıpayamlı, “Antropoloji” dergisi 1.Cilt 2. sayısında Türkiye Folklorunda Hikâye ve Masallar hakkında bir bibliyografya hazırlamış, bu bibliyografyaya Gül ile Sitemkâr hikâyesini de almıştır⁵.

³ O.Spies, “Türkische Volksbücher”, Leipzig, 1929 (Çev.Behçet Gönül), Türk Halk Kitapları: Mukayeseli Masal Bilgisine Bir İlave, İst. 1941.

⁴ Boratav, a.g.e., s.24.

⁵ Orhan Acıpayamlı, “Türkiye Folkloründe Hikâye ve Masallar Bibliyografyası, Antropoloji. 1. Cilt, 2.Sayı, 1964, 122-140s.

Ayrıca Yrd.Doç.Dr.Dilâver Düzgün'ün 1997'de yapmış olduğu “Âşık Mevlüt İhsani; Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler” adlı çalışma neticesinde Mevlüt İhsani'nin “Gül ile Sitemkâr” hikâyesini bildiği ortaya çıkmıştır⁶.

Bir de Yrd.Doç.Dr.Doğa Kaya'nın elimize ulaştırdığı, 1999 yılında Sivas Mumcular Köyü'nden derlenmiş “Gül ile Sitemkâr” hikâyesinin varlığından da söz edebiliriz.

⁶ Dilaver Düzgün, “Âşık Mevlüt İhsan”ı, Hayatı-Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler”, Erzurum, 1997, s.22.

İ.BÖLÜM
İNCELEME

I-GÜL İLE SİTEMKÂR HİKÂYESİNİN EPİZOTLARI VE VARYANTLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Gül ile Sitemkâr hikâyesinin incelemeye esas aldığımız dört varyantı karşılaştırıldığı zaman bunlar arasında motif ve epizot bakımından büyük benzerlikler olduğu görülür. Sözlü varyantta karşılaştığımız bazı farklılıklar bu genel yargıya varmamıza engel sayılamayacak niteliktedir.

Öncelikle hikâyemizin temel yapısını ortaya çıkaracak olan epizot incelemesi yapacağız. Hikâyemiz 11 epizottan oluştuğundan bu incelemeyi 11 başlık altında sunmaya çalıştık.

1-Kahramanların Aileleri ve Sosyal Durumları

Bütün varyantlarda kahramanların aileleri yüksek tabakanın insanları olarak tanıtılıyor. TB, M1, M2 ve S varyantlarında Sitemkâr'ın babası Âdil Şah, zengin ve taht sahibi bir padişaktır. Gül'ün babası Yusuf Bey ise TB, M1, M2 varyantlarında vezir, S varyantında ise baş vezirdir ve Âdil Şah'tan hemen sonra gelen sosyal bir statüye sahiptir. Sonuç itibarıyla her ikisinin de siyasî iktidarları vardır.

Gül ve Sitemkâr'ın babalarının yaşları hakkında kesin bir bilgimiz olmamakla birlikte TB, M1 ve S varyantlarında yaşlarının ilerlemesinden ve hâlâ bir çocuk sahibi olamadıklarından, M2 varyantında padişah, yaşının kırkı geçtiğinden ve hâlâ ülkesini emanet edecek bir çocuğu olmadığından yakınıyor.

Sitemkâr'ın annesi Banu-yı Şekerleb, Âdil Şah'a sözünü geçirebilecek ve âşıkların konuşmalarını engelleyebilecek güçte bir kadındır. Aynı zamanda sevgililerin birleşmelerini engellemek için büyü yaptıracak kadar da ihtiraslıdır.

Gül'ün annesinden ismen bahsedilmemiştir. Ancak o da Yusuf Bey yanında, kızının sürgün edilmesini engelleyecek kadar güçlüdür.

2-Kahramanların Doğumu

İncelemeye esas teşkil eden bütün varyantlarda bu epizot mevcuttur. Horasan padişahı olan Âdil Şah'la veziri Yusuf Bey'in çocukları olmamaktadır. Bu durumdan son derece müteessir olan Âdil Şah'a Yusuf Bey bir teklifte bulunur. Bu teklif aynı zamanda doğumu hazırlayan şartlardan biridir.

TB, M1 ve M2 varyantlarında Gül'ün babası Yusuf Beğ, Âdil Şah'a abdest alıp temiz bir niyetle iki rekât namaz kılmayı ve Allah'a yalvararak çocuk sahibi olmayı, doğacak çocukların da birbirleriyle evlendirilmesini teklif eder.

S varyantında doğumu hazırlayan şartlar biraz farklıdır. Çocuksuzluktan yakınan padişahla baş veziri Yusuf Bey çocuk sahibi olabilmek için ne yapmaları gerektiği konusunda düşünürler. Buna göre her ikisi de birer seyyah olup, yanlarına bol para alarak fakirlere sadaka olarak dağıtacak, her gördükleri tekke ve türbede namaz kılıp niyazda bulunacaklardır. Düşüncelerini gerçekleştirirken yolları bir gün bir çeşmenin başına gelir ve orada yaşlı bir adamla karşılaşırlar. İhtiyar, padişaha adıyla hitap edince padişah bu şahsın manevî yönü güçlü biri olduğunu anlar ve hemen adını bildiğinden derdini de bileceğini söyleyerek ondan medet umar. İhtiyar onlara birer elma vererek evde eşleriyle beraber yemelerini söyler, böylece çocukları olacaktır. Ancak çocukların ismini kendisinin koyacağını ve onu beklemelerini söyleyerek ortadan kaybolur. Bu varyantta doğacak çocukların birbirleriyle evlendirilmesi vaadi Âdil Şah tarafından ortaya atılır. S varyantında kahramanların doğumu mucizevî elma sayesinde. TB, M1 ve M2 varyantlarında ise dua neticesinde arzuya ulaşma söz konusudur.

3-Gül İle Sitemkâr'ın Birbirlerine Âşık Olmaları

Halk hikâyelerinin hemen hepsinde karşımıza çıkan bu epizotta âşıkların birbirlerine olan aşkları ya bir rüya veya bir resim vasıtasıyla harekete geçer. Ya da aşkın tabii bir şekilde doğuşu söz konusudur. Elimizdeki varyantlardan TB, M2 ve S varyantlarında da böyle bir aşk söz konusudur. M1 varyantında ise âşıkların rüyalarında derviş elinden bade içerek âşık olduklarından bahsediliyor.

TB varyantında Gül ile Sitemkâr dört yaşına gelince aynı mektebe verilirler. Mektebe beraberce gidip gelirlerken aralarında bir aşk doğar ve bu aşk gittikçe artar. M2 varyantında ise çocukların okuma çağına gelince bir mektebe verildiklerini, birbirlerini kardeş zannettiklerini ancak 14-15 yaşlarına geldiklerinde birbirlerini başka türlü sevmeye başladıklarını ve bu aşkın gizlenemeyecek bir hal aldığını görürüz. S varyantında ise çocukların mektebe gidiş yaşları ve âşık olmaları hakkında detaylı bilgi yoktur. Ancak etrafa yayılan aşk dedikodularından Gül ile Sitemkâr'ın birbirlerini sevdiklerini anlıyoruz. Bu açıklamalar Gül ile Sitemkâr'ın aralarındaki aşkın tabii bir şekilde doğduğunu göstermektedir.

Rüya yoluyla âşık olma olayı ile M1 varyantında karşılaşyoruz. Bu varyantta da çocuklar 4-5 yaşlarındayken aynı mektebe veriliyorlar. Yaşları ilerledikçe birbirlerine olan muhabbetleri artan çocuklar 14-15 yaşlarına gelince rüyalarında bir derviş elinden bade içerek birbirlerine âşık oluyorlar.

4-Gül İle Sitemkâr Arasındaki Aşkın Farkedilmesi

Bu epizot hikâyedeki merak ve heyecanın başlamasını sağlayıcı bir fonksiyona sahiptir. Bütün varyantlarda karşımıza çıkan bu epizot hikâyedeki olayların ve entrikaların başlangıcı sayılır.

TB, M1 ve M2 varyantlarında Gül ile Sitemkâr'ın aşkları etrafa yayılır ve halk arasında dedikodu başlar. Bunun üzerine M1 varyantında erkân-ı hükümetten biri, M2 varyantında ise şehrin ileri gelenlerinden biri Gül ile Sitemkâr'ın aşklarının herkesin ağzında dolaştığını ve iyi neticelenmeyeceğini, bunun da padişaha bir leke getireceğini söylerler.

S varyantında ise başvezir olan Yusuf Bey'i çekemeyen ikinci vezir, hanımını Sitemkâr'ın annesi Banu-yı Şekerleb'e göndererek Gül'ün Sitemkâr'ı yoldan çıkardığını, Sitemkâr'a bir padişah kızının lâayık olduğunu, bunların aralarındaki münasebetin engellenmesi gerektiğini bildiriyor.

Kıskançlık ve entrikalar bu epizotla kendini göstermeye başlıyor. S varyantında başveziri çekemeyen ikinci vezir Yusuf Bey'in Âdil Şah'la dünür olmasını engellemeye çalışıyor. Böylece Gül ile Sitemkâr'ın aşkları farkediliyor.

5-Âşıkların Evlenmelerinin Engellenmesi

a- Engellemenin Sebebi

Kahramanlar bulûğ çağına erişinceye kadar birlikte büyürler ve birlikte okula giderler. Ancak zaman geçtikçe aralarındaki muhabbet de artarak birbirlerine âşık olurlar. Birbirlerine olan âşk ve muhabbetleri artar. Ancak padişah çeşitli tahriklere kapılarak Gül ile Sitemkâr'ın evlenmelerine engel olur. Bu durum varyantlarda şu şekilde verilmiştir:

TB varyantında, Gül ile Sitemkâr'ın aşkları farkedilince Sitemkâr'ın annesi Banu-yı Şekerleb Gül'ü terbiye açısından aşağı görerek ve hatta onu haramzade (gayr-i meşru) biçiminde niteleyerek âşıkların birleşmelerine engel olur. Oğlunu, kendi yetiştirdiği cariyesi olan Cevrî ile evlendireceğini söyleyerek padişahı ahdinden (evlenme sözleşmesi) vazgeçirir.

M1 ve M2 varyantlarında da Şekerbanu oğlunun âşık olamayacak kadar küçük olduğunu, onu, kafasına âşk hülyaları sokan Gül'den uzaklaştırmak için Cevrî adındaki cariyesiyle evlendireceğini söyleyerek Âdil Şah'ı sözünden vazgeçirir.

S varyantında ise ikinci vezir, baş vezir olan Yusuf Bey'in Âdil Şah'la dünür olmasını kıskanmaktadır. Birtakım entrikalarla âşıkların evlenmelerini engellemeye çalışır. Karısını Sitemkâr'ın annesi Şekerbanu'nun yanına göndererek padişah oğlunun bir padişah kızına layık olduğunu ancak Gül denen vezir kızının Sitemkâr'ı baştan çıkardığını iletir. Bunları işiten Şekerbanu da Gül'e karşı bir kin besleyerek oğlu Sitemkâr'ı cariyesi olan Cevrî ile evlendirme planları yapar. Bu epizottaki siyasi entrikalar S varyantını diğerlerinden farklı bir kisveye büründürmüştür. Aynı zamanda oğlunun bir padişah kızına layık olduğunu düşünen Şekerbanu'nun onu Cevrî adındaki bir cariyeye evlendirmesi ilgi çekicidir.

b-Engellemenin Şekli

Halk hikâyelerinde âşıkların evlenmelerini engellemek için çeşitli çarelere müracaat edilir. Bunların başında taraflardan birini sürgün etme yahut da büyü yaptırarak birbirlerinden ayırma gelmektedir. Gül ile Sitemkâr hikâyesinde incelediğimiz dört varyantta da sihir veya büyü ile bir engelleme söz konusu değildir.

Bütün varyantlarda Şekerbanu oğlunu Cevrî ile evlendirecektir. Ancak Gül'ün münasebetsiz ilişkisine son vermek için Padişaha Gül'ün sürgün edilmesini söyler. S varyantında padişah, baş veziri Yusuf Bey'e kızını bir yere hapsedmesini ya da başka bir memlekete göndermesini söyler. Böylece Gül, bir daha oğluna gözükmeyecek, Sitemkâr'da onu unutacaktır.

Bütün bu gelişmeler, yayılan dedikodular yüzünden Sitemkâr'ın mektepten alınmasıyla başlar.

c-Engellemeye Yardım Eden Şahıslar

Engellemeye yardım eden şahıslar genellikle padişah maiyetindeki kimseler arasındadır. Engellemeyi yapan ise bütün varyantlarda Sitemkâr'ın annesi Banu-yı Şekerleb'dir. Bu durum varyantlarda şu şekildedir:

TB, M1 ve M2 varyantlarında oğlunu Gül'den uzaklaştırmak isteyen onu Cevrî'yle evlendiren Banu-yı Şekerleb'dir. Padişah yanında etkili olan Şekerbanu, oğlunun bir daha Gül ile karşılaşmaması için Gül'ü sürgün ettirir.

S varyantında ise Yusuf Bey'i kıskanan ikinci vezirin, karısı vasıtasıyla Şekerbanu ile konuşup Gül ile Sitemkâr'ın evlenmelerine engel olması söz konusudur. Bu varyantta engelleyici şahıslara vezir ve karısı da dahil olmaktadır.

İkinci vezir, Gül ile Sitemkâr'ın aralarındaki aşkı duyunca bu ilişkinin evlilikle sonuçlanabileceği ihtimalini düşünerek baş vezirin Âdil Şah'la akraba olması halinde bu ülkede duramayacağını söyler. Karısını Gül'ü karalamak ve bu evliliğe engel olmak üzere Şekerbanu'ya gönderir. Vezir karısı, Gül'ün Sitemkâr'a lâyık olmadığını, ondan uzaklaştırılması gerektiğini söyleyerek Şekerbanu'yu iknâ eder.

6-Sitemkâr'ın Evlendirilmesi

Varyantların hepsinde Sitemkâr'ın Gül'den uzaklaştırılması için Cevrî adında bir cariyeyle evlendirilmesi söz konusudur. S varyantında bu durum biraz farklılık arzeder. Şöyle ki;

TB, M1 ve M2 varyantlarında yayılan dedikodulardan dolayı Sitemkâr okuldan alınır ve padişahla annesinin huzuruna çıkarılır. Ebeveyni ona yayılan dedikodulardan ailenin müteessir olduğunu, onu Cevrî adındaki cariyeleriyle evlendirerek bu olayı örtbas edeceklerini söylerler. Sitemkâr da bu teklife hiç itiraz etmeden olayları seyrine bırakır.

S varyantında ise Âdil Şah oğluna, onu Cevrî'yle evlendireceğini söyleyince Sitemkâr babasına karşı çıkar. Ancak bütün itirazlarına rağmen düğün gerçekleştirilir.

7-Gül'ün Sürgün Edilmesi

a-Birinci Sürgün Kararı ve Gül'ün Hapsedilmesi

Halk hikâyelerinde genelde erkeklerin sürgün edilmesi söz konusudur. Ancak burada Sitemkâr Şah oğlu olduğundan vezir kızı Gül sürgün edilir.

TB, M1 ve M2 varyantlarında Sitemkâr mektepten alınınca Gül'ün içine bir korku düşer. Daha sonra onun Cevrî'yle evlendirileceğini duyar ve sitem dolu bir şiir yazarak hizmetçisiyle Sitemkâr'a gönderir. Şiiri okuyan Sitemkâr baygınlık geçirince Şekerbanu ve Âdil Şah Gül'ün sürgün edilmesine karar verirler. Böylece Sitemkâr'ın onu unutmasını sağlamış olacaklardır.

S varyantında ise Gül, kötü bir rüya görmüş, yüreğine ayrılık ateşi düşmüştür. Âdil Şah, oğlu için düğün hazırlığına başlarken Yusuf Bey'i de yanına çağırarak kızının başka bir memlekete gönderilmesini; Gül'ün oğluna bir daha görünmemesini tembih etmiştir.

Varyantların hepsinde Yusuf Bey'le hanımı kızlarını sürgüne gönderemeyeceklerinden evin bir köşesine saklarlar. Âdil Şah'a da yalan söyleyerek Gül'ü gönderdiklerini bildirirler.

b- İkinci Sürgün Kararı ve Gül'ün Hapsedilmesi

TB, M1 ve M2 varyantlarında Gül'ün anne ve babası onu bir odaya saklayıp sürgüne göndermemişlerdir. Ancak Sitemkâr'ın zifaf gecesi Gül Allah'a yalvarmış ve duası kabul olunca kendini zifaf odasında bulmuştur. Bu olağanüstü hâl Cevrî tarafından Banu-yı Şekerleb'e iletilmiş ve Gül'ün sürgün edilmediği anlaşılmıştır.

ellerinin bağlarını çözdürür. Cevrî'yi birkaç yerinden yaralayıp abdal esvapları giyerek, sazını alır ve kaçar.

Bu esnada Gül de şairlik vasfıyla şuarayı koruyup gözeten bir padişahın yanına sığınmıştır. Sitemkâr'ın yolu da o şehre düşer ve padişaha meth edilince padişah da yanına çağırarak onu Gül ile imtihan eder. Gül ile Sitemkâr karşılıklı beyitler söylerlerken birbirlerini tanırlar. M2 varyantında padişahın adı Şah Rüstem diye geçmektedir.

S varyantında Gül'ü İsfahan şehrine bırakan muhafızlar geri dönerler. Yalnız ve çaresiz kalan Gül, Allah'a yalvarmaya başlar ve ansızın karşısında Hızır'ı bulur. Halk hikâyelerinde kahramanların yardımına koşan Hızır burada da Gül'e yardım eder. Hızır, Gül'ü oğlan şekline döndürür, bir takım elbise, bir de saz vererek onu bir kahvehaneye bırakır. İsfahan padişahının vezirleri onu kahvede dinler ve padişaha meth ederler. Padişah ona sarayında yer vererek yanında kalmasını söyler. Bu arada erkek sûretinde olan Gül kendini padişaha Mirzagul diye tanıtır. Bütün bu gelişmeler olurken Sitemkâr da Gül'ü bulmak amacıyla sazını alıp yollara düşmüştür. Nihayet bunun da yolu İsfahan'a düşer ve vezirler tarafından güzel şiirler okuduğu için padişaha götürülür. Padişah Sitemkâr'ı Gül ile atıştırmaya karar verir. İki âşık karşılıklı şiirler okurken birbirlerini tanırlar, padişah da duruma vakıf olunca bunları güzel bir köşke yerleştirir.

9-Kahramanların Ayrılımları

Bu epizotla birlikte merak ve heyecan tekrar kendini gösterir. Bütün varyantlarda olaylar hemen hemen aynı şekilde cereyan eder. Gül ile Sitemkâr oturdukları köşkün bahçesinde abdal esvaplı iki ihtiyar görürler. Bunlarla karşılıklı şiirler söyledikten sonra kendilerini aramaya çıkan babaları olduklarını anlarlar. Sazları eşliğinde bunlar da kendilerini babalarına tanıtır. Bu durumu öğrenen

İsfahan padişahı da bunları çok güzel bir şekilde ağırladıktan sonra memleketlerine yolcu eder.

Adil Şah memlekete üç günlük mesafede iken Şekerbanu'ya Horasan şehrine geleceklerine dair haber iletirler. Karşılama hazırlıkları yapılırken Cevrî de bu esnada bir cadı kadına Gül ile Sitemkâr'ı birbirlerinden ayırması için büyü yaptırır. Cadı kadın büyü ile kimseler farketmeden Gül'ü çadırından alıp Yeşim Dağı'nda bir mağaranın içine hapseder. Gül, habersizce şehre vardı düşüncesiyle onu ararlar ancak şehre gelmediğini öğrenirler. Böylece Sitemkâr tekrar gurbete çıkarak Gül'ü aramaya başlar.

S varyantında olayların akışı aynıdır. Ancak büyü yaptıran Cevrî'nin bir ortağı vardır ki o da Şekerbanu'dur. Diğer varyantlarda Şekerbanu'nun Gül'e karşı duyduğu kin bitmişken S varyantında kıskançlık duygusu hâlâ kaybolmamıştır.

Ayrıca diğer varyantlarda Gül'ün şehre gitme ihtimalini düşünerek herkesten önce şehre giden Sitemkâr annesiyle konuştuğundan sonra tekrar gurbete çıkmış, S varyantında ise böyle bir ihtimali düşünmeden doğrudan onu aramaya koyulmuştur.

10-Kahramanların Tekrar Kavuşmaları

Bu epizotta da yine S varyantı diğerlerinden farklılık göstermektedir. Hikâyenin sonuna yaklaştığımız bu epizotta olaylar şöyle anlatılır:

TB, M1 ve M2 varyantlarında Sitemkâr dokuz sene boyunca Gül'ü arar ancak bulamaz. Bir gün, içindeki kavuşma ümidi bitmek üzereyken yolu Yeşim Dağı'na düşer. Bir pınar başında abdest alıp iki rekât namaz kılar ve Allah'a can-ü gönülden dua eder. Duası kabul olur ve Hızır gelerek ona Gül'ün mağarada olduğunu, cadı kadının bir hile ile onu da oraya hapsedebileceğini söyler. Sitemkâr mağaranın önüne gelince çok güzel bir kadınla karşılaşır. Sitemkâr'a bir oyun düzenleyen bu cadı kadın ona bir bûse verirse Gül'ü ona gösterebileceğini söyler. Bu şartı kabul eden Sitemkâr kendisine yaklaşan cadıyı hançerleyerek öldürür ve Gül'üne kavuşur.

S varyantında ise Sitemkâr üç beş sene dolaşır ve nihayetinde yolu bir dağa düşer. Yorgunluğunu gidermek için orada uzanır ve uykuya dalar. Rüyasında çilesinin dolduğunu, Gül'ün bu dağın arkasındaki mağarada olduğunu söylerler. Sitemkâr, mağaraya indiğinde süslü, nazenin bir genç kızla karşılaşır. Aslında bu kız Sitemkâr'ı öldürmek isteyen, kılık değiştirmiş cadıdır. Sitemkâr durumu anlayarak kızın sarılma arzusuna evet der ve o esnada hançeriyle cadıyı öldürür ve Gül'e kavuşur.

11-Sevgililerin Murada Ermesi

Sonuç epizodu bütün varyantlarda aynıdır. Gül ile Sitemkar mağaradan çıkıp evlerinin yolunu tutarlar. Kırk gün kırk gece süren bir düğünden sonra gerdeğe girerler. Bu arada onlara hizmet eden kişi Cevrî'dir. Sitemkâr onu kovmak ister, ancak Gül ona engel olarak ikisinin dağ taş aşarak çok acılar çektiğini, Cevrî'nin de duvağıyla bu kadar yıl Sitemkâr'ı beklediğini ve onu affederek nikâhına alması gerektiğini söyler. Sitemkâr Gül'ü kıramayıp söylediklerini kabul eder ve hepsi birden muratlarına ulaşırlar.

II-HİKÂYEDEKİ MOTİFLER

Üzerinde çeşitli tanımlar yapılmış olan motif terimi müzik, resim ve edebiyatta sık sık kullanılmaktadır. Max Lüthi, motifi, “hakiye etmenin itici ve sürükleyici güce sahip en küçük unsuru olarak tanımlar.”¹

Stith Thompson motifi hakkında şu bilgileri verir: “Motif, masalın gelenekte ısrar edici güce sahip en küçük unsurudur. Bu gücünün yanı sıra alışılmamış ve çarpıcı oluşuyla da dikkati çeker. Motiflerin çoğu üç grupta toplanabilir. 1-Masalların aktörleri-tanrılar, alışılmamış hayvanlar, harikulade yaratıklar, cadılar, devler, periler,

¹ Ensar Aslan, “Yaralı Mahmut Hikâyesi Üzerinde Bir Araştırma, Diyarbakır 1990, s.43.

insanlar, küçük masum çocuklar, zalim üvey analar... vs. gibi. 2-Hareketlerin arasındaki bazı konular: Sihirli objeler, alışılmamış âdetler, acaip inanışlar... gibi. 3-Bir tek olaydan ibaret olan ve motiflerin büyük bir çoğunluğunu içine alan motif grubu”².

O.Spies’in 1929 yılında yazdığı ve Behçet Gönül’ün Türkçe’ye tercüme ettiği “Türk Halk Kitapları” adlı eserde de halk hikâyelerindeki motiflerden bahsedildiğini görüyoruz.

“Ercişli Emrah ile Selvi Han” hikâyesini inceleyen Muhan Bali, hikâyenin motiflerini; 1-Âşkla ilgili motifler, 2-Saz şairliği ile ilgili motifler, 3-Sosyal hayatla ilgili motifler, 4-Dinî motifler, 5-Tabiatla ilgili motifler olmak üzere beş başlık altında incelemiş ve diğer halk hikâyelerden örnekler vermiştir³.

Bilge Seyidoğlu, “Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar” isimli çalışmasında S.Thompson’un 6 ciltten oluşan “Motif Index Of Folk Literature” adlı eserindeki motif tasnifini esas almış, böylece Türkiye’de ilk defa masallar bu yöntemle incelenmiştir. Daha sonra bu metot halk hikâyelerinin motiflerini incelemede de kullanılmıştır.

Ali Berat Alptekin; “Eğer halk hikâyesi masal kaynaklı ise motif yönünden zengin değilse motif itibarıyla zayıf kalmaktadır. Eğer hikâyemiz kahramanlık veya âşıkların hayatı etrafında teşekkül etmişse bunlar motif yönünden zayıftırlar. Çünkü bu hikâyeler bir veya birkaç motif üzerine inşa edilmiştir”⁴ yargısını öne sürer. Halk hikâyeleri üzerinde yapılan son kapsamlı motif incelenmesi Ali Berat Alptekin’e aittir. Thompson’un motif tasnifini 70 hikâye üzerinde inceleyen Alptekin, bu çalışma ile bir motif şablonu ortaya koymuştur⁵.

² Bilge Seyidoğlu, “Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar”, Ankara 1975, s.83.

³ Muhan Bali, “Ercişli Emrah ve Selvihan Hikâyesi; Varyantların Tesbiti ve Halk Hikâyeciliği Bakımından Önemi”, Ankara 1973, s.206.

⁴ Alptekin, a.g.e., s.298.

⁵ Alptekin, a.g.e., s.403.

Ali Berat Alptekin, 70 halk hikâyesi üzerinde yapmış olduğu motif taramasını Stith Thompson'un "Motif Index of-Folk Literature" adlı eserine göre tasnif etmiştir⁶. Biz de bu tasniften faydalanarak "Gül ile Sitemkâr" hikâyesindeki motifleri diğer halk hikâyelerinden de örnekler vererek inceledik.

Yüzlerce halk hikâyesini inceleyerek benzer motifleri bulmak ve örneklendirmek zor olacağından, bu konuda çoğunlukla Ali Berat Alptekin'in "Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı" adlı eserinden faydalandık. Eser, bu konudaki en hacimli çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır.

A-YASAK MOTİFİ

1-Sınıf Yasağı

Genellikle hikâyelerin kahramanları –biri veya ikisi birlikte- yüksek tabakaya mensupturlar. İncelemeye tabi tuttuğumuz hikâyede de Sitemkâr bir şah oğlu, Gül ise bir vezir kızıdır.

Mevcut hikâyelerimizin bazılarında yüksek zümre ile halk tabakasından kahramanların mücadelesi söz konusudur. Böylelikle Ferhat ile Şirin hikâyesinde olduğu gibi iki sosyal tabaka arasındaki tezattan faydalanılır.

Hikâyemizde her iki kahraman da yüksek tabakaya mensuptur, böyle bir tezat söz konusu değildir. Ancak elimizdeki S varyantında ikinci vezirin hanımı, Banu-yı Şekerleb'e Sitemkâr'ın bir şah kızına lâayık olduğunu, oysa baş vezirin kızı Gül'ün onu yoldan çıkardığını söyleyerek bir sosyal tabaka farkını gündeme getirir.

Aynı zamanda evlilik motifinde de ele alacağımız çocukların birbiriyle evlendirilmesi hususunda Yusuf Bey, padişah oğlunun bir padişah kızı alacağını, evlilik sözleşmesinin yapılmamasını söyleyerek sosyal bir tabaka tezatını hatırlatır.

⁶ Alptekin, a.g.e., s.298.

Ancak bu sınıf yasağının doğurduğu macera ve mücadele hikâyede çok geniş bir şekilde yer almaz.

2-Yasaklanan Bölge

Elimizdeki bütün varyantlarda Gül, ülke dışına sürülür. Artık Horasan ili, onun için yasaklanmış bir bölgedir.

Sitemkâr'ı Gül'den uzaklaştırmaya çalışan Banu-yı Şekerleb onu Cevrî adındaki cariyesiyle evlendirmek ister ve düğün hazırlıklarına başlar. Ancak Gül'ün düğüne gelerek herşeyi bozacağından, korkan Şekerleb, Adil Şah'a Gül'ü il dışına çıkarmasını söyler. Bunun üzerine Âdil Şah Yusuf Bey'i çağırarak Gül'ü Horasan ilinden çıkarmasını, onun için bu bölgenin artık yasak olduğunu bildirir. Ancak bu yasak birkaç defa tekrarlandıktan sonra gerçekleşecektir.

3-Kimliğin Açıklanması Yasağı

Kimliğin açıklanması yasağı bir çok halk hikâyesinde karımıza çıkmaktadır. Köroğlu, başka bir yere gittiğinde derviş kılığına girer. Zümrüdü Anka Kuşu Zaloğlu Rüstem'e kim olduğunu açıklamaz⁷.

Tahir ile Zühre'de de şah ve vezir kimliklerini gizledikleri halde derviş onları tanır. Aynı zamanda derviş de kimliğini gizlemiştir. Tahir, Zühre'nin düğününe kılık değiştirip kimliğini gizleyerek gider⁸.

Hikâyemiz Gül ile Sitemkâr'da da Gül İsfahan şehrine gidince kimliğini gizlemiştir. Vezir kızı olduğunu söylemeyen Gül'ün tavırları saray adabına uygun olduğundan Rüstem Şah onu beğenmiş ve kendi sarayına almıştır.

⁷ Alptekin, a.g.e., s.305.

⁸ Fikret Türkmen, "Tahir İle Zühre", Ankara 1983.

TB, M1, M2 varyantlarında Gül yola çıkmadan abdal esvabını giyip, sazını da yola çıkmıştır. Oysa S varyantında muhafızlar tarafından İsfahan'a bırakılan Gül'ün yardımına Hızır koşar. Elini Gül'ün yüzüne sürerek onu oğlan şekline döndürmüş eline de bir saz verip İsfahan'da bir kahveye götürmüştür. Gül'ün adı artık Mirzagul'dur. Kimliğini hiç kimseye açıklamaz.

Sitemkâr da Gül'ün ardından İsfahan'a geldiğinde kimliğini gizlemiştir. Ancak Rüstem Şah'ın sarayında Gül'le karşılıklı şiirler söylerlerken kimlikleri ortaya çıkar.

Gül ile Sitemkâr'ın babaları İsfahan'da çocuklarına kavuştukları sırada yine kimliklerini açıklamamışlar fakat karşılıklı söyledikleri beyitlerle birbirlerini tanımışlardır. Babalar çocuklarını aramaya çıktıkları zaman da birer abdal esvabı giyerek şah ve vezir olduklarını gizlemişlerdir.

Hikâyenin sonunda, Gül'e büyü yapan cadı kadın da Yeşim Dağı'nda Sitemkâr'a çok güzel bir kız şeklinde görünerek kimliğini gizler, ancak Sitemkâr dervişin yardımıyla onu tanır ve hançerleyerek yaptığı büyüyü bozar.

4-Belirli Zamanlarda Bazı Şeyleri Yapma Yasağı

Halk hikâyelerinde bazen süre verilip bu esnada bazı şeylerin yapılması yasaklanmıştır. Meselâ Âşık Garip, gurbete çıkarken duvardaki sazına kimsenin dokunmamasını söyler⁹. Arzu'nun evlendiği adam öldüğü vakit kırk gün içerisinde siyah elbiselerin dışında bir elbise giyilemeyecektir¹⁰.

Bizim hikâyemizin de S varyantında doğacak çocuğa, derviş gelinceye kadar ad verilmesi yasaktır. TB, M1 ve M2 varyantlarında doğum dua neticesinde gerçekleştiğinden böyle bir durum söz konusu değildir. Ancak S varyantında Hızır, şah ve vezirin çocuklarının olması için mucizevî bir elma verir, bu elmayı yedikten

⁹ Fikret Türkmen, "Âşık Garip Hikâyesi", Ankara 1995.

¹⁰ Alptekin, a.g.e., s.306.

sonra çocuklarının olacağını, ancak doğacak çocuklara isim konmamasını tembih eder. Yasağın bozulacağı bir zamanda da ortaya çıkarak çocuklara Gül ve Sitemkâr adlarını koyarak gözden kaybolur.

Gül sürgün edildiği zaman anne ve babası onu bir odaya gizlemiş, dışarı çıkmasını yasaklamışlardır. Sitemkâr'ın da anne ve babası tarafından hapsedilerek Gül'ün ardından gitmesi yasaklanmıştır.

5-Yasağın Kırılması

Gül'ün, Sitemkâr'ın düğününe gelmesi ve kendini hatırlatması istenmediğinden Horasan ilinde kalması yasaklanmış ancak bu yasağa uyulmamıştır.

Gül için Horasan ili yasak bölgedir, ancak hanımının yalvarma ve kışkırtmalarına dayanamayan Yusuf Bey her defasında Âdil Şah'a yalan söyleyerek kızını başka bir ile gönderdiğini bildirir. Anne ve baba tarafından birkaç defa kırılan bu yasak sonunda gerçekleştirilir ve Gül, sürgün edilir.

Gül'ün Sitemkâr'ın düğününe gitmesi yasaklandığı halde duasının kabulü neticesinde saklı tutulduğu odadan çıkıp Sitemkâr'ın zifaf odasına gitmesi söz konusudur. Hatta S varyantında bir kuş olup uçarak zifaf odasına girmiş ve bu yasağı kırmıştır.

B-SİHİR MOTİFİ

Stith Thomson, sihir motifini dönüşümler, sihrin bozulması, sihirli nesneler, sihirli güçler ve belirtileri başlıkları altında geniş bir şekilde tasnif etmiştir. Bizim hikâyemizde karşımıza çıkan sihir motiflerini şu şekilde sıralamayı uygun bulduk:

1-Sihirli Elma

Bu motif birçok halk hikâyesinde karşımıza çıkmaktadır. Turan Şah ve hanımı, pîrin verdiği elmayı yedikten sonra çocukları dünyaya gelir¹¹. Dervişin verdiği elma ile Nedim Şah ve vezirinin hanımı hamile kalır¹². Fikret Türkmen'in incelemiş olduğu Tahir ile Zühre hikayesinde de çocukların babaları, muratlarına sihirli elma ile ulaşmışlardır¹³.

Hikâyemizin S varyantında çocukları olmayan şah ve veziri çaresizlikle gezinirlerken bir dervişle karşılaşır ve onun verdiği sihirli elma sayesinde çocuk sahibi olurlar. Doğumu hazırlayan şartlardan biri olan sihirli elmayı diğer varyantlarda göremeyiz.

2-Sihirli İçecekler

Bu motif yalnızca M1 varyantında karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki Gül ile Sitemkâr 4-5 yaşlarına kadar beraber büyürler. 14-15 yaşlarına gelince de birbirlerine olan sevgileri artar. İkisinin de gördükleri rüyada bir derviş elinden bâde içmeleri bu sevgiyi pekiştirir.

Bir çok halk hikâyesinde karşımıza çıkan bu sihirli içecek TB, M2, S varyantlarında söz konusu değildir.

3-Sihirli Küp

Sihrin olduğu yerde sihirli nesnelerle karşılaşmak pek tabiidir. Büyücü kadının 3 günlük mesafede bir yolu 3 saatte aldığı sihirli nesne ile sadece S varyantında

¹¹ Alptekin, a.g.e., s.317.

¹² Alptekin, a.g.e., s.317.

¹³ Fikret Türkmen, "Tahir İle Zühre", Ankara 1983.

karşılaşıyoruz ki o da sihirli küptür. Diğer varyantlarda yolu bu kadar kısa bir zamanda aldırarak herhangi bir nesneden bahsedilmiyor.

S varyantında Gül'e büyü yapan cadının tılsımlı bir küpü vardır. Bu küp sayesinde Gül'ün bulunduğu çadıra gidip onu baygın bir halde Yeşim Dağı'na götürür ve hapseder.

Sihirli at, uçan sandık ve uçan küp gibi sihirli ulaşım araçları 1001 Gece Masalları'nda da görülen yaygın bir motiftir¹⁴.

4-İnsanın Hayvana Dönüşmesi

İnsanın muhayyilesi, zor duruma düştüğünde bir çok çareler üretmiştir. Bunlardan biri de dönüşümdür. İnsan, ya farklı bir insan şekline, ya bir hayvan veya nesneye dönüşür. Bu durum olağanüstü sayıldığından daha çok masallarda karşımıza çıkar.

Hikâyemizin TB, M1 ve M2 varyantlarında böyle bir durumla karşılaşmıyoruz. Gül, temiz bir kalple Allah'a dua ediyor ve duası kabul olunca kendini Sitemkâr'ın zıfâf odasında buluyor. Ancak S varyantında duası kabul olan Gül, anne ve babası tarafından kapatıldığı odadan bir kuş suretinde çıkıp Sitemkâr'ın odasına gidiyor. Hikâyenin ilerleyen bölümlerinde artık böyle bir durumla karşılaşmıyoruz.

5-İnsanın Farklı İnsan Şekline Dönüşmesi

Gül ile Sitemkâr hikâyesinde dikkatimizi çeken diğer bir sihir motifi de insanın farklı bir insan şekline dönüşmesidir. Elimizdeki varyantların hepsinde Gül'e büyü yapan ve onu Sitemkâr'dan ayıran cadı, Yeşim Dağı'nda Sitemkâr'ın karşısına süslü bir genç kız şeklinde çıkar. Sitemkâr'ın onu tanıması Hızır yardımıyla olur.

¹⁴ Aslan, a.g.e., s.51.

Ayrıca S varyantına mahsus olmak üzere Gül'ün Hızır yardımıyla erkeğe dönüşmesi söz konusudur. Yalnız bir halde İsfahan şehrine bırakılan Gül'ün yardımına Hızır koşar ve elini Gül'ün yüzüne sürerek onu bir erkeğe dönüştürür. Eline bir saz verir ve adını Mirzagul olarak değiştirir. Diğer varyantlarda Gül, kimliğini gizlemektedir, ancak farklı bir insana dönüşüm söz konusu değildir.

6-Sihirbaz

Kıskançlık ve entrikanın olduğu hemen her hikâyede sihir ve sihirbazla karşılaşmak mümkündür. Hikâyelerde birbirini çekemeyen ya da birbirinin mutluluğunu kıskanan şahısların hemen sihirbaza müracaat ettikleri görülür. Ya da kaybolan insan veya nesnenin bulunması yine sihirbaza müracaat için bir sebeptir.

Fikret Türkmen'in incelediği ve birçok açıdan faydalandığımız Tahir ile Zühre hikâyesinde de sihirbazla karşılaşırız. Hikâyede sihirbaz, sihir yaparak Zühre'nin babası ile Tahir'in arasını açar¹⁵. Bir çok araştırmacı tarafından ele alınıp incelenen Ferhat ile Şirin hikâyesinde de Ferhat, sihir yüzünden Şirin'e yardım edemez. Köroğlu hikâyesinde de Kırat, harâmilerin sihrine tutulunca, Köroğlu, gaipen sesler işitir¹⁶.

Bizim hikâyemiz Gül ile Sitemkâr'da da sihirbazla karşılaşırız. TB, M1 ve M2 varyantlarında Cevrî, S varyantında ise Cevrî'yle Banu-yı Şekerleb ünlü bir sihirbaza müracaat ederek Gül ile Sitemkâr'ın aralarını açmaya ve âşıkları ayırmaya çalışırlar.

Sihir vasıtasıyla kaybolan Gül'ü bulmak için Sitemkâr gurbete çıkar Banu-yı Şekerleb de Sitemkâr'ın bulunması için TB, M1 ve M2 varyantlarında yine sihirbazlara başvurur. İki cadı kadına biner altın vererek Sitemkâr'ı bulmalarını

¹⁵ Türkmen a.g.e., s.

¹⁶ Alptekin, a.g.e., s.311.

söyler, ancak dokuz yıl onu arayan sihirbazlar bulamadan ve ondan bir haber alamadan geri dönerler.

Halk hikâyelerinde sevgililerin kavuşmasını engelleyen tiplerin başında cadı veya sihirbaz gelir, diye genel bir yargıya varmak mümkündür.

7-Sihrin Bozulması

Hikâyede sihir vasıtasıyla kendini güzel bir genç kıza dönüştüren cadı kadın, Sitemkâr'ın hançerlemesiyle ölür ve bu esnada sihir bozularak eski hâline döner.

C-HARİKULADELİKLER

H.A.Ficsher'e göre halk hikâyeleri masallardan tamamen ayrıdır. "Masalda olağanüstünün ön planda olmasına, reel hayatın bir süs olarak bulunmasına karşılık, halk hikâyesine tam tersine, reel hayatın ön planda olması, olağanüstünün bir süs olarak bulunması bu farkı temin eder"¹⁷.

Oysa halk hikayelerinde olağanüstülükle karşılaşmak çok doğaldır. Halkın muhayyilesinin bir ürünü olan bu hikâyelerde kahramanların başları sıkışınca veya olayları heyecanlı kılmak amacıyla hikâyeci tarafından hikâyeye olağanüstü bazı unsurlar eklenir.

Hz.Süleyman'ın rüzgâra binerek seyahat etmesi, Belkıs'ın kuş tüyünden saray yaptırması dervişin verdiği elmayı yiyen padişah ile lalasının çocuklarının olması, Kamber'in suyu geçmek için Allah'a yalvarması sonucunda kemikten bir köprünün meydana gelmesi, Arzu ile Kamber'in mezarından her yıl iki beyaz gülün çıkması, Razinihan'a, rüyasında bir ihtiyarın âşık olacağını söylemesi, Hızır'ın atının

¹⁷ P.Naili Boratav, Halk Hikâyeleri ve Halk Hikayeciliği, İstanbul 1988, s.65.

ayağından alınan toprağın, Garip'in annesinin kör gözlerine sürülmesiyle onun görmeye başlaması¹⁸ hikâyelerde karşımıza çıkan harikuladeliklerdir.

İncelemeye esas aldığımız Gül ile Sitemkâr'da da Gül'ün duasının kabulü neticesinde kuşa dönüşmesi, sürgün edildiğinde Hızır vasıtasıyla erkeğe dönüşmesi, cadı kadının sihirli küple Gül'ü kaçırmayı, Yeşim Dağı'nda güzel bir kıza dönüşmesi hep olağanüstülükle ilgilidir. Ancak bunları sihir motifinde ele aldığımız için burada ayrıntılı bir şekilde değinmeyeceğiz. Harikuladelikler başlığı altında iki motiften bahsedeceğiz. Bunlar;

1-Olağanüstü Elma

“Halk hikâyelerinde, zürriyet sembolü olan elma motifi, hemen hemen basma kalıptır. Türk halk kitabında zürriyetsiz karı kocaya, nihayet özledikleri zürriyeti veren, sadece elma yahut nardır”¹⁹.

Masallarda ve hikâyelerde karşımıza çıkan bu elma, insanları arzularına kavuşturan harikulâde bir özelliğe sahiptir. Hikâyemizin sadece S varyantında mevcut olan olağanüstü elma, Âdil Şah'la veziri Yusuf Bey'in yaşlarının geçmesine rağmen çocuk sahibi olmalarına vesiledir.

2-Realist Rüya

İnsan hayatında büyük bir yer tutan rüyanın edebî eserde yankı bulmaması beklenemez. Umay Günay, “Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi” adlı eserinde rüya ile ilgili ayrıntılı bilgi verdikten sonra, rüyanın fonksiyonlarını 7 madde halinde sıralamıştır. Günay'ın tasnifine göre, Gül ile Sitemkâr hikâyesindeki rüyaların

¹⁸ Alptekin, a.g.e., s.314-320.

¹⁹ O.Spies, Türk Halk Kitapları, (Çev.Behçet Gönül), İstanbul, 1941, s.23.

mahiyeti 6. maddede karşılığını bulur. Şöyle ki; “Rüya, hikâyenin daha sonraki bölümlerini aynen aksettirir. Bu tür rüyalar şekil değiştirmeye sebep olmazlar, yalnızca olacakları önceden bildirerek tedbir tavsiye ederler”²⁰.

Hikâyemizin M1 varyantında kahramanlar rüyalarında bir derviş elinden bâde içerek birbirlerine âşık olurlar. S varyantında Gül, Sitemkâr’dan ayrılacağına dair bir rüya görür. Sitemkâr’ın mektepten alınmasıyla korkulu rüyanın gerçekleştiğini düşünür ve Sitemkâr’ın ardından rüyasını ifade eden beyitler söyler. Yine S varyantında olmak üzere Sitemkâr, Gül’ü ararken Yeşim Dağı’na ulaşır ve orada bir rüya görür. Rüyasında Gül’ün yerini bildirirler. Ancak uyanınca rüyasını hayra yormaz. Çünkü âşığın rüya görmesi ölümüne delâlettir. Tekrar uykuya dalıp yine aynı rüyayı görünce bu defa işaret edilen yöne doğru gider ve Gül’ü bulur.

D-İMTİHAN

Bu bölümde ele alacağımız motifleri şöyle sıralayabiliriz:

1-Baştan Geçeni Hikâye Etme

Hikâyemizin TB varyantı dışındaki varyantlarında karşımıza çıkan bu motif Sitemkâr’ın Gül ile karşılaşması esnasında görülür. Birbirlerini tanıyan sevgililer baygınlık geçirdikten sonra uyanır ve başlarından geçeni İsfahan padişahına hikâye ederler.

Aynı zamanda hikâyede çocuksuzluktan dert yanan Âdil Şah, derdini veziri Yusuf Bey’e anlatır.

²⁰ Umay Günay, “Türkiye’de “Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi”, Ankara 1992, s.90.

2-Şiir Söyleyerek Tanıma

Bir çok halk hikâyesinde kahramanlar kılık değiştirdikleri için tanınmazlar, ancak şiir söyleyerek yahut da herhangi bir işaretle kendilerini etraftakilere tanıtırlar.

Bizim hikâyemizde de Sitemkâr'la, Gül İsfahan şehrinde, okudukları karşılıklı beyitlerle birbirlerini tanırlar. Aynı zamanda onları aramaya çıkan babaları birer derviş kılığında olduklarından tanınmazlar, söyledikleri şiirler vasıtasıyla Gül ve Sitemkâr'a kim olduklarını, nereden geldiklerini, maksatlarının ne olduğunu anlatırlar. Şiirlerini saz eşliğinde söylerler.

3-İşaretle Tanıma

Hikâyemizin TB, M1 ve M2 varyantlarında intihar teşebbüsünde bulunan ancak Sitemkâr'ın engellemeleri sonucunda yalnızca bir parmağını kesen ve onu Sitemkâr'a yadigâr bırakan Gül'ün tanıma anında parmağını istemesi ve Sitemkâr'ın da göstermesi birbirlerini tanımaları için ayrıca bir işarettir.

4-Atışma

Halk hikâyeleri nazım-nesir karışık olduğundan, kahramanlar genelde, şairlik vasfına sahiptirler ve karşılıklı atışmaları söz konusudur. İsfahan padişahı Sitemkâr'ın şairlik vasfının gücünü duyunca onu Gül ile imtihan eder. Karşılıklı atışan iki âşık böylece birbirlerini tanırlar. Yine kahramanların babalarıyla atışmaları söz konusudur.

Bu motif “aşık olma” motif zincirinin bir halkasını oluşturur. Sevgililer karşılaştıkları zaman, duygularını dizelerle anlatırlar. Türkü söyleme ve karşılıklı deyişme motifi Dede Korkut'tan itibaren hemen hemen bütün halk hikâyelerimizde mevcuttur. Bamsi Beyrek nişanlısı Banı Çiçek'le deyişir. Asuman ve Zeycan, Elif ile

Mahmut, Şah İsmail, Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre, Emrah ile Selvihan ve Melikşah'ta bu motifin en güzel örneklerine rastlanır. Halk hikâyelerimizdeki bu şiir söyleme motifi Orta Asya Kazak-Kırgız hikâye ve efsanelerinde de vardır. E. Littman, bu türün Arap halk hikâyelerinde de bulunduğunu, ancak, Türk halk hikâyelerinde olduğu kadar önemli bir unsur olmadığını kaydeder²¹.

E-ALDATMA

Bu motif ile kahramanlar birtakım maceralara atılacaklardır. Kahramanların kavuşmalarını istemeyen ve onlara bir çok engeller çıkaran cadı veya sihirbaz da aldatmalar neticesinde bir müddet arzusuna kavuşacaktır. Bu başlık altında şu motiflerle karşılaşırız:

1-Aldatma Yoluyla Kaçma

Hikâyemizin bütün varyantlarında Sitemkâr Cevrî'yle evlendirilir, Gül de İsfahan şehrine gönderilir. Sitemkâr, Gül'ün aradından gitmek istese de anne ve babası engel olur ve onu hapsederler. Bir müddet sonra Sitemkâr'a yaranmak için yemekler yaparak yanına gelen Cevrî'ye, "sevgisinin ona olduğunu ancak bunu anladığını" söyleyerek ellerinin bağını çözdürür ve Cevrî'yi hançerleyerek kaçır.

Hikâyemizin S varyantında Sitemkâr'ın böyle bir aldatmaya ve kaçışa müracaat ettiği görülmez.

²¹ Ensar Aslan, Yaralı Mahmut Hikâyesi, Diyarbakır 1990, s.50.

2-Yalan Söyleyerek Aldatma

Bu motifle ilk olarak beşinci epizotta karşılaşıyoruz. Varyantlarda Gül, sürgün edildiği hâlde anne ve babası Yusuf Bey onu bir odaya kapatır, Âdil Şah’a da yalan söyleyerek kızlarını sürgüne gönderdiklerini bildirirler. Bu durum TB, M1 ve M2 varyantlarında üç defa tekrarlanırken S varyantında iki defa görülür.

Aynı zamanda bir önceki motifte de gösterdiğimiz üzere Sitemkâr, Cevrî’ye yalan söyleyerek onu aldatmıştır.

3-Hile ile Kıyafet Değiştirme

“Kıyafet değiştirerek sevgilisinin düğününe giden Mahmut, Kara Vezirin huzurunda türkü söyler. Halk hikâyelerimizde sık rastlanan bu motifin stereotipi, Tahir ile Zühre hikâyesinde vardır. Tahir sevgilisinin düğününe kılık değiştirerek gider. Kerem ile Aslı’da Aslı’nın amcası Manuk, sihirbazdır. “İsâ tâifesinin Tacik’e yar olamayacağını” söyleyerek Aslı’nın babası olan Keşiş’i kaçmağa teşvik eder. Evlerini büyüleyerek kaçarlar. Manuk, cadı kıyafetine girerek zindanı açar”²².

Bizim hikâyemizde de sürgün edilen Gül, abdal esvabını giyerek ve sazını alarak yola çıkar. Sitemkâr da onun ardından giderken kimliğini saklayarak fakir elbiselerini giyer. Çocuklarını aramaya çıkan Âdil Şah’la veziri Yusuf Bey de derviş kılığına girerek İsfehan’a kadar giderler.

Hikâyelerde şahlar tanınmamak için bu yola müracaat ederler. Aynı zamanda Sitemkâr’ı öldürmeye kalkışan cadı da hile yaparak kıyafet değiştirmiş, genç bir kıza dönüşmüştür.

²² Aslan, a.g.e., s.52-56.

4-Tebdil-i Kıyafet Gezen Padişah

Tahir ile Zühre hikâyesinde âşıkların babaları çocukları olmadığı için tebdil-i kıyafet gezip çare aramaya koyulurlar. Bizim hikâyemizde de Âdil Şahla veziri kıyafet değiştirerek İsfahan'a çocuklarını bulmaya giderler.

F-CEMİYET

Motiflere geçmeden önce hikâyede dikkatimizi çeken, sosyal hayatla ilgili iki noktayı vermek istiyoruz. Hikâyede kız ve erkek çocuklar aynı mektebe devam etmekte, şah ve vezirler gerektiğinde derviş kılığında halktan biri gibi yaşamlarını devam ettirmektedirler.

1-Tek Evlat Motifi

Bu tek evlat motifi bir çok halk hikâyesinde görülen “steorotip” motiftir. Kahramanlar umumiyetle ailenin tek evladıdır²³. Bu durum Gül ile Sitemkâr hikâyesinde de söz konusudur. Hikâyenin incelediğimiz dört varyantında da ne Gül'ün ne de Sitemkâr'ın kardeşi vardır. Her ikisi de ailenin tek çocuğudur.

2-İtiraz Motifi

“Halk hikâyelerinde sık sık karşılaştığımız motiflerden biri de “itiraz”dır. Bunu “red” kelimesi ile ifade etmek mümkündür. Ercişli Emrah ile Selvi Han hikâyesinin Erciş varyantında Selvi'yi Emrah'a verme fikrine babası; Erzurum varyantı metinlerinde kardeşleri itiraz ederler. Çok yayılmış bir başka halk hikâyesi olan

²³ Aslan, a.g.e., s.44.

Asuman ile Zeycan'da da bu motifin paralelini bulmaktayız. Kerem ile Aslı'da ise Aslı'nın Kerem'e verilmesine razı olmayan amcası Manuk'tur"²⁴. Tahir ile Zühre hikâyesinde de yine evliliğe itiraz vardır.

Gül ile Sitemkâr hikâyesinde doğumu hazırlayan şartlardan sözleşmeye Sitemkâr'ın annesi itiraz eder. O, Sitemkâr'ı başkasıyla evlendirmek suretiyle Gül'den uzaklaştırır ve âşıkların birleşmelerine itiraz eden engelleyici şahıs olarak karşımıza çıkar.

3-Padişah-Vezir

Kahramanlardan Sitemkâr'ın babası Horasan şehrinin şahıdır. Taht sahibidir. Gül'ün babası ise onun veziridir. Hatta S varyantında Gül'ün babası baş vezir olarak tanıtılır. Bütün bunlar bize hikâyedeki fiktif âlemin siyasî atmosferini verir.

M2 varyantında babalar hükümdar-nedim diye geçer. Aynı zamanda Gül ile Sitemkâr'a İsfahan şehrinde yardım eden de padişah'tır.

5-Ad Verme

Hikâyemizin S varyantı hariç diğer varyantlarında çocukların isimleri anne ve babaları tarafından konur ve herhangi bir merasim söz konusu değildir.

S varyantında ise elma delâletinde doğmuş çocuklara dervişin isim vermesi söz konusudur. Çocukların olmasına yardımcı olan Hızır, kendi gelinceye kadar çocuklara isim konulmamasını söyler. Aradan geçen zaman içerisinde çocuklar büyür, okula başlarlar, ancak isimleri yoktur. Hızır bekleyen şahın sabrı tükenir ve çocuklara isim

²⁴ Muhan Bali, "Ercişli Emrah İle Selvihan Hikâyesi; Varyantların Tesbiti ve Halk Hikâyeciliği Bakımından Önemi", Ankara 1973, s.214

konması için divan kurulur. O esnada Hızır gelir ve çocuklara Gül ve Sitemkâr adlarını koyarak ortadan kaybolur.

6-Cellat

“Hükümdar ve han saraylarında bunların maddi otoritelerinin tatbikçisi olarak “cellatlar” bulunur. Bunlar aynı zamanda insanlık hislerinden mahrum, merhamet nedir bilmez kimselerdir”²⁵.

Bu motif Gül ile Sitemkâr hikâyesinde de karşımıza çıkıyor. Âdil Şah, Sitemkâr’ın Gül’ü unutmasını sağlamak amacıyla Gül’ü sürgün eder. Ancak emir, veziri Yusuf Bey tarafından yerine getirilmediğinden, cellatlara vezirin boynunun vurulması emredilir. Bu emir TB ve M1 varyantlarında üç defa M2 varyantında ise iki defa tekrarlanır. S varyantında ise Âdil Şah, iki cellat vasıtasıyla Gül’ü Horasan ilinin dışına, İsfahan’a gönderir.

6-Yardımcı Padişah

Bu motife halk hikâyelerinde ve masallarda oldukça sık rastlanmaktadır. Yaralı Mahmut’a İstanbul Padişahı yardım eder²⁶. Bağdat padişahı Gülşah ile Varaka’nın birbirini sevdiğini anlayınca onları evlendirir. Ülfetin, Gamhar padişahının yardımıyla ölümden kurtulur. Erzurum padişahı, Asuman ile Zeycan’ın evlenmesine yardımcı olur²⁷. Ferhat’a Şirin’in alınmasına yardımcı olan padişah, Hürmüz Şah’tır²⁸.

²⁵ Bali, a.g.e., s.216.

²⁶ Aslan, a.g.e., s.54.

²⁷ Alptekin, a.g.e., s.219.

²⁸ Ömer Yılar, “Ferhad ile Şirin Hikâyesi Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma”, Erzurum 1998, s.31.

Gül, bütün varyantlarda sürgün edildiğinde, onun hamisi İsfahan padişahı olmuştur. Şairlere değer veren ve koruyan Rüstem Şah, Gül'ü sarayına almış, korumuş, bir müddet sonra Sitemkâr'ı da saraya alıp daha sonra ikisine de bir köşk yaptırıp oraya yerleştirmiştir. Hatta onlara düğün ve nikâh yapmayı arzulamışsa da Sitemkâr buna razı olmamıştır.

M2 varyantında Rüstem Şah diye anılan bu şahın, Gül ile Sitemkâr'ın babalarıyla birlikte ülkelerine dönmeleri esnasında sadece S varyantında olmak kaydıyla Gül'e çeyiz verdiğini görüyoruz.

7-Ziyafetler

Gül ile Sitemkâr'ın babalarına Rüstem Şah, ziyafet verir. Ayrıca düğün şenlikleri esnasında ve karşılama törenlerinde ziyafet verme söz konusudur. Adil Şah, Banu-yı Şekerleb'e ülkelerine döneceklerine dair haber gönderince Şekerleb ziyafet hazırlıklarını başlatır.

G-MÜKÂFATLAR VE CEZALAR

1-Öldürerek Cezalandırma

Hikâyemizde Sitemkâr, kendisiyle evlendirilen Cevrî'yi hançerleyerek öldürmeye kalkışır ancak Cevrî sadece yaralanır. Aynı zamanda Sitemkâr, Yeşim Dağı'ndaki mağarada cadı kadını öldürerek cezalandırır.

Bu motifle birçok halk hikâyesinde karşılaşırız. Mahmut, kendisini tuzağa düşüren ihtiyarı öldürür. Gündeşlioğlu'nun karısını kaçırان köylü idam edilir. Ferhat, cadıyı öldürerek Şirin ile evlenir²⁹.

²⁹ ALPTEKİN, a.g.e., s.368.

2-İntihar Ederek Cezalandırma

TB, M1 ve M2 varyantlarında karşımıza çıkan intihar motifi S varyantında söz konusu değildir. Gerçi varyantlarda intihara teşebbüs vardır, fakat gerçekleştirilememiştir.

Gül, Sitemkâr'la Cevrî'nin gerdek odalarında tamamen ümitsizliğe kapıldığı bir anda hançeriyle kendini öldürmek ister. Sitemkâr'ın yalvarmalarına dayanamayarak intihardan vazgeçer, ancak yaptığı yeminin yerini bulması için kan akıtmak amacıyla parmaklarını keser.

3-Sürgün Ederek Cezalandırma

Kızı ile gizli gizli buluşup şiirler söylediğini işiten Zühre'nin babası Tahir'i sürgün eder. Tahir, yedi yıl Mardin'de sürgün hayatı yaşar³⁰.

Tahir ile Zühre hikâyesinde geniş bir yer tutan sürgün ederek cezalandırma motifini Gül ile Sitemkâr'da da görüyoruz. Banu-yı Şekerleb, Sitemkâr'ın âşık olacak yaşa gelmediğini, onun aklını Gül'ün bozduğunu söyleyerek Âdil Şah'a, Gül'ü sürgün ettirir.

4-Hapsederek Cezalandırma

Sitemkâr, sürgün edilen Gül'ün arkasından gitmek isteyince anne ve babası tarafından hapsedilir. Ancak bir müddet sonra hile ile kaçarak Gül'ü aramaya koyulur.

³⁰ Fikret Türkmen, "Tahir İle Zühre", Ankara 1983, s.43

H-EVLİLİK MOTİFİ

1-Âşık Olma

Çeşitli halk hikâyelerinde tekrarlanan ve özel bir manâ ifade eden aşk motifini, incelediğimiz Gül ile Sitemkâr hikâyesinde de buluyoruz. Zaten hikâyedeki olayların gerçekleşmesi, bu temel etken vasıtasıyladır.

Halk hikâyelerinde bir rüya yahut bir resim görmek sureti ile aşkın doğuşu söz konusudur. Oğlan rüyasında kızı görür, derviş yahut pîr, câm-ı aşkı sunar ve kadehin içilmesinin ardından aşk ateşi kalbi kaplar. Kız da aynı tarz bir rüya görmüş ve mukadderat artık ikisini birbirine nasip etmiştir³¹.

Bir de ilk görüşte âşık olma söz konusudur. Yaralı Mahmut hikâyesinde, Mahmut, yüzünden nikâbı kaldıran Mahbub'u görünce ona âşık olur³². Latif Şah hikâyesinde, Lâtif Şah, Hindistan Şahının kızı, Mîhriban Sultan'ı taht-ı revan üzerinde görür görmez âşık olur³³. Ferhat ile Şirin hikâyesinde de kahramanların âşık olmaları bu şekildedir³⁴.

Bizim incelediğimiz hikâyenin M1 varyantı hariç diğer bütün varyantlarında Gül ile Sitemkâr'ın aşkları tabii bir şekilde doğar. Kahramanlar 4-5 yaşlarına gelinceye kadar beraber büyürler, daha sonra aynı mektebe verilirler. Daima beraber olan kahramanlar arasında doğal olarak bir yakınlık olur ve birbirlerini severler.

Tabii bir şekilde doğan bu aşk M1 varyantında mucizevî bir hâl alır. Gül ile Sitemkâr 4-5 yaşlarındayken aynı mektebe verilirler, yaşları ilerledikçe birbirlerine olan muhabbetleri artar ve 14-15 yaşlarına gelince de rüyalarında bir derviş elinden bade içerek birbirlerine âşık olurlar.

³¹ Spies, a.g.e., s.25.

³² Aslan, a.g.e., s.49.

³³ Alptekin, a.g.e., s.187.

³⁴ Ömer Yılar, "Ferhad İle Şirin Hikâyesi Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma", Erzurum 1998, s.27

P.Naili Boratav'a göre rüyada âşık olma motifi Hindistan'da, İran'da ve Yunanistan'da da vardır. Yalnız onlarda bâde içme motifi yoktur. Aynı yazara göre bu motif tasavvuf edebiyatından halk edebiyatına geçmiştir³⁵.

2-Beşik Kertme

“Mucizevî doğuş” motifi, doğmadan önce “söz kesme” ve doğduktan sonra “ad koyma” unsurlarıyla birlikte bulunur. Elmayı veren kutsal kişi, doğacak çocukların kaderlerini de bildirir. Aynı gün doğan çocuklara derviş ad verecektir ve bu çocuklar büyüdükleri zaman birbirleriyle evleneceklerdir. Bu gelenek Dede Korkut'tan beri bilinmektedir³⁶. Diğer milletlerin halk edebiyatlarında da bu motifin varlığından söz edilebilir.

Kerem ile Aslı, doğmadan beşik kertme sözlenirler³⁷. Tahir ile Zühre'de de kahramanlar doğmadan önce birbirleriyle evlendirileceklerine dair sözlenmiştir³⁸.

Hikâyemizin can alıcı noktalarından biri olan sözleşme motifi, S varyantı hariç diğerlerinde aynıdır. TB, M1 ve M2 varyantlarında çocuklarının olması için niyazda bulunan şah ve vezir, çocukların biri erkek ve biri kız olduğu takdirde evlenmelerine söz keserler. Ancak bu varyantlarda teklif, vezir Yusuf Bey'den gelir. Oysa S varyantında teklifi ileri süren Âdil Şah'tır. Hatta vezirin sen oğlun olursa şah kızıyla, kızın da olursa şah oğluyla evlendirirsin, ben arada zayi olurum demesine karşın Âdil Şah, kararında kesin olduğunu ve vazgeçmeyeceğini söyler.

³⁵ Boratav, a.g.e., s.40.

³⁶ Türkmen, a.g.e., s.179.

³⁷ Alptekin, a.g.e., s.378.

³⁸ Türkmen, a.g.e., s.39.

3-Düğün Merasimi

Hikâyemizde iki düğün merasimiyle karşılaşyoruz. Biri Cevrî ve Sitemkâr için, diğeri de Gül ile Sitemkâr için yapılan merasim.

Sitemkâr'a Gül'ü unutturmaya çalışan Âdil Şahla, Şekerbanu, onu Cevrî'yle nikâhlarlar ve kırk gün süren bir düğün töreni hazırlarlar. Varyantlarda düğünün bir şah oğluna yakışır tarzda olduğunu görüyoruz.

İkinci bir düğün merasimi de Gül ile Sitemkâr için yapılan düğündür ki o da 40 gün 40 gece sürer.

4-Düğünde Eğlenme

Gül ile Sitemkâr'da da 40 gün 40 gece süren düğünler söz konusudur. Padişah bütün halka bu zaman zarfı içinde ikramda bulunur.

İstanbul padişahı, 40 gün 40 gece düğün-şenlik yaptırarak Mahmut ile Mahbub'u evlendirir. "Düğün Eğlencesi" motifi mutlu sonla biten ve bütün hikâyelerde mevcut olan ortak bir motiftir³⁹.

5-Çok Eşle Evlenme

Beyrek, hem kral kızı ile, hem de Akkavak kızı ile evlenir. Şah İsmail; Gülizar, Gülperi ve Arap Üzengi ile evlenir. Emrah, önce Selvihan ile, sonra da Selatin peri ile evlenir⁴⁰.

³⁹ Aslan, a.g.e., s.59.

⁴⁰ Alptekin, a.g.e., s.381.

Gül ile Sitemkâr hikâyesinde de çok eşle evlenme söz konusu. Sitemkâr, anne ve babası tarafından cariyeleri Cevrî ile nikâhlandırılmıştır. Ancak Gül'ü seven ve aşkı uğrunda senelerce gurbette gezen Sitemkâr, Gül'ü bulur bulmaz onunla da evlenir.

Düğün merasimleri bittikten sonra gerdek odasına giren Gül ile Sitemâr'a bu esnada Cevrî hizmet etmektedir. Sitemkâr bu hâle kızıp Cevrî'yi kovacağı zaman Gül, ben onu affettim sen de affet, hem biz dağda taştta çile çekerken o da duvağıyla bu kadar yıl senin yolunu gözleyerek çile çekti. Eğer beni seversen yarın onu da nikâhına al ve gerdek olun der. Bunun üzerine Sitemkâr onunla da evlenir.

6-Dua Neticesinde Hamile Kalma

Gül ile Sitemkâr hikâyesinin TB, M1 ve M2 varyantlarında Âdil Şahla veziri Yusuf Bey'in çocukları dua neticesinde olur. S varyantında ise elma yiyerek hamile kalma söz konusudur. Bu elma sihirlidir.

O. Spies, dua neticesinde hamile kalma konusunda şunları söyler; “Bu telâkkiler, eski halk itikadından gelmektedir, Tivrattaki kıssada ve Türk halk kitabında çocuk doğunca arkasından: “Allah niyazımızı duydu” denir. İkisinde de, monoteist Allah korkusunun saf halk itikadının neticelerine engel olmakla birlikte, bu itikadı tamamiye kesip atamaması, din tarihi bakımından çok enteresandır. Dar zamanlarda batıl itikat çarelerine başvurulur; bu çarelerin zararı yoktur, hem ola ki faydaları dokunur, muvaffakiyet elverdiği taktirde, tabii Allah ihsan etmiştir⁴¹.

İ-DİNLE İLGİLİ MOTİFLER

O. Spies, “Türk Halk Kitapları” adlı eserinde, halk hikâyelerindeki dinî tesirler ile ilgili olarak şunları kaydeder: “Halk kitaplarındaki dinî arka plan nedir diye

⁴¹ Spies, a.g.e., s.24.

araştırılırsa, din bakımından bu kitaplarda, müslümanlığa ait ancak pek az şey bulunduğu tespit edilir. Bir din sıfatı ile İslâmiyet teferruat kabilinden karşımıza çıkmaktadır. Kahraman zamanında namaz kılar, Allah'a dua eder, ara sıra padişah cami yapar, çeşme açar. Halk kitaplarının son faslında, çok vakit yalnız düğün şenlikleri anlatılır ve bu sırada imamın delâleti nadiren hatıra gelir"⁴².

Gül ile Sitemkâr hikâyesi için de geçerli olan bu görüş daha bir çok halk hikâyesinde böyledir. Öyle ki rüyada görülen pîr, kahramanın yardımına koşan Hızır müstesna dinî karakter taşıyan gerçek veya hayalî şahıslara pek rastlanılmaz. Kahramanlar, başları sıkıştığı zaman dua eder, zaman zaman abdest alıp namaz kılarlar. O. Spies'in dediği gibi bütün bunlar ayrıntı kabilindendir.

"Razınihan ile Mahifiruze hikâyesinde, "Razınihan'ın aynı zamanda Kur'an'ı hatmettiğini; Salman Bey'in, sevgilisinin mezarının başında Kur'an okuduğunu; Köroğlu'nun bazı rivayetlerinde, Köroğlu ve arkadaşlarının namaz ve ibadetlerini ihmal etmediklerini görüyoruz; Kerem ile Aslı hikâyesinde dinî inanış, hikâyenin esasını teşkil eder. Ermeni keşişi olan Aslı'nın babası, din farkından dolayı sevgililerin kavuşmalarını engellemiştir"⁴³.

"Halk hikâyeleri, dindar olan halk tabakalarının ürünleridir. Buna göre hikâyelerin dinî unsurlar taşıması da tabiî bir olaydır. Fakat bu unsurlar bazı hikâyelerde az bazı hikâyelerde ise konuyu etkileyecek kadar çoktur. Meselâ Dede Korkut hikâyeleri üzerinde çalışan bazı araştırmacılar hikâyelerde, İslamlıktan gelen etkinin yüzde kaldığını ve bunun bir cilâdan ibaret olduğunu söylerler"⁴⁴.

Hikâyemizde din ile ilgili olarak aşağıda sıralayacağımız motifler dikkatimizi çekmektedir.

⁴² Spies, a.g.e., s.56.

⁴³ Aslan, a.g.e., s.41.

⁴⁴ Aslan, a.g.e., s.39.

1-Dua

Hikâyemizin bütün varyantlarında en fazla yer işgal eden dinî motif dua motifidir.

Âdil Şah'la veziri Yusuf Bey'in yaşları geçtiği halde çocukları olmaz. Bu duruma üzülen Şah ve vezir Allah'a dua ve niyazda bulunurlar. TB, M1 ve M2 varyantlarında dua neticesinde evlat sahibi olurlar. S varyantında ise dua neticesinde Hızırla karşılaşp, onun verdiği mucizevî elmayı yiyerek çocuk sahibi olmaları söz konusudur. Aynı zamanda Gül, yine dua neticesinde mekân değiştirip Sitemkâr'ın gerdek odasına kadar gider.

Cevrî'nin yaptırdığı büyü ile kaybolan Gül'ü bulmak üzere yollara düşen Sitemkâr, temiz bir kalple yaptığı dua sonunda ona kavuşur. Mevcut hikâyelerimize bakarak diyebiliriz ki; dua, özellikle İslâmiyet sonrası Türk edebî mahsullerinden olan halk hikâyelerinin vazgeçilmez unsuru olmuştur.

2-Namaz

Kahramanlar başları sıkışınca nasıl ki duaya başvuruyorlarsa namaz için de aynı şeyi söylemek uygun olur. Babasından dayak yiyen Emrah, abdest alıp, bir mezarlıkta iki rekât namaz kılar. Derdiyok, namaz kılarak uykuya dalar, rüya görür. Asuman, iki rekat namaz kılarak Zeycan ile atıştır⁴⁵.

Gül ile Sitemkâr hikâyesinde de şah ve vezir sık sık namaz kılarak çocuklarının olması için Allah'a dua ederler. Büyü ile sevgilisinden ayrılan Sitemkâr, TB, M1 ve M2 varyantlarında onu birkaç sene arar ve yolu Yeşim Dağı'na vardığında bir pınar başında abdest alıp iki rekât namaz kılarak Allah'a dua eder. Böylece sevgilisine kavuşur.

⁴⁵ Alptekin, a.g.e., s.387.

3-Dinî Yardımcılar

“Pîr motifi üzerinde ilk duranlardan biri İgnas Kunoş’tur. Kunoş, bunlardan “cin” diye bahsedip, menşelerinin ateş olduğunu bildiriyorsa da şimdiye kadar karşılaştığımız halk hikâyelerinde bu hususta serahat yoktur. Bunlar umumiyetle gaip aleminden gelip ihtiyar hüviyetine bürünen varlıklardır. Fonksiyonları bitince kaybolurlar. Zaman zaman “Hızır” olduklarını ifade eden kısımlara da rastlanır”⁴⁶.

Tahir ile Zühre hikâyesinde, çocuğu olmayan padişahın sorununa yaşlı bir derviş çare bulur⁴⁷. Ferhat, savaş tekniğini bilmediği halde rüyasında bir pîr gelerek ona savaş tekniklerini öğretir⁴⁸. Yaralı Mahmut hikâyesinde de Mahmut gurbete giderken ona yol gösteren, ak sakallı bir ihtiyardır. Kahramanlar bazı varyantlarda derviş bazılarında ise Hızır tipinde olan bu insanüstü gücün himayesinde önlerine çıkan her türlü engeli aşmayı başarırlar⁴⁹.

Hikâyemizin M1 varyantında Gül ile Sitemkâr’ın âşık olmaları rüyada onlara bâde sunan derviş vasıtasıyladır. S varyantında Âdil Şahla Yusuf Bey, Hızır ile karşılaşp onun verdiği elma sayesinde çocuk sahibi olurlar.

Kaybolan Gül’ü arayan Sitemkâr Yeşim Dağı’nda Allah’a duada bulunur ve duasının kabul olmasıyla TB, M1 ve M2 varyantlarında Hızır gelerek Gül’ün yerini söyler. S varyantında ise Sitemkâr Yeşim Dağı’nda uykuya dalar ve rüyasında ona Gül’ün yerini söylerler. Bu durum iki defa tekrarlanır.

⁴⁶ Bali, a.g.e., s.208.

⁴⁷ Türkmen, a.g.e., s.210.

⁴⁸ Yılar, a.g.e., s.35.

⁴⁹ Aslan, a.g.e., s.40.

J-FORMULİSTİK SAYILAR

Hemen hemen bütün dünya milletlerinin halk anlatı türlerinde belli sayılar kalıp olarak kullanılmıştır. Bizim halk hikâyelerimizde de karşımıza çıkan ve hatta kutsiyet kazanmış sayılar vardır. Gül ile Sitemkâr'da dikkatimizi çeken formulistik sayılar şunlardır:

1-3 Formulistik Sayısı

Hikâyemizin TB, M1 ve M2 varyantlarında Gül, Âdil Şah tarafından üç defa sürgün edilir. S varyantında iki defa sürgün kararı çıkmıştır.

Cadı kadın 3 günlük yolu 3 saatte kateder.

Çocuklarıyla Horasan şehrine dönen Şah ve vezir “Horasan’a üç günlük mesafeye geldikleri zaman” şehre haber gönderirler.

Rüstem Şah, Âdil Şah’la vezirine 3 gün 3 gece ziyafet verir.

S varyantında Gül’ü arayan Sitemkâr 3 yıl dolaşıyor.

İntihar teşebbüsüne girişen Gül ve Sitemkâr 3’er parmaklarını keserler.

Sitemkâr, Gül’ün ardından gitmesin diye 3 ay bir odada hapsedilir.

2- 7 Formulistik Sayısı

Hikâyede Sitemkâr Gül’ü arayıp bulmuş, onunla İsfahan şehrinde yaşamaya başlamıştır. Babalarının onları bulmaları yedi yıl sürmüştür. Tekrar kaybolan Gül’ü bulmak için yola çıkan Sitemkâr, annesine; “7 yıl yolumu beklediniz 9 yıl daha bekleyin, dönersem ne âlâ” diyerek yollara düşer.

Âdil Şah’la Yusuf Bey Rüstem Şah’ın 7 gün misafiri olduktan sonra ülkelerine dönmek isterler.

3- 9 Formulistik Sayısı

S varyantında elmayı yiyen şah ve vezirin 9 ay sonra çocukları olur.

Sitemkâr, Gül'ü ikinci defa aramaya çıktığında 9 yıl dolaşır.

Gül, mağarada 9 yıl güneş yüzü görmez.

4- 40 Formulistik Sayısı

Âdil Şah Sitemkâr'la Cevrî'ye 40 gün 40 gece düğün yapar.

Gül ile Sitemkâr, 40 gün 40 gece süren düğünden sonra muratlarına ererler.

K-SAZ ŞAİRLİĞİ İLE İLGİLİ MOTİFLER

“Halk hikâyelerinde âşıkların hepsi aynı zamanda şairdir. Hikâyelerde saz umumiyetle duyguları ifade için kullanılır. Saz çalma âşıklar arasında bir rekabet konusu olur”⁵⁰.

Hikâyemizde Gül, Sitemkâr ve Âdil Şah saz eşliğinde şiirler söylerler. Rüstem Şah, sarayında Gül ile Sitemkâr'ı imtihan eder. Bu esnada kahramanlar birbirlerini tanırlar: Gül ile Sitemkâr babalarına saz ve şiir eşliğinde kendilerini tanıtır. Âdil Şah da sazlı şiirlerle kendini ve Yusuf Bey'i tanıtır.

Hikâyenin sonunda Cevrî'nin de şiir söylediğini görüyoruz. Ancak o, saz eşliğinde bu şiiri söylemez.

⁵⁰ Bali, a.g.e., s.211.

L-ANORMAL ZULÜMLER

1-Zâlim Anne

Hikâyenin bütün varyantlarında anne Banu-yı Şekerleb oğlunun Gül'le evlenmesine engel olmaya çalışır, hatta S varyantında cadı kadına büyü yaptırır.

M-ÇEŞİTLİ MOTİF GRUPLARI

1-Bayılma

Sitemkâr mektepten alınınca Gül, bir mektup yazarak hizmetçisiyle gönderir. Mektubu okuyan Sitemkâr bayılır ve yüzüne güllap serpilerek uyandırılır.

Gül, Cevrî'yle Sitemkâr'ın zifaf odalarında şiir okuduğu zaman da Sitemkâr bayılır.

Çocuklarını aramaya çıkan Âdil Şah'la veziri Yusuf Bey, evlatlarına kavuştukları anda bayılırlar.

S varyantında, Gül'ün cadı kadın tarafından kaçırılması neticesinde Sitemkâr onu çadırdan bulamaz ve o esnada bayılır.

2-Kılıç Kuşanma

“Bu motif, Ortaçağ Alman epik aşk destanlarından olan Tristan'da mevcuttur. Destanda Tristan'ın kılıç kuşanma töreninde şarkı yarışmaları yapılır. Bu yarışmalara çağdaş Avrupa şairlerinin hemen hemen hepsi katılır. Triston ve bazı şairler bu yarışmalara kıyafet değiştirerek katılırlar.

“Tristan destanındaki bu motifle, eski Arap ve Türk halk hikâyelerindeki kıyafet değiştirerek şiirle yarışma ve imtihan olma motifi arasındaki paralelizm, bazı araştırmacılar tarafından ortaya konmuştur”⁵¹.

Gül, sürgün edildiğinde onu aramaya çıkan Sitemkâr, sazını yanına almıştır. Oysa ikinci ayrılışlarında kılıç kuşanarak onu aramaya çıkar.

III-HİKÂYENİN ŞAHIS KADROSU VE KAHRAMANLARIN TAHLİLİ

L.F.Weber’e göre “Vak’ının kahramanları cemiyetin yalnız bir sınıfına mensupturlar. Kahramanların alındığı yer, alelâde adamların ve işçilerin bulunduğu aşağı halk tabakaları değil, çevresi sıkıca mazbut bir muhit en yukarı tabakalardır. Bir padişahın, bir vezirin yahut bir beyin oğlu olan, halk kitabının kahramanı, çok zengin adamlar, büyük tacirler yahut şair yüksek insanlar gibi saygı görmekte ve vak’a kahramanları böyle idealise edilmektedir”⁵².

İncelediğimiz Gül ile Sitemkâr hikâyesinde de kahramanların durumu yukarıdaki tesbitlere uygundur. Gül’den bir vezir kızı, Sitemkâr’dan da şah oğlu diye bahsedilerek yüksek tabakaya mensup oldukları ifade edilmiştir. Aynı zamanda bu kahramanlar vak’ının tek sahibidirler:Bütün tali şahıslar arka planda oldukları halde vak’aya, tek başına kahraman hükmeder. O.Spies’in ifadesiyle; “Halk kitabı, tamamen, kahramanla durur, kahramanla yaşar”⁵³.

Hikâyemizin şahıs kadrosu çok geniş olmamakla birlikte çeşitli tabakadan insanlarla karşılaşırız. Bunlar; şahlar, vezirler, vezir hanımları, hadimler, cariyeler, cellatlar, cadılar vs... Bizim hikâyemiz Gül ile Sitemkâr’da da her iki kahramanın etrafında onlara düşmanlık eden veya dostça davranan tali kişilikler vardır. Adil Şah, Banu-yı Şekerleb, Cevrî, Vezir, vezirin hanımı, ikinci vezir ve hanımı İsfahan

⁵¹ Aslan, a.g.e., s.57.

⁵² Spies, a.g.e., s.50.

⁵³ Spies, a.g.e., s.52.

padişahı, Hızır ve cadı kahramanın etrafında toplanan tali kişilerdir. Bu kahramanların bazıları asıl kahramanlara dostça davranarak yardımcı olmakta ya da düşmanca davranışlarıyla bir takım engeller çıkarmaktadırlar.

Diğer halk hikâyelerinde olduğu gibi burada da kadın kahramanlar hareketi sağlayan kişiler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Ancak erkek kahramanların araya girmesiyle kadınlar pasif bir durum sergilerler.

O. Spies; “Halk hikâyelerinde erkek kahraman daima biricik oğul, kız kahraman ise tek kız evlattır. Böylece kahramanın etrafında soyutlanarak olayların odağına yerleştirilmesi sağlanır”⁵⁴ der. Gül ile Sitemkâr’da da bu özelliğe uyulduğu görülmektedir. Vak’anın seyrinde etkili olan Gül ile Sitemkâr, aşk unsuru ile biraraya getirilmiştir: Arzettikleri önem itibarıyla bu kahramanları tahlil edelim.

GÜL: Hikâyede olayların yoğunlaştığı dönemde Gül, çocukluktan gençliğe geçiş devresinde bulunmaktadır. Olayların merkezinde bulunan kahramanımız bir vezir kızıdır ve Sitemkâr’a beşik kurtmedir. Güzelliğine dair ayrıntılı bir bilgi yoktur, ancak zekâsı, hüneri, sabrı, aşkına olan bağlılığı onu kahramanlaştıracak niteliktedir. Ailenin tek kızı olan Gül’ün bir başka özelliği de dikkati çekmektedir. Zor durumda kaldığında Hızırla karşılaşmakta, temiz yürekliliği sayesinde yaptığı duası kabul olarak mekan değiştirebilmektedir. Hatta S varyantında duası kabul olunca bir kuşa dönüşerek Sitemkâr’ın zifaf odasına gitmesi söz konusudur.

Aşklarına engel olmaya çalışanların karşısında Gül, pasif değildir. Sevgilisine durmadan şairler yazmakta, sitem etmektedir. Bulunduğu halden kurtulmak için durmadan dua eder. Ancak kavuşma çabaları boşa çıkan kahramanımız, sürgün edildikten sonra pasif bir duruma geçer. Gül’ün Sitemkâr’a duyduğu aşk beşerî duygulara dayalı bir aşktır. Son derece de yumuşak kalpli olan bu kadın kahraman, Sitemkâr’a kavuştuktan sonra Cevrî’yi affetmesini bilmiş, hatta Sitemkâr’ı onunla da nikâhlanmaya zorlamıştır.

⁵⁴ Spies, a.g.e., s.52.

SİTEMKÂR : Bir padişah oğlu olan Sitemkâr, Gül'e beşik kертmedir, ancak sevgililer arasında bunun bilinciyle başlayan bir aşk söz konusu değildir. Gül'le aynı hocadan ders alan kahramanımız, yaşları da ilerleyince ona beşerî duygularla bağlanmıştır. Ancak bu aşk ve beraberinde gelen engellemeler karşısında çaresizdir ve Gül'den uzaklaştırılmak için Cevrî'yle evlendirileceği zaman boynunu bükerek ana-babasına itaat eder. Onun bu itaatkâr davranışı Gül'e zulüm ve haksızlık olur. Zaten Sitemkâr'ın kelime anlamı; zulüm ve haksızlık eden demektir⁵⁵. Gül'e olan bu tavrı onun ismiyle bağdaşmaktadır

Yumuşak huylu, hisli, boyun eğen bir tip olan Sitemkâr, S varyantında biraz daha asidir. Bütün varyantlarda Gül'ün tahrikleriyle harekete geçmektedir. Bu da onun statik bir tavır içinde olduğunu gösterir. Kahraman hikâyesinin sonlarına doğru kendi hür iradesiyle hareket eder. Hikâyede olayların yoğunlaştığı dönem ilk gençlik dönemlerine rastlar. Tıpkı Gül gibi saz eşliğinde şîrler söyler, aşkı için diyar diyar gezer.

Hikâye ve masallarımızda erkek kahramanlar sevgililerine ulaşma uğruna bir takım çabalar sarfeder, bazı hikâyelerde birtakım kahramanlıklar gösterirler. Sitemkâr, sevgilisi için sadece diyar diyar dolaşmış, herhangi bir kahramanlık göstermemiştir.

Gül sürgüne gönderilirken onun ardından gitmesi, senelerce onu araması; ailesini, saltanatını elinin tersiyle bir kenara itmesi Sitemkâr'ın aşkına olan sadakatini gösterir. S.E. Siyavuşgil âşık tipini belirtirken bunun "bir tek güzelin etrafında pervane gibi döndüğünü, iki güzel arasında bir bocalamanın hiçbir zaman görülmediğini"⁵⁶ söylüyor. Sitemkâr da S varyantında Cevrî'ye hiçbir zaman meyletmemiş, yalnızca Gül'ü sevmiştir. Oysa diğer varyantlarda anne ve babasının telkinlerine uyarak Gül'ü bırakıp Cevrî'yle evlenmeyi kabul etmiştir.

⁵⁵ Ferit Devellioğlu "Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügât", Ankara 1993, s.957.

⁵⁶ Boratav, a.g.e., s.74.

ADİL ŞAH: Bütün varyantlarda yumuşak kalpli, merhametli, çocuğu olmadığı için çok dua eden, fakirleri doyuran, adaletli bir şahsiyettir. O, herkesi yöneten bir şahıdır, ancak yeri geldiğinde karısı tarafından yönlendirilmektedir. İki aşığın kavuşmalarına engel olan aktif şahıslardan biri olmasına rağmen, bu tutumu hikaye boyunca devam etmez. Yaptıklarından pişmanlık duyan şah, yanına Gül'ün babasını da alarak çocuklarını aramaya çıkar. Bu andan itibaren merhamet yönü onda ağır basmaktadır.

“Kahramanın karşısında sevdiğine kavuşmasına mâni olan engeller, onun seviyesine nazaran yüksek bulunan şahsiyetlerdir”⁵⁷. Bu itibarla Sitemkâr'ın babası bir şahıdır ve ona nazaran bu aşkı engelleyecek kadar kuvvetlidir. İsminden de anlaşılacağı üzere adaletli bir şahıdır.

YUSUF BEY: Gül'ün babası olan Yusuf Bey, bütün varyantlarda Âdil Şah'ın baş veziridir. Âdil Şah gibi onun da çocuğu olmamaktadır. Aynı ıstırapı yaşıyor olmaları, bu kader birliği, ikisini birbirine yaklaştırmıştır.

Yusuf Bey, akıllı, itaatkâr bir vezirdir. Beşik kertme esnasında Âdil Şah'a söyledikleri; Âdil Şah'ın emri üzerine kızını sürgüne göndermeye kalkışması, onun bu vasıflarını ortaya koymaktadır.

BANU-YI ŞEKERLEB: Hikâyedeki hareketi sağlayan kadın kahramanlardan biri de Sitemkâr'ın annesi Şekerleb'dir. Oğluna Gül'ü lâıyk görmeyen anne, onu Cevrî adında kendi yetiştirdiği bir cariyeyle evlendirmeye kalkışır. Bu hareketi, onun dik başlı ve ihtiraslı bir kadın olduğunu gösterir. Kendini beğenen, Gül hakkında kötü fikirlere sahip olan bu kadın S varyantında aynı zamanda entrikacı bir tiptir. Oğlunun Gül'le birleşmesini engellemek için Cevrî'yle ortak olup büyü yaptırmaktan çekinmez.

⁵⁷ Boratav, a.g.e., s.77.

CEVRÎ: Cevrî kelimesinin sözlük anlamı, haksızlık, ezâ, cefa, zulüm, eziyet, gadir, sitemdir⁵⁸. Banu-yı Şekerleb tarafından yetiştirilmiş bir cariye-dir. Aslında çok talihsizdir. Çünkü Sitemkâr'ın annesi onu, oğlunu Gül'den uzaklaştırmak için kullanmaktadır.

Cevrî, hikâyede güzelliğinden bahsedilen tek kadındır. Lâkin onun bu alımlılığı Sitemkâr'ı Gül'den uzaklaştırmaya yetmez. Sitemkâr'la nikâhlanınca ona âşık olur ve onu kaybetmemek uğruna Gül'e büyü yaptırmak suretiyle bir takım entrikalara girer. Hikâyenin sonunda Sitemkâr'la nikâhlanarak mutluluğa ulaşır.

Hikâyede figüratif unsur olarak kullanılan şahıslar; saraydaki insanlar, kahramanların İsfahan'da karşılaştıkları, hatta yardımlarını gördükleri insanlar vs.

IV-HİKÂYEDE ZAMAN VE MEKÂN

A) ZAMAN

“Hiçbir halk hikâyesini muayyen bir tarihî hadisenin edebî şekilde ifadesidir diye gösteremeyiz”⁵⁹. Aynı şekilde Gül ile Sitemkâr'da herhangi bir tarihî vak'a ya rastlamıyoruz. Zaten itibari bir metin olduğundan hikâyedeki olayları belli bir tarihî olaya dayandıramayız. Ancak hikâyede bir zaman söz konusudur ve bu zaman da kronolojik bir seyir izler. Bu zaman saat veya takvim gibi ölçülerle ifade edilmekten uzaktır.

Hikâyedeki, “raviyan-ı ahbar ve nakılan-ı âsâr şöyle rivayet ederler ki; zaman-ı sabıkda diyar-ı Acem'de büyük bir şehir var idi” (M1); “zaman-ı evailde diyar-ı Horasan'da bir padişah var idi” (TB); “eski zamanlarda İran'da Horasan şehrinde hükümdarlık eden Âdil adında birşah vardı” (M2) gibi klişeleşmiş ifadelerle yapılan başlangıçtan da biz vak'anın eski zamanlarda, geçmişte vuku bulunduğunu

⁵⁸ Devellioğlu, a.g.e., s.138.

⁵⁹ Boratav, a.g.e., s.146.

anlamaktayız. Aynı zamanda kullanılan geçmiş zaman fiil kipleri de bize olayların daha önceden gerçekleştiğini göstermektedir.

Metin halkaları da bize zamanı veren diğer bir ip ucudur. Hikâye, çocukları olmayan, bu yüzden üzüntü duyan şahla vezirin konuşmasıyla başlar. Dualarda bulunduktan sonra ikisinin de çocukları olur ve bunlar TB varyantında 4 yaşında okula verilirler, M2 varyantında 14-15 yaşlarına basınca birbirlerine aşık olurlar. Daha sonra gelişen olayların seyrinde kullanılan zaman tabirleri ise; “Günlerden bir gün, gece gündüz, ikinci mahalli, günden güne, gün geçtikçe, sabah akşam, şimden geri, şu saat vs...”

B-MEKÂN

Hikâyenin geçtiği yer olarak tanımlanan mekân, hikâyenin temel unsurlarından biridir. O.Sipies’e göre halk hikâyelerinde kahramanların yerleri daima belirtilmekte ve bu yerlerde doğuda bulunan memleketlerden seçilmektedir⁶⁰. Gül ile Sitemkâr’da da yer Horasan şehridir.

Daha hikâyenin başında “zaman-ı evâilde, diyar-ı Horasan’da bir padişah var idi” (TB); “raviyan-ı ahbar ve nakilân-ı asar şöyle rivayet ederler ki zaman-ı sabıkda, diyar-ı Acem’de büyük bir şehir var idi. Ve bu şehrin adına Horasan derlerdi” (M1); “Eski zamanlarda İran’da Horasan şehrinde hükümdarlık eden Âdil adında bir şah vardı” (M2) diyerek olayların geçtiği yer belirtilmektedir. Ancak hikâye boyunca mekân hakkında ayrıntılı bir bilgiyle karşılaşmamaktayız.

A.Berat Alptekin’e göre hikâyelerde mekân dünyadır. Ancak bu mekân bazen çok dar, bazen de geniş bir coğrafi alana dağılır. Arzu ile Kamber hikâyesi iki köy veya kasaba arasında geçer. Âşık Garip; Türkiye dışında Mısır, Tiflis, Halep, Tebriz

⁶⁰ Sipies, a.g.e., s.51.

gibi ülkeleri gezer⁶¹. Gül ile Sitemkâr hikâyesinde de mekân çok geniş değildir: hikâyede adı geçen yerler Horasan, İsfahan ve Yeşim Dağı'dır.

Mekân tasvirleri, şahısların ruh hallerini, içinde bulundukları durumu ifade de temel unsurlardan biridir. Gül'ün sürgüne gönderilirken askerler tarafından çok karanlık ve sessiz bir yere bırakılması; ikinci defa kayboluşunda bir cadı tarafından yüksek bir dağın kuytu bir mağarasında alı konması onun içinde bulunduğu durumu aksettirmektedir. Gül ile Sitemkâr'ın İsfahan'da birbirlerine kavuştuklarında bulundukları mekân ise çiçeklerle bezenmiş küçük bir köşktür. Kavuşmanın verdiği sevincin mekânla anlatılışını bir de hikâyenin sonunda görmekteyiz. Âşıklar için yapılan düğün şenliğinde etraf hep güzelliklerle donatılmıştır.

Hikâyede mekân olarak bir de saray ve çevresinden, Gül'ün kapatıldığı odadan, Sitemkâr'ın hapsedildiği hücreden ve İsfahan'da Gül ile Sitemkâr için yapılan köşkten bahsediliyor.

V-HİKÂYEDE YAPI, ŞEKİL, DİL VE ÜSLÛP ÖZELLİKLERİ

Türk Halk Kitapları yazarı, O.Spies hikâyedeki yapı hakkında şunları söylemektedir: “Halk kitapları, hangi daireye mensup olurlarsa olsun, bütün hepsi için aynı kalan hususî bir şekil tipi taşırlar: Bir nesir, nazım halitasıdır. Yani bunlar için Epos ile Lyrik arasında bir mahlûttur, diyebiliriz. Kitabın pek büyük bir kısmı, yani asıl vaka, nesir olarak yazıldığı halde, aynı zamanda daima bir saz şairi olan halk kitabının kahramanı, ötede beride, ruhunun çalkandığı, his ve meyillerinin tasvir edildiği yerde bilhassa aşk, sevinç ve elemelerinde, ayrılırken kahrlandığı ve kavuştuğu sıra savaş ve imtihanlarda saza ve şiire sarılır”⁶².

⁶¹ Alptekin, a.g.e., s.24.

⁶² Spies, a.g.e., s.7.

Gül ile Sitemkâr hikâyesi de bu şekil hususiyetinden ayrılmamış en az şiir içeren ve masal formuna en yakın olan S varyantı dahil bütün varyantlarda nazım-nesir bir arada kullanılmıştır. Ayrıca nazım kısmına geçişte Âldı oğlan, aldı kız”, S varyantında “Âldı oğlan bakalım ne söyledi” gibi klişe ifadeler kullanılmıştır.

Hikâyede olaylar belli bir sıraya göre anlatılmıştır. Hikâyeci metinde vakaların değişmesini; “Bu taraftan gelelim Gül’e” (TB); “Diğer taraftan...” (M1, M2). “Biz haberi verah Sitemkâr’dan” (S) diyerek sıralamıştır. Hikâyede şahıs ve yer tasvirlerine çok az yer verilmiştir. Duyguların anlatıldığı nazım kısmında âşıklar karşılıklı konuşurlar. Ancak hikâyenin tâ başında Gül, şiir tarzında bir mektup yazarak hizmetçisi vasıtasıyla Sitemkâr’a gönderir.

Bütün halk hikâyelerinin başlangıç formeli aynıdır; “Raviyan-ı ahbar ve nakılan-ı asar şöyle rivayet ederler ki...” Bizim hikâyemizin S varyantı biraz farklı olmakla birlikte aynı başlangıç formeliyle başlanmıştır.

“Hikâyenin canlı bir şekil almasına, bir vasıta da şuhudî sigayı kullanmaktadır. Bütün konuşmalar ve cevapları daima şuhudî mazi ile nakledilir”⁶³. Gül ile Sitemkâr hikâyesinde de hikâyeci Türkçe’ye mahsus bu dil hususiyetine uymaktadır⁶⁴. Hikâyede, O.Spies’in de dediği gibi görülen geçmiş zaman sigası kullanılmıştır. Böylece musannif, hikâyenin canlı bir şekil almasını sağlamıştır. S varyantında hikâye “konuşma” sûretiyle anlatıldığı için cümlelerin bazıları dolaşık, bazıları da yarım bırakılmıştır: “Padişahın oğlan, vezirin de gızı oldu. Bu çocuklar tabii süd analarına verildi. Güzel bağimler, hizmetler çok”. “Okula verdiler. İkisi bir ohuya ya çocukların ismi yoh” “Yaşları ondört onbeş çağlarına geldi. Ama yalnız gızın anasının ismi (....) padişah karısının ismi Şekerbanu isminde bir gadın”.

Hikâyemizin bütün varyantları için süslü bir tasvirle karşılaştığımız söyleyemeyiz. S varyantında anlatıcı kendi yöresinin Sivas-Mumcular köyünün ağız

⁶³ Spies, a.g.e., s.48.

⁶⁴ Spies, a.g.e., s.48.

özelliklerini kullanmakta, tasvirlerde birtakım sessel özelliklerle abartı veya küçümsemeyi işe katmaktadır. Bazen de kaba ifadeler kullanmaktadır: “Bu bize bir ayıp oluyor. Sen bir padişah garısısın, sen bir padişah gızı al. Garıyı tamamen şişiriyor, gazlıyor”.

S varyantında yöresel ağız özelliklerinin görülmesine karşılık, TB, M1 varyantlarında da yer yer Arapça ve Farsça kelimelerin kullanıldığı görülmektedir: “Ey lala! Anınçün ah iderem ki bana bir emr-i hak vakı’ olup intikal-i dar-ı beka iderüsem bir evladım yok ki tahtıma geçe.” (TB); “Ondört-Onbeş yaşlarına geldikleri bir zamanda hikmet-i Hüdâ, bunlar birbirinin elinden rüyada bade-i aşkı içerek, âteş-i aşk ile yanmağa başladılar”. (M1); M2 varyantı ise standart İstanbul Türkçesi’ne daha yakın olmakla birlikte sade ve özentisiz bir üslûpla yazılmıştır.

Türk Halk Kitapları yazarı O.Spies: “Hikâye edilen şey tamamen iddiasız ve az kelime ile anlatılır. Lisan tekellüflerinden ari ve gramer yapısı itibariyle basit, hafif ve tasannusuz iptidaî fakat plastik bir halde hikâye akar gider”⁶⁵ demektedir. Gül ile Sitemkâr hikâyesi de bu özelliklere uygun bir tarzda kaleme alınmış veya anlatılmıştır.

Bu bölümü bitirirken şunu da belirtmek gerekiyor ki; şimdiye kadar söylediklerimiz hikâyenin mensur kısmına ait özelliklerdi. Şiirler bölümünde de ifade ettiğimiz gibi S varyantındaki şiirler son derece bozuk olmakla birlikte diğer varyantlardaki şiirler de ölçü ve kafiye düzeni itibariyle hatalıdır.

VI-HİKÂYEDEKİ ŞİİRLER VE VARYANTLARDAKİ ŞİİRLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

Halk hikâyelerinin en önemli formal özelliği, nazımla nesrin karışık olmasıdır. Bu, sadece Türk halk hikâyelerinde değil, aynı zamanda Arap ve bazı Avrupa milletlerinin halk edebiyatlarında da bulunan bir şekil özelliğidir⁶⁶.

⁶⁵ Spies, a.g.e., s.49.

⁶⁶ Aslan, a.g.e., s.61.

G.Jacob'un incelemelerine göre Türk halk hikâyelerinin bu şekli, Hint "Tschampu" stiline benzemektedir⁶⁷.

O.Spies'e göre hikâyeyi süslemek ve sanat kıymetini artırmak için esere sonradan ilâve edilen bu manzum parçaların, hikâyenin konusuyla ilgili olduğu söylenebilir, ancak bu şiirlerin eksikliği olayın akışını etkilemez⁶⁸.

Hikâyenin anlatım ve tasvir kısmı mensur, duygu ve heyecanı ifade eden bölümler ise manzum olarak söylenir. Anlatıcı, hikâyenin mensur kısmında istediği değişikliği yapabilir. Konuya ekleme veya çıkarma yapmada serbesttir. Hikâyenin ana hatlarından sapmamak kaydıyla beğenmediği kısımları çıkarır veya hoşuna giden bir başka hikâyeyi uygun bir yere ilâve edebilir. Bu şekilde sonradan ilâve edilen hikâyelere "karavelli" adı verilir⁶⁹.

Hikâyeci, mensur kısımlarda sahip olduğu anlatma serbestliğini manzum kısımları söylerken kaybeder. Çünkü burada şiiri olduğu gibi vermek zorundadır. Herhangi bir değişiklik yapamaz⁷⁰.

Hikâyelerdeki şiirler daha çok birinci derecedeki kahramanlar tarafından söylenir. Birinci derecedeki kahramanlardan kastımız, hikâyeye adını veren kişilerdir. Bazen de ikinci derecedeki kahramanların şiirler söylediğini görürüz ki, bunlar kahramanların yakınlarıdır. Şiirler duygu yüklü parçalar olduğundan kahramanların aşklarını, ıstıraplarını, sevgilerini hep bu manzum kısımlarda buluruz.

Gül ile Sitemkâr hikâyesinin de elimizdeki dört varyantında kahramanlar ve yakınları karşılıklı veya münferit şiirler söylemişlerdir. Hikâyenin manzum parçalarla dolu olması pek tabiidir. Çünkü Gül ile Sitemkâr bir aşk hikâyesidir ve hikâyede aşk uğruna çekilen eziyetler anlatılmaktadır.

⁶⁷ Aslan, a.g.e., s.61.

⁶⁸ Spies, a.g.e., s.38.

⁶⁹ Alptekin, a.g.e., s.10.

⁷⁰ Alptekin, a.g.e., s.10.

Hikâyemizin S varyantındaki şiirler ölçü ve kafiye bakımından oldukça düzensizdir. Ayrıca diğer varyantlara göre şiir bakımından da zayıftır. TB varyantında toplam 33 şiir, M1 varyantında 33 şiir, M2 varyantında 35 şiir ve S varyantında 27 şiir vardır.

Elimizdeki varyantlardan TB, M1 ve M2’de şiir söylemiş olanlar, Gül, Sitemkâr, Cevrî, Âdil Şah ve Banu-yı Şekerleb’dir. S varyantında ise hikâyeye adını veren Gül ile Sitemkâr’ın bir de Âdil Şah’ın şiirleri vardır. Varyantlarda kahramanların söylediği şiir sayısı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

	HİKÂYEDEKİ ŞİİRLERİN SAYISI					
	Gül	Sitemkâr	Âdil Şah	Cevri	Banu-yı Şekerleb	Toplam
TB	15	13	2	2	1	33
M1	15	13	2	2	1	33
M2	16	13	3	2	1	35
S	13	12	2	-	-	27

Tablo-1

TB, M1 ve M2 varyantlarındaki şiirler birbirleriyle daha alâkalı olup bir tasnif üzere incelenebilir. Ancak S varyantındaki şiirler diğerlerine göre şekil ve muhteva bakımından daha bağımsız olduğundan, aynı zamanda diğer varyantlardaki şiirler beyit esas alınarak incelenebileceği hâlde S varyantında 3, 7, 9 gibi tek sayılı mısraların oluşu nedeniyle beyit beyit incelenemeyeceğinden bu varyantaki şiirleri Tablo 2’de göstermedik.

Varyantlardaki şahısların söylediği beyitlerin sayılarını da bir tablo halinde verdikten sonra bunları biçim ve içerik yönünden inceleyeceğiz.

	HİKÂYEDEKİ BEYİT SAYISI					
	Gül	Sitemkâr	Âdil Şah	Cevri	Banu-yı Şekerleb	Toplam
TB	34	22	4	5	2	67
M1	35	23	4	4	2	68
M2	43	28	6	4	2	83

Tablo 2

Bütün varyantlarda dikkatimizi çeken bir özellik de hikâyede Gül'ün, diğer kahramanlardan ve hatta âşığı olan Sitemkâr'dan daha fazla şiir söylemiş olmasıdır.

Aynı zamanda bu bölümde Boratav'ın Gül ile Sitemkâr hikâyesindeki şiirler hakkındaki görüşünü dikkatlere sunmadan geçemeyeceğiz. Bu büyük araştırmacıya göre, hikâyedeki manzumeler “mani” şeklinde olan hikâyelerdir ve bunlar halk şairlerinin elinden çıkmamışlardır⁷¹. Hikâyedeki türkülerin mani şeklinde olmasını –bu hikâyelerin sözlü gelenekte yaşamamasından da yola çıkarak- kadınlar arasında anlatılmasına ve kitaplara da bu anlatmalardan geçtiği sebebine bağlar⁷².

Sitemkâr'ın zifaf odasında, Gül'le aşığının söylediği şiirler ve İsfahan'da babalarıyla karşılaşınca söyledikleri şiirler diğer bölümlere göre daha fazladır. Öyleyse bu bölümler duygusallığın yoğunlaştığı kısımlardır diye bir yargıya varabiliriz.

1-SİTEMKÂR'I OKULDAN ALDIKLARINDA SÖYLENEN ŞİİRLER

Hikâyede şiirle ilk kez bu bölümde karşılaşırız. Daha önce kahramanların aileleri ve sosyal durumları; çocukların doğumu anlatılmaktadır. Kahramanların takdim edildiği bu bölümde herhangi önemli bir olay olmadığından şiire rastlamıyoruz.

⁷¹ Boratav, a.g.e., s.46.

⁷² Boratav, a.g.e., s.134.

Kahramanlar büyüüp aynı mektebe verildiğinde aralarındaki aşk perkinleşir ve etrafa aşk dedikoduları yayılmaya başlar. Bu duruma dayanamayan Şah ve hanımı Şekerleb Sitemkâr'ı okuldan aldırarak Gül'den uzaklaştırırlar. Bunun üzerine Gül aşağıdaki şiiri Söyler

TB, Gül;

Gönlümüzde gümandır severim çok zamandır,
Sitemkâr'ım eğlenme Gül'ün hâli yamandır

Hoca dersin almışam aşk kitabın görmüşem.
Sitemkârım eğlenme belki cana kıyaram

Sitemkâr'ın Cevabı;

Ağlayıp söyleşiriz dem olur görüşürüz,
Elem çekme Gül'üm yâr bir saat buluşuruz

Felek bize ne eyler âşık deryayı boylar,
Gül'üm atam dilemiş varam görem ne söyler.

Âşıkların karşılıklı söylediği bu şiirler hece ölçüsünün 7+7 duraklı 14 heceli mısralarından kurulu a,a; b,b uyak düzeniyle söylenmiştir.

Âşıkların birbirlerine olan sevgi ve bağlılıklarını ifade ettikleri bu beyitler M1 varyantında şu şekildedir:

Gül;

Gönlümüzde gümandır severim çok zamandır
Sitemkâr'ım eğlenme Gül'ün hâli yamandır.

Hocadan ders almışam aşk kitabın görmüşem
Sitemkâr'ım eğlenme belki cana kıyaram

Sitemkâr'ın Cevabı;

Ağlayıp söyleşiriz dem olur görüşürüz,
Elem çekme Gül'üm yâr bir saat buluşuruz

Felek bize ne eyler âşık deryayı boylar,
Gül'üm atam dilemiş varam görem ne söyler.

Şiirin ölçüsü TB varyantındaki gibidir ancak hatalıdır. Sitemkâr'ın Gül'e söylediği ilk beyitin ikinci mısraı bu ölçüye uymamaktadır.

Gül ile Sitemkâr'ın karşılıklı söylediği bu şiirler M2 varyantında ise şu şekildedir:

Gül;

Gönlümde bir gümandır,
Severim çok zamandır,
Sitemkâr'ım geç kalma,
Gül'ün hâli yamandır

Hocadan ders almışam,
Âşk kitabın görmüşem,
Geç kalma Sitemkâr'ım
Gül'ün hâli yamandır.

Sitemkâr'ın Cevabı;

Ağlayıp sözleşiriz.
Gün olup gülüşürüz,
Elem çekme yâr Gül'üm,
Yakında buluşuruz.

Felek bize ne eyler,
 Âşık deryayı boylar
 Gül'üm babam istemiş,
 Varam görem ne söyler

M2 varyantındaki şiirler şekil itibariyle diğer varyanttaki şiirlerden farklıdır.
 Dörtlükler halinde ve 4+3 duraklı 7'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

S varyantı;

Gül;

Göynümde bir gümanım var
 Ayırırlar seni benden
 Getme yârim getme tez gel
 Ayırırlar seni benden

Sitemkâr;

Ne ağlarsın elâ gözlüm
 Ayrılmam ben Gül'üm senden
 Çifte benli bedir yüzlü
 Neden şüphelendin benden

Gül;

Bu gece habar almıştım
 Aşgal fetine dalmıştım
 Derken ürüya görmüştüm
 Ayırırlar seni benden

Sitemkâr;

Senin rüyan hayra dönsün
 Ayıran sararsın solsun
 Mevlâ yardımcımız olsun
 Ayrılmam ben Gül'üm senden

Âşıkların karşılıklı söyledikleri bu şiirler 4+4 duraklı 8’li hece ölçüsüyle söylenmiştir. Ayrılık endişelerini dile getirdikleri ve dörtlükler halinde söylenen şiirlerin kafiye düzeni aaab şeklindedir.

2- SEVGİLİLERİN AYRILIŞLARINA DAİR GÜL’ÜN SÖYLEDİĞİ ŞİİR

TB, Gül;

Felek ayırdı Cevrî’yle firkat-ı canânımdan

Hatır etmez mi acep nâle-i efganımdan

Ey ahdine durmayan Sitemkâr

Hicrinle olmuşam çü bîmar

Evvel ne idi bu ahd-i peyman

Sonra ne idi oldun pişman

Cevrî gibi çünkü ola sana yâr

Yok mu namus ile sende âr

Şahım niçin feragat eyledin

Cevrî görünce rahmet eyledin

Elbet bana söyle günahım

Çıkar zirâ göklere âhım

Saldın dildara nar-ı firkat
Kıldın gözümü pür-âb u hasret

Ben istemezem bugünde hemdem
Yanında elbet hayalini hem

Sonraki sözüm sana amiyandır
Müşküldür işim hâlim yamandır

Bildim ki bu babda yoktur günahım
Gönder bana nâmenin cevabın

Gül'ün söylediği bu şiir ölçü itibariyle hatalıdır, ancak kafiye ölçüsü a, a; b,b; c,c diye devam etmektedir. Yani her beyit kendi arasında kafiyelidir.

M1 varyantında Gül'ün söylediği, nâme olarak Sitemkâr'a gönderdiği bu şiir, TB varyantındakiyle aynıdır. M2 varyantında ise şu şekildedir;

Gül;

Felek ayırdı beni cânânımdan
Hazer etmez mi acep efganımdan

Ey o ahinde durmayan Sitemkâr
Ettin beni hicrinle zârü bîmar

Evvelce ne idi bu ahd ü peyman
Sonra neden böyle oldun peşiman

Cevrî denen kız olur mu yâr sana

Düşün olmaz mı bu iş bir ar sana

Acep benden niçin feragat ettin

Cevrî'yi alıp da rahat mı ettin

Söyle benim nedir suçum günahım

Çıksın mı âsümana ah u vahım

Saldın dilimi zâre nar-ı firkat

Kıldın gözlerimi pür eşk-i hasret

Ben hiç ummaz idim bu hâli senden

Üstün tutasın dikenî gülünden

Hâlîm sözüm gibi sana ayandır

Yazık artık benim işim yamandır

Yoktur sana karşı hiçbir günahım

Gönderiniz bana bir cevap şahım

Beyitler halinde yazılmış olan şiirin kafiye düzeni aa, bb... şeklinde devam etmektedir. Şiir 6+5 duraklı 11'li hece vezniyle yazılmıştır. S varyantında bu bölüme dair şiir yok.

3-SİTEMKÂR İLE CEVRİ'NİN ZİFAF GECESİNDE SÖYLENEN ŞİİRLER

Saz eşliğinde, âşıkların karşılıklı söylediği bu şiirler TB varyantında şöyledir:

Gül;

Rakip ile yiyip içtin
Göğsün bedenini açtin

Şahım murat almayasın
Ne ettim ki benden geçtin

Sitemkâr;

Bu sene bu yerde kışla
Bülbül gibi azara başla

Hata ettim ben Gül'üm yâr
Öz başın için bağışla

Takdir-i ilâhîdir dervişler külâhidir
Bu işten haberim yok anamın günahıdır

Gül;

Aman Sitemkâr'ım aman kalbimiz dolu güman
Çünkü anan işidir ahir bulmasın iman

Üç şiir de ölçü itibariyle hatalıdır. Gül'ün ilk söylediği şiir aa; aa kafiye düzeniyle yazılmıştır. Gül'ün ikinci şiiri tek beyit halindedir. Sitemkâr'ın cevaben söylediği şiir ise aa; ba; bb şeklinde kafiyeleşmiştir.

M1 varyantında bu bölümdeki şiirler TB varyantındakiyle aynıdır. M2 varyantında ise;

Gül;

Rakibimle yeyip içtin
Göğsünü bağrını açtın
Zalim murat almayasın
Ne yaptım ki benden kaçtın

Sitemkâr;

Bu sene bir yerde kışla
Bülbül gibi zâre başla
Hata ettim Gül'üm sana
Öz başın için bağışla

Takdir-i ilâhîdir
Mazlumlara penahıdır
Bundan haberim yoktu
Babamın günahıdır.

Gül;

Ey Sitemkâr'ım aman
Doğru sözüme inan
Bu işi yapan baban
Âhir bulmasın iman

Dörtlükler halinde söylenen şiirde Gül'ün söylediği ilk şiir durak itibariyle hatalıdır, 8'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Sitemkâr'ın ilç dörtlüğü de durak itibariyle hatalı, 8'li hece ölçüsüdür. İkinci söylediği dörtlük 7'li ölçüyle söylenmiştir. Gül'ün cevaben söylediği ikinci şiir de durak bakımından hatalı ve 7'li hece vezniyle

yazılmıştır. Sitemkâr'ın söylediği şiirin ikinci dördlüğü aaba; diğer dördlük ve Gül'ün söylediği şiir ise aaaa şeklinde kafiyelenmiştir.

S varyantı;

Gül;

Hey Allah'tan gormaz zalım Sitemkâr
Yahdın ataşına kül ettin beni
Yeni değmişidim onbeş yaşıma
Ağzımda lal ettin beni
Ne idi bu hallar geldi başıma
Acımadın gözlerimden ahan yaşıma
Yeni değdim onüç onbeş yaşıma
Ellerden çekilen hat ettin beni
Kul ettin beni

4-İKİNCİ DEFA ZİFAF ODASINDA SÖYLENEN ŞİİRLER

Yine bu bölümde de söylenen şiirler, hatalarla doludur. Ancak duygu yüklüdürler. Bu bölümde Gül ile Sitemkâr karşılıklı şiirler söylerlerken arada Cevrî de bir şiir söylemiştir. TB varyantı;

Sitemkâr

Sular gibi çağlarsın ahir yolu bağlarsın
Beni mecnûn eyledin Gül'üm niçin ağlarsın

Gül;

Beni hapse koymuşlar bana zincir urmuşlar
Ben nice ağlamayam düşümden ayrılmışam

Mahcemalin el uzun bunun dal eyle
Beni versinler tuz etmek helâl eyle

Sitemkâr;

O günler Gül'üm kanı odlara saldın beni
Eğer seni sorarlarsa Hüda saklasın beni

Cevrî;

Gül kendini aşkından helâk eyler
Ârif söz duyar kâm alan yeşil bu

Şükür âşık değilsin âşık haline koyma
Âdemde vücûdu hâk-i siyah eyleme çâk

Gerçekten âşık isen
Sen seni etme helâk

Sitemkâr;

Yıkılsın şehrim elem sen beni kırma beğim
Eğer beni seversen canına kıyma Gül'üm

Gül;

Yeller gibi eserim sana nasıl küseyim
Yeminim yerin bulsun parmağımı keseyim

M1 varyantındaki şiirler de birkaç kelime farklılığı olmakla beraber TB varyantındaki şiirlerle aynıdır.

M2 varyantında ise bu bölümdeki şiirler dörtlükler şeklindedir;

Sitemkâr;

Sular gibi çağlarsın
Sineleri dağlarsın
Beni mecnûn eyledin
Söyle niçin ağlarsın

Gül;

Beni hapse koydular
Zincirlere vurdular
Ben niçin ağlamayım
Yârimden ayırdılar

Mahcemâlin göreyim
Buralardan gideyim
Beni sürgün ettiler
Sana haber vereyim

Sitemkâr;

O günler Gül'üm hani
Ateşe saldın beni
Eğer seni sürseler
Beraber götür beni

Cevri;

Gül etme böyle inat
Kendini etme berbat
Gerçekten âşık isen
Gül bunu eyle ispat

Sitemkâr;

Ah edip küsme Gül'üm
Sen beni üzme Gül'üm
Eğer beni seversen
Kendini kesme Gül'üm

Gül;

Yeller gibi eseyim
Sana nasıl küseyim
Yeminim yerin bulsun
Parmağımı keseyim

Gül, Sitemkâr ve Cevrî'nin karşılıklı söylediği şiirler 7'li hece ölçüsüyle söylenmiştir. Sitemkâr'ın söylediği 2. ve 3. dördlülle, Cevrî'nin söylediği dördlülük durak itibariyle hatalıdır. Diğer şiirler 4-3 duraklıdır.

S varyantında bu bölümle ilgili şiirle karşılaşmadık.

5-GÜL'ÜN SÜRGÜNE GİDERKEN SİTEMKÂR'LA KARŞILIKLI SÖYLEDİĞİ ŞİİRLER

Bir çok halk hikâyesinde görülen kahramanın sürgün edilmesi, Gül ile Sitemkâr hikâyesinde de karşımıza çıkıyor. Gül, İsfahan şehrine doğru yola çıkarken TB'da Sitemkâr'a şu beyiti söylüyor:

TB, Gül;

Cevrî yâr bilirsin âhir murad alırsın
Gül'ü burdan sürdüler, Sitemkâr ne durursun

Ölçü itibariyle hatalı olan bu şiire Sitemkâr da yine hatalı söylenmiş bir şiirle cevap verir. Sitemkâr, bu beyitte Gül'ün ardından gideceğini söyler:

Sitemkâr;

Şimdi eve varayım billah cana kıyayım

Gül'üm abdal esvabın ben dahi giyeyim.

M1 varyantında âşıkların karşılıklı söylediği şiirler şu şekildedir:

M1 Gül;

Cevrî'yi yâr bilirsın

Âhir muradın alırsın

Gül'ü burdan sürüyorlar

Sitemkâr ne durursun

Sitemkâr;

Şimdi eve varayım

Billah cana kıyayım

Gül'üm abdal esvabın

Ben de şimdi giyeyim.

Gül'ün TB varyantta söylediği iki mısralık şiir M1 varyantında dört mısraya çıkarılmıştır. Sitemkâr'ın şiiri de dört mısraya dönüştürülmüş olmakla beraber 4+3 duraklı 7'li hece vezniyle söylenmiştir. Her iki aşğın şiiri de aa; ba kafiye düzeniyledir.

M2 varyantında ise âşıkların karşılıklı söylediği şiirler dörtlükler halindedir ve hatasızdır. 4+3 duraklı 7'li hece ölçüsüyle söylenen bu şiirlerin kafiye düzeni aaba şeklindedir.

M2, Gül;

Cevrî'yi yâr bilirsın

Ondan murad alırsın

Gül'ü burdan sürerler
Sitemkâr sen durursun

Sitemkâr;

Şimdi eve gideyim
Hazırlığım göreyim
Gül'üm seyyah hırkasın
Ben de şimdi giyeyim

Diğer varyantlarda Gül, sürgüne giderken şiir söylerken S varyantında sürgün gecesinde yalnız olarak şiir söyler.

Gül;

Medet gıl halıma perver-i gıda düşgüne
Bir imdat gönder yârabbi
Zalım düşmanlara goyma ahımı
Çoh ağlattın bir kez güldür Yârabbi
Dertliyim derdime bulunmaz tabip
Elim bağlı golum bağlı ben garip
Hızırın imdada gönder Yârabbi
Gül'e gülmek haram oldu dünyada
Kimse gelmez imdada
Bir insaflı gul yanında duldada
Sitemkâr'ım bana gönder Yârabbi

Allah'a müracaatta bulunan Gül'ün söylediği bu şiir tamamen hatalıdır. Gül, daha sonra Hızır yardımıyla gittiği kahvede şiirler söyler;

Gül;

Hey ağalar hey beyler
Aşkından ağlar gezerim
Niceden dertten dert bende

Aşka düşen ağlar gülmez
 Kimseler halini bilmez
 Saymağla hesaba gelmez
 Türlü dert bende dert bende
 Of Sitemkâr'dır arzum benim
 Yüzümde galdı nazarın
 Gündüzün ağlar gezerim
 Gece dert bende dert bende

6-SİTEMKÂR'IN GÜL'Ü ARAMAYA ÇIKARKEN SÖYLEDİĞİ ŞİİR

Sadece S varyantında var.

Sitemkâr;

Sana canım gurban gül yüzlü anam
 İşde gidiyorum garşından
 Gurbet elde bir hal gelse başıma
 Evlât acısıyla yan şimden
 Ah o neydi anam geldi başıma
 Gan danesini dökdün gönül guşuma
 Gurbet elde bir hal gelse başıma
 Evlât acısıyla yan şimden

Yola düşen Sitemkâr İsfehan şehrine ulaşır ve orda bir kahvede şu şiiri söyler.

Hey ağalar hey gaziler
 Başa gar düştü gar düştü
 Ah gidem söylem anasına
 Yanıp dursun sunasına

Ağ göğsünün arasına
Bir çift nar düştü

7- GÜL İLE SİTEMKÂR'IN KAVUŞTUKLARINDA SÖYLEDİKLERİ ŞİİRLER

Gül ile Sitemkâr, İsfahan padişahının vasıtasıyla karşılaşır ve sazları eşliğinde şu şiiirleri söylerler:

TB, Gül;

Yedi yıldır yardan ayrı düşmüşem
Hakkın emri budur böyle bilmişem

Ben de anınçün aşık olmuşam
Gül Sitemkâr'a ne etti bilmem

Sitemkâr;

Adın verip bunda kıldın sevap
Sitemkâr'a karîb oldu dört kitap

Şair Sitemkâr'a ver cevap
Ahd-i aman etti ol iki âşık

Böyle olduğumuzu âşık bilmedi
İkisi de ahir murad almadı

Gül;

Gül'ü severdi Sitemkâr'ın babası
Ahirette iman bulmasın anası

Gül'den aldığın yadigâr noldu
Sağ oldu mu parmağının yarası

Sitemkâr;

Şair ne sorarsın böyle sormağı
Aktı gözüm yaşı tuttu ırmağı

Bunda muradın haber almaksa
İşte cebimdedir Gül'ün parmağı

Gül;

Gül'ü sorarsan hali pek yaman
Sitemkâr'dan ayrılalı oldu çok zaman

Artık sorma Gül'ün benim Sitemkâr
Padişahım bize aman ver aman

Her iki âşığın söylediği şiirler vezin bakımından hatalıdır. Kafiye düzeni itibariyle Gül'ün ilk şiiri aa; aa, ikinci ve üçüncü şiiri aa; ba şeklindedir. Sitemkâr'ın ilk şiiri kafiye bakımından düzensizdir, ikinci söylediği şiir aa; ba düzenindedir.

M1 varyantındaki şiirler de birkaç kelime farklılığıyla aynıdır.

M2 varyantında yine dörtlüklerle karşılaşıyoruz.

M2, Gül;

Gurbet ile düştüm yoktur kararım
Aşk ateşiyle daim yanarım
Adım aşık Gül'dür kış yararım
Sitemkâr yârimi durmaz ararım

Sitemkâr;

Adın verdin memnun eyledin beni
Bu aşık Sitemkâr arıyor seni
Cevap ver ahdinde duruyor musun
Yoluna koymuşum bu can ü teni

Gül;

Gül'ü sürmüştür yârinin babası
Bunun sebebi de kıskanç anası
Nerededir Gül'den aldığı nişan
Sağaldı mı söyle parmak yarası

Sitemkâr;

Aştı Sitemkâr'ın dereyi dağı
Aktı gözüm yaşı bulduğu ırmağı
Muradın haber almak ise senin
İşte cebimdedir Gül'ün parmağı

Gül;

Sorarsan Gül'ünün hâli pek yaman
Yârdan ayrılalı oldu çok zaman
Mevlâya bin şükür ey Sitemkâr'ım
Kavuştuk bak artık eyleme figan

Şiirler 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsüyle, aa; ba kafiye düzeniyle söylenmiştir.

S varyantı;

Gül;

Niçin böyle melil mahsun durursun
Ah çekip yanmahda meramın nedir
Niçin böyle şirin candan bezersin
Didelerin yaşlı öper yadın nedir?

Sitemkâr;

Âşığ ne sorarsın benim halimi
Dağlarla deng olur zarımız bizim
Felek gurbet ele attı yolumu
Ah çekip ağlamah halimi

Gül;

Nerelisin neden geldin bu ele
Uğradırım seni tufanınan sele
Nesebin ne ne hizmet eden ne dine
Verem yol gösterem tutarın nedir
Nerelisin neden geldin bu ele
Sana yol gösterem dutarın nedir

Sitemkâr;

Horasan şehridir ya benim elim
Ben asla uğratmam tufannan, selin
Nesebim Hanefî Muhammed dinim
Kur'an-ı Kerim'dir varımız bizim

Gül;

Horasan şehrinde biter mi güller
Şakayıp öter mi şeyda bülbüller
Adın nedir ismin nedir kim derler
Görem o beldede pirin adı nedir

Sitemkâr;

Sam değdi de benim gülüm oldu hor
Ben böyle gezerim hem leyl ola har
Aslım şehzadedir adım Sitemkâr
Vardır o beldede şanımız bizim

8-AŞIKLARIN BABALARIYLA KARŞILAŞINCA SÖYLEDİKLERİ ŞİİRLER

Âdil Şah yaptıklarına pişman olur ve Yusuf Bey'i de yanına alarak derviş kılığında çocuklarını aramaya çıkar. Bir bahçede dinlenirken Gül ve Sitemkâr'la karşılaşır ve karşılıklı saz eşliğinde şiirler söylerler. Durak ve ölçü itibariyle hatalı olan bu şiirler aa; ba kafiye düzeniyledir.

TB, Gül;

Çoktan mıdır sizler abdal oldunuz
Abdal libaslarını giydiniz

Nedir sizin muradınız abdallar
Bizim şehrimize niçin geldiniz

Padişah;

Abdal olup yaptık biz bu hâmi
Gül'den almadı mı Sitemkâr kâmi

Aziz başınız için olsun
Kimden işittiniz bu serencamı

Gül;

İki abdal gelir Buharî yolundan
Kucaklamış birbirinden belinden

Yerin diyar etmiş ol iki âşık
Felek mihnetinden devran elinden

Sitemkâr;

Emeliniz sizin olmadı heba
Haber ver bana gel kanlı şaha

Kızınızı eğer görür iseniz
Ne verirsiniz acep müjdeler bana

Padişah;

Göster cemâlini göreyim
Canımı sana kurban edeyim

Gül;

Müjde bahasını ister isen sen
Sitemkâr'ı sana müjde vereyim

Evvel padişahım eyledindi ar
Bülbül gibi olup eyledin mi zar
Padişahım sana müjdeler olsun
Ben Gül'üm yanımdadır Sitemkâr

İki aşığın ve Âdil Şah'ın karşılıklı söylediği sitemlerle dolu ve birbirlerini affettiklerini ima eden bu şiirler M1 varyantında birkaç kelime farklılığıyla hemen hemen aynıdır.

M2, Gül;

Çoktan mıdır siz de seyyah oldunuz
Seyyah libasını neden giydiniz
Nedir sizin muradınız seyyahlar
Niçin bizim şehrimize geldiniz

Şah Adil;

Seyyah olup çıktık gurbet ellere
Ararız sorarız esen yellere
Geldiler mi acaba bu yerlere
Karıştılar mı yoksa erenlere

Gül;

Aradığınız ne bir nazlı yâr mıdır?
Kalbinizde hicran derdi var mıdır?
Dünyada dolaşıp seyyah olarak
Aradığınız Gül, Sitemkâr mıdır?

Şah Adil;

Seyyah olanların hoştur kelâmı
Gül'ünden almadı Sitemkâr kâmı
Aziz başınız için söylen bana
Kimden işittiniz bu serencamı

Gül;

İki seyyah gelir gurbet ilinden
Bülbülün çektiği kendi dilinden
Terk-i diyar etmiş ol iki âşık
Felek siteminden devran elinden

Sitemkâr;

Sizin emeğiniz olmadı hebâ
Tanımadın mı beni ey baba
Oğlun Sitemkâr'ı görür iseniz
Ne verirsin acaba müjde bana

Şah Adil;

Göster cemâlini bir kez göreyim
Canımı malımı kurban edeyim
Müjde bahasını eğer istersen
Gül'ü sana müjde diye vereyim

Gül;

Evvel beğim efendim eyledin âr
Bülbül gibi şimdi nedir ah ü zâr
Devletli efendim, müjdeler olsun
İşte ben Gül'üm bak bu da Sitemkâr

Gül'ün söylediği ikinci şiirle Sitemkâr'ın şiiri vezin bakımından hatalı, diğer şiirler durak itibariyle hatalı 11'li hece vezniyle söylenmiştir.

S varyantı;

Gül;

İki derviş gelmiş bizim bahçaya
Bilmem ehtaç mıdır bir kaç ahçaya
Yohsulluğ mu firgatinızda arınızda

Adil Şah;

Biz derviş değülüz gızım seyyah gezerük
Vardır bizim evde nice malımız
Evlât acısıynan bağrım ezerim
Helbet evde vardır nice malımız

Gül;

Derviş olanların hoştur kelâmı
Dolanır dünyayı görür âlemi
Vatanınız başka yer yohsa bura mı
Nere sizin vatanınız eliniz

Gül;

Eşim Sitemkâr'dır yâr Gül'ü gendim
 Şu yalan dünyada boyuna da yandım
 Adın nedir yoldaşın kim efendim
 Nedir sizin ev halınız halınız

Âdil Bey;

Müjde guzuları bulduh Yusuf Bey
 Adım Âdil Şaktır dostsa Yusuf Bey
 Yavrum sizin firgatiniz arınız, arınız

9-İSFEHAN'DAN AYRILIRKEN SİTEMKÂR'IN SÖYLEDİĞİ ŞİİR

Bu bölümde söylenen şiir sadece S varyantında var.

Rüstem Şaha;

Sitemkâr;

Sayende sılaya döndüm yönümü
 Kestin benim figanumu zarumu
 Üç sene hıfzettin gonca gülümü
 Merhamet sahibi şahım hoşça kal, hoşça kal.

10-GÜL'ÜN İKİNCİ KAYBOLUŞUNA DAİR ŞİİRLER

Bu bölümde yalnızca Sitemkâr'la Banu-yı Şekerleb şiir söylemektedir. Gül'ü kaybeden Sitemkâr Validesine şu beyiti söyler:

TB, Sitemkâr;

Ana sanma Cevrî bana yâr oldu
 İşim bülbül gibi ah ü zâr oldu

Ne çare ben gafil bulundum
Korkaram cazuya Gül şikâr oldu

Banu-yı Şekerleb;

Yedi yıl Sitemkâr gurbet çekmiştir
Buraya geldiğine pişman olmuştur

Bundan sonra Sitemkâr'ım yorulma
Senin Gül'ün bir dev alıp gitmiştir.

Şiirlerin durak ve ölçüleri hatalı, kafiye düzeni aa; ba şeklindedir.

M1, Sitemkâr;

Ana sanma Cevrî bana yâr olur
İşim bülbül gibi ah ü zâr olur

Ne çare ki ben gafil bulundum
Korkarım cazuya Gül şikâr olur

Banu-yı Şekerleb;

Yedi yıldır Sitemkâr'ım gurbet çekiyor
Buraya geldiğine pişman olmuş

Bundan sonra Sitemkâr'ım yorulma
Senin Gül'ü bir dev alıp gitmiştir.

Bu varyantta şiirlerin ölçüsü hatalıdır. Yalnızca Sitemkâr'ın şiiri aa; ba kafiye düzeniyle yazılmıştır.

M2, Sitemkâr;

Anan sanma Cevrî bana yâr olur
İşim bülbül gibi ah ü zâr olur
Ne çare ki ben de gafil bulundum
Korkarım cadıya Gül şikâr olur

Diğer varyantlara göre hatasız şiirlerin daha yoğun olduğu M2 varyantında bu dörtlük de 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsüyle ve aaba kafiye düzeniyle söylenmiştir. Annenin cevaben söylediği şiir aaba düzeniyle fakat hatalı bir ölçüyle söylenmiştir.

Şeker Banu;

Gurbet çeken seyyah olan Sitemkâr
Dönüp geldiğine pişman olmuştur
Bundan sonra Sitemkâr'ım yorulma
Gül'ümüzü bir dev alıp gitmiştir

Bu bölümde söylenen şiirler S varyantında yoktur.

11-SİTEMKÂR'IN GÜL'Ü İKİNCİ DEFA ARAMAYA ÇIKTIĞINDA BABASINA SÖYLEDİĞİ ŞİİR

Diğer varyantlarda Sitemkâr annesiyle karşılıklı şiirler okurken S varyantında babasına şiir okumakta ve Gül'ü aramaya çıkarken babasından izin almaktadır. Şiir tamamen hatalıdır.

Sitemkâr;

Burda gene bir hal geldi başıma
Gene gurbet elden bize gel oldu, gel oldu
Gavuşmadan yar elime eşime

Zalim gurbet eller baba bize yol oldu, yol oldu
 Ben gidem sizler varın sılaya
 Selam söyleyin daş yürekli anaya
 Gene ben dutuldum türlü belaya

12-SİTEMKÂR'IN GÜL'Ü ARARKEN YEŞİM DAĞI'NDA SÖYLEDİĞİ ŞİİR

Tamamen lirik ve sitemle dolu bir şiiirdir.

Sitemkâr;

Yedi yıldır gurbet elde gezerim
 Dolanmaya hal galmadı eyvah, eyvah
 Hak bilir ki canımdan bezerim
 Daha bana gün galmadı eyvah eyvah
 Çulu çahap aldı vücut yıprandı
 Gam gasavet geldi başa toplandı
 Talaayan bozuldu Gül'ü yıprandı
 Saz üstünde teli galmadı eyvah eyvah
 Aramıza hasret harfi yazıldı
 Sitemkâr'ın eli yardan üzüldü
 Hoyrat eli günler bozuldu
 Yar bende gün galmadı gün galmadı

13-ÂŞIKLARIN KAVUŞTUKLARIDA SÖYLEDİKLERİ ŞİİRLER

TB, Sitemkâr;

Dokuz yıldır gurbet kahrın çekerim
 Mecnûn gibi dağlarda gezerim

Hazret-i Hızırdan aldım haberi
 Elem çekme Gül'üm bendin açarım
 Gül;
 Eline bak eline kılıç bağlar koluna
 Ben Sitemkâr'ın kurban olam yoluna
 Sitemkâr;
 Kanı mecnûn kanı odlara saldın beni
 Şimdi gördüm yüzünü alır mı gayrı seni
 Gül;
 Bu gözler bi dahi dünya görmesin
 Sitemkâr'ım varıp murat almasın
 Var git yiğit var git sen de yoluna
 Cazu gelip seni şikâr kılmasın
 Sitemkâr;
 Şükür bulup cemâlini görmüşem
 Sana müjde cazuyu öldürmüşem

Hatalarla dolu bu şiirler M1 varyantında da aynıdır. M2 varyantında ise Gül'ün söylediği ikinci şiir beyit halinde, diğer şiirler ise dörtlükler halinde söylenmiştir.

M2, Sitemkâr;

Dokuz yıldır gurbet kahrın çekerim
 Mecnûn gibi dağ ve sahra gezerim
 Hızır hazretlerinden aldım haber
 Elem çekme Gül'üm bendin çözerim

Gül;

Bu gözlerim artık dünya görmesin
 Bu hale koyanlar murad almasın
 Var git yiğit var git haydi yoluna
 Cadı gelip seni şikâr etmesin

Sitemkâr;

Arayıp seni buraya gelmişim
 Dolaşıp dünyada seni sormuşum
 Şükürler mevlâma yüzün görmüşüm
 Sana müjde cadıyı öldürmüşüm

Gül;

Eline bak eline kılıç bağlar beline
 Artık ben Sitemkâr'ın kurban olam yoluna

Gül'ün birinci şiiri 6+5 duraklı 11'li, ikinci şiiri 7+7 duraklı 14'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır. Sitemkâr'ın şiirleri ise durak itibariyle hatalı 11'li hece ölçüsüyledir. Birinci şiir; aaba, ikinci şiir, aaba, üçüncü şiir aaaa kafiye düzeniyledir.

S varyantı;

Gül;

Geldin mi ey benim aziz sevgilim
 Gördün mü belece halim sevgilim
 Vamıynan bohçadı bağladı bendim
 Çektiğim elinden gülüm sevgilim

Sitemkâr;

Sen ağlama aney gözi civanım
 Kadir mevlâm bize kerim sevgilim
 Varmıynan bohçadı buldu belası
 Gadir mevlam bize kerim sevgilim

Dörtlükler halinde karşılıklı söylenen bu şiirlerin kafiye düzeni aaaa; aaba şeklindedir. 6+5 duraklı 11'li hece ölçüsüyle söylenmiştir.

14-CEVRÎ'NİN İKİ ÂŞİĞA SÖYLEDİĞİ ŞİİR

TB, Cevri;

Açılmış güller uyur anlu
Olur mektepte tatlı

Bu bir illettir efendim
Gezen avret olur tatlı

Beyitler ölçü ve kafiye düzeni bakımından hatalıdır.

M1, Cevrî;

Açılmış gül güzel kokar
Sitemkâr bize mi bakar

Bu bir illettir efendim
Gezen avrat çabuk kaçır

8'li hece ölçüsüyle söylenmiştir ancak durak bakımından hatalıdır. Kafiye düzeni aa; ba'dır.

M2, Cevrî;

Açılmış gül güzel kokar
Sitemkâr bize mi bakar
Bu öyle bir illettir ki
Gezen kadın çabuk kaçır

Durağı hatalı olmakla beraber 8'li hece ölçüsüyle ve aaba kafiye düzeniyle yazılmıştır. Bu bölümün şiirleri S varyantında yoktur.

SONUÇ

Bilimsel yöntemlerle incelemeye çalıştığımız Gül ile Sitemkâr hikâyesinde masalımsı, dinî, destanî bir çok unsurla karşılaştık. Bu özellikler onun, Türk halk edebiyatının ve Türk kültür tarihinin önemli kaynaklarından biri olduğunu gösterir.

Boratav'ın halk hikâyeleri tasnifine göre aşk hikâyeleri kategorisine soktuğumuz Gül ile Sitemkâr hikâyesinin kaynağı ve teşekkül tarihi hakkında herhangi bir bilgi edinemedik. Ancak hikâyede geçen coğrafi isimlerden hareketle vak'anın Horasan ve İsfahan'da geçtiği anlaşılmaktadır.

Hikâyenin incelediğimiz varyantları birbirine yakın olmakla beraber bazı küçük ayrılıklar da tespit ettik. Bu ayrılıkları daha çok hikâyenin temel yapısını ortaya çıkaracak olan epizot çalışmasında gördük. 11 Başlık altında sunduğumuz epizot çalışmasından sonra hikâyemizin motiflerini inceledik.

Stith Thompson'un "Motif Index of-Folk Literature" adlı eserine göre motif incelemesi yaptığımız hikâyede en çok sihir ve cemiyet motifleriyle karşılaştık. Bu motiflerin yoğunluğundan hareketle eserin, bize sosyal hayat hakkında bilgiler veren masalımsı bir hikâye olduğu yargısına vardık.

Hikâyenin şahıs kadrosu çok geniş olmamakla beraber bir çok tabakadan insanla karşılaştık. Bu şahıslar kahramanlarımıza yardım eden veya onlara kötülükte bulunan ya da sadece figüratif unsur olarak kullanılan (ulema, vükela, vüzera, cariyeler, hekimbaşı vs...) çeşitli tabakadan insanlardır.

Hikâyede mekân olarak doğuda bir şehir olan Horasan seçilmiş, saray ve çevresi vak'anın mekânı olmuştur. Hikâyenin başlangıcında kullanılan "evail, sabık, eski zamanlarda" gibi klişe ifadeler ve görülen geçmiş zamanın kullanılması bize vakanın geçmişte olduğunu yani hikâyenin zamanını verir.

Musannifin, halk hikâyelerinin şekil ve yapısına uygun olarak tasnif ettiği "Gül ile Sitemkâr" hikâyesinde dil, varyantlara göre farklılık göstermektedir. TB ve M1

varyantında Arapça ve Farsça kelime ve terkiplerle daha fazla karşılaştığımız halde M2 varyantı standart İstanbul Türkçesi'yle yazılmıştır. S varyantında ise Sivas yöresinin ağız özellikleri, anlatıcının bozuk ve yarım cümleleri bu varyantın dil özelliklerini oluşturmuştur.

II.BÖLÜM
METİNLER

1-METİNLERLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Çalışmamızda taşbasma, eski harfli basma, yeni harfli basma ve sözlü olmak üzere 4 metni esas aldık. Bu bölümde 4 varyantın metnini herhangi bir müdahalede bulunmadan aynen verdik. Aynı zamanda incelememizin sonuna taşbasma ve eski harfli basma varyantlarının metinlerini fotokopi halinde ekledik.

İncelemede “M1” harfleri ile kısaca belirttiğimiz taşbasma nüsha, Atatürk Üniversitesi, Merkez Kütüphanesi, Seyfettin Özege Kitaplığında 22263 numara ile kayıtlıdır. 6 adet resimle süslenmiş kitap 19 yaprak 36 sayfadan oluşmuştur. 20x14 cm ölçülerinde olan kitabın her bir sayfasının satır sayısı farklıdır. Hikâyenin ilk sayfada Şems Matbaası’nda basıldığı ifade edilmektedir.

Kısaca “TB” ile gösterdiğimiz eski harfli basma da Atatürk Üniversitesi, Merkez Kütüphanesi, Seyfettin Özege Kitaplığı’nda 22619 numara ile kayıtlıdır. Yusuf Ziya Matbaası’nda basılmış olan hicrî 1431 tarihini taşıyan eserde “Gül ile Sitemkâr” hikâyesi yanında “Hurşid ile Mahımihrî” hikâyesi de yer almaktadır. 36 yaprak 71 sayfa olan kitabın 19 sayfası “Gül ile Sitemkâr’a” aittir. Eser 21x12 ölçülerinde hazırlanmıştır.

“M2” ile gösterdiğimiz yeni harfli basma nüsha ise 5 adet resimle süslenmiş olup İstanbul Maarif Kitaphanesi ve Matbaası’nda basılmıştır. Günümüz Türkçesiyle yazılmış bu eseri Yrd.Doç.Dr.Doğan Kaya’dan temin ettik. Kitap 18 yaprak, 34 sayfadan oluşmaktadır. Basım tarihi 1959 olarak geçen eserin ebatları 19x13 cm’dir.

Çalışmamızda “S” vharfi ile kısaca sembolize ettiğimiz sözlü varyant ise yine Yrd.Doç.Dr.Doğan Kaya’dan temin edilmiştir. 20 Eylül 1999 tarihinde Sivas-Mumcular Köyü’nden Yılmaz Elçi tarafından derlenen hikâyenin anlatıcısı Mustafa Elçi hikâyeyi şu an hayatta olmayan Kez Hasanoğlu Ahmet’ten öğrenmiştir. Yaşı 50’nin üzerinde olan Mustafa Elçi, hikâyeyi tamamen yöresel ağızla anlatmıştır.

Metne sadık kalma prensibinden hareketle, metinleri aktarırken dil özelliklerini son derece korumaya çalıştık. Aynı zamanda resimli olan M1 ve M2 varyantlarını da resimleriyle beraber verdik.

Metinde silik çıkan veya emin olmadığımız tahmini okunuşları [] şeklinde köşeli parantezle verdik. Okunmayan veya anlaşılmayan kısımları (.....) biçiminde belirttik.

HİKÂYE-İ GÜL İLE SİTEMKÂR

(TAŞBASMA-TB)

Zaman-ı evailde diyar-ı Horasan'da bir padişah var idi. Bir gün derûn-ı dilden bir ah idüb veziri sual idüb ey padişahım niçün ah idersin Cenab-ı Hak Zat-ı ulyanıza bulunmaz mal ve hazineler ihsan buyurmuş ah itmeniz nedir didikde padişah ayttı:

-Ey lala! Anınçün ah iderem ki bana bir emr-i hak vakı olup intikal-i dar-ı beka iderüsem bir evlâdım yok ki tahtıma geçe andan veziri iytdi. -Ey benim padişahım gel hulûs-ı i'tikad birle seninle abdest alup teveccüh kıla idelim. Yetmiş bin alemi yokdan var iden cenâb-ı hak hacetimizi reva kıla. Lâkin evvelâ ahd ü misak idelim ki senin oğlun benim kızım veyahut benim oğlum senin kızın olursa hakkın emri ve peygamberimizin kavli üzre birbirine akid ve nikâh idelim didi ve padişah vezirin bu tedbirini tahsin görüp öyle olsun diyerek buna mübaşiret etdiler ve bir sene mürûrunda cenab-ı hak padişaha bir oğlan, vezire bir kız ihsan idüp kızın ismini Gül ve oğlanın ismini Sitemkâr kodılar. Bunlar dört yaşına kadem basdıkda ikisini beraber bir mektebe verdiler ve bunun beraberce mektebe gidüp gelmekde iken Hikmet-i Hüda birbirine taaşşuk idüp bir cam-ı aşkı nûş eylediler ve gittikçe aşkları ziyâdeleşüp sabra tahammülleri kalmadığından bu efsane halka şayi' oldu. Ravi şöyle rivayet ider bu haberi. Padişaha ifade idüp didiler, -Padişahım! Gül Sitemkâr'a ve Sitemkâr dahi Gül'e âşık u şayi'-nâs olmuşlar ve hem bu iş ise arz-ı padişah-ı [hiyete] noksandır. Yine ferman devletlü padişahındır didiler ve padişah bu cevabı işidicek hemen harem-i hâsa gidüp Sitemkâr'ın validesi Banu-yı Şekerleb'e iytdi.

-Duydun mı? Gül Sitemkâr'a ve Sitemkâr Gül'e âşık imişler. Bari bu efsane tevatür olmadan birbirine akd ü nikâh idüb düğün tedarîğın görelim, didik de Banu-yı Şekerleb iytdi: -Ey padişahım benim oğlum aşk libasında cahildir lâkin Gül dedikleri haramzade kızdır ve bunlar bir mektebde olmaları aynî hatadır. Eğer oğlum kız almak murad iderse sarayımda bakire cariyeye vardır, adına Cevrî derler ve gayetle nâzenin ve

mahbubedir padişah iytdi: -Ey Banu-yı Şekerleb vakıa' bu sözün gayet güzel lâkin olmaya ki oğlan başkalarını sevmeye. Hemen oğlanı getürseler deyü emir buyurdu. Hemen ol saat hadimler gidüp Sitemkâr'ı davet ettiler. Bu tarafta Sitemkâr'a o dem gelip götürdüklerini Gül gördükde ve kendisi yalnız kalınca bir âh-ı sûzan edip rûy-ı âsumanı siyah eyledi ve andan sonra bu beyitleri söyledi. Beyit:

Gönlümüzde gümandır severim çok zamandır
Sitemkâr'ım eğlenme Gül'ün hali yamandır

Hoca dersin almışam aşk kitabın görmüşem
Sitemkâr'ım eğlenme belki cana kıyaram.

Sitemkâr dahi bu beyitleri okudu: Beyit:

Ağlayıp söyleşiriz dem olur gülüşürüz
Elem çekme Gül'üm yar bir saat buluşuruz

Felek bize ne eyler âşık deryayı boylar
Gül'üm atam dilemiş varam görem ne söyler

Hadimler Sitemkâr'ı saraya götürünce padişah gazaba gelip Sitemkâr'ı validesi yanına gelip ey benim oğlum ciğerparem bu ne ahvaldir ki bizi bed-nam ve rüsva-yı âlem eyledin sana derler ki aşkla mübtelasın biganelerle aşinasın. Ey benim oğlum Sitemkâr'ım gel bu işten feragat eyle sana Cevrî isminde olan cariyeyi nikâh edeyim. Zira mahbube-i zaman ve afet-i devran ve şirin -zeban misli cihana gelmemiştir. Evladım bu sözüme itimad eyle ve bana bir cevap ver dedikde Sitemkâr başını kaldırıp ayttı: -Ey benim valide-i azizim sen bana ne cevap ettik de ben senin cevabını reddettim. Nasıl münasip ise öyle olsun dedi. Banu-yı Şekerleb bu cevabı işitince şaha haber verip hemen Cevrî nâm cariyeyi nikâh eylemek düğün tedarîğın görelim amma

padişahım tenbih buyurun şu Gül dedikleri nâbekâr kız düğüne gelmesin. İmdi bu düğün başlayıp kırk gün düğün edelim dedi. Bu taraftan Gül-i nazenin bu işlerden haberdar olup sarayında bir تنها mekân ihtiyar edip bu nâmeyi tahrir eyledi. Beyit:

Felek ayırdı Cevr'ile firkat-ı cananımdan
 Hazer etmez mi acep nâle vü efganımdan
 Ey ahdine durmayan Sitemkâr
 Hicrinle olmuşam çü bîmar
 Evvel ne idi bu ahd-i peyman
 Sonra ne idi oldun pişman
 Cevrî gibi çünkü ola sana yar
 Yok mu namus ile sende ar
 Şahım niçin feragat eyledin
 Cevri görünce rahat eyledin
 Elbet bana söyle günahım
 Çıkar zira göklere ahım
 Saldın dildara nar-ı firkat
 Kıldın gözümü pür-âb u hasret
 Ben istemezem bu günde hemdem
 Yanında elbet hayalini hem
 Sonraki sözüm sana âmiyandır
 Müşküldür işim halim yamandır
 Bildim ki bu abda yoktur günahım
 Gönder bana nâmenin cevabın

Diyip nameyi tekmil ettikde bir mahrem hadimle Sitemkâr'ın huzuruna irsâl eyledi. Çünkü Sitemkâr nâmeyi görünce derûn-ı dilden bir ah-ı pür-tâb çekip aklı başından gidip yıkıldı. Hadimler bu hali görünce Gül tarafından gelen hadimi tutup elinden nâmeyi alıp Banu-yı Şekerleb'e götürüp ahvali beyan ettiler. Hadim-i biçareye

üçyüz değnek urup taşraya attılar. Hadim gelip serencamı nakleyledi. Gül'ün ateşinden alevi asumana çıkıp ah u zârı bir iken bin oldu. Biz gelelim Banu-yı Şekerleb'e. Çünkü Şekerleb oğlu Sitemkâr'ın yanına gelip gördü ki oğlu lâ'akıl yatur. Derakab padişaha haber gidip dedi ki padişahım ne eylersen eyle şu kızı şehirden defeyle, yoksa başımıza çok işler açar. Hemen padişah divan edip vezirin katli için cellada emir eyledi. Vezir ayttı: -Aman padişahım nâhak yere günahıma girme, kabahatim ne ise beyan eyle diyip rica eyledi. Padişah ayttı: -Şu senin cazu kızını bu saat sür yoksa seni helâk ederim diyince vezir ayttı: -Kendi sarayına gelip ahvali hatununa nakledip kızı sürmek murad edince hatunu ayttı: -Ey vezir sen Hak Tealâ Hazretlerinden kormaz mısın? Hiç adam evladını sürer mi? Dedikde vezir-i bîçâre ne etsin huzur-ı şah'a gidip fermanın vechile sürdüm deyü cevap verdi. Gelelim bu tarafa düğün tedarîği tamam olup Cevrî cariyeyi hamama soyup bade türlü türlü libaslar ile tezyîn ve Sitemkâr'ı dahi inciyle ziynetleyip ulema, vükelâ, vüzera cem' olup saray-ı hümayunda Sitemkâr'a mahsus olan gelin odasına koydular ve Sitemkâr namaza şüru' eyledi. Ve Gül'ün dahi haberi olduğundan filhâl hülûs-ı kalple münacaat edip dedi ki:

-İlâhi bu saat dilerim ki kendimi Sitemkâr'ın odasında bulayım. Ol saat Cenab-ı Hak duasını kabul edip Sitemkâr'ın odası üstünde bir şahnişin üzerinde gördü ki Sitemkâr namaz kılar Cevrî dahi bin naz ile düğmelerin çözer. Gül bu ahvali görünce cihan başına zindan oldu. Ah edip bu beyitleri söyledi. Beyit:

Rakip ile yiyip içtin
Göğsün bedenini açtin
Şahım murad almayasın
Ne ettim ki benden geçtin

Dedikde Sitemkâr bu cevabı işidicek arkasını yastığa verip ve sazını eline alıp Cevrî odasında iken bu beyitleri söyledi. Beyit:

Bu sene bu yerde kışla

Bülbül gibi azara başla
 Hata ettim ben Gül'üm yâr
 Öz başın için bağışla
 Takdir-i ilâhidir dervişler külâhıdır
 Bu işten haberim yok ananımın günahıdır.

Aldı Gül:

Aman Sitemkâr'ım aman kalbimiz dolu güman
 Çünkü anan işidir ahir bulmasın iman

Dedikde Cevrî bu ahvali görünce hemen taşra çıkıp Banu-yı Şekerleb'e haber verdi. Şekerleb dahi kızlara tez şu nâbekâr Cazuyı bana tutun deyip emreyledi. Hadimler ve cariyeler taşra çıkıp Gül'ü tutmak kasdına düştüler. Gül yine münacaat edip kendi makamına geldi. Bu olan vukuatı Banu-yı Şekerleb birbir padişaha ifade ve bu cazu kızı sürgün eyle yoksa senin işin harab olur dedikde padişah gazaba geldi. Hemen divap edip bîçâre vezirin katlini cellâda emreyledi. Vezir dahi:

-Aman padişahım [cünhamı] beyan eyle de sonra beni öldür ferman senindir dedi. Padişah ayttı. -Bre kâfir ben sana ol cazu kızı defeyle dedim. Sen bana yalan söylersin ve kızını saklarsın dedikde vezir ayttı: -Aman padişahım müsaade ver bu saat varıp ol kızı defedeyim dedi. Ve padişah ricasını kabul edip vezir dahi konağına geldi. Bu ahvali ayaline söyledi. Ayali dahi dedi ki var bu defa da sürdüm de. Hüda kerimdir ve kızımızı bu defa hapsedip zencire uralım, bakalım Cenab-ı Hak ne sûret gösterir dedi. Vezir-i bîçâre: -Neçare diyerek huzur-ı padişaha geldi. Emr-i Şahanın vechile ol saat kızı sürdüm dedikde padişah inandı. Ve Sitemkâr'a yine gerdek hane görülsün dedi. Ve Sitemkâr'ı gerdeğe kodular. Yine Gül bundan haberdar olup derhal münacaata başlayıp yine ol şahnişin üzerinde kendisini buldu. Ve Sitemkâr'ı Cevrî'nin yanında görünce bir ah eyledi. Ve Sitemkâr bu ahı işiticek sazı alıp bu beyitleri söyledi. Beyit:

Sular gibi çağlarsın ahir yolu bağlarsın,
Beni mecnun eyledin Gül'üm niçin ağlarsın

Gül Söyledi

Beni hapse koymuşlar bana zincir vurmuşlar
Ben nice ağlamayam düşümden ayrılmışam
Mahcemalin el uzun bunun dal eyle
Beni versinler tuz etmek helal eyle

Sitemkâr söyledi

O günler Gül'üm kanı odlara saldın beni
Eğer seni sürerlerse Hüda saklasın beni

Cevrî söyledi

Gül kendini aşkından helâk eyler
Arif sözü duyar kâm alan yeşil bu
Şükür âşık değilsin âşık haline kıyma
Ademde vücudu hâk-i siyah eyleme çâk
Gerçekten âşık isen
Sen seni etme helâk

Dedikde Gül kendini helâk etmek kasdıyle hançere el urunca Sitemkâr gördü ki
Gül kendisini sahih olarak helâk edicek. Beyit:

Yıkılsın şehrim elim sen beni kırma beğim
Eğer beni seversen canına kıyma Gül'üm

Gül söyledi

Yeller gibi eseyim sana nasıl küseyim
Yeminim yerin bulsun parmağımı keseyim

Deyip bir parmağını kesti. Bunu Sitemkâr görünce bir ah edip üç parmağını birden kesip Gül'ün üzerine attı. Gül dahi kendi parmağını Sitemkâr'a atıp ve Sitemkâr'ın parmaklarını yâdigâr olmak üzre kendi yanında alıkodı. Bu taraftan Cevrî bu ahvali görünce varıp Banu-yı Şekerleb'e birbir hikâye eyledi. Ve Banu-yı Şekerleb hadimlere ve kızlara Gül'ü tutmak kastıyla emir eyledi ise de Gül münacaat edip yine makamına geldi. Ve Banu-yı Şekerleb bu ahvalin Serencamını padişaha nakil edip padişah pürgazap olup yine fakir vezirin katline ferman eyledi. Vezir ayttı:

-Padişahım devletlü başın için cürmümü bildir, sonra katleyle, dedi. Padişah ayttı: -Bre nâbekâr iki üç defa huzurunda hilaf söyleyip kızımı sürdüm dersin kız halâ bundadır. Vezir ayttı: -Padişahım lütûf eyle sana doğru söyleyem. Kızın validesi beni iğva edip haps edelim ve zincire uralım dedi. Bendeniz de bu söze aldandım, lâkin izin buyurunuz bu saat sürmezisem olzaman kulunuzu katleyle deyip padişah vesair vezirler Gül'ün hapsolduğu yere gelip sürmek üzere hapisden çıkardılar. Gül nâzikendam validesine ayttı: Ey benim başım tacı validem senden bir kat abdal esvabı ve bir saz rica ederim bana ihsan edip ahiret hakkını helâl eyleyin, esvabı ve sazı alıp ardına bakıp bunu söyledi. Beyit:

Cevrî yâr bulursun ahir murad alırsın

Gül'ü burdan sürdüler Sitemkâr ne durursun

Sitemkâr söyledi

Şimdi eve varayım billah cana kıyayım

Gül'üm abdal esvabın ben dahi giyeyim.

Gül veda edip gitti. Sitemkâr saraya gelip soyunup abdal esvabını giymek murad eyledi. Bu işten Banu-yı Şekerleb agâh olup padişaha haber verdi. Şah bu ahvali duyunca gelip Sitemkâr'a nasihat edip imdi ey benim gözüm nuru evladım bizim namusumuza düşer mi bu makule cazu kıza uyup destan-ı âlem olmak layık mıdır. Eğer Cevrî'yi istemez isen sana daha âlâ kız alayım ve her ne murad edersen

başım üzerine Sitemkâr. Başını kaldırıp ayttı: -Ey devletlü pederim Gül gittikten sonra bana dünya haramdır. Ya kendimi telef ederim yahud abdal esvabını giyip ben de giderim. Nafile yere nefesini sarf etme, ben nasihat kabul etmem... diyince padişah gördü ki nasihat kabul etmez haps edin deyü emreyledi. Derakab Sitemkâr'ı tutup bende çekdiler. Ve sarayın köşesine haps ettiler. Her ne kadar kurtulmağa gayret eyledi ise bir türlü çaresini bulmayıp gece ve gündüz ah u figanı saray ahalisini ta'ciz ederdi. Bu hâl ile üç ay geçti. Bir gün Cevrî, biraz taam, tertib edip Sitemkâr'a götürdü. Efendim bu taamları mahsus senin için yaptım. Bunlardan tenavül eyle ve cariyeniz Gül'den güzelim bana niçin muhabbet etmezsin. Sitemkâr gördü ki Cevrî'dir vay iki gözüm efendim Cevrî bundan sonra muhabbetim sanadır gayrıya muhabbet etmem. Lâkin şu benim bendimi çöz ve padişah babama söyle ki bana bir azim düğün etsin dedi. Cevrî memnun ve mesrur olup Sitemkâr'ın bendini çözdü. Hemen Sitemkâr hançeri alup Cevrî'ye birkaç hançer urdu. Cevrî kan revan içinde kalıp düştü, bayıldı. Sitemkâr abdal esvabını giyip sazını eline alıp kimse görmeden çıktı gitti. Bu ahvali sarayda duyular. Banu-yı Şekerleb'e haber ettiler. Sitemkâr Cevrî'yi helak etmiş ve kendi dahi meydanda yok dedikde Banu-yı Şekerleb iki elleriyle başına urup eyvahlar olsun deyip feryad-ı figan ederek söyleyin padişaha gelsin dedi. Padişah geldi gördü ki iş fenaya varmış derakab hekimbaşına haber verip Cevrî'nin yaralarını timara başlandı. Hemen padişah divan edip vezirine ayttı: -Ey lâlâm her ne kim sana ettim mevlâ başımıza verdi. Sana ettiklerimi helâl eyle ve senin ile abdal esvaplarını geyüp evlatlarımızı bulup birbirine nikâh edelim, hasret kıyamete kalmasın dedi. Ferman senindir dedi birer kat abdal esvabı geyüp gittiler. Bu taraftan gelelim Gül kangı vilâyete gitti ise şairlik ederdi. Ah edipdir idi. Gül Sitemkâr'a ne ayttı ve ağlayup ciğerin dağlardı. Bir gün bir şehre gelip şairlik etti. Ve ol memleketin padişahı dahi şuaraya gayet riayet edip daima meclisinden ayrılmaz imiş. Bir gün padişaha haber vermişler ki şehrimize Gül isminde bir şair gelmiş böyle şair olamaz deyü medh ettiler. Padişah emreyledi getür göreyim dedi. Hadimler Gül'ü alup saraya

getürdüler padişah huzuruna. Gül'ü padişah görünce dedi ki abdal sana sarayımda bir yer döşesünler otur dedi. Gül, emir padişahındır deyüp razı oldu ve oturdu. Her gün huzur-ı şahda beyitler okurdu. Gelelim bu tarafta Sitemkâr'ın yolu dahi ol şehre tesadüf edip kahvehanenin birisine geldi. Orada şairlik eyledi. Bunu dahi padişaha medheylediler. Gelsün benim şairim ile imtihan olsun görelim kangısı daha alâdır dedi. Hâdimler gelip Sitemkâr'ı huzur-ı şaha götürdüler ve Gül Sitemkâr'dan haber alabilürmüyüm deyü safa geldin deyü yer gösterdi. Ve padişah meclis kurup iki şair karşı karşıya oturup huzur-ı şahda beyitler söylemeğe başladılar. Gül'ün beyti.

Beyit:

Yedi yıldır yardan ayrı düşmüşem
Hakkın emri budur böyle bilmişem
Bende anıncün âşık olmuşam
Gül Sitemkâr'a ne etti bilmem

Diynce Sitemkâr bir ah edip sazı eline alıp söyledi, Beyit:

Adın verip bunda kıldın sevap
Sitemkâr'a karîb oldu dört kitap
Şair Sitemkâr'a ver cevap
Ahd-i aman etti ol iki âşık
Böyle olduğumuzu âşık bilmedi
İkisi de ahir murad almadı.

Aldı Gül:

Gül'ü severdi Sitemkâr'ın babası
Ahiretde iman bulmasın anası
Gül'den aldığı yadigâr noldu
Sağ oldu mu parmağının yarası

Aldı Sitemkâr

Şair ne sorarsın böyle sormağı
Aktı gözüm yaşı tuttu ırmağı
Bunda muradın haber almaksa
İşte cebimdedir Gül'ün parmağı

Aldı Gül

Gül'ü sorar isen hali pek yaman
Sitemkâr'dan ayrılalı oldu çok zaman
Artık sorma Gül'ün benim Sitemkâr
Padişahım bize aman ver aman

Dedikde Sitemkâr bir kere ah eyleyip elinden sazı yere urdu, Gül'ün boynuna sarılıp ikisi de lâya'kıl düşüp bayıldı. Padişah bu hali görünce çabuk bunları hamama götürün ve pâk libaslarla tezyin edin birbirine nikâh edip azîm düğün edeyim deyü ferman eyledi. Sitemkâr padişaha dua edip dedi ki ben bunda düğün edemem. Lâkin hâk-i pây-ı şahanından rica ederim ki saray-ı hümayununda bize yer göster oturalım ve ömr-i şahaniye dua edelim, bakalım Cenab-ı Hak ne gösterir dedi. Padişah: -Çabuk bir saray döşensin dedi buyurdu. Âzîm bir saray döşenip nice hadimler ve cariyeler ve köleler oturdular. Gelelim bu taraftan Sitemkâr'ın babası vezir ile bunları bulmak üzere çıkmışlar idi. Bir gün bir şehre gelip Sitemkâr ve Gül'ün olduğu bağçeye gelüp bir servi ağacının altına oturdular. Bu taraftan Gül bahçeyi seyretmek üzere pencereyi açtı. Gördü ki iki abdal oturur biri Sitemkâr'ın ve biri kendinin babası olduğu bilindi. Sitemkâr'a haber verip dedi ki ciğer köşem servi ağacı altında iki abdal oturur.

Kimlerdir bildiği dedikde Sitemkâr bilemedi. Biri senin baban ve biri benim babamdır, dedi ve saz alıp bunu söyledi. Beyit:

Çokdan mıdır sizler abdal oldunuz
Abdal libaslarını giydiniz
Nedir sizin muradınız abdallar
Bizim şehrimize niçin geldiniz.

Aldı Padişah

Abdal olup yaptık biz bu [hami]
Gül'den almadı mı Sitemkâr kâmi
Aziz başınız için olsun
Kimden işittiniz bu serencamı

Aldı Gül

İki abdal gelir Buhara yolundan
Kucaklamış birbirinden belinden
Yerin diyar etmiş ol iki âşık
Felek mihnetinden devran elinden

Aldı Sitemkâr

Emeliniz sizin olmadı heba
Haber ver bana gel kanlı şaha
Kızınızı eğer görür iseniz
Ne verirsiniz aceb müjdeler bana

Aldı Padişah

Göster cemalini göreyim
 Canımı sana kurban edeyim
 Müjde bahasını isterisen sen
 Sitemkâr'ı sana müjde vereyim

Aldı Gül

Evvel padişahım eyledindi ar
 Bülbül gibi olup eyledin mi zar
 Padişahım sana müjdeler olsun
 Ben Gül'üm yanımdadır Sitemkâr

Dedikde bunlar bu cevabı işidicek mest-i lâya'kıl olup bayıldılar, Gül ol saat emreyledi padişahı ve veziri saraya getirdi. Yüzlerine güllab serpip akılları başlarına geldi. Evlatları ile görüştüler derakab padişaha haber verdiler ki Gül ile Sitemkâr'ın babaları gelmiş padişah ziyafet olsun deyü emreyledi. Kırk gün ziyafet eyledi. Sonra padişahdan ruhsat tahsil edip birtakım hedayalar ile memleketlerine âzim oldular. Ve şehirlerine üç gün kadar yol kaldı. Bu haber Banu-yı Şekerleb'e geldi. Banu-yı Şekerleb dahi Cevrî'ye dedi ki Gül'ü ve Sitemkâr'ı babaları bulmuş geliyorlar yarın alay kurulub istikbale gidecekler dedi. Cevrî bu cevabı işidicek hemen bir cazu karı buldu. Valide sana bin altun vereyim şu Gül'ü Sitemkâr'dan ayır dedi. Cazu karı başım üstüne kızım. Şimdi edeyim sen de gör deyip hemen kalkıp üç günlük yolda Gül'ü şikâr eyledi. Ve götürüp [Yakanam] dağında bir mağaranın içinde hapseyledi ve zincir urdu. Üç günde bir kerre bir parça etmek ve bir bardak su verir idi. Bu taraftan Sitemkâr sabah oldukda bakdı gördü yanında Gül yok, pederinden sual eyleyip baba Gül ne taraftadır dedi. Babası bilmem oğlum belki şehre gitmiştir dedi. Oradan kalkıp şehre girdiler. Sitemkâr saraya girdi gördü ki validesi Şekerleb ve Cevrî ve daha nice cariyeler ile safa geldin diyecekler. Sitemkâr ayttı: -Valide Gül

geldi mi dedikde validesi: -Oğlum Gül senin ile beraber imiş. Benden ne sorarsın dedikde Sitemkâr bir ah edip bu beyti söyledi.

Ana sanma Cevrî bana yar oldu
İşim bülbül gibi ah u zar oldu
Ne çare ben gafil bulundum
Korkaram cazuya Gül şikâr oldu

Deyüp hemen Sitemkâr kılıcını eline alıp ve atını yedeğine alıp taşra çıktı.

Banu-yı Şekerleb bu beyti söyledi:

Yedi yıl Sitemkâr gurbet çekmiştir
Buraya geldiğine pişman olmuştur
Bundan sonra Sitemkâr'ım yorulma
Senin Gül'ün bir dev alıp gitmiştir.

Dedi. Ve dedi ki: -Oğlum gel bu sevdadan vazgeç çizmelerini ve kılıcını çıkar dedi. Sitemkâr ayttı: -Valide öyle [ahdüm ki] şehre geldiğimde çizmelerimi ve kılıcımı çıkarmayıp yemeyip içmeyip mezarlığa gidip bir fatiha okuyup öyle geleyim dedi. Banu-yı Şekerleb arkadan iki hadim gönderdi. Sitemkâr hadimlere dedi ki varın onlara söyleyin yedi yıl bekledi dokuz yıl daha beklesin geldim ne âla. Gelmez isem iki mezar kazsınlar birisinin taşına Gül'ün ismini ve birine dahi benim ismimi yazdırsınlar ve her Cuma akşamları varıp ziyaret etsinler ve ruhumuza birer fatiha göndersinler deyip hadimler ile bu haberi gönderdi. Kendisi çıkıp gitti. Bu taraftan Banu-yı Şekerleb bu haberi hadimlerden işidicek hemen iki cazu karıya biner altın verip Sitemkâr'ı ne tarafta bulur iseniz alıp getiresiz. Cazular dokuz sene gezdiler ahir Sitemkâr'dan bir haber alamayıp mahzun geldiler. Bu taraftan Sitemkâr dahi dokuz sene Gül'den bir haber alamadı. Bir gün yolu Yeşim Dağı'na uğradı. Bir pınar başına gelip abdest aldı. Ve iki rekât namaz kıldı. Hulûs-ı kalb ile Hakk'a münacaat edip dedi ki -Yarab ya benim canımı al ya bana Gül'ümü göster dedikde münacaatı kabul olup Hızır Aleyhisselâm gelip dedi ki: -Oğlum elem çekme senin Gül'ün bu

mağaranın içindedir. Lâkin bir cadı karı gelüp hemen zira seni de oraya hapseder deyip gaib oldu. Sitemkâr mağaranın kapısına doğru giderken gördü ki bir mahbube-i nazenin eda ile gelip ayttı: -Şahım bunda ne gezersin dedi. Sitemkâr Gül'ümü ararım dedi. Cazu ayttı: -Gel bana bir buse ver. Gül'ünü sana göstereyim. Aman gel al tek ben Gül'ümü göreyim. Cazu [pûse] almak için yakın gelince Sitemkâr bir hançer urdu. Cazunun canı cehenneme ısmarlandı. Hakk'a şükredip mağaranın gördü ki Gül'ü ne hâle giriftâr olmuş. Zencir ile boynu ve ayaklarından bende olmuş hilâle dönmüş inleyip yatar. Sitemkâr bunu böyle görünce can u gönülden bir ah edip bu beyti söyledi. Beyit:

Dokuz yıldır gurbet kahrın çekerim
Mecnûn gibi dağlarda gezerim
Hazret-i Hızırdan aldım haberi
Elem çekme Gül'üm bendin açarım.

Aldı Gül

Eline bak eline kılıç bağlar koluna
Ben SitemKâr'ın kurban olam yoluna

Aldı Sitemkâr

Kanı Mecnûn kanı odlara saldın beni
Şimdi gördüm yüzünü alır mı gayrı seni

Aldı Gül

Bu gözler bir dahi dünya görmesin
Sitemkâr'ım varıp murad almasın
Var git yiğit var git sen de yoluna
Cazu gelip seni şikâr kılmasın

Aldı Sitemkâr

Şükür bulup cemâlini görmüşem

Sana müjde cazuyı öldürmüşem

Deyip Gül'ün bendin çözdü. Öpüşüp koklaştılar oradan çıkıp yola revan oldular. Günün birinden şehrine karib bir mahalden şaha gönderirler ki Gül ile Sitemkâr geliyor deyü bu taraftan Cevrî bu haberi işiticek hayrette kaldı. Ve cazu karı gelmedi ki bir sihir daha ettirsin. Hasılı âlay tertip olup Gül'ü [kuçuya] koydular. İzzet ve ikram ile şehirlerine götürüp Gül kendi sarayına gitti. Sitemkâr dahi kendi sarayına gelip validesi ile görüştü. Kurbanlar kesilip teknil oldukda Banu-yı Şekerleb dedi ki ey benim oğlum bu nice zamandır Gül ile muhabbet edersin bari bir gece de Cevrî ile muhabbet eyle. Senin derdinden gece gündüz uyku uyumaz ve anın üzerine kinaye olarak Cevrî bu beyti söyledi. Beyit:

Açılmış güller [uyur anlu]

Olur mektepte tatlu

Bu bir illettir efendim

Gezen avret olur tatlu

Diyince Sitemkâr ayttı:

-Bre nâbekâr durma karşımda şimdi seni helâk ederim. Hemen düğün kurulsun ben Gül'ümü alayım dedi. Kırk gün düğün kurulup türlü şenlikler ile Sitemkâr'ı Gül'e nikâh edip güveği kodular. Sitemkâr gördü ki Cevrî hizmetlerinde durur. Gül'e dedi ki bu kâfir bunda ne durur. Seni dokuz yıl mağarada hapsedtirmeğe sebep oldu. Ben bu kızı telef ederim dedi. Gül Sitemkâr'a dedi: -Şahım ol bana her ne etti ise ben affeyledim. Eğer beni sever isen yarın gece de Cevrî'ye gerdek olsun. Sitemkâr razı olup öyle etti. İkisi dahi muradlarına erdiler...

کتابخانه

التي تتحدث عن الله

شمس مطبعه سی

GÜL İLE SİTEMKÂR
(ESKİ HARFLİ BASKI- M1)

Raviyan-ı ahbar ve nakılan-ı asar şöyle rivayet ederler ki; zaman-ı sabıkda diyar-ı acemde büyük bir şehir var idi. Ve bu şehrin adına Horasan dirlerdi.

Burada icra-yı hükûmet iden padişahlardan biri bir gün veziri ile birlikte oturmakta iken derinden bir ah çekerek kalbinde bulunan elemeleri dağıtmak istedi. Padişahın bu halini gören vezir merak iderek:

-Padişahım ne için böyle ah idersiniz. Cenab-ı hak tükenmez ömürler ihsan itsün hazineleriniz dolu, millet sizden hoşnut ve her tarafta hükmünüz câri.

Didikde padişah başını sallayarak:

-Ey vezirim! Ben ah itmeyem de kimler ah itsün... Bak sinnim ilerüledi. Bir emir vaki' olup vefat idecek olursam tac u tahtıma sahip olacak bir evlâda mâlik değilim. İşte bunun için ah ediyorum.

Didi. Vezir padişahın bu halinden müteessir olarak:

-Ey padişahım gel hulus-ı i'tikatla bir abdest alup cenab-ı hakdan niyaz edelim, Onsekizbin âlemi yokdan var iden cenab-ı hak bizim duamızı elbette kabul eder, bize birer evlad ihsan eder. Padişah vezirin bu sözüne memnun olarak

-Pek a'la.

Didi. Şahın muvafakatını gören vezir tekrar:

-Padişahım size daha bir şey söylemek isterim şöyle ki; eğer Cenâb-ı hak size bir oğul bana bir kız veyahut bana bir oğul, size bir kız ihsan idecek olursa hakkın emri ve hazret-i peygamberin kavli üzre birbirine nikâh idelim! Didi. Padişah vezirin bu tedbirini pek beğenerek:

-Öyle olsun:

Didi. Ve her ikisi de ayağa kalkarak abdest aldılar ve ikişer rekât namaz kılıp cenab-ı hakka yalvardılar.

Aradan bir sene kadar vakit geçti. Cenab-ı hak padişaha bir oğul vezire de bir kız ihsan eyledi. Kızın ismini Gül; oğlanın ismini dahi Sitemkâr koydular.

Çocuklar dörder beşer yaşına girdiler. Her ikisini bir mektebe verdiler. Ve ta'lim ve terbiyelerine dikkat olunması ayruca ihtar olundu. Bu iki çocuk birbirlerini kardaş bilerek mektebe gidüp gelmekte idiler. Zaman geçdikçe sinleri dahi büyümekde olduğundan birbirlerine muhabbetleri artmakta idi.

Ondört, onbeş yaşlarına geldikleri bir zamanda hikmet-i Hüdâ bunlar birbirinin elinden rüyada bade-i aşkı içerek ateş-i aşk ile yanmağa başladılar. Gittikçe ziyâdeleşmekte olan aşkları öyle bir dereceyi buldu ki artık gizleyemiyorlardı.

Bu hâl herkesin ağzında dolaşmağa başladı, bir gün padişah sarayında oturmakta iken erkân-ı hükümetten biri bir tek kelime söylemek için padişahтан müsaade talep eyledi ve padişah derhal huzuruna kabul ederek;

-söyleyeceğin ne ise söyle! Dedi. Padişahın bu sözünü işiten zat:

-Padişahım Gül SitemKâr'a, Sitemkâr Gül'e âşık olmuş, bu hâl herkesin ağzında dolaşıyor. Ve sonu iyi bir surette neticelenmeyeceği zannolunuyor. Ahâli bu halin arz-ı padişahiye bir leke olacağını söylüyor. Ferman yine siz efendimizindir. Dedi. Ve daha başka bir şey söylemeden oradan ayrıldı. Padişah bu haber üzerine aklı başına gelerek hemen hareme girdi. Ve Sitemkâr'ın validesi Banu-yı Şekerleb'e:

-Haberiniz var mı? Gül Sitemkâr'a, Sitemkâr Gül'e âşık olmuşlar, bu hale bir karar verelim de âlemin diline düşmeden evvel üzerini kapatalım... dedi...

Banu-yı Şekerleb hiddetlenerek:

-Hiç böyle şey olur mu? Onlar daha aşktan ne anlar dedi. Padişah:

-Ben de öyle zannedyordum ama aldanmışız. Bugün bendegânımdan birisi bizzat gelerek bana söyledi. Bu hâl ortaya yayılmazdan evvel bunları birbirine akd u nikâh idüp düğün tedarigine bakalım. Dediği zaman Banu-yı Şekerleb:

-Padişahım benim oğlum aşk nedir bilmez, yine bunlara sebebiyet veren Gül dedikleri arsız kızdır. Ve bunların bir mektebe gitmeleri büyük bir hatadır. Eğer

oğlum Sitemkâr kız almak istiyorsa sarayımda bakire bir cariye vardır. İsmine Cevrî derler. Ve gayet güzel olup on tane Gül değeri vardır.. dedi. Padişah:

-Belki Sitemkâr başkasını sevmez! Dedi. Banu-yı Şekerleb:

-Padişahım bir defa buraya getirttiriniz de sonra hükmünüzü veriniz! Diyince Padişah derhal Sitemkâr'ı buraya getirin diye emreyledi...

Hemen hadimler gidip Sitemkâr'ı davet ettiler, diğer taraftan Gül gördü ki Sitemkâr'ı alıp götürüyorlar, acaba nereye götürüyorlar diye düşündü. Ve yalnız kaldığını görünce derinden bir ah çekerek bu beyti söyledi:

Aldı Gül;

Gönlümüzde gümandır severim çok zamandır
Sitemkârım eğlenme Gül'ün hâli yamandır
Hocadan ders almışım aş kitabın görmüşüm
Sitemkâr'ım eğlenme belki cana kıyarım

Sitemkâr gördü ki Gül arkası sıra beyit söylüyor, o da sabredemeyerek bu beyti söyledi:

Aldı Sitemkâr;

Ağlayıp söyleşiriz dem olur gülüşürüz
Elem çekme Gülüm yâr bir saatten buluşuruz
Felek bize ne eyler âşık deryayı boylar
Gül'üm atam dilemiş varam görem ne söyler

Diyerek hadimlerle beraber saraya doğru yürüdüler. Sitemkâr pederinin huzuruna çıktığı zaman padişah son derece hiddetlenerek: Validesi Sitemkâr'ı yanına çağırarak:

-Oğlum bugünlerde ortaya birtakım şayialar çıkmış güya diyorlar ki sen âşık olmuştun. Eğer bu hâl hakikat ise vazgeç. Ben sana Cevrî isminde cariyeyi nikâh edeyim.. dediği zaman Sitemkâr validesine:

-Valideciğim siz şimdiye kadar ne emrettiniz de ben sizin emrinizden harice çıktım. Siz nasıl münasip görür iseniz öyle olsun... diye cevap verdi...

Banu-yı Şekerleb oğlundan bu cevabı alınca padişaha haber gönderdi, padişah haremine geldiği zaman:

-Kabul eyledi Cevrî'yi nikâh edelim ve düğün tedarikine bakalım. Siz de şu Gül dedikleri arsız kızın düğüne gelmemesi için emir veriniz! Dedi... Ve bir taraftan düğün tedarikine başladılar...

Diğer taraftan biçare Gül bu felâketli haberi alınca sarayın تنها bir mahalline çekilerek zirdeki beyitlerle bir mektup yazmağa başladı.

Felek ayırdı Cevrîle firkat cinanımdan

Hazer etmez mi acep ah u efganımdan

Ey ahdine durmayan Sitemkâr

Hicrinle olmuşum çün bîmar

Evvel ne idi bu ahd ü peyman

Sonra ne için oldun peşiman

Cevrî gibi çünkü ola sana yâr

Yok mu namus ile sende ar

Şahım ne için feragat eyledin

Cevrî'yi görünce rahat eyledin

Ne idi söyle bana günahım

Çıkar yoksa semalara âhım

Saldın dildarı nar-ı firkate
Kıldın gözümü pür ab u hasrete

Ben istemezem bu günde hemdem
Yanında elbet hayalini hem

Sonraki sözüm sana asandır
Müşküldür işim halim yamandır

Bildim ki bu babda yoktur günahım
Gönder bana mektubumun cevabın

Deyip tekmil ederek bir sâdık hizmetçi ile şehzade Sitemkâr'a gönderdi.
Sitemkâr Gül'ün mektubunu alıp okuyunca kendinden geçerek, bir ah çekerek olduğu
yerde yıkılıp kaldı...

Sitemkâr'ın bu halini gören etraftaki hizmetçiler Gül'ün mektubunu getiren hizmetçiye elinden tutup mektup ile beraber Banu-yı Şekerleb'e götürüp vakayı anlattılar.

Gül tarafından gelen bîçare hizmetçiye üçyüz değnek vurup saraydan dışarı attılar.. Bîçare hizmetçi avdet ederek başına gelen felâketleri birer birer Gül'e anlattı...

Gül bu halden ziyadesiyle müteessir olarak ah u zârı bir iken bin oldu. Aşkın şiddeti ona her yapacağı işi unutturdu...

Diğer taraftan Banu-yı Şekerleb oğlu Sitemkâr'ın yanına gelip gördü ki akli başından gitmiş bîhûş bir halde yatıyor ve derhal padişaha haber gönderdi. Padişah geldiği zaman:

-Padişahım eğer başınızın rahat olmasını arzu ederseniz Gül isimdeki kızı bu şehirden def ediniz, yoksa o burada kaldığı müddetçe başımıza daha çok işler açar! Dedi.

Padişah derhal bir meclis-i meşveret akdederek vezirin katlini emreyledi. O vakte kadar sükût eden vezir katledileceğini anlayınca:

-Aman padişahım nâhak yere kanıma girme. Kabahatim nedir anlayım. Cezama hazırım!... diye rica etti. Vezirin bu ricasına karşı padişah:

-Şu senin kızın olacak edepsizi buradan defet yoksa her ikinizi de idam ettiririm!... dedi. Vezir padişahın bu sözlerinden meseleyi anlayarak hanesine avdet ederek haremine padişahın emrini anlattı. Bu hali işiten haremi:

-Yahu sen Hak Teâla Hazretlerinden korkmaz mısın hiç, insan kendi evlâdına kıyar mı?... diyince vezir: -O halde ne yapalım padişahın emrine karşı mı gelelim? Dedi... Haremi:

-Siz padişaha nefyettiğinizi söyleyiniz ben kızı saklarım, cevabını verince vezir saraya avdet ederek:

-Efendim fermanınız vechile nefy eyledim!.. dedi.

Padişah Gül'den kurtulduğunu zannederek memnun oldu, diğer taratan düğün tedarîği görölmeğe başlayarak birkaç gün zarfında herşey tamam oldu, Cevrî namındaki cariyeyi zarif bir tarzda göndererek Sitemkâr ile gerdeğe koydular. Biçâre Gül bunların düğününü haber alarak hulûs-ı kalble dua edip:

-İlahi ne olurdu bu saatte Sitemkâr'ın odasında buluna idim... dedi. Cenab-ı Hak duasını kabul eyledi ve Gül kendisini Sitemkâr'ın odası karşısındaki bir şahnişin üzerinde buldu, karşısındaki odada her ne olursa görülebiliyordu.

Gül oraya baktığı zaman Sitemkâr namaz kılıyor ve Cevrî de fistanının düğmelerini çözmekle meşgul oluyor idi. Bu hali Gül'e ziyadesiyle tesir ederek dünya başına zindan oldu ve kalbinin en derin bir köşesinden kopup gelen bir ah her tarafını kararttı. Daha ziyade sabredemeyerek bu beyti söyledi:

Aldı Gül;

Rakib ile yiyip içtin
Göğsün bedenini açdın
Şahım murad almayasın
Ne yaptım ki benden kaçtın

Dedi... Sitemkâr Gül'ün sesini işitince yanında bulunan sazı eline alarak Cevrî yanında bulunduğu halde bu beyti söyledi...

Aldı Sitemkâr;

Bu sene bir yerde kışla
Bülbül gibi zarâ başla
Hata ettim ben gülüm yâr
Öz başın için bağışla
Takdir-i ilâhidir dervişler külahıdır
Bu işten haberim yok atamın günahıdır

Aldı Gül

Aman Sitemkâr'ım aman kalbimiz dolu güman

Çünkü atan işidir ahir bulmasın iman

Diye cevap verdiği zaman Cevrî işi anlayarak hemen odadan dışarı çıkıp ahvali Banu-yı Şekerleb'e haber verdi. Banu-yı Şekerleb cariyelerine:

-Çabuk şu nâbekâr cadıyı tutun emreyledi ise de ol zaman kadar Gül tekrar Cenab-ı Hakka kendi odasında bulunmak için dua eyledi ve Cenab-ı Hak duasını kabul ederek Gül kendi odasına avdet eyledi. Her ne kadar cariyeler gelip aradılar ise de bir türlü bulmağa muvaffak olamayarak Banu-yı Şekerleb'e ahvali anlattılar. Banu-yı Şekerleb hiddetinden ne yapacağını şaşırdı ve derhal padişahın yanına giderek:

-Efendim ol sizin nefyettirdiğiniz kız burada dolaşiyor, bu nasıl iştir...dediği zaman padişah gazaba gelerek veziri huzura getirmelerini emreyledi. Biçâre vezir böyle vakitsiz davetin yine bir felâketi olduğunu düşünerek saraya geldiği zaman padişah:

-Kızı burada ne için sakladın, benim ile eğlenme nasıl olur gör.. diyerek katlini ferman eyledi. Vezir bu defa tekrar rica ederek!

-Efendim kabahat bende değil validesindedir, bu defa da affediniz dedi.

-Padişah:-Haydi bu defa da affettim şimdi git ol cazıyı buradan def et. Diye emreyledi. Vezir kalkıp evine gelerek haremine:

-Az kaldı başım gidiyordu... diye hikâyeyi nakleyletti. Haremi:

-Bu defa da sürdürüm diye söyle Hüda Kerim'dir. Kızı hapsederek dışarı çıkmasına müsaade etmeyelim.. dedi. Biçâre vezir de:

-Pekâlâ: diyerek huzûr-ı padişâhiye geldi.

-Efendim emr-i şahaneniz vechile bu dakikadan itibaren burada değildir... dedi. Padişah dahi vezirin bu sözlerine inanarak Sitemkâr'ı gerdeğe konulmasını emreyledi. Diğer taraftan Gül validesinin yanından ayrıldığını görünce tekrar münacaata başladı.

Ve duası kabul olunarak kendisini gene şahnişin üzerinde buldu. Orada Sitemkâr ile Cevrî de muhabbet ediyorlardı. Gül bu hale sabredemeyerek bir ah çekti, Sitemkâr Gül'ün sesini işitince yine sazı eline alıp şu beyti söyledi:

Aldı Sitemkâr

Sular gibi çağlarsın âhir [pulu]* bağlarsın
Beni mecnun eyledin şimdi niçin ağlarsın

Aldı Gül

Beni hapse koymuşlar zincir bile urmuşlar
Ben niçin ağlamayım dostumdan ayırmışlar
Mah cemalin göreyim ben buradan gideyim
Beni burdan sürüyorlar sana haber vereyim

Aldı Sitemkâr

O günler [gölüm]** kanı odlara saldın beni
Eğer seni sürerlerse beraber götür beni

Aldı Cevrî

Gül etme böyle inad
Sen seni etme helak
Gerçekten âşık isen
Gel bunu eyle isbat

Diyince Gül daha ziyade sabredemeyerek kendisini öldürmek için hançerini eline aldığı zaman Sitemkâr feryad edip bu beyti söyledi:

Ah edip küsme Gül'üm sen beni kırma Gülüm
Eğer beni seversen gerçek canına kıyma Gül'üm

Aldı Gül;

* "Yolu" olmalı.

** "Gül'üm" olmalı

Yeller gibi eseyim sana nasıl küseyim

Yeminim yerin bulsun parmağımı keseyim

Diyerek elindeki hançer ile bir parmağını kesti. Sitemkâr bu hali gördüğü zaman Gül'ün muhabbetini anlayarak derin bir ah çekti ve derhal belinden çıkardığı hançer ile üç tane parmağını kesip Gül'ün üzerine attı...

Gül kesmiş olduğu parmağını Sitemkâr'a atarak Sitemkâr'ın parmaklarını bir yadigâr-ı aşk olmak üzere kendi yanında alıkoydu. Kenardan Cevrî bunların hallerini seyretmekte idi. Cevrî nihayet sabredemeyerek dışarı çıktı ve doğru Banu-yı Şekerleb'in odasına gidip gördüklerini kamilen hikâye eyledi.

Banu-yı Şekerleb bu haberi aldığı zaman kan başına çıkararak derhal sarayda bulunan hadim ve cariyelere Gül'ü tutmalarını emreyledi ve kendisi de birlikte olarak aramağa başladı...

Gül tekrar Cenab-ı Hakdan niyaz ederek kendi hanelerine avdet eyledi...

Banu-yı Şekerleb cariyelerle beraber her ne kadar Gül'ü aradılsa da bir türlü bulmağa muvaffak olamadılar...

Banu-yı Şekerleb ağlayarak padişahın huzuruna dahil olduğru zaman padişah gördü ki haremi ağlıyor, merak ederek:

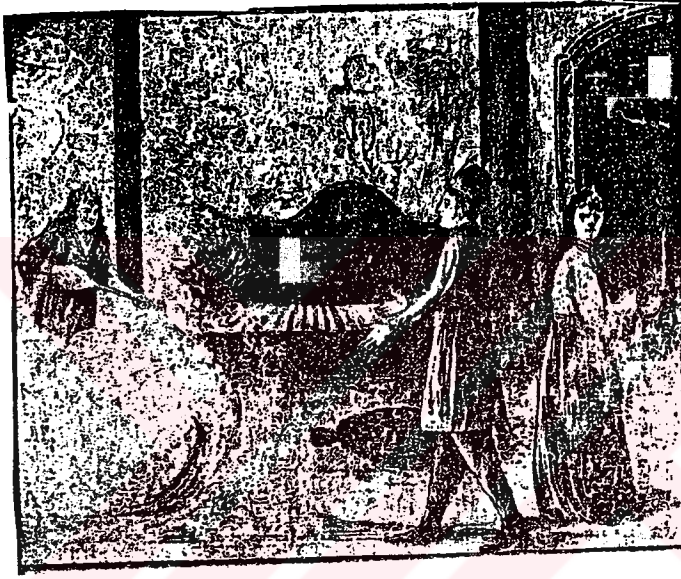
-Niçin ağlıyorsun Banu, bu hale sebep nedir?

Diye sual eylediği zaman Banu-yı Şekerleb:

-Niçin ağlamayam padişahım, siz bir padişah olasınız da bir vezire hükmünüz geçmesin... diye... yine ağladı. Banu-yı Şekerleb'in söylediği şeylerden yine bir şey anlamayıp:

-Banu nedir? Kime hükmüm geçmiyor? Dedi. Banu-yı Şekerleb:

-Efendim Gül oğlumu rahat bırakmıyor. Biraz evvel yine sarayda idi. Her ne kadar tutmağa çalıştık ise de bir türlü muvaffak olamadık, kaçtı.

Padişahın gözleri hiddetinden etrafı fark edemez bir halde haremnden çıkıp fakir veziri yanına getirilmesini emreyledi.

Derhal bîçâre veziri padişahın huzuruna getirdiler, padişah hiçbir şey söylemeden katledilmesini emreyledi.

Bîçâre vezir yine bu işe sebep kızı olduğunu anlayarak padişahın ayaklarına kapandı ve:

Padişahım devletlü başın için kabahatimi bildir sonra i'dam ettiriniz.. diye rica eylediği zaman padişah:

Utanmadan daha yüzüme karşı lâf mı söylüyorsun, iki defa zuhurumda yalan söyledin, kızımı nefyettim dedin halbuki Gül burada biraz evvel de bu sarayda bulunuyordu.

Diyerek tekrar katledilmesini emreyledi. Vezir:

-Efendim... Padişahım lûtfedip bir dakika müsaade eyleyiniz size hakikati arzedeğim dedi. Padişah cellada:

-Bırak bakalım ne söyleyecek dedi....

-Kızın validesi şimdiye kadar bendenizi iğfal eyledi ve ben kızı bir odada hapseder dışarı çıkmasına müsaade eylemem dedi... Bendeniz de bu söze aldanarak efendimize nefyeyledim diye yalan söyledim. İşte işin iç yüzü budur. Lâkin şimdi müsaade buyurur iseniz şu dakikada gider nefyederim eğer bu defa yalan söyleyecek olursam başım şart olsun.... dedi. Padişah ve orada hazır bulunan diğer vezirler bu sözü makul görüp:

-Pekâla! Dediler... sonra padişahın emriyle birkaç vezir ile birlikte fakir vezirin hanesine avdet edip Gül'ün kapalı bulunduğu odanın kapısını açarak dışarı çıkardılar, biçâre kız artık nefyedileceğini anlayıp validesine:

-Valideciğim bana bir kat fakir elbisesi ile bir saz vermenizi rica ederim... dedi.

Validesi gözlerinden kanlı yaşlar dökerek Gül'ün istediği elbise ile sazı getirip teslim eyledi, Gül elbiseyi giyerek sazı eline aldı ve peder ve validesinin ellerini öpüp!

-Hakkınızı helâl ediniz, cenab-ı Hak nasib ederse yine gelir görüşürüz... diye padişahın adamlarıyla beraber gittiler.

Gül, hanelerinden çıktığı zaman yanında bulunduğu adamlara padişahın sarayı önünden geçmelerini rica eyledi ve onlar da!

-Pekâla! Diyerek saraya doğru yürüdüler.

Onlar saraya doğru geldikleri zaman Sitemkâr pencerenin altında oturmuş etrafı seyrediyordu, bir de gördü ki saraya doğru bir kalabalık geliyor, kendi kendine:

-Acaba nedir?

Diye mırıldanarak daha ziyade dikkatle bakmağa başladı. Bir de sarayın önüne geldikleri zaman Gül sazını eline alıp nefy olunduğunu anlatmak için bakalım sitemkâr'a ne söyledi..

Aldı Gül;

Cevrî'yi yar bilirsin
Âhir muradın alırsın
Gül'ü buradan sürüyorlar
Sitemkâr ne durursun

Diyip kestiği zaman Sitemkâr Gül'ü tanıyarak o da şu beyti söyledi:

Aldı Sitemkâr

Şimdi eve varayım
Billâh canâ kıyayım
Gül'üm abdal esvabın
Ben de şimdi giyeyim

Diye ayağa kalktığı zaman Gül;

-Allaha ısmarladık! Diye veda edip gitti. Sitemkâr kendi odasına çekilip elbiselerini değiştirmeye başladı, bu hali haber alan validesi doğru padişaha gidip söyledi... Padişah Banu-yı Şekerleb ile birlikte oğlunun yanına geldi.

-Ey benim ciğerparem evladım hiç yakışır mı böyle ahlaksız, adi bir kıza uyarak bizi terkedesin, eğer Cevrî'yi beğenmedin ise ben daha alasını sana alırım, diye pek çok nasihat eyledi ise de bir türlü Sitemkâr yola gelmedi ve;

-Devletlü pederim, ben Gül'den başkasını istemem, madem ki Gül gitti ya ben de giderim veyahut kendi kendimi telef eder dünyanın mihnet ve meşakkatinden kurtulurum. Bihude yere hiç kendinizi üzmeiniz ne yapayım Cenab-ı Hak böyle nasip eylemiş diyip gitmek üzere ayağa kalktı. Padişah gördü ki Sitemkâr'a nasihat tesir etmiyor belki hapsedersem vazgeçer düşüncesiyle derhal hapsedilmesini emreyledi.

Ve orada hazır bulunan hizmetçiler Sitemkâr'ı tutup el ve ayaklarını bağlayarak sarayın bir odasında hapseylediler. Sitemkar her ne kadar kurtulmağa çalıştı ise de muvaffak olamadı. Bîçâre âşık gece gündüz feryad ederek bulunanları taciz ediyordu. Bu hâl tamam üç ay devam eyledi. Bir gün Cevrî bir miktar yemek hazırlayarak belki kandırabilirim ümidiyle Sitemkâr'a götürdü. Sitemkâr'ın bulunduğu odanın kapısını açıp içeri girdi, yemekleri önüne koyduktan sonra

-Efendim bu yemekleri bendeniz bilhassa sizin için hazırladım ve kalbim sizin muhabbetiniz ile dolu, Gül'den de güzelim niçin beni terkedip de başkalarına meylediyorsunuz diye ağladı.

Sitemkâr Cevrî'nin bu halini görüp daha ziyade hiddetlenerek ve hiddetlendiğini bildirmeden!

-Ah iki gözüüm efendim! Bundan sonra muhabbetimi yalnız size hasredeceğim. Evvelden başımda bir gençlik hevesi vardı.

Artık onları terk ederek sizinle beraber yaşamağa karar verdim. Lâkin rica ederim şu ellerimin bağlarını çözünüz ve pederime de söyleyiniz, bize düğün yapsın... Dediği zaman Cevrî sahih zannederek Sitemkâr'ın ellerini çözdü.

Sitemkâr hemen belindeki hançeri çekip Cevrî'ye birkaç defa sapladı, Cevrî'nin yaralarından akan kan odanın içinde yayıldı ve Cevrî'de kendini gaib ederek düştü kaldı.

Sitemkâr hemen orada bulunan sazını eline alıp görünmeden saraydan çıkarak bir semt-i mechûle doğru gitti.,

Biraz sonra sarayın içinde herkes bu vakaya dair tafsilat veriyordu, kimi Cevrî'nin feryadını ilk defa kendisi işittiğini kimi fakir kıyafetli birinin firar ederken gördüğünü, kimi kendisine hediye verilirse Sitemkâr'ı bulacağını anlatmakta idi...

Banu-yı Şekerleb bunların hiçbirisine ehemmiyet vermeyerek padişahın hareme gelmesi için haber gönderdi...

Padişah hareme geldiği zaman işin vehametini anlayarak Cevri'nin yaralarını sarmak için hekimbaşyı çağırttı, hekimbaşı gelip Cevri'nin yaralarını sardı... Bu sırada padişahın hatırına daha dünyaya evladı gelmeden evvel vezire vermiş olduğu vaad geldi, ve derhal fakir vezirin huzuruna getirilmesini emreyledi. Veziri getirdikleri zaman padişah ağlayarak:

Ey lalam her ne ki yaptım Cenab-ı Hak başımıza verdi bana hakkını helâl eyle ve gel seninle birlikte tebdil-i kıyafet edip evlatlarımızı arayalım ve her nerede bulacak olursak birbirlerine nikâh ederek iki bîçareyi hasrette bırakmayalım... dedi. Vezir:

-Ferman sizindir... deyip muvafakat etti. Ve padişah derhal iki kat derviş elbisesi getirilmesini emreyledi, elbiseler geldiği zaman giyerek evlatlarını aramak için seyahate çıktılar, biz bu iki seyyahı burada terkedip Gül'ü takip edelim. Bîçâre Gül'ü Horasan'dan çıkarıp yalnız başına bıraktılar. Gül, hiçbirşey düşünmeyerek önüne tesadüf eden yolu takip etti, bir iki gün sonra bir şehre vardı, orada birkaç gün saz çalarak eğlendi. Hâsıl-ı kelâm bîçare kız şehirden şehire gidip şairlik ederek geçindi...

Nihayet bir gün gene bir şehre gelip bir kahvede oturarak saz çalmağa başladı. Meğer orada ol şehrin şahının adamlarından birisi bulunuyormuş, derhal gidip şaha haber verdi.

-Padişahım şehrimize Gül isminde bir şair geldi. Bendeniz şimdiye kadar böyle şair dinlemedim.. diye meth eyledi. Padişah derhal:

-Getirin bakalım meth eylediğiniz şair nasıldır?... diye emreyledi. Şah, şairlere derecesiz hürmet ve riayet eder ve daima meclisinden ayırmazdı. Böyle bir şairin geldiğinden memnun olup Gül'ün saraya gelmesini bekliyordu. Diğer taraftan şahın adamı Gül'e gelip:

-Gül, sizi padişahımız istiyor.. dediği zaman Gül:

-Pek âlâ!... diyerek kalkıp ol adamlarla beraber saraya geldi. Gül'ün hâl ve etvarı şahın hoşuna gidip:

-Şair sana sarayımda bir yer döşesinler burada otur... dedi. Gül dahi şahın bu teklifinden memnun olup:

-Emir padişahındır... cevabıyla mukabele etti ve o günden itibaren her gün şahın huzurunda saz çalarak memnun etmeğe çalışıyordu.

Diğer taraftan Sitemkâr dahi Horasan'ı terkeyedikten sonra pek çok dolaştı ve nihayet yolu önünde bir gün bu şehre erişti. Bir kahveye indi, birkaç gün istirahat eyleyip orada şairlik etmeğe başladı.

Sitemkâr'ı dahi gelip padişaha metheylediler, padişah:

-Gelsin benim şairim ile imtihan olsun bakalım, dedi. Ve derhal Sitemkâr'ı alıp saraya getirdiler. Biçâre Gül ise Sitemkâr'dan bir haber alırım düşüncesinde olduğundan yeni gelen âşığa dikkat etmeyerek karşısına geçip oturmuştu.

Sitemkâr'a safa geldin diye yer gösterdiler ve padişah dahi vezirleriyle beraber bu iki şairi dinlemeğe hazırlanmışlardı. Gül sazını eline alıp bakalım ne söyledi...

Aldı Gül;

Yedi yıldır yardan ayrı düşmüşem
Hakkın emri budur böyle bilmişem

Ben de anınçün âşık olmuşam

Gül Sitemkâr'a ne etti bilmem

Deyip kesince Sitemkâr ah çekerek sazını eline alıp bakalım ne söyledi..

Aldı Sitemkâr

Adın verip burada kıldın sevap
Sitemkâr'a karib oldu dört kitap

Şair Sitemkâr'ım ver bana cevap

Ahd-i aman etti ol iki âşık

Böyle olduğunu kimse bilmedi
İkisi de ahir murad almadı

Aldı Gül;

Gül'ü severdi Sitemkâr'ın babası
Ahiretde bulmaz iman anası

Nerede Gül'den aldığınız yadigâr
Sağ oldu mu parmağının yarası

Aldı Sitemkâr

Şair ne sorarsın böyle suali
Aktı gözüm yaşı tuttu ırmağı

Bundan haber almak ise muradın
İşte cebimdedir Gül'ün parmağı

Aldı Gül;

Gül'ü sorarsanız hali pek yaman
Sitemkâr'dan ayrılalı oldu çok zaman

Artık sorma Gül'ün benim Sitemkâr
Paişahım bize aman ver aman

Diyip kestiği zaman Sitemkar bir kere ah eyleyip elindeki sazı yere urdu... Ve Gül'ün boynuna sarılarak kendilerini gaib edip düşüp bayıldılar.

Padişah bu hali gördüğü zaman hayrette kaldı ve Gül ile Sitemkâr'ın akılları başlarına geldiği zaman sual eyledi:

-Nedir bu hâl siz birbirinizi tanıyormu idiniz?. Dedi. Padişahın bu sözü üzerine Güll sergüzeştlerini kâmilten naklederek:

-Ferman sizin padişahım!... dedi. Padişah iki biçâre âşıkı birbirine kavuşturmak için derhâl nikâh edilip düğün tedarigine bakılmasını emreylediği zaman Sitemkâr padişaha dua edip:

-Efendim müsaade ediniz düğün şimdi yapılmasın benim de peder ve validem var. Yalnız sizden rica ederim ki saray-ı hümayunuzda bir müddet misafir kalmamız için müsaade buyurunuz! Diye rica eylediği zaman padişah:

-Nasıl ister iseniz öyle yapınız burası dahi sizin kendi sarayınızdır. Diyerek derhal bir sarayın bu iki âşık için yeniden döşenilmesini emreyledi.

Padişahın emri üzerine saray döşendi, Sitemkâr ile Gül'ün hizmetine pek çok hadim ve cariyeler tedarik olundu. Onlar bu suretle zevk ü safada oldular.

Diğer taraftan Horasan padişahı ile veziri tebdil-i kıyafet ederek evlatlarını arayıp bulmak ümidiyle seyahate çıkmışlardı.

Her nereye gittilerse de bir türlü bulamadılar, her kime sual olunduysa bilmiyoruz, görmedik, cevabı alınmıyordu. Nihayet bir gün dolaşarak Sitemkâr ile Gül'ün bulunduğu şehre geldiler. Biraz yorgunluk atmak için bir bahçeye girip büyük

bir servi ağacının altında oturdular. Tesadüfen ol bahçede Sitemkâr ile Gül'ün sarayı bulunduğu bahçe idi.

Diğer taraftan Gül, biraz hava almak için oturdukları odanın penceresini açtığı zaman gördü ki karşılarındaki servi ağacının altında iki ihtiyar oturmuş konuşuyorlar, dikkatle baktı gördü ki bunlardan biri kendisinin, diğeri de Sitemkâr'ın pederidir. Ve derhal Sitemkâr'ı yanına çağırıp:

-Şu servi ağacının altında oturan ihtiyarları tanıyor musun kimdir: dedi.. Her ne kadar Sitemkâr baktı ise de tanıyamadı ve:

-Hayır!... tanımıyorum.. Gül gülere:

-Onlardan biri senin ve biri de benim babamdır... diye sazını eline alıp bakalım onlara ne söyledi...

Aldı Gül;

Çoktan mıdır sizin seyyah oldunuz

Seyyah libaslarını giydiniz

Nedir sizin muradınız seyyahlar

Bizim şehrimize niçin geldiniz

Padişah ile vezir konuşurlarken saz sadasını işitip dinlediler ve padişah gördü ki saz kendilerine hitaben çalınıyor cevap vermek için o da bu beyti söyledi:

Aldı Şah;

Seyyah olup yaydık biz bu [hami]

Gül'den almadı mı Sitemkâr kâmu

Aziz başınız için olsun

Kimden işittiniz bu serencamı

Aldı Gül;

İki seyyah gelir Buhara yolundan
Kucaklamış birbirinin belinden

Terk-i diyar etmiş ol iki âşık
Felek siteminden devran elinden

Kenardan bunların birbirlerine beyit söylediğini gören Sitemkâr sabredemeyip
şu beyti söyledi:

Aldı Sitemkâr;

Emeliniz sizin olmadı heba
Haber ver bana Gül kanlı Şaha
Kızınızı eğer görür iseniz
Ne verirsiniz aceb müjdeler bana

Aldı Şah;

Göster cemalini göreyim
Canımı sana kurban edeyim
Müjde bahasını ister isen
Gül'ü sana müjde diye vereyim

Aldı Gül;

Evvel padişahım eyledindi ar
Bülbül gibi olup eyledin mi zâr

Padişahım sana müjdeler olsun

Ben Gül'em yanımdadır Sitemkâr

Diye sazı elinden bıraktığı zaman padişah ile vezir memnuniyetlerinden kendilerini gaib eylediler...

Gül, derhal yanında bulunan hizmetçilere emreyledi. Padişah ile veziri saraya aldılar ve yüzlerine gülâb serptikleri zaman akılları başlarına geldi ve evladıyla gördüler.

Derhal orada bulunan hizmetçiler padişaha gidip:

-Efendim Gül ile Sitemkâr'ın pederleri geldi.. diye haber verdiler...

Padişah bu haberden memnun olarak kalkıp Gül ile Sitemkâr'ın bulunduğu daireye geldi, bunlar dahi görüştüler. Padişah derhal ziyafet emreyledi...

Birkaç gün daha eğlendikten sonra Horasan padişahı gitmeleri için şahtan müsaade istedi. Şah derhal taht-ı revanlar hazırlanmasını emreyledi. Gül ile Sitemkâr'a pek çok hediyeler ihsan eyledi. Padişah ile vezir, âşık ile ma'suk memnun ve mesrur memleketlerine âzim oldular. Horasan'a üç gün kadar kaldığı zaman şehre haber gönderdiler.

Banu-yı Şekerleb bu haberi aldığı vakit Gül'e karşı kalbinde olan kini unutarak yanında bulunan Cevrî'ye:

-Kızım Gül'ü ve Sitemkâr'ı babaları bulmuş geliyorlar, yarın alay ile istikbale gideceğiz... dedi... Cevrî bu haberi işitince Banu-yı Şekerleb'in yanından kalkıp şehrin kenar bir mahallesinde oturan bir cazu karının evine gitti, Cazuyu evde bularak:

-Valideceğim sana bin altın vereceğim vezirin kızı Gül'ü padişahın oğlu Sitemkâr'dan ayır... diye rica eyledi... Cazu karı dahi:

-Sen merak etme kızım ben onları birbirlerinden ayırırım diyip hemen hanesini terkederak üç günlük yolu sihir kuvvetiyle üç saatte kateyledi...

Geceleyin Gül'ün çadırına dahil olarak bir desise ile aşırđı ve doğru götürüp bir mağarada haps ve el, ayaklarına zincir urdu ve iki günde bir defa ölmeyecek kadar ekmek getirip veriyordu...

Diğer taraftan Sitemkâr sabah olup Gül'ün çadırına geldiğı zaman orada bulamadı, merak ederek pederinden:

-Babacığım Gül acaba ne tarafa gitti... diye sual eylediğı zaman pederi:

-Oğlum belki şehre gitmiştir. Cevabını verdi, oradan kalkıp şehre geldiler... Sitemkâr saraya girdiğı zaman gördü ki validesi Banu-yı Şekerleb, Cevrî ve daha birçok cariyeye:

-Safa geldiniz! Diye kendilerini istikbal ettiler amma içlerinde Gül yok idi...

Sitemkâr daha ziyade dûçar-ı hayret olarak:

-Valide Gül gelmedi mi? Diye sual eyledi. Validesi:

-Hayır oğlum Gül'ün sizinle beraber olduğunu haberalmış idik ben de şimdi sizden sual edecektim... cevabını verdi...

Sitemkâr Gül'ün gene bir felâkete uğradığını anlayarak derin bir ah çekip bu beyti söyledi...

Aldı Sitemkâr;

Ana sanma Cevrî bana yâr olur

İşim bülbül gibi ah u zâr olur

Ne çare ki ben gafıl bulundum

Korkarım cazuya Gül şikâr olur

Deyip beyti tamam eylediğı zaman kılıcını eline ve atını yedeğine alıp saraydan dışarı çıkıp gitti....

Validesi feryad ederek bu beyti söyledi:

Banu-yı Şekerleb;

Yedi yıldır Sitemkâr'ım gurbet çekiyor

Buraya geldiğine pişman olmuş

Bundan sonra Sitemkâr'ım yorulma

Senin Gül'ü bir dev alıp gitmiştir

Deyip kesti ve Sitemkâr'a:

-Oğlum gel bu sevdadan vazgeç bak Gül seni istemeyip gene terk ederek savuşup gitti... Haydi çizmelerini ve kılıcını çıkar. Yukarı gel... dedi... Sitemkâr başını sallayarak:

-Valide öyle ahdettim ki şehre geldiğim zaman yiyip içmeden ve soyunmadan doğru mezarlığa giderek dua eyledikten sonra saraya avdet eylerim ahdimi yerine getirmek için bana müsaade ediniz şimdi avdet ederim... dedi... Banu-yı Şekerleb gördü ki Sitemkâr söz dinlemiyor:

-Pekâla diye gitmesine müsaade eyledi ve Sitemkâr'ı takip ederek katiyyen yanından ayrılmamaları için iki hadime emir verip gönderdi...

Mezarlığa geldikleri zaman Sitemkâr hadimlere:

-Gidin peder ve valideme söyleyin yedi yıl beklediler, daha dokuz yıl beklesinler avdet edersem ne âlâ eğer avdet etmez isem iki mezar yaptırıp birinin taşı üzerine Gül'ün diğerine de benim ismini yazdırsın ve her Cuma gidip ziyaret ederek ruhumuza fatiha okusunlar dedi...

Hadimler dönmek istemedilerse de Sitemkâr elindeki kılıcını göstererek:

-Gitmezseniz canınızı cehenneme gönderirim... dedi hadimler, çarnâçar avdete mecbur oldular...

Banu-yı Şekerleb bu haberi aldığı zaman iki cazu karı buldurarak biner altın verdi ve:

-Sitemkâr'ı ne tarafta bulur iseniz alıp getirin diye rica eyledi....

Cazular dokuz sene dünyanın her tarafını dolaştılar bir türlü Sitemkâr'ı bulmağa muvaffak olamadıkları gibi bir haber dahi alamadılar.

Diğer taraftan Sitemkâr Horasan'ı terk eyledikten sonra dokuz sene gezdi bir haber alamadı ve feryad ü figan edip dağlarda gezdi...

Nihayet bir gün yeşim dağının kenarında bir pınar başına gelip abdest alarak iki rekât namaz kıldı ve hulûs-ı kalp ile Cenab-ı Hakk'a niyaz edip:

-Yarabbim ya canımı al veya Gül'ümü bana göster diye ağladı. Cenab-ı Hak duasını kabul eyledi ve o anda Hızır Aleyhisselam gelip:

-Oğlum mükedder olma senin Gül'ün bu mağaranın içindedir. Lâkin dikkat et cazu kadın gelip seni de hapsetmesin... diyip ortadan gaip oldu....

Sitemkâr mağaranın kapısına doğru ilerlemeğe başladığı zaman gördü ki öyle bir mahbube görenler akli başından gider bin naz ve eda ile kendisine doğru geliyor, yaklaştığı vakit:

-Şahım burada ne geziyorsunuz dedi. Sitemkâr:

-Gül'ümü ararım... diye cevap verdiği zaman cazu:

-Gel bana bir bûse ver Gül'ünü sana göstereyim... Sitemkâr ise bir hile ile cazuyla telef etmeği düşünerek:

-Aman gel al... Yalnız ben Gül'ümü göreyim... dedi....

Cazu Sitemkâr'dan cevabı alınca yanına yaklaştı. Sitemkâr'da derhal hançerini çekip cazunun kalbine saplayarak canını cehenneme gönderdi.

Bu beladan kurtulduğu için Cenab-ı Hakka şükür edip mağaranın içine doğru ilerledi. Biraz yürüdükten sonra gözüne çarpan manzara karşısında kendini zapt edemeyerek ağladı.

Gül'ün başına gelen bu bela bîçareyi hilâle döndürmüştü idi. El ve ayakları zencir ile bağlanmış ve dokuz sene güneş yüzü görmeyerek bir mağaranın içerisinde kalmak büyük felâket idi.

Sitemkâr can u gönülden bir ah çekerek bu beyti söyledi:

Aldı Sitemkâr;

Dokuz yıldır gurbet kahrın çekerem
Mecnûn gibi dağlarda ben gezerem

Hazret-i Hızır'dan aldım haberi
Elem çekme Gül'ün bendin çözerem

Gül Sitemkâr'ın geldiğini anlayarak bu beyti söyledi:

Aldı Gül;

Eline bak eline kılınc bağlar koluna
Artık ben Sitemkâr'ın kurban olam yoluna

Aldı Sitemkâr;

Kanı mecnûn gibi dağlara saldın beni
Şimdi görem yüzünü alıram gayrı seni

Aldı Gül;

Bu gözler bir dahi dünya görmesin
Sitemkâr'ım varıp murad almasın

Var git yiğit var git sen de yoluna
Cazu gelip seni şikâr kılmasın

Aldı Sitemkâr

Şükür bulup cemalini görmüşem
Sana müjde cazuyu öldürmüşem

Diye Gül'ün bağlarını çözdü, öpüşüp koklaştılar, oradan çıkıp neredesin Horasan diye yola revan oldular. Horasan şehrine yakın geldikleri zaman padişaha haber gönderdiler.

Herkes Gül ile Sitemkâr'ın avdetinden memnun olarak istikbaline koştular.

Cevrî ise bu haberi aldığı zaman hayretlere düşerek Gül'ün ne suretle kurtulduğunu merak ediyor ve cazunun gelmesini sabırsızlıkla bekliyordu.

Hasıl-ı kelâm büyük bir alay ile şehre dahil oldular. Sitemkâr saraya, Gül dahi kendi hanelerine gitti, kurbanlar kesilerek fukaraya taksim edildi.

Saray halkı sürûr içinde düğünü sabırsızlıkla bekliyorlardı. Düğünden evvel bir gün Banu-yı Şekerleb Sitemkâr'a:

-Oğlum, bunca yıl Gül ile muhabbet ediyorsun hiç olmazsa bir defa da Cevrî'ye güler yüz göster de o da memnun olsun gece ve gündüz senin aşkından gözüne uyku girmiyor... dediği zaman orada bulunan Cevrî bu beyti söyledi...

Aldı Cevri;

Açılmış Gül güzel kokar
Sitemkâr bize mi bakar

Bu bir illettir efendim
Gezen avrat çabuk kaçır

Dedi... Sitemkâr bunu işitince:

Durma orada rezil kız şimdi seni helâk ederim dedi. Ve hemen düğün kurulsun ben Gül'ümü alayım diye validesine rica eyledi... Validesi dahi:

-Pekâlâ.... diyerek düğün için emir verdi, kırk gün kırk gece düğün yaptılar, türlü şenliklerle Sitemkâr'ı Gül'e nikâh edip gerdeğe koydular...

Gerdek gecesi Sitemkâr gördü ki Cevrî kendilerine hizmet ediyor Gül'e;

-Bu kâfir kız burada durmuş bize hizmet ediyor sizin dokuz yıl mağarada haps olmanıza sebep oldu ben bu kızı şimdi telef ettiririm... dedi...

Gül Sitemkâr'a rica ederek:

-Şahım, o bana ne yaptı ise ben affeyledim... Eğer beni severseniz yarın Cevrî'yi de nikâh edip alınız... dedi....

Sitemkâr muvafakat edip ertesi günü Cevrî'yi dahi nikâh edip aldı. Her ikisi muradlarına nail olarak zevk safa ile emrar-ı ömür eylediler. İşte bu iki bîçâre âşıkın hikâyesi dahi burada hitam buldu.

Eğer padişah ahdinden sebat edip vezirin fakirliğine bakmayarak kızını oğluna almış olsa idi iki bîçarenin başına bu felaketler gelmez idi.

GÜL ile SİTEMKÂR

İSTANBUL MAARİF KİTAPHANESİ

GÜL İLE SİTEMKÂR

(YENİ HARFLİ BASKI- M2)

Eski zamanlarda, İran'da Horasan şehrinde hükümdarlık eden Âdil adında bir şah vardı. Bir gün nedimi Yusuf Bey'le beraber oturmakta iken derin bir ah çekti. Şahın bu ahı ve kederli hali Yusuf Bey'i meraka düşürdüğünden sordu:

-Niçin böyle ah ettiniz? Cenabı Hak uzun ömür ve afiyet ihsan buyursun Hazineniz dolu, halk sizden memnun ve bütün bu diyarda herkes emrinizi yerine getiriyor. Ah edecek neniz var?

Şah, tekrar bir ah çekerek cevap verdi:

-Ben ah etmiyeyim de kimler etsin? Yaşım ilerledi, kırkı geçti. Her şeyim var, fakat benden sonra yerimi tutacak kimsem yok.

Yusuf Bey, hükümdarın bu kederli sözlerinden üzülerək:

-Hakkınız var. Ben de, sizin gibi evlat sahibi değilim, bilirsiniz. Şimdi, aklımızda başka hiçbir şey olmaksızın tam itikatla aptes alıp Allah rızası için ikişer rekât namaz kılalım ve Cenabı Haktan niyaz edelim; bu âlemleri yaradan Mevlâm, elbette duamızı kabul ve bize birer evlât insan eder... dedi.

Nedimin bu sözünü beğenen Hükümdar:

-Pek doğru düşünüyorsun... deyince Yusuf Bey:

-Efendim! Size bir şey daha arz etmek isterim: Eğer Cenabı Hak size bir oğul ve bana bir kız, yahut bana bir oğul, size bir kız ihsan ederse bunları birbirile evlendirelim... sözlerini ilâve etti.

Nedimin bu sözlerini de uygun bulan hükümdar:

-Bu da güzel; teklifini şimdiden kabul ediyorum... dedi.

Her ikisi, bu niyetle kalkıp aptes alarak ikişer rekât namaz kıldılar ve Cenabı Hakka dua ve niyaz ettiler.

Aradan bir sene geçti. Hükümdarın bir oğlu, nediminin de bir kızı dünyaya geldi. Oğlanın adını Sitemkâr kızın adını da Gül koydular.

Çocuklar okuma çağına gelince, her ikisini bir mektebe vererek okuttular. Bu iki çocuk birbirini kardeş zannediyor, birlikte mektebe gidip geliyorlardı. Yaşları büyüdükçe birbirine olan sevgileri artıyordu.

Ondört, onbeş yaşlarına geldikleri zaman birbirlerini başka türlü sevmeye başladılar. Günden güne artan bu aşk nihayet bir gün gizlenemiycek bir hale geldiğinden herkesin ağzında dolaşmağa başladı.

Şehrin ileri gelenlerinden biri bir gün hükümdara bundan bahsederek:

-Şahım! Sitemkâr Gül'e, Gül de Sitemkâr'a âşık olmuş, bu hal herkesin ağzında dolaşıyor ve sonu iyi neticelenmeyeceğe benziyor. Halk arasındaki bu dedikodunun size leke getirmek ihtimali vardır. Bizim vazifemiz meseleyi size bildirmek; sizinki de bunun çaresine bakmaktır... dedi.

Bu adam Yusuf Bey'in düşmanlarından olduğu cihetle hükümdarı kızdıracak daha bazı sözler söyliyerek çıkıp gitti.

İşittiği sözler, hükümdarı fena halde kızdırmıştı. Derhal harem dairesine girerek Sitemkârın annesi Şeker Banu'ya;

-Şimdi biri gelip haber verdi: Sitemkâr Gül'e, Gül de Sitemkâr'a âşık olmuş. Halk arasında dedikodu başlamış. Buna karşı bir tedbir düşünüp ne yapılmak lâzım ise yapalım da bütün âlemin diline düşmeden işi ört bas edelim... dedi.

Şeker buna hiddetlenerek:

-Hiç inanılacak şey değil! O yaştaki çocuklar aşktan ne anlarlar! Mutlaka bunda bir yanlışlık vardır... cevabını verdi.

Hükümdar:

-Ben de öyle sanıyordum amma aldanmışım. Bugün bu haberi aldıktan sonra soruşturdum, söylenenlerin doğru olduğunu anladım. Bütün bütün ortalığa yayılıp

dillere destan olmadan bunları birbirine nikâh edelim ve düğün tedarikine bakalım... dedi.

Şeker Banu:

-Benim oğlum aşkın ne olduğunu bile bilmez. Bu rezalete olsa olsa Gül denilen o terbiyesiz kız sebep olmuştur. Zaten bunları bir mektebe vermek, daima beraber bulundurmak, suç idi. Ben oğluma öyle arsız bir kızı alamam. Eğer Sitemkâr muhakkak evlenmek istiyorsa, sarayımda, Cevrî adında genç, güzel, on Gül'e bedel bir cariye vardır, onu alsın... dedi.

Hükümdar:

-Peki ama, ya Sitemkâr başkasını istemezse!... deyince

Şeker Banu:

-Cevrî beğenilmeyip, istenilmiyecek bir kız değildir. Bununla beraber Sitemkâr'ı bir kere buraya çağırıp kendisinden soralım. Ondan sonra ne lâzımsa yaparız... cevabını verdi.

Hükümdar derhal bir adam gönderip oğlunu mektepten çağırttı.

Babasının yolladığı adam geldiği zaman çocuklar, başbaşa vermiş, ders çalışıyorlardı. Sitemkâr gelen adamla gidince Gül, kendi kendine:

-Acaba Sitemkâr'ı nereye götürüyorlar? Diye meraka düşmüş ve şu beyitle Sitemkâr'a çabuk gelmesini rica eylemişti:

Aldı Gül;

Gönlümde bir gümandır severim çok zamandır
Sitemkârım geç kalma Gülün hali yamandır

Hocadan ders almışım aşk kitabın görmüşüm
Geç kalma Sitemkâr'ım Gül'ün hali yamandır.

Sitemkâr bu ricaya şu beyitle cevap verdi:

Aldı Sitemkâr

Ağlayıp söyleşiriz
Gün olup gülüşürüz
Elem çekme yâr Gül'üm
Yakında buluşuruz

Felek bize ne eyler
Âşık deryayı boylar
Gül'üm babam istemiş
Varam görem ne söyler

Sitemkâr saraya gelip babasının karşısına çıktığı zaman annesi de orada idi. Şah, oğlunun gözünü korkutmak için hiddetle bağırıp çağırdıktan sonra odadan çıkarak Sitemkâr'ı annesile yalnız bıraktı, Şeker Banu, Sitemkâr'ı yanına çağırarak dedi ki:

-Evlâdım! Bu günlerde ortaya bir takım sözler çıkarmışlar: Gûya sen Gül'e âşık olmuşsun. Gül de sana... Baban bunları duymuş. Fena halde kızmış, biraz evvelki hiddetinin sebebi bu idi. Eğer bu kızla sahiden sevişiyorsan ondan vazgeç. Senin gibi bir beyzadenin öyle arsız bir kızla evlenmesi hiç yakışık almaz. Ben sana, senin için büyütüp terbiye ettiğim Cevrî'yi nikâh edeyim... dedi.

Babasının kendini niçin çağırdığını anlayan Sitemkâr, annesini de gücendirmemek için:

-Anneciğim! Ben şimdiye kadar sizin her emrinizi yerine getirdim. Ne dedinizse yaptım. Mademki siz böyle münasip görüyorsunuz, öyle olsun... cevabını verdi.

Şeker Banu, derhal kocasının yanına koşarak sevinçle:

-Sitemkâr sözümü kabul etti. Hemen Cevrî ile nikâhlarını kıyıp vakit geçirmeden düğün tedarikine bakalım. Yalnız, siz emir verin de şu Gül denilen arsız

kız düğüne gelip bir rezalet çıkarmamasını temin ediniz... dedi. Şahtan ayrıldıktan sonra da düğün için emirler vermeğe başladı.

Bunu haber alan biçare Gül, bir kenara çekilerek Sitemkâr'a şu manzum mektubu yazdı.

Aldı Gül:

Felek ayırdı beni cananımdan
Hazer etmez mi acep efganımdan

Ey o ahdinde durmayan Sitemkâr
Ettin beni hicrinle zarû bimar

Evvelce ne idi bu ahdü peyman
Sonra neden böyle oldun peşiman

Cevrî denen kız olur mu yâr sana
Düşün olmaz mı bu iş bir ar sana

Acep benden niçin feragat ettin
Cevrî'yi alıp ta rahat mı ettin

Söyle benim nedir suçum, günahım
Çıksın mı asûmana ahü vahım

Saldın dilimi zare nârı firkat
Kıldın gözlerimi pür eşki hasret

Ben hiç ummaz idim bu hali senden
Üstün tutasın dikenî gülünden

Halim sözüm gibi sana ayandır
Yazık artık benim işim yamandır

Yoktur sana karşı hiçbir günahım
Gönderiniz bana bir cevap şahım

Gül, bu mektubu, sadık bir hizmetçisi ile Sitemkâr'a gönderdi. Sitemkâr, bu nameyi alıp okuyunca, bütün aşk ateşi alevlendi, bir ah çekerek düştü bayıldı.

Sitemkâr'ın bu halini gören hizmetçiler, bu mektubu getireni de, mektubu da Şeker Banu'ya götürerek vakayı olduğu gibi anlattılar. Banu, hizmetçinin dövüldükten sonra sokağa atılmasını emretti. Yediği dayakla yüzü, gözü kan içinde kapı dışarı edilen hizmetçi, o halile gelip vakayı Gül'e bildirdi.

Şeker Banu, hizmetçiyi attırdıktan sonra, oğlunun odasına koşmuştu. Sitemkâr'ı baygın bir halde buldu. Yüzüne su serperek kendine getirdikten sonra Şah'ın yanına giderek:

-Başımızın rahat etmesini isterseniz arsız Gül'ü bu şehirden defettirin. O burada kaldıkça bize çok işler açar... dedi.

Şah, hemen nedimi Yusuf Bey'i çağırttı ve gelince:

-Şu senin kızın olacak edepsizi bu şehirden defet. Yoksa ikinizi de idam ederim... diye haykırdı.

Biçare Yusuf Bey, Şah'ın bu sözlerinden, işin içinde Şeker Banu'nun parmağı olduğunu anlayarak:

-Emrinizi derhal yerine getireceğim... dedikten sonra evine gitti.

Olup bitenleri karısına anlatınca, kadın:

-Sen hiç mi Allah'tan korkmazsın? İnsan kendi elile evlâdına kıyar mı? Diye ağlamağa başladı. Yusuf Bey de:

-O halde ne yapalım? Şah'ın emrine nasıl karşı koyalım? Diye sorunca:

-Ben Gül'ü saklarım, sen beye, kızı başka memlekete gönderdim dersin... dedi.

Bu fikri uygun bulan Yusuf Bey, ertesi günü Şah'a:

-Efendim! Emrinizi yerine getirerek kızımı başka memlekete gönderdim... dedi.

Bu sözler Şah'ı memnun etmişti. Akşama Şeker Banu'ya da bildirdi.

Diğer taraftan birkaç gün sonra düğün tedariki tamamlandığından, Cevrî'yi süsleyerek Sitemkâr ile gerdeğe koydular. Düğünün yapıldığını, o gece zifafa gireceklerini haber alan Gül, kıbleye yüz çevirip ellerini kaldırarak:

"Yarabbi! Şu saatte beni Sitemkâr'ın odasında bulundur." Diye dua etti ve duası kabul olduğundan kendisini zifaf odasının karşısındaki cumbada buldu. Oradan gelin odasını iyice görebiliyordu.

O sırada Sitemkâr namaz kılıyor, Cevrî de soyunmağa hazırlanıyordu. Bu hal, Gül'ün kederini arttırmıştı. Daha ziyade sabredemiyerek şu beyti okudu:

Aldı Gül;

Rakibimle yeyip içtin

Göğsünü bağrımı açtin

Zalim murat almayasın

Ne yaptım ki benden kaçtin

Sitemkâr, Gül'ün bu sözünü işidince yanında bulunan sazını alarak şu beyitleri söyledi:

Aldı Sitemkâr:

Bu sene bir yerde kışla
Bülbül gibi zâre başla
Hata ettim Gül'üm sana
Öz başın için bağışla

Sitemkâr böylece af diledikten sonra şu beyti ilâve etti:

Aldı Sitemkâr

Takdiri ilâhidir
Mazlumlara penahıdır
Bundan haberim yoktu
Babamın günahıdır

Gül buna şöyle cevap verdi:

Aldı Gül;

Ey Sitemkâr'ım aman
Doğru sözüme inan
Bu işi yapan baban
Âhır bulmasın iman

Sitemkâr ile Gül'ün sözlerini hayretle dinleyen Cevrî, artık sabredemeyip odadan çıktı. Şeker Banu'nun yanına koşarak vakayı haber verdi. Bu vakadan son derece canı sıkılan Şeker Banu, cariyelerine:

-Kızlar koşun, şu kahpeyi tutup bana getirin! Emrini verdi.

Cariyeler koştular, her tarafı aradılarsa da kimseyi bulamadılar. Çünkü Gül, kendi odasına gitmek için dua etmiş ve hikmeti Huda oraya gitmişti. Cariyeler dönüp Şeker Banu'ya kimseyi bulamadıklarını bildirince Şeker Banu hiddetinden ne yapacağını şaşırdı ve derhal Şah'a koşarak:

-Bu nasıl iştir. Sizin, sürüldüğünü söylediğiniz kız buralarda dolaşıyor... dedi.

Şah fena halde kızdı ve hemen nedimi Yusuf Bey'in çağrılmasını emretti. Yusuf Bey, bu vakitsiz çağrılışı hayra yoramayarak Şah'ın huzuruna çıktı. Şah hiddetle bağırdı:

-Sen benimle eğleniyor musun? Ben sana ne emrettim? Kızı başka yere gönderdim, diyorsun. Halbuki o buralarda dolaşiyor. Emrimi dinlememenin cezasını şimdi sana göstereceğim... dedikten sonra Nediminin katlini emretti.

O zaman Yusuf Bey, Şahın ayaklarına kapanarak:

-Efendim! Suç bende değil, kızı annesi saklamış. Affedin... diye yalvardı.

Şah da:

-Haydi bu defa affettim. Şimdi git o cadıyı buradan defet... emrini verdi.

Yusuf Bey evine gidince karısına:

-Az kaldı başım gidiyordu... diyerek meseleyi anlattı ve kızın herhalde başka yere gönderilmesi lâzım geldiğini söyledi.

Karısı ağlamağa başlamıştı:

-Ben kızı bir odaya kapatır, dışarıya çıkarmam. Rica ederim, hatırım için bu defa da sürdürüm deyiver... Allah kerimdir... diye yalvardı.

Karısının göz yaşı dökerek ettiği bu ricayı reddedemeyen biçare baba, Şah'ın yanına giderek:

-Emriniz üzere kızı derhal başka diyara gönderdim, bu dakikadan itibaren burada değildir.... dedi.

Bu sözlere inanan Şah; Sitemkâr'ın yeniden zifafa konulmasını emretti.

Diğer taraftan annesi Gül'ü bir odaya kapattıktan sonra onun yanından ayrılmıştı. Kız yalnız kalınca tekrar dua ve niyaza başladı. Duası kabul olunduğu için de kendisini yine gelin odasının cumbasında buldu.

Sitemkâr ile Cevrî yan yana oturmuş, muhabbet ediyorlardı. Bu hale dayanamayan Gül, derin bir ah çekti. Sitemkâr, Gül'ün bu ahını işidince sazı eline alıp şu beyti söyledi:

Aldı Sitemkâr;

Sular gibi çağlarsın
Sineleri dağlarsın
Beni mecnun eyledin
Söyle niçin ağlarsın

Sitemkâr'ın bu sualine Gül şu cevabı verdi:

Aldı Gül; Beni hapse koydular
Zincirlere vurdular
Beni niçin ağlamayım
Yârimden ayırdılar

Mah cemalin göreyim
Buralardan gideyim
Beni sürgün ettiler
Sana haber vereyim

Sitemkâr da şöyle cevap verdi:

Aldı Sitemkâr;

O günler Gül'üm hani
Ateşe saldın beni
Eğer seni sürseler
Beraber götür beni

Âşıkların bu sözlerini dinlemekte olan Cevrî, söze karışarak Gül'e dedi ki:

Aldı Cevrî;

Gül etme böyle inat
Kendini etme berbat
Gerçekten âşık isen
Gül bunu eyle ispat

Bu sözler üzerine Gül, koynunda saklı bulunan hançeri çekip kalbine saplayacağı sırada telâşa düşen Sitemkâr şu beyti söyledi:

Aldı Sitemkâr;

Ah edip küsme Gül'üm

Sen beni üzme Gül'üm

Eğer beni seversen

Kendini kesme Gül'üm

Gül Sitemkâr'a şöyle cevap verdi:

Aldı Gül;

Yeller gibi eseyim

Sana nasıl küseyim

Yeminim yerin bulsun

Parmağımı keseyim

Diyerek elindeki hançerle parmağını kesti. Bu hali görüp Gül'ün aşkının büyüklüğünü anlayan Sitemkâr da ondan geri kalmak istemediğinden belinden hançerini çekerek üç parmağını birden kesti.

Bir köşeden bu kanlı manzarayı seyreden Cevrî, artık sabredemeyerek odadan çıkıp Şeker Banu'nun yanına koştu ve gördüğünü bir bir anlattı. Kan başına sıçrayan Şeker Banu, bütün cariyeleriyle beraber Gül'ü tutmak için koşup her tarafı aradı ise de kimseyi bulamadı. Çünkü Gül yine dua ile kendi odasına dönmüştü.

Şeker Banu hiddetinden ağlayarak Şah'ın yanına koştu. Şah, karısını o halde görünce merak etmişti:

-Ne oldun? Niçin böyle ağlıyorsun? Diye sordu.

Şeker Banu kendinden geçmiş bir halde sedirin üstüne düştü ve hıçkırarak:

-Niçin mi ağlıyorum? Sen bir Şah olasan da bir âdi adama söz geçiremiyesin!

Demek artık herkes bizimle eğlenecek! Şeref ve itibarımız kalmayacak! Dedi.

Bu sözlerden bir şey anlamayan Şah:

-Banu! Ne demek istiyorsun? Kime hükmüm geçmiyor? Deyince Şeker Banu hıçkırıklar arasında:

-O arsız kız oğlumu rahat bırakmıyor. Biraz evvel yine burada idi. Çok çalıştık ve lâkin tutamadık, yine, kaçıp kurtuldu... dedi.

Şah, buna fena halde kızdı, selâmlığa çıkarak nedimin getirilmesini emretti. Şahın çağırmasından kızının yine bir şey yaptığını anlayan Yusuf Bey, titreyerek gelince Şah evvelden çağırdığı cellâda Yusuf Bey'in hemen idamını emretti. Fakat, Yusuf Bey, şahın ayaklarına kapanarak:

-Velinimetim! Devletli başın için kabahatimi bildir... diye yalvardı.

Şah da:

-Utanıp sıkılmadan hâlâ yüzüme karşı lâf mı söylüyorsun? Bana iki kere kızımı başka yere gönderdim diye yalan söyledin, halbuki Gül burada. Biraz evvel de bu sarayda idi... diye bağırdı.

O zaman Yusuf Bey:

-Efendim! Lütfen, bir dakika müsaade buyurunuz. Size hakikati arzedeyim.

Sonra ne emrederseniz ferman sizindir... diye tekrar yalvarınca Şah; hiddetle:

-Söyle bakalım! Emrini verdi.

Bunun üzerine Yusuf Bey:

-Şimdiye kadar kızın annesi: "Ben kızı bir odada hapseder, dışarıya çıkarmam..." diye beni aldattı. Bendeniz de ona aldanarak size yalan söyledim. İşte efendim, işin hakikati budur. Lâkin şimdi müsaade buyurursanız şu dakikada gider, onu uzaklara sürerim. Eğer bu defa da sözüm yalan çıkarsa kanım helâl olsun... dedi.

Orada bulunan diğer nedimlerin ricası üzerine Şah da:

-Pekâlâ! Haydi öyle olsun! Fakat buradan birkaç adam al, kızı onlara teslim edip gönder! Emrini verdi.

Şahın yanına kattığı üç kişi ile evine gelen Yusuf Bey, kızının kapalı bulunduğu odayı açıp Gül'ü dışarı çıkardı. Artık kurtuluş çaresi kalmadığını, herhalde memleketten gitmek icab edeceğini anlayan kız, annesine:

-Bana bir yol elbisesiyle bir saz ver... diye rica etti.

Biçare ana, gözlerinden kanlı yaşlar dökerek kızının istediği elbise ile sazı bulup verdi. Kız, esvabı giydi, sazı eline aldı. Baba ve anasının ellerini öptükten sonra:

-Hakkınızı helâl ediniz. Allah izin verirse yine buluşuruz.. diyerek Şahın adamlarile beraber yola çıktı.

Gül, evden çıkarken muhafızlarına Şahın sarayı önünden geçmelerini rica etmiş, onlar da bu dileği kabul etmişlerdi. Sarayın önüne geldikleri zaman Sitemkâr, pencerenin önünde oturuyordu. Gül bunu görünce durdu ve sazını eline alıp yârine karşı şu beyitleri okudu:

Aldı Gül;

Cevrîyi yâr bilirsin
Ondan murat alırsın
Gül'ü burdan sürerler
Sitemkâr sen durursun

Yolcu bir âşık kıyafetindeki Gül'ün bu sözünden onu tanıyan Sitemkâr, şu cevabı verdi:

Aldı Sitemkâr;

Şimdi eve gideyim
Hazırlığım göreyim
Gül'üm seyyah hırkasın
Ben de şimdi giyeyim

Diyerek ayağa kalktı. Gül:

-Allaha ısmarladık, artık eksik hakkını helâl eyle... diyerek çekilip gitti.

Sitemkâr derhal bir uşak göndererek çarşıdan bir yol hırkası aldırdı, odasına girip kıyafet değiştirirken işi haber alan annesi, koşarak Sitemkâr'ın gitmek üzere olduğunu Şaha bildirdi. İkisi birden çocuğun odasına geldiler. Babası:

-Oğlum! Böyle âdi bir kıza uyarak ananı, babanı bırakıp gitmek sana yakışır mı? Büyük bir beyzade iken seyyah olup gurbetlere düşmen doğru mudur? Bizi bırakıp gitmeğe nasıl gönlün razı oluyor? Eğer Cevrî'yi beğenmiyorsan sana daha âlâsını, daha güzelini bulup alırız. Gel bu sevdadan vazgeç. Gözlerimizin yaşına merhamet et... diye nasihat etti ise de Sitemkâr'ı bir türlü yola getiremedi.

Nihayet Sitemkâr;

-Ben Gül'den başkasını istemem ve ondan hiçbir zaman vazgeçemem. Madem ki Gül bu diyardan gitti, ben de giderim, yahut kendimi telef ederek dünyanın acılarından kurtulurum. Boş yere kendinizi üzmeyin, kısmet böyle imiş... diyerek gitmek üzere ayağa kalktı.

Şah, Sitemkâr'a nasihat kâr etmediğini görünce, belki hapsedersen bu fikrinden vazgeçer diye düşünerek derhal hapsedilmesini emretti.

Şeker Banu, Sitemkâra cevap veriyor.

Sitemkârı tutup ellerini, ayaklarını bağlayarak bir odaya kapattılar. Zavallı, her ne kadar kurtulmağa çalıştı ise de, muvaffak olamadı. Gece gündüz feryad ederek tam üç ay orada kaldı.

Bir gün, Cevrî, belki kandırabilirim ümidile biraz yemek hazırlayarak, Sitemkâr'ın yanına girdi. Yemekleri önüne kayduktan sonra:

-Efendiciğim! Bu yemekleri ben sizin için kendi elimle hazırladım. Kalbim sizin aşkınız ile doludur. Gül'den de çirkin değilim. Niçin beni terkedip ille onu istiyorsun? Diye ağladı.

Sitemkâr, kızın bu sözlerine büsbütün hiddetlendi ise de,

Sitemkâr, Gül'ü mağarada buldu.

Belki kurtulmak için bir çare bulurum ümüdile, hiddetini gizledi ve yalandan muhabbet göstererek:

-İki gözüm Cevrîciğim! Senin beni ne kadar sevdiğini anladım. Sen varken başkasını sevmekteki hatamı şimdi anlıyorum. Bundan sonra bütün muhabbetimi sana vereceğim. Artık seninle yaşayıp bahtiyar olmağa karar verdim. Rica ederim, beni çok rahatsız eden şu ellerimdeki bağları çöz. Babama da söyle, bize yeniden düğün yapsın... dedi.

Kız bu sözlere aldanıp sevinerek Sitemkâr'ın ellerini çözdü. Sitemkâr bağlardan kurtulur kurtulmaz belindeki hançeri çıkarıp kıza sapladı. Cevrî, kan içinde odanın ortasına serilince de sazını alarak, kimseye görünmeden saraydan çıkıp gitti.

Bu işin farkına ancak o gün akşam üzeri varıldı. Şah ile Şeker Banu telâşa düştüler, derhal çağırılan hekimbaşı Cevrî'nin yarasını sardı. Sitemkârı aramak üzere her tarafa adamlar çıkarıldı. Bu sırada evlâdı dünyaya gelmeden evvel nedimine verdiği sözü hatırlayan Şah, derhal Yusuf Bey'i çağırttı ve:

-Sana karşı yaptığım haksız muamelelerimin cezasını çekiyorum. Bana hakkını helâl ve kusurlarımı affet. Şimdi ikimiz de aynı felâkete uğramış bulunuyoruz. Bunun çaresini görmek için elbirliği ile çalışmak lazım. Gel, seninle beraber kıyafet değiştirerek evlâtlarımızı aramağa gidelim, nerede bulursak birbirlerini nikâh edip biçareleri hasretten kurtaralım... dedi.

Yusuf Bey de:

-Emir sizindir, ben hazırım... cevabını verince. Şah:

-Haydi, bizim için iki seyyah hırkası buldur. İcab eden şeyleri de hazırlat... emrini verdi.

Ertesi gün, sabahleyin, Horasan şehrinin kapısından arkalarında aba, ellerinde asâ, başlarında keçe külâh iki seyyahın çıktıkları görüldü.

Bunların biri Şah, öbürü nedimi Yusuf Bey di.

Gül'ü evinden alan Şah'ın adamları, kızı Horasan'dan bir konak uzağa götürdükten sonra:

-Haydi, Allah selâmet versin... deyip, onu yalnız bırakmışlardı.

Gül nereye gideceğini bilmediğinden biraz durup düşündükten sonra önüne gelen yoldan gitmeğe başladı. Geceleri rast geldiği köyde yatarak üç gün gittikten sonra bir şehre vardı. Orada, kahvelerde saz çalarak birkaç gün eğlenip tekrar yola çıktı. Şairlik ederek şehirden şehire gitti.

Nihayet bir gün, Isfahan denen büyük bir şehre geldi. Bir kahvede oturup saz çalmağa başladı. Meğer orada şehrin hükümdarının adamlarından biri bulunuyormuş. Gül'ün sesini, sazını pek beğendiğinden gidip hükümdara haber verdi ve:

-Efendim! Şehrimize Gül isminde bir şair gelmiş. Ben bugüne kadar böyle bir şair dinlemedim, sesi de sazı da çok güzel diye methetti.

Hükümdar Rüstem Şah, şairleri sever, hürmet eder ve onları meclisinden ayırmaz bir zat olduğundan bu haberden memnun olarak:

-Buraya getirin de, methettiğiniz şairi görelim ve dinleyelim... dedi.

Derhal adam gönderip kahvede saz çalan Gül'ü, saraya getirdiler.

Gül, Rüstem Şahın karşısında hürmette kusur etmeyip usule uygun hareket edince, Şahın hoşuna gitti ve:

-Senden pek memnun oldum. Bu şehirde han ve kahve köşelerinde kalmanı doğru bulmuyorum. Sana burada bir oda ayırayım; benim misafirim ol... dedi.

Gül de teşekkür ederek saraya yerleşti. Çaldığı saz ve okuduğu beyitlerle Şahı memnun etmeğe çalışıyordu.

Biz gelelim Sitemkâr'a: Onun da, Horasan'dan çıktıktan ve aylarca ötede beride dolaşarak Gül'ü arayıp bulamadıktan sonra, nihayet yolu bir gün Isfahan'a düştü. Orada bir kahvehaneye giderek şairlik etmeğe ve saz çalmağa başladı. Birkaç gün istirahat ettikten sonra yârini aramağa gidecekti.

Rüstem Şah'a onu da methettiler. Şah da:

-Haydi söyleyin ona, gelsin benim şairimle imtihan olsun... deyince, Sitemkâr'ı da alıp saraya getirdiler.

Yolculuk ve aylardan beri devam eden zahmet, sıkıntı ve hele kalblerinde yanan aşk ateşi, ikisini de epeyce değiştirmiş olduğundan, Gül ile Sitemkâr birbirlerini birden bire tanıyamamışlardı. Şah'ın huzurunda karşı karşıya oturdular. Gül, sazını eline alıp şu beyitleri okudu:

Aldı Gül;

Gurbet il'e düştüm yoktur kararım

Aşk ateşi ile daim yanarım

Adım Âşık Gül'dür kış yararım

Sitemkâr yârimi durmaz ararım

Bunun üzerine Sitemkâr bir ah çekerek şu cevabı verdi:

Aldı Sitemkâr;

Adın verdin memnun eyledin beni

Bu âşık Sitemkâr arıyor seni

Cevap ver ahinde duruyor musun

Yoluna koymuşum bu canü teni

Aldı Gül;

Gül'ü sürmüştür yârinin babası

Bunun sebebi de kıskanç anası

Nerededir Gül'den aldığım nişan

Sağaldı mı söyle parmak yarası

Aldı Sitemkâr;

Aştı Sitemkâr'ın dereyi, dağı,

Aktı gözüm yaşı buldu ırmağı

Muradın haber almak ise senin

İşte cebimdedir Gül'ün parmağı

Bunu duyan Gül, yerinden fırladı

Aldı Gül;

Sorarsan Gül'ünün hali pek yaman
Yâden ayrılalı oldu çok zaman
Mevlâya bin şükür ey Sitemkâr'ım
Kavuştuk bak artık eyleme figan

Gül'ün bu sözünü işitince artık sabredemeyen Sitemkâr, elindeki sazı yere attı, ayağa kalkıp Gül'ü kucakladı. Aylardan beri ayrılık ateşile yanan ve artık birleşmekten ümitlerini kesen iki âşık, kendilerinden geçtiler ve düşüp bayıldılar.

Şah'ın adamları, ikisini de bir hayli uğraşarak, yüzlerine gül suları serperek güçlkle ayıltabildiler.

Bu vaka karşısında hayretler içinde kalan Şah:

-Bu ne haldir? Siz birbirinizi tanıyor mu idiniz? Diye sordu.

O zaman Gül, başından geçenleri anlattı. Bu tesadüften pek memnun olan Şah, muratlarına ermeleri için hemen nikâh kıyılıp mükemmel bir düğün yapılmasını emredince, Sitemkâr:

-Bu lûtf ve kereminize, bize karşı gösterdiğiniz teveccühe teşekkür ederiz. Ancak hemen düğün yapılmasını emir buyurmayınız. Malûmunuzdur ki bizi kaybettikleri için yaptıklarına pişman oldukları şüphesiz bulunan baba ve analarımız da bizim mürüvvetimizi görmek isterler: onun için sarayınızda bir müddet misafir kaldıktan sonra memleketimize dönmemize izin verirsiniz bize daha büyük iyilik etmiş olursunuz... dedi.

Sitemkâr'ın bu sözleri Şah Rüstem'in hoşuna gitmişti.

-Siz bilirsiniz, nasıl isterseniz öyle yapınız. Burada istediğiniz kadar kalınız. Burası da sizin babanızın sarayı demektir... diyerek iki âşık için mükemmel bir daire ayırıp hizmetlerine köleler ve cariyeler verdi.

Diğer taraftan Horasan Hükümdarı Âdil Şah ile nedimi Yusuf Bey, seyyah kılığında evlâtlarını bulmak için köyden köye, şehirden şehre dolaşıyor ve rast

geldiklerine onları soruyorlardı. Fakat üç ay dolaştıkları halde evlâtlarından bir haber alamadılar.

Nihayet, bir gün yorgun argın, Gül ile Sitemkâr'ın bulunduğu Isfahan şehri kenarına geldiler. Her tarafı ağaçlı ve çiçekli büyük bir bahçe gördüler. Bu bahçenin kapısı açık olduğundan biraz dinlenmek için içeri girerek büyük bir ağacın gölgesinde oturdular. O gün yaz mevsiminin en sıcak günlerinden biri olduğu için başlarını açtıktan başka; hırkalarını da çıkarmışlardı.

Bu bahçe sarayın bahçesiydi. Âdil Şah ile Yusuf Bey'in altında oturup dinlendikleri ağaç da Sitemkâr ile Gül'e ayrılan dairenin tam karşısında bulunuyordu. O sırada Gül, biraz hava almak için pencereyi açmıştı, başını uzatıp etrafa bakınca, ağacın altında oturan seyyahları gördü. "Kim bunlar acaba?" diye daha dikkatle baktı, birinin kendi babası, olduğunu anlayınca, derhal Sitemkâr'ı çağırdı ve:

-Dikkatle bak! Şu ağacın altındaki adamları tanıyormusun? Dedi.

Sitemkâr:

-Hayır tanıyamadım... cevabını verince Gül, gülmeğe başladı ve:

-Biri senin baban, biri de benim babam... dedi ve sazı eline alıp onlara sordu:

Aldı Gül;

Çoktan mıdır siz de seyyah oldunuz

Seyyah libasını neden giydiniz

Nedir sizin muradınız seyyahlar

Niçin bizim şehrimize geldiniz

Birbirleriyle dertleşen Âdil Şah ile Yusuf Bey, saz sesini işidip dinlediler; bunun kendilerine sorulduğunu anlayınca Şah Âdil şu beyitle cevap verdi:

Aldı Şah Adil;

Seyyah olup çıktık gurbet ellere

Ararız, sorarız esen yellere

Geldiler mi acaba bu yerlere

Karıştılar mı yoksa erenlere

Aldı Gül;

Aradığınız ne, bir nazlı yâr mıdır
Kalbinizde hicran derdi var mıdır
Dünyada dolaşıp seyyah olarak
Aradığınız Gül, Sitemkâr mıdır,

Bu sual, Şah Âdil'i de nedimi Yusuf Bey'i de hayrete düşürmüştü. Şah şöyle sordu:

Aldı Şah Âdil;

Seyyah olanların hoştur kelâmı
Gül'ünden almadı Sitemkâr kâmı
Aziz başınız için söylen bana
Kimden işittiniz bu serencamı

Gül'de şu cevabı verdi:

Aldı Gül;

İki seyyah gelir gurbet ilinden
Bülbülün çektiği kendi dilinden
Terki diyar etmiş o iki âşık
Felek siteminden, devran elinden

Bir tarafta durup babasile Gül'ün bu sözlerini dinleyen Sitemkâr da söze karışarak dedi ki:

Aldı Sitemkâr;

Sizin emeğiniz olmadı heba
Tanımadın mı beni ey baba
Oğlun Sitemkâr'ı görür iseniz
Ne verirsin acaba müjde bana

Babası hemen cevap verdi:

Aldı Âdil Şah;

Göster cemalini bir kez göreyim

Canımı, malımı kurban edeyim

Müjde bahasını eğer istersen

Gül'ü sana müjde diye vereyim

Burada Gül söze karıştı ve dedi ki:

Aldı Gül;

Evvel Beyim efendim eyledin âr

Bülbül gibi şimdi nedir ahü zâr

Devletli efendim, müjdeler olsun,

İşte ben Gül'üm bak bu da Sitemkâr

Bu sözü işiten iki baba öyle sevindiler ki, kendilerini kaybedip bayıldılar. Gül derhal hizmetçileri koşturup Şah Âdil ile babasını saraya aldirttı ve yüzlerine gülsuyu serpererek ayılttı. İki baba da evlâtlarını kucaklayarak hep birden sevinç göz yaşları döktüler.

Hizmetçiler koşup işi Rüstem Şah'a haber verdiler. Rüstem Şah, bu habere çok memnun oldu. Kalkıp Gül ile Sitemkâr'ın bulunduğu daireye geldi. Horasan hükümdarı Âdil Şah ve nedimi Yusuf Bey ile görüştü. Kendilerini tebrik ettikten sonra üç gün, üç gece ziyafet verilmesini emretti.

Misafirler bir hafta sonra gitmek istediklerinden Rüstem Şah derhal tahtirevanlar hazırlattı. Gül ile Sitemkâr'a pek çok hediyeler verdi. İki baba ile iki âşık sevinçle memleketlerine döndüler. Horasan'a üç günlük mesafeye geldikleri zaman şehre haber gönderdiler.

Şeker Banu, bu haberi aldığı vakit Gül'e olan düşmanlığını tamamen unutarak yanında bulunan Cevrî'ye:

-Kızım! Gül ile Sitemkâr'ı aramak için dört ay evvel gurbete çıkan babaları onları bulmuş, beraber geliyorlarmış. Bana haber göndermişler. Yarın büyük bir alayla onları karşılamağa gideceğiz. Tabî sen de beraber geleceksin... dedi.

Kız bu haberden hem memnun oldu, hem de kederlendi. Çünkü Sitemkâr'ın bulunup getirilmesine sevinmiş, fakat Gül'ün de beraber olmasına üzülmüştü. Şeker Banu'nun yanından ayrılınca, şehrin kenar mahallelerinden birinde oturan bir cazu kadının evine gitti. O memleketin en büyük sihirbazı olan bu kocakarının elini öperek:

-Anneciğim! Benim derdime ancak sen derman olursun. Ben Şah Âdil'in geliniyim, oğlu Sitemkâr'ın nikâhlı karısıyım. Kocamı baştan çıkarıp, benim elimden alan, saadetimi felâkete çeviren Gül adında bir kız var. Bu kız benimle kocamın arasında bir kara çalıdır. Ah anneciğim! Kulun, kurbanın olayım, bu kız ile Sitemkâr'ı birbirinden ayır. Bana bu iyiliği yaparsan sana bin altın hediye ederim... diye yalvardı.

Sihirbaz karı, Cevri'nin haline gûya acıdığından, hakikatte ise bin altını almak istediğinden:

Sitemkârla Gül'e Cevri şerbet veriyor

-Sen hiç merak etme kızım, ben onları ayırır, birbirinin yüzünü görmez ederim... cevabını verdi.

Cadı karı bunları söyledikten sonra hemen yerinden kalkmış, üç günlük yolu sihir kuvvetile yarım saatte gitmiş, gece vakti, kimseye görünmeden Gül'ün çadırına girmişti. Kızı yatağıle beraber kaldırıp, doğruca bir mağaraya götürdü. Elleri, ayaklarına zincir vurup onu hapsetti. İki günde bir gelip biraz ekmek veriyordu.

Sabah olup ta yola çıkmak zamanı gelince, Sitemkâr, Gül'ün çadırına geldi. Çadırda kimseler yoktu. "Belki dışarı çıkmıştır; şimdi gelir" diyerek oturup biraz bekledi. Fakat gelen giden olmadığından dışarı çıkarak babasının yanına gitti ve:

-Gül çadırında yok. Belki bir iş için dışarı çıkmıştır diye bekledimse de meydana çıkmadı. Acaba nereye gitti? Diye sordu.

Şah Âdil de:

-Oğlum belki şehre gitmiştir... cevabını verdi.

Oradan kalkıp şehre geldiler. Saraya vardıklarında, annesi Şeker Banu, Cevrî ile bütün cariyeler, Sitemkâr'ı karşılayarak:

-Hoş geldiniz, safa geldiniz!... dediler.

Fakat Gül içlerinde yoktu, Sitemkâr:

-Anne, Gül gelmedi mi? Diye sordu.

Şeker Banu:

-Hayır oğlum! Gül'ün sizinle beraber olduğunu haber almıştık. Ben de şimdi sizden soracaktım... cevabını verdi.

Bunun üzerine Sitemkâr, yine bir felâkete uğradığını anlayarak derin bir ah çekti ve şu beyti söyledi:

Aldı Sitemkâr;

Ana sanma Cevrî bana yâr olur

İşim bûlbûl gibi ah ü zâr olur

Ne çare ki ben de gafil bulundum

Korkarım cadiya bir şikâr olur

Bundan sonra kılıcını beline bağlayıp atını yedeğine alarak saraydan çıkıp gitti.

Şeker Banu, feryat ederek oğlunun arkasından koştu ve eteğinden tutarak şu beyti söyledi:

Aldı Şeker Banu;

Gurbet çeken, seyyah olan Sitemkâr

Dönüp geldiğine pişman olmuştur

Bundan sonra Sitemkâr'ım yorulma

Gül'ümüzü bir dev alıp gitmiştir

Dedikten sonra:

-İki gözüm oğlum! Artık bu sevdadan vazgeç. Bak, Gül gene savuşup gitti. Demek ki seni istemiyor, eğer istemiş olsa hiç bırakır, gider mi? Haydi çizmelerini çıkar, yukarı gel, diye yalvardı.

Sitemkâr, annesinin gönlünü hoş etmek için:

-Anneciğim! Horasan'a dönersem yiyip içmeden, hattâ soyunmadan, doğruca mezarlığa gidip ziyaret edeyim, diye ahdetmiştim. Merak etme, bu ahdımı yerine getirmek için gidiyorum. Şimdi gelirim, dedi.

Sitemkâr'ın söz dinlemediğini gören annesi de:

-Pekâlâ oğlum! Ama çabuk gel, beni çok bekletme, cevabını verdi.

Sitemkâr uzaklaşınca, Şeker Banu iki hizmetçi çağırdı. Oğlunun peşinden ayrılmamalarını söyliyerek onları Sitemkâr'ın arkasından gönderdi.

Mezarlığa geldikleri zaman Sitemkâr hizmetçilere:

-Gidin, babamla anneme söyleyin, yedi yıl beklediler. Dokuz yıl daha beklesinler, dönersem ne âlâ! Dönmezsem, iki mezar yaptırıp birinin taşı üzerine Gül'ün, ötekinin üstüne de benim ismimi yazdırsınlar, her Cuma günü gidip ziyaret ederek ruhumuza Fatiha okusunlar, dedi.

Hizmetçiler gitmek istemeyince elindeki kılıcı göstererek:

-Gitmezseniz canınızı cehenneme gönderirim, diye bağırdı.

Hizmetçiler çaresiz kalarak ayrılmağa mecbur oldular, Şeker Banu bu haberi alır almaz derhal iki cadı bularak herbirine biner altın verdi ve:

-Sitemkâr'ı arayın, nerde bulursanız alıp buraya getirin, dedi.

Cadılar, Şeker Banu'ya her halde Sitemkâr'ı bulup getireceklerine söz vererek yerlerine gittiler ve o gece büyülerini hazırlayıp ertesi günü biri batıya, öteki doğuya doğru yola çıktılar. Tam dokuz sene dünyanın her tarafını dolaştılar, ise de Sitemkâr'ı bulamadıktan başka, ondan bir haber de alamadılar.

Sitemkâr, mezarlıktan hizmetçileri gönderdikten sonra Gül'ü aramağa başladı ve o da, dokuz sene feryat ederek her tarafı gezdi. Fakat Gül'den bir haber alamadı. Nihayet bir gün, Yeşim Dağı'nın eteğine gelmişti. Orada güzel ve büyük ağaçlar, çayır, çimenler arasında soğuk ve parlak sulu bir pınar gördü. Burada biraz oturup dinlenmek niyetiyle aptes aldı ve iki rekât namaz kıldıktan sonra kibleye oturup bütün kalbile Cenab-ı Hakka şöyle dua ve niyaz etti:

-Yarabbi! Artık bu zahmet ve sıkıntılara takatim kalmadı. Bana merhamet buyur, sen erhamerrahiminsin Ya canımı al, yahut bana Gül'ümü göster, beni ayrılık ve sefaletten kurtar.

Bir taraftan da boyuna ağlıyordu. Barigâhı Mevlâda duası kabul buyurulduğundan ağaçlar arasından gelen uzun ak sakallı bir zat selâm verdikten sonra:

-Oğlum Sitemkâr, artık felâket ve ayrılık günleri geçti. Aradığın Gül şuradaki mağaranın içindedir. Onu, Horasan'a vardığımız, gün, bir cadı kapıp buraya koydu. Sakın ve dikkat et ki cadı seni de aldatıp hapsetmesin, diyerek ortadan kayboldu. Bu, Hızır Aleyhisselâmdı.

Sitemkâr, Pîrin gösterdiği mağaraya doğru yürümeğe başladı, kapıya yaklaştığı zaman karşısına bir genç kız çıktı. Bu kız, görenlerin aklını başından alacak kadar

güzeldi. Eğilip bükülerek, kırtıp naz ederek Sitemkâr'a doğru geldi ve kollarını açıp onu kucaklamak isteyerek:

-Ah iki gözüm! Sen buralarda ne geziyorsun? Haydi içeri girip zevku safa edelim.... dedi.

Sitemkâr:

-Ben bir Gül'e âşık olmuşum, ondan başka hiçbir kadın gözüme görünmez. Dokuz seneden beri onu arıyorum, eğer onu gördünse, rica ederim bana haber ver... cevabını verdi.

Bu güzel kız kıyafetinde cadı idi.

-Evet aradığın Gül'ün bulunduğu yeri biliyorum. Beni bir kere kucaklarsan sana gösteririm, dedi.

Sitemkâr, onun cadı olduğunu anlamıştı. Fakat onu yolu üstünden yok edebilmek için, anlamamış gibi davranarak:

-Seni bir kere değil, on kere kucaklarım. Yeter ki bana Gül'ümü göster, dedi.

Cadı Sitemkâr'ı aldattım sanıyordu, onu kolları arasına düşürüp, cadılıkla delikanlıyı bağlayarak hapsetmek için Sitemkâr'a yaklaştı. Yanına geldiği zaman Sitemkâr, bir şimşek hızile çektiği hançerini kadının yüreğine sapladı.

Cadı, öyle bir haykırdı ki, bütün dağlar inledi, yere düşerek kıvranmağa başladı. Biraz evvel, sihir kuvvetile gösterdiği güzellik yok olmuş, asıl yüzü, çengel burnu, kara, kuru, buruşuk alnı, çukur gözleri, kısacası tam cehenneme yakışan çehresi meydana çıkmıştı. Acı acı can çekişiyor, inim inim inliyordu.

Sitemkâr, kendisine dünyayı bu büyük belâdan kurtarmak kudreti verdiği için Cenab-ı Hakka şükrederek mağaraya girdi. İçerisi zindan gibi karanlıktı. Yalnız kapıdan biraz ışık giriyordu. O ışık sayesinde birkaç adım ilerleyip etrafına dikkatle bakınca, gözüne çarpan şey karşısında kendini tutamayarak ağlamağa başladı.

Gül, başına gelen bu belâ yüzünden çok zayıflamış, hilâle dönmüştü. Dokuz sene, güneş yüzü görmeyerek elleri ayakları ağır zincirlerle bağlı olarak bir mağaranın içinde, yalnız, yarı aç, yarı tok yaşamak ne büyük bir felâketti!

Sitemkâr, Gül'ü bu halde görünce yüreği parçalanarak şu beyitleri söyledi:

Aldı Sitemkâr;

Dokuz yıldır gurbet kahrın çekerim
Mecnun gibi dağ ve sahra gezerim
Hızır hazretlerinden aldım haber
Elem çekme Gül'ün bendin çözerim

Gül, Sitemkâr'ı tanıyamamıştı. Şu beyit ile cevap verdi:

Aldı Gül;

Bu gözlerim artık dünya görmesin
Bu hale koyanlar murat almasın
Var git yiğit, var git haydi yoluna
Cadı gelip seni şikâr etmesin

Sitemkâr, Gül'e cadıyı öldürdüğünü anlatmak için şöyle dedi:

Aldı Sitemkâr;

Arayıp seni buraya gelmişim
Dolaşıp dünyada seni sormuşum
Şükürler Mevlâma yüzün görmüşüm
Sana müjde cadıyı öldürmüşüm

Gül, o zaman âşıkını tanıdı ve:

Eline bak eline, kılıç bağlar beline
Artık ben Sitemkâr'ın kurban olam yoluna

Sitemkâr koşarak Gül'ün yanına diz çöküp el ve ayaklarındaki bağları çözdü. Birbirlerini kucakladılar, sevinç gözyaşları dökerek koklaştılar. Biraz istirahatten sonra mağaradan çıkıp Horasan'a yollandılar. Horasan şehrine geldikleri zaman,

Sitemkâr tarlasında çalışan bir köylüyü göndererek babasına gelmekte olduklarını bildirdi.

Şah Âdil, son derece sevindi ve hemen Gül ile Sitemkâr'ı büyük bir alayla karşılamalarını emretti. Bütün şehir halkı, bu haberi alınca memnun olup alayı seyretmek üzere sokaklara döküldüler.

Bu haberden, herkes gibi memnun görüldüğü halde, kederlenen Cevrî idi. Sitemkâr'ın sağ salim dönmesine ne kadar sevinmişse, Gül'ün onunla beraber bulunuşuna o kadar üzülmüştü. Rakibinin, yine gözü önünde Sitemkâr'la seviştiğini görmek felâketine uğrayacağını düşündükçe çıldırası geliyordu. Gül'ün, cadının pençesinden nasıl olup ta kurtulduğunu bir türlü anlamıyor, bir fırsat bulup cadının evine giderek bu merakını gidermek istiyordu.

Ertesi gün, halkın şiddetli alkışları arasında Gül ile Sitemkâr saraya geldiler. Şah Âdil ile Şeker Banu'nun ellerini öptükten sonra Gül kendi evlerine gitti. Bütün saray halkı sevinç içinde idi. Şah'ın emrile kurbanlar kesildi, fukaraya sadakalar verildi.

Artık düğün hazırlığı yapıyordu.

Bir gün Şeker Banu, Sitemkâr'a:

-Oğlum! Bunca zamandır Gül ile muhabbet ediyorsun, hiç olmazsa bir defa da Cevrî'ye güler yüz göster, o biçare de memnun olsun. O da senin nikâhın altında, senin aşkından gece gündüz gözlerine uyku girmiyor, dedi.

Bunu işiten Cevrî söze karışarak şu beyti okudu:

Aldı Cevrî;

Açılmış gül güzel kokar

Sitemkâr bize mi bakar

Bu, öyle bir illettir ki

Gezen kadın çabuk kocar

Sitemkâr, Cevrî'nin bu suretle Gül'e leke sürmek istediğini görünce fena halde kızdı ve:

-Defol oradan rezil kız! Karşımda durursan şimdi seni gebertirim, diye haykırdı.
Cevrî ağlayarak odadan çıktı.

Bu vakadan bir hafta sonra düğüne başlandı, kırk gün kırk gece devam eden bu düğüne bütün civar beyleri ile tekmil Horasan halkı dâvet olundu. Otuz dokuzuncu günü Gül'ü Sitemkâr'a nikâh ettiler ve kırkıncı gece âşıklar gerdeğe girdiler.

O gün Cevrî, Şeker Banu'ya gelin ve güveye zifaf gecesi kendisinin hizmet etmesine müsaade edilmesini rica etmiş, Banu da bu ricayı kabul etmişti.

Sitemkâr ile Gül yanyana oturdukları sırada Cevrî elinde şerbet tepsisi ile oraya girdi. Bunu gören Sitemkâr kızdı ve Gül'e:

-Bu kâfir kız, senin dokuz yıl cadının pençesinde mağarada kalmana sebep oldu. Şimdi de karşımıza geçmiş bize hizmet ediyor. Şunu gebertip başını köpeklere vereyim... deyince, Gül.

-Sakin böyle bir şey yapma! Biçareyi incitip zaten kırılmış olan yüreğini bütün bütün kırma. Onun bana yaptıklarının cümlesini affettim, unuttum. Senden de rica ederim, eğer beni seviyorsan Cevrî'yi affet dedi.

Bu rica üzerine Sitemkâr, Cevrî'yi affetti. Her ikisi de muratlarına erip, safa ile ömür sürdüler. Darısı delikanlılarımızla genç kızlarımızın başına.

Cenabı Hak bu milleti de mesut ve müreffeh buyursun.

GÜL İLE SİTEMKÂR

(SÖZLÜ-S)

Bir varmış, bir yoğumuş. Zaman içinde Horasan şehrinde Âdil Bey isminde bir şah vardı. Bu şah Adil idi de... Yani yapısı ile de melmeketi idare eden, bir adil üzerine melmeketi idare eden güzel bir şahıdı. Esgiden bele büyük millet meclisi yoğudu. Onların zamanında vezirler vardı. Birinci vezir, ikinci vezir, üçüncü vezir. Yusuf Bey isminde de bir baş veziri vardı. Bunlar bu melmeketi uzun boylu idare ettiler, zaman geçti. Yaşladıhdan sonra ne Yusuf Bey'in ne de Âdil Şah'ın çocuğları olmadı tabi. Bunların çocukları olmadı. Bir gün Âdil Bey kafasını iki avucunun ortasına almış derin derin düşünüyordu. Yusuf Bey bunu baş vezir olarakdan gördü çoğ üzüldü. Dedi ki ya Âdil Bey biz senin emrinde bir kusur mu goyduğu. Melmeket'te bir duyduğun mu var. Ne düşünüyon, falan deyince dedi ki: -Yusuf Bey el bilmez de yalanız benim düşündüğümü senin bilmen lazımdı. Hayır bilemiyom dedi. Benim başımda olan senin de başında, dedi. Çünkü biz yaşlandıh bu melmeketi şimdiye kadar güzel idare etti. Bizden soynaki gelen nesil nasıl olur nasıl olmaz. İkimizin de çocuğu yohtur, onun için düşünüyorum. Bunlar gendi gafalarına göre düşündüler. Bir seyyah olup melmeketi gezip tekke türbe dolanıp fağırlara sadağa dağıtıp belgi Cenab-ı Allah'dan bir imdat ummayı garar verdiler. Gısa bir zamanda çoh bir para aldılar. Derviş gılığına girdiler, atlara bindiler. Nerde fuhara görürse sadaha veriyolar. Nerde tegge, türbe görerse namaz gılıyolar: Beyle bir zaman dolandan sonra bir gün yolları bir çeşmenin başına geldi. Orda namaz gıldılar, dua ettiler. O arada, yanlarında bi ihdiyar peydah oldu. İhdiyar geldi selâmun Aleyküm padişah deyince bunlar afalladı galdılar. Biraz düşünenden sona Şah tabi akıllı adam. Dedi ki ya babacığım sen benim adımı bildin. Derdimizi de bülün belki. Cenab-ı Allah seni bize gönderdi. Dedi ki:

-Derdinizi de biliyorum. Duanız Allah indinde gabul oldu. Yalanız dedi:

-Siz birer çocuğ Allah'dan talep ediyosunuz. Cenab-ı Allah da duanız kabul etti. Size birer elma veriyorum. Bu elmaları götüreceğiniz, hanımlardan beraber soyacağsınız, yiyeceksiniz, doğuz ay doğuz gün sona birer çocuğunuz olacağ ama yalnız çocuğlarınızın ismini de ben gelmeden goymayacağınız dedi. Adamlar segürtti ki buna birez bahşış vereler falan. Adam gözün önünden gaybodular ki bunlar da bu adamın Hızır olduğını, gendilere bir yardıma geldiğini anladılar gari. Çoğ sevündüler. Teğrar namaz gıldılar dua ettiler. Ordan atlara binüp de sevünçe geldiler. Aynı hızırın söyledüklerini uyguladılar. Yalnız gelirken Âdil Bey dedi ki Yusuf Bey sen bu işleri de zaten en fazla ahlıma düşüren sen oldun. Seninle gel şöyle bir vaat edeg dedi. Benim oğlum olursa senin kızın olursa sen kızını benim oğluma ver. Benim kızım olur da senin oğlun olursa ben kızımı senin oğluna vereyim. Yusuf Bey de ahlılı adamıdı. Dedi ki: -Şahım sen şahsın, senin oğlun olur bele bi vaat etmeyelim. Senin oğlun olur gider başga bir vilâyetin padişahın kızını alır. Yahut da kızın olursa gider zengin bir padişahın oğluna varın. Ben o arada zayı oluram. Bele bişe yapmasağ güzel olur falan dediyse de padişah dedi yoh. Benim dedigim gibi olacağ. Peki dedi orda garar verdiler: döndü dolaştı geldiler. Bunların çocuğları oldu. Padişahın oğlan vezirin de kızı oldu. Bu çocuğlar tabii süd analarına verildi. Güzel bahımlar, hizmetler çoğ çocuğlar gabardı. Okula verdiler İkişi bir ohuyu ya çocuğların ismi yoh. İsimsiz isimsiz bir gün vezirler felan toplandılar dediler ki ya padişahım bu ne iş çocuğun ismi yoh şuna bi isim goyağ. Padişah bunları oyalyorsa da Hızırı gözlüyorsa da bu mübarek Hızır da gelmez oldu. Neticede padişah bir gün daraldı. Toplanadı dedi. Toplandılar, divan guruldu. Adam sığışdı. Birden ne bahşın gapıdan adam (...)

Bunlara elmayı veren Hızır gapıdan girer girmez padişah hemen sedirden gağdı. Adamı golundan dutdu, üst tarafa geçirdi. Ötekiler bilmiyo. Yusuf Beyinnen padişah biliyo adamın ne olduğunu ya. Öbür vezirler de dediler ki bizim padişah bunadı mı? Ne oldu ya bu dilenci mi, döşürücü mü gelmiş ordan narı bir adam köşğüne getirdi felan tabi ortalığa bi susgunluk şekle bir vaziyet geçenden sonra padişah dedi ki

konşular, argadaşlar biz her ne kadar buraya toplandıysa Allah tarafından bu misafir geldi. Çocuğların ismini buna birağah, bu goysun. Gönüllü gönülsüz herkeş tamam padişahım dediler. Çocuğların ismini gızın adını Gül oğlanın adını Sitemkâr koydu. Bana Allahısmaıradık dedi gapıdan çıktı. Gel zaman get zaman çocuğlar oğudu. Yaşları ondört onbeş çağlarına geldi. Ama yalnız gızın anasının ismi (....) padişah karısının ismi Şekerbanu isminde bir gadın. Şimdi Şekerbanu isminde hanımı yalnız ikinci bir vezirin bunların birbiriyle dünür olup birinci vezir olmasında ikinci vezir çekmiyordu. Ta başından beri Yusuf Bey'in Adil Şahınnan da dünür olursa, dedi. Ben bu melmekette daima yaşayacak halim galmadı. Biz bu işi engellememiz lâzım hanımına söylüyor. İkinci vezir hanımı da getti. Bu Şekerbanu isminde padişahın karısına dedi ki ya senin gızın beyle beyle bi oğlan yetiştirdin melmeketimizde dedi. Şahzade olsun diye hepimiz [yamağtır]. Şimdi de bu Yusuf Begin gızını oğuyormuş sevişerek gidip geliyorlarmuş. Bu bize bir ayıp oluyor sen bir padişah garısısın, sen bir padişah gızı al. Garıyı tamamen şişiriyor, g azlıyor. Ahşam padişahınan biraraya gelenden sonra padişah garısı padişaha diyor ki herif padişahım bizim çocuğlar böyle böyle bir durum yapıyormuş. Diyor ki garı yapsınlar. Diyor, onların demek ki evlenme çağları gelmiş zaten biz zamanında biz Yusuf Bey'inen annaşımtığ bunları birbirine vereceğ diye. Demek ki çocuğların evlenme çağları gelmiş. Biz bunları birbirlerine evlendüreceğiz. Vay olmaz diye, evvela beni boşa ondan sonra gızını oğlunu nereden everiyorsan everdiyor. Hanım şeyle olur hanım beyle olur dediyse de herifin sözü geçmiyor. Benim diyor elimde yetiştirdiğim Cevriye isminde bir gız var, cariyem. [Terli] terbiyeli yetiştirdim Bunu oğluma alacağım diyor. Efendi bunu duyan padişah her ne geder sinirli olsa da garının bu lafını ileriye geçiremiyor. Garının sözünü gıramıyor. Günlerin birinde birine diyor ki yalnız bu arada gız bir ürüya görmüşdü. İkisi okula aynı hocaya gidip geliyorlar. Ama ürüyasında Sitemkâr'ın gendinden ayrılacağını görmüştü. Padişah ordan bir vezir gönderiyor, get şu parayı hocaya selamımı söyle parayı hocaya ver. Padişahın selâmı var şimdiye kadar

oĥuttuĥun baĥşıını, paranı gönderdi. Şimdiden sonra daha oĥlunu oĥutmayacaĥ. Oĥlunu verecende diyor. Efendi emir gulu gidiyor, hocaya parayı veriyor. Şahın selâmını söylüyor. Hocaanın nesine yan. Hoca parayı alıp cebine koyuyor. Diyor ki oĥlum baban daha seni oĥutmayacaĥmıő. Divanda seni öĥredeceĥimiő. Bu melmeketi sen idare edeceĥimiősin. Peki diyor, gözlerinden öpüyor, oĥlanı uğurluyor. O arada gız tabi ürüyasında gördü ya. Gızın içerisine ataő doğuyor. Var bi felâket gibisine. Bu ayrılıp giderken hemen hocadan izin alıyor, arhasına çıĥıyor. Aldı gız oĥlanın arhasına ne dedi.

Göynümde bir gümanım var

Ayırırlar seni benden

Getme yarım getme tez gel

Ayırırlar seni benden

Aldı Oĥlan;

Ne aĥlarsın elâ gözlüm

Ayrılmam ben Gül'üm senden

Çifte benli bedir yüzlü

Neden şüphelendin benden

Aldı Gız;

Bu gece habar almıştım

Aşgal fetine dalmıştım

Derken ürüya görmüştüm

Ayırırlar seni benden

Aldı oĥlan;

Senin rüyan hayra dönsün

Ayıran sararsın solsun

Mevlâ yardımcımız olsun

Ayrılmam ben Gül'üm senden

Mevlâ yardımcımız olsun, ayrılmam senden dedi. Oğlan oyanı çekildi, kız boyanı getti. Padişah oğlu padişah divanına çıktı, elini öptü. Babacığım beni istemişing şimdiye kadar hocada [oğudum]. Şimdi geldim ne emrin oluyor dedi.

Dedi ki, oğlum şimdiye kadar hocada oğudun. Şimdi ise seni hocadan aldım, geldin. Seni everecem, sana düğün yapacağım. Falan deyince, dedi ki: -padişahım babacığım babanın oğlunu evermesi şarttır. Yalnız oğlanın da kiminle evleneceğini bilmesi haktır dedi. Dedi ki oğlum, bizim evde annenin elinin altında yetişen Cevriye isminde bir kız varmış Seni onunla evereceğim dedi. Eyle der demez oğlan hayır cevabını çekti. Olmaz dedi. Olmaz mı oğlum? Olmaz dedi. Gel olsun oğlum deye çoğ ısrar ettiyse de yoh baba bu elimde değil bu haber ansızın vezirler duydu. Padişah oğluna Gül'ü almıyormuş, Cevriye'yi alıyormuş. Ortalığa bir şayia dağıldı. Bir zaman dolaştı bu iş. En nihayeti babası oğlunu düğün etmeğe garar verdi. Bu arada padişah Yusuf Bey'i yanına sesledi. Gel baħalım Yusuf Bey dedi. Sennen bele bi vaadımız var idi. Amma gader bizi ters çevirdi. Vaadimiz yerini almadı. Şimdi ise sen kızını bi yere hıfzet, ben oğlumu everecem. Bu melmeketten başka yere gönder dedi. Adam nere göndersin genç kız. Eve geldi ağladı, sızıladi. Garısıynan başbaşa verdiler: Garı dedi ki herif sen gönderelim de gızı biz evde saħlayaħ dışarı çığarmayaħ. Beyle garar gıldılar. Geldi dedi bir aħşam, ben kızımı gönderdim. Sen oğlunu ever dedi. Neyse bunlar ilan etti. Her tarafa tellal bağırttılar. Kırk gün yemeħ içmeħ beleş. Yoksullarla kemkeşlerin goltuğuna garpuz sığmaz. Kırk gün yer içeriz dediler. Düğün başladı. Düğün başlamaħta olsun kız orda ağlayıp sızlıyor. Gızı bir odaya içeri aldılar. Gapısı bacası kitli. Günden güne suyunu ekmeğini veriyorlar: Gız da otuzdokuzu sayıyo. Bu arada Sitemkâr da tabii bununla evlenmemek taraftarı ama bugün padişahdır. Yanda cellatın muhafızlarıynan beraber dolandılar. En nihayeti gün geldi, zıfaf gecesine vakit oldu. Bunlar gız tabi saatını dakkasını gözlüyo ya, diyecem ki şimdiki tabire göre aħşamnan yassıyı gıldılar. Bunlar zıfaf olacağ. Gız, Cenab-ı Allah'a bir özlem bir ah çekdi. Yarabbi heş değılse beni bir guş et de göreyim şunun halini. Cenab-ı Allah ne

etmeğe gadir değil, Cenab-ı Allah bunu bir guş haline getirdi. Vardı pencereden ki bakıyor. Gız sedirde oturuyor, oğlan da bunun yanına hiç yanaşmıyor, geride duruyor. O arada buna bir eşgizyan etdi. Baħalım orda aldı oğlana ne söyledi.

Hey Allah'dan gorħmaz zalım Sitemkâr

Yaħdın ataşına kül ettin beni

Yeni deĝmişidim onbeş yaşıma

Onbeş yaşıma ağzımda lal ettin beni

Ne idi bu hallar geldi başıma

Acımadın gözlerimden aħan yaşıma

Yeni deĝdim onüç, onbeş yaşıma

Ellerinden çekilen hat ettin beni

Kul ettin beni

Bunun lafını duyan Sitemkâr, sedirin üstüne düşmüştü. Bu da geri aynıdan yerine geldi, odaya girdi. Bunu gören gız Cevrû hemen ordan gapıda beğçiler vara çıktı, beğçilere dedi ki –Padişaha söyle oğluna bir gız geldi, türkû söyledi, oğlun da bayıldı, bilmem öldü bilmem duruyo dedi. Bunu duyan padişah tabi o zamanın (doĝtor değil) cerrah derlermiş. Cerrahlar geldiler, baħtılar ki oğlanda bir baygınlık var. Buna gül suyu sebdiler, ruh goħlatdılar falan Bunu ayıħtırdılar. Padişahın divanına götürdüler. Padişah oğlum ne oldu, beyle oldu beyle oldu. Gül'ün gelip söylediğini söyledi. Ben asla Cevriye'ynen evlenmem baba, dedi. Neyse o an sabah oldu. Sabahdan padişah Yusuf Bey'i yanına sesledi. Dedi ki; -Yusuf Bey, bir vezirin bir padişaha garşı yalan söylemesinin cezası nedir- Ölümdür padişahım sen, dedi neden bana gızımı başga yere gönderdin dedin. Gızın burdaymış. Gelmiş türkû söylemiş, oğlum bayılmış, Dedi ki, padişahım ben gızımı beyle beyle içeriye goydumdu. Amma bunnar Hak aşığı. Sen bunu biliyon. Cenab-ı Allah ona ganat vermiş guş olmuş getmiş, orda onu söylemiş. O, gızımın doĝal hakkı. Dedi ki; şimdi gızını iki tane cellada verecem, gözlerini baĝlıyacaktı, bizim topraĝımızdan (meselâ

gendisi Horasan şehri) Horasan şehrinden çıkaracaklar. İsfahan toprağına bırakacak geleceğler. Adam ne yapsın Gücü yetmiyor. Bu gızı oraya bıraktılar. Gızın elini gözünü bağı götürdüler. Horasan'dan çıkıp İsfahan toprağına bi yere bıraktılar. Onnar oradan geri döndüler. Onnar döndü Berikiler de garı-goca olamadılar. Daha doğrusu, Türkçesi gel bi sefer hele berikiler dursun gızdan vererek. Gız orda eli golu bağı duruyor.... Aldı bahalım orda ne söyledi.

Medet gıl halıma perver-ı gıda düşğüne

Bir imdat gönder yarabbi

Zalım düşmanlara goyma ahımı

Çoh ağlatdın bir kez güldür Yarabbi

Dertliyim derdime bulunmaz tabip

Elim bağı golum bağı ben garib

Hızırın imdada gönder yarabbi

Aldı bir daha;

Gül'e gülmek haram oldu dünyada

Kimse gelmez imdada

Bir insafı gul yanında duldada

Sitemkâr'ım bana gönder yarabbi

Bu sözünü keser kesmez Cenab-ı Allah'a ne ayandı. O arada bir patırtı ayah sesi duyuldu. O gorhuyor toplanıyor. Gorhıma gızım dedi. Gorhıma gorhıma. Aradığın Hızır geldim, dedi. Hızır geldi, bunun elini gözünü aşdı. Gızım seni nereye bırakıyım. Dedi ki; -Pir baba beni nere bırakacağını ben ne bileyim. Ben nere yahşıyıyım. İsfahan padişahı çoh merhametlidir, elini yüzüne çaldı, bunun rengini dönderdi, oğlan şekline. O arada Hızır getdi. Bir gat elbise bir de saz getirdi. Bunu aldı götürdü. Bin gızım. Atının üstüne bindi. Yum gözünü, yumdu. İsfahan şehrine götürdü. Orda bir orta gayfe varmış. Sen burda otur. Senin işin iras gelecek dedi. Şindi orda oturuyor. Bu melül, mahsun duruyor. Birez sıfatı döndü. Emme gız gısmı divan görmüş, hoca

görmüş, nazik geldi. Garşıdan bağıdılar ki orda gayfede oturanlar eğlenenler genç bir çocuğı sazını bele asmış oturuyor. Deliganlı nerelisin dediler. Horasan şehrindenim dedi. Nere gidiyn. Nere gittiğimi de bilmiyom. İşte yolum burya geder geldi. Falan dedi. Hele bir iki söyle felan birşeyler. Herhalde sen aşıhsın sazin mazın asılı olduğuna göre birşeyler var söyle dediler. Aldı bağıalım ne söyledi:

Hey ağalar hey beyler
 Aşkından ağlar gezerim
 Niceden dertten dert bende
 Aşka düşen ağlar gülmez
 Kimseler halimi bilmez
 Saymağla hesaba gelmez
 Türlü dert bende dert bende
 Of Sitemkâr'dır arzum benim
 Yüzümde galdı nazarın
 Gündüzün ağlar gezerim
 Gece dert bende dert bende

Neyse buna biraz para topladılar. Ordan çoğı iğram etdiler. Bu arada vahit öğleydi. Padişahın vezirleri ordan geçiyordu. Bunun sesine hayran oldular. Vardılar, divan guruldu. Padişahnan sohbele alışverişe başlayınca vezir dedi ki; -Padişahım bugün orta gayfede bi çocuğı türkü söylüyordu. Çoğı güzeldi. Onu getirsek de burda bi söyletsek. Getirin dedi. Padişah, sanki zor bir şey değil ya.

Neyse geldiler padişah seni istiyo dediler. Yalnız bunda Hızırın etkisi var. O baştan dedi ya. Geldi tabi. Tadil-i erkân görmüş bir çocuğı padişahın eline vardı, divanına durdu, gösterilen yerde oturdu. Düşünüp duruyo. Padişah buna sordu. Nerden geldin nere gidiyon. Dedi ki;

-Horasan şehrinden geldim, nereye gideceğimi de bilmiyorum. Adın ney dedi. Mirzagul dedi. Yani kız olduğunu söylemedi. Peki dedi, çocuğum. Madem ki yerin

yoğumuş, seni buraya alsam, burda sana yer versem, yurt versem burda eğlensen beyle günde bir iki günde bir gelsen bizim göynümüzü eğlesen olur mu? Memnuniyetnen kabul etti o da. Zaten gideceğ oraya gadar gideceğ yolu yoğ daha ileriye ya. Orda yesin içsin dursun, padişahın yanında. Biz gelelim Sitemkâr'a. Sitemkâr her ne gadar ağladı sızladıysa da heç çare bulamadı. Bir gün gendi gendine düşünerek anası geldi yalvarıyor. –Etme oğlum sen bunu. Baban elin içinde üzülüyor. Vezirlerin içinde şeyle oluyor beyle oluyor. Aldı bağalım oğlan anasına ne söyler. Anasına o gadar yalvardı, ısrar ettiyse de heç çare bulamadı. Oğlan geçmeye garar verdi. Aldı bağalım orda anasına ne söyledi.

Sana canım gurban gül yüzlü anam

İşde gidiyorum garşından

Gurbet elde bir hal gelse başıma

Evlat acısıyla yan şimden

Ah o neydi geldi anam başıma

Gan danesini dökdün gönül guşuma

Gurbet elde bir hal gelse başıma

Evlat acısıyla yan şimden yan şimden

Anasına ağladı, sızladı. O arada babası da geldi. Babasının elini öptü. Yalnız babası gönüllü. Babası bugün ilerden söz verdi ya. Gızı da oraya yolcu etdi. O da içerisinde baba. Peki oğlum dedi. Sana uğurlar olsun. Yalnız senden bir ricam var. Seni göndereceğim, razı oldum. Yalnız benim atım var, param var, herşeylerim var, yanına asker al, çoğça para al. Get sevdiğin gızı nerde bulursan orda evlen dedi. Amma oğlan dedi ki hayır baba o başdan lazımdı. Bana bir güçük saplı saz yeter. Ellerini öpdü. Ondan yola çığdı. Aradan iki sene üç sene dolandı. Heç bir yerde köy, kasaba vilâyet goymadı. Şimdiki gibi araba, taksi veya teyyare yoğ ki burdan bine şuyanı vara. Deveynen yayan dolaşdıysa da heç biyerde bi iz bulamadı. Günlerden biri yolun sonunda İsfehan şehrine uğradı yalnız uğradı ya elbise yoğ ayaggabı yoğ

perişan yihı traş o biçim. Gayfeye vardı oturdu. Düşünüyo gara gara. Yirmi o zamanın parasıynan bi çay parası yoğ ki adam bi çay ala da içe. Goca bi padişah oğlu ne olsa. Ordakiler bunun vaziyetini gene aynı öğrendiler. Dediler ki; -aşıh sen aşığa benziysin hele bir iki söyle de yavrum sen biraz istirahat et. Sana şurdan biraz yardım edek. Nereye gidersen oraya götürerek. Bu sazi aldı. Baħalım arħadaşlara ne söyledi.

Hey ağalar hey gaziler

Başa gar düştü gar düştü

Gurbet elde (....)

(.....)

Ah gidem söylem anasına

Yanıp dursun sunasına

Ağ göğsünün arasına

Bir çift nar düştü nar düştü

Deyince tabii ordakiler birez para topladılar. Ordan biri dedi ki yav bunu padişahın oraya götürer. Padişah da çoğ insan biri dediler. Neyse ordan oraya bir haber getti. Vezirler söylediler. Orta gayfeye gene bir çocuğ gelmiş çoğ güzel türkü söylüyormuş. Senden ihsan istemek istiyomuş. Müsaade edersen getirek dediler. Padişah da getirin dedi. Merhametliydi ya. Aldı geldi ki padişah oğlu divan görmüş herif. Her ne kadar elbisesi uygunsuz, fagir düşmüş ama. Bir güzel tadilnen padişahın eline vardı. Gönderilen yere oturdu. O da kız givin düşünüp duruyo. Oğlum nerelisin? Horasan şehrindenim. Nere gidiyin? Gideceğim yer belli değil dedi. Peki bundan üç-beş sene evvel buraya bir aşih geldi, o da senin gibiydi. Kimsesi yoğumuş. Onu ben buraya divana âşih aldım, yer verdim, yatah verdim. Yemesi falan hepsi buraya ait. Sene de beyle bir iş yapsam burda galır mısın? Sonra siz aşigimışsınız, âşiglar birbiriynen atışır, annaşır. Onu da getirsem şöyle bi garşılıhlı söylemeniz. Eğer sen onu mat edersen sana daha çoğ ihsan veririm. Gızı getirdiler, Mirza'yı getirdiler. Yalnız ne oğlan gızı taniyo ne kız oğlanı taniyo. Şimdi bunlar garşılıhlı oturdular. Gız dedi ki

sen misafirsin sen söyle önden, öñü aç dedi. O da dedi ki ne haddime düşmüş ben buraya sivil bi adım geldim. Sen söyle ben cevap vereyim. Aldı baħalım gız:

Niçin böyle melil mahsun durursun
Ah çekip yanmahda meramın nedir?
Niçin böyle şirin candan bezersin
Didelerin yaşlı öper yadın nedir.

Aldı oğlan;

Âşğ ne sorarsın benim halimi
Dağlarla deng olur zarımız bizim
Felek gurbet ele attı yolumu
Ah çekip ağlamah halimi

Aldı gız;

Nerelisin neden gledin bu ele
Uğradırım seni tufanınan sele
Nesebin ne ne hizmet eden ne dine
Verem yol gösterem tutarın nedir
Nerelisin neden geldin bu ele
Sana yol gösterem dutarın nedir.

Aldı oğlan;

Horasan şehridir ya benim elim
Ben asla uğratmam tufanan, selin
Nesebim Hanefi Muhammed dinim
Kur'an-ı Kerim'dir varımız bizim

Ele deyince bu Horasan şehriden bizim memleketten. Acaba melmeketde buna ne derler, bunu sorayım.

Aldı kız;

Horasan şehrinde biter mi güller
Şakayıp öter mi şeyda bülbüller
Adın nedir ismin nedir, kim derler
Görem o beldede pirin adı nedir?

Aldı oğlan;

Sam değdi de benim gülüm oldu har
Ben beyle gezerim hem leyl ola har
Aslım şehzadedir adım Sitemkâr
Vardır o beldede şanımlar bizim

Aslım şahzadedir, adım Sitemkâr deyince Sitemkâr olduğunu annadı. O zamana kadar gahdı padişahın önüne sazını koydu, ağlamaya başladı. Padişah da vezirler de bir şey annamadı bundan. Ağladı bırağdı ordan getdi. Neyse bunlar gettikleri odadan, Padişah ağıllı adamıdı, onları dışarı şe yaptı, siz çıhın dedi, vezirlere. Ula oğlum neyin vardı, niye ağladın deyince benim size anlattığım gibi anlattı. Aradığını, bunun için geldüğünü aynı başdan ayağa ta Hızırın yanına getürdüğüne kadar annatdı, durumu. Dedi ki; oğlum madem sen gızıydın sen gız olarağdan gendini tanıtsaydın. Ben şimdide kadar seni erkekler içinde dutdum. Bunda günahda galdım. Seni kadınlar içinde dutardım. Sana cariyeler verirdim. Ben de bunu arardım, bulurdum. İlanet yaptırırdım. Köyden getittirirdim. Ben sizin burda göynünüzü ederdim, demiş. (Efendi padişah ne yok ki) Bir emir ilan etdi. Şehrin dışında güzel bir köşk yaptırmışdı. Daha içine girmemişdi. Bunları benim şehir gıyısındaki yeni köşğüme götürün, bunları hamama götürün. En güzel elbiselerden elbise giydirin, bunlara da iki cariyev erin. Bunlar orda yesin içsin dursunlar dedi. Emri alan adamlar aynı padişahın söylediğini uyguladılar. Bunları oraya götürdüler: Onlar orda yeyip içip dursunlar. Onlar orda yiyor, içiyor, eğleniyor duruyorlar. Haftada bir gelip padişahın gönlünü alıyorlar. Gel biz haberi Âdil Şah'ınan Yusuf Bey'den alalım. Adil Şah, aylar geçdi,

seneler geçdi oğlundan bi haber gelmedi. Oğul acısı bunu vurdu aldı. Bir gün Yusuf Bey'e dedi ki:

-Yusuf Bey biz bir Cenab-ı Allah'a dilek diledük. Allah bize dileğümüzü verdi. Yalnız biz Cenab-ı Allah'a verdiğimiz sözü tutmadık. Birbirimize verdiğimiz sözü de tutmadık. Cenab-ı Allah verdi, elimizden geri aldı. Gel seninnen gidek çocuğlarımızı nerede bulursaḡ orada göyünlerini edek, gelek dedi. Bunlar gene bir kavlı-i garar godular. Çohça para aldılar, birer derviş gıyafetine girdiler. Şehri de ikinci bir vezire köşgü melmeketi ona vekâlet olarakdan bıraḡdılar: zaten o da onu istiyo ya. O da ağlından diyor ki; -Getdiler de inşallah, getdiğı yerde ölürler de padişahlıḡ da bana galır. Zaten derdi oydu ya! Bunnar her tarafa soruyorlar, sual ediyorlar, fakiri, fukarayı icab ederse doyuruyorlar. Bahşıḡ veriyorlar. Bir gün yolları İsfahan şehrine uğradı, bunnarında... İsfahan şehrine geldiler. Yediler, içtiler. Şeherden de gidecekler. Dolaşdılar o yanı bu yanı, heç bi şey iz bulamadılar. Şeherden gıyıya çıḡıyorlardı ki baḡdılar ki güzel bir köşk. Baḡlı baḡçalı, çiçekler açmış, bülbüller ötüyor. Bir evkârına getdi. Âdil Bey dedi ki; -Yusuf Bey, gel şu köşkün altına gideḡ, duraḡ, içeri gideḡ, şu ağaçların altında biraz oturaḡ. Sen de buranın şeyle bir vaziyetini çiz. Sağ olur da çocuğlarımızı bulur götürürseḡ beyle bir köşk yaptıraḡ memleketimize. Onnar da orda yaşasın. Bunnar bu haldeyken biden Gül baḡdı ki pencereden iki tane derviş gelmiş ağacın altında oturuyor, ihtiyar. Sitemâr'a dedi ki; -Bey dedi, iki tane derviş gelmiş herhalda onnar fakir dedi, dilençi. Bi gaç gurus para şey et de şunnara vereḡ de getsinler dedi. Sitemkâr dedi ki; Hanım güzel de eḡer onnar dilençi olsaydı gelir gapıyı çatır çatır döver bizden bahşıḡ şeylerini alırlardı. Bunnar herhalda bi devriş merviş. Onnar orda adamlaroturuyo. Gızın içerisi gaynadı geldi. Müsaade et şunnarı bir sorıym hele, dedi. Neciymiş? Derviş miymiş, dilenci miymiş? Sitemkâr dedi ki; -Gül, sen söyleceğini söylemeyeceğini aç pencereyi söyle dedi. Gül, pencereyi açdı da baḡalım onnara ne söyledi;

İki derviş gelmiş bizim bahçaya
 Bilmem ehtaç mıdır birgaç ahçaya
 Yoğsulluğ mu fîrgatınızda arınızda

Ele deyince Yusuf Bey dedi, biz dilençi de olduğ dedi. Getir benim şu asayı
 gapıya. Elindeki asasını saz yerine getirdi. Aldı bağalım gıza ne söyledi.

Biz dervüş değıliz gızım seyyah gezerük
 Vardır bizim evde nice malımız
 Evlât acısıynan bağrım ezerim
 Helbet evde vardır nice malımız

Aldı gız;

Derviş olanların hoşdur kelamı
 Dolanır dünyayı görür alemi
 Vatanınız başka yer yoğsa bura mı
 Nere sizin vatanınız eliniz

(Aldı Adil Bey. Gız ona sorunca Adil Bey'in cevabını da unuttum. Kızın
 sorduğunu tekrar şeyedeyim. Aldı gız bağalım) Bunlar Horasan lâfi edince gız dedi
 ki; -Ya bunlar Horasan şehirliymiş. Ahaa... Bi hemşehri daha bulduğ. Acaba bunnar
 kim imiş. Horasan şehrinde bi sorah hele dedi. Aldı bağalım gız ne söyledi;

Eşim Sitemkâr'dır, yâr Gül'ü gendim
 Şu yalan dünyada boyuna da yandım
 Adın nedir yoldaşın kim efendim
 Nedir sizin ev haliniz halınız

Aldı Adil Bey;

Müjde guzuları bulduğ Yusuf Bey
 Adım Âdil Şah'dır dostsa Yusuf Bey
 Yavrum sizin fîrgatınız arınız, arınız

Efendi bunu eyle deyince onnar yuhardan seyürtdü geldüler. Bunnarda aşığıdan. Bunnar yapının önünde gavuşdular. Herkez evlâdına sarıldı. Ta bunlarsenelerin hasreti. Ağlamak sızlamak... Bunnarın gapıcısı bunnara hizmet eden kadınlar derhal hemen padişaha haber verdiler ki padişahım Sitemkâr'ınan Gül'ün babaları geldi. Birbirlerine sarıldılar, ağlıyorlar, ayrılıyorlar, geri sarılıyorlar. Bunnarı ayıramıyoz. Tabi ordan ileri gelen adamlar geldiler bunnara hoş geldin ettiler. Tabii bunlar da boyuna ağlıyacağ değıller. Bunnarı misafir alınca o da bir padişah bu da padişah. Padişah aldı bunnarı divanına götürdü. Bunnarı misafirhanelerinde günlerce yedirdiler, içirdiler, ağırladılar. Bir gün Âdil Şah padişaha dedi ki; -Padişahım biz de senin gibi vatanın adamıyız. Melmeketi bırakdık, geldik. Bunnarı tabi annatdılar. Çocukların başından geçen işleri. Sağol hizmetinden doyasıya memnun olduğı. Çocuklarımızı hifsetdiğinden dolayı daha çok memnun olduk. Yalanız bize müsaade et biz gideğ. Bu çocuğların da bir an evvel düğünlerini yapak. Dedi ki; -Evet sen padişahsın ben de padişahım. Yalanuz bir padişahın yanından bir gızı ata binip de üç beş sene yanında galıp atına binip de dingil dingil getmesi bana ayıp. Bana birkaç gün müsaade et, ben buna biraz ceyiz hazırlatayım. Burdan bir develer hazırlatayım. Efendim bir gelin yolcu eder gibi burdan yanınıza muhafızlar veriyim. Sizi burdan yolcu ediyim. Allah işinizi rast getirsin. Güle güle gidin diyi. Tabi, padişah buna memnun olmaz mı? Bigaç gün durdular orda. Padişah yükde yengi, bahada ağır beş on deve (o zamanda başga bişey yok tabi, deveden atdan başga) yük, ceyiz şu bu hazırladılar. Bindirdiler ata. Padişahın elini öpdü. Oğlan da kız da. Ordan ayrıldılar. Oğlan orda bi kelime söylüyo padişaha.

Sayende sılaya döndüm yönümü

Kesdin benim figanumu zarumu

Üç sene hıfzettin gonca Gül'ümü

Merhamet sahibi şahım, hoşçagal hoşçagal

Deyip yola düşdüler.

Günler geçiyor tabii. Günlerin birinde melmeketlerine yaklaşdılar. Horasan şehrinin güzel bir yerine geldiler. Dediler ki; -şimdiye kadar yol yorgunluğu var. Şurda eğleney, bugün burda gonağ edey. Çocuğların da çadırını ayrı yere gurağ. Orda yesin içsin hele bugün iki gün istirahat etsinler. Melmekete de bi habar gönderey, bizim hanımlara müjdelesinler, çocuğları bulmuş geliyorlar diye. Onnar hazırlıh yaparlar. Varınca eşe dosta ziyafet çeğeriğ şeyle ederih, beyle ederih. Efendi bunnar orda bi kamp gurmağda olsun. Ordan iki tane asger gönderdiler. Asgerler şehere padişahın oraya geldi. Şekerbanu hanıma, efendim vezirin hanımına müjdeler elettiler. Vezirin garısı çoğ çoğ memnun oldu ya. Şekerbanu Hanım da memnun olduysa da Cevri heç memnun olmadı, dolanıp geldüklerine. Şimdi bunnarı ikisi yine gafa gafaya verdi. Düşünüp duruyorlar. Şekerbanu'ynan Cevrî. Şekerbanu hanım melmeketin hanımı, herşeyi bilen garı. Dedi ki kızım dur golayı var. Bizim bu melmeketde çoğ büyücü bi gadın var. Eskiden tılsım yapar, küpe biner teyyare kimin göğe ererlermiş, bişeyler ederlermiş. Bunu getireğ çoğça para vereğ, bu gızı ordan alsın ırağ bir melmekete birağşın çadırdan dediler. Bu gavl-i gararı gurdular. Efendim büyücü garıyı getirdiler, güzel bunu ağırladılar, izzetlediler. Dediler ki durum beyle beyle. Gül'inen Sitemkâr geliyormuş filan yerde çadırdalarmış. Sen bunnarı ordan Gül'ü alır da bitarafa götürürsen sana şu geder para dediler. Cevrî, ceyizinden olan altununu, incisini, tağlarını getirdi, önüne yığdıydı. Efendi cazu garının gözü fal gibi açıldı. Niye yapmasın ki. Efendim tamam kızım o benim işim dedi. Sabahdan itibaren orda yoğ. Efendi bu cazu garı geldi, küpe bindi, oğudu, tılsım etdi, geldi çadırın gıyısına küpü eyledi. İçeri girdi. Tılsım dua oğudu. Oğlan orda baygın, gızı orda gucağladı, küpün içine yitdi.

Küpe vurdu çığdı havaya. Elini ver Yeşem dağındaki mağaraya, dedi ki. Yeşem Dağ'ndaki mağaraya götürdü birağdı. Orya birağdı dedi ki; -Ben iki üç günde bir gelir sana azuğ, yemeh, su getiririm. Bağ burdan ağlan sızılan bağurur çığırırsan seni burdan alır ormanların içine birağırım ha dedi. Yalnız ordan yatağ da aldı. Küpün

içine birşeyler depdi. Yani onun yatması için ordan geldi. Aradan bigün geçdi, bunnar oturuyorlar. Sabahdan oldu, gayfelerini, çaylarını içdiler. Yusuf Bey'nen âdil Şah keyfliler, melmekete gidiyoh diye. Dediler ki gidin şu çocuqları sesleyin gahşınlar, üstlerini başlarını geysinler, böön burdan göç edeceyüh. Gönderdiği adamlar vardılar ki, oğlan baygın duruyor, kız yoh. Yatağın yorganın birisi yoh. Geldiler melil mahsun, padişahım durum beyle beyle. Adamlar sevürtdüler. Vardılar ki o ne varalar padişah oğluna sarıldı öteki herif dolanıy ki kızı bulsun. Bunnar neyse elinden gelen ilaçlarnan oğlanı ayıhdırdılar. Elinden gelen birşeyler yaptılar. Oğlanı igaz etmeğe çalışdılar. Oğlan heç igaz olmadı. Aldı baħalım orda babasına ne dedi;

Burda gene bir hal geldi başıma
Gene gurbet elden bize gel oldu, gel oldu
Gavuşmadan yar elime eşime
Zalim gurbet eller baba bize yol oldu, yol oldu
Babasına bir iki söyledi. Babasına dedi ki; -Babacığım ordan
Ben gidem sizler varın sılaya
Selam söyleyin daş yürekli anaya anaya,
Gene ben dutuldum türlü belaya

Babasına bunu söyledi, babasının ellerini öpdü, ordan sazı omuzuna aldı, düşdü yola. Babası, o askerlere dedi ki padişaha selam söyleyin. Durumu gözünüznen gördünüz Ceyizi de gendine onnarı melmekete İsfahan'a gönderdi. Gendi de vezirini aldı, melil mahsun Horasan şehrine geldi. Onnar orda durmağda olsun biz haberi Sitemkâr'dan vererek. Sitemkâr bu sefer üç beş sene gene dolaşdı, oldurup bir yerden bi iz bulamadı. Bi gün bi dağ yoluna düşdü. Orada bi gayfet basdı, yatdı uyudu. Uyhusunun arasında dediler ki Sitemkâr, çilen doldu, sevdüğün Gül bu dağın arasındaki mağaranın içinde gayfet olma get dediler. Garı sihirli ya! Sıçıradı, eyvah dedi. Aşuğun ürüya görmesi ölümüne işaret herhalda, öleceğ dedi. Biraz getdi metdi. Biraz yatdı, uyudu. Aynı ürüyayı gördü, ulan dedi, demek ki var bunda bir hekmet,

dedi. Dağa dırmandı. Dağa dırmanıyor ya yol yoh çıış yoh. Sazının teli meli gopdu. Ordan bi evkâr geldi aldı baħalım orda ne söyledi;

Yedi yıldır gurbet elde gezerim
 Dolanmaya hal galmadı eyvah eyvah
 Hak bilir ki canımdan bezerim
 Daha bana gün galmadı eyvah eyvah
 Çulu çapağ aldı vücut yıprandı
 Gam gasavet geldi başa toplandı
 Talaayan bozuldu Gül'ü yıprandı
 Saz üstünde teli galmadı eyvah eyvah
 Aramıza hasret harfi yazıldı
 Sitemkâr'ın eli yardan üzüldü
 Hoyrat eli günler bozuldu
 Yar bende gün galmadı gün galmadı

Deyip yeridi. Dağ başına çıhdı ki hakkatten aşağıda bir mağara görünüyö. Mağaranın önüne vardı. Goca garı da bunun geleceğini tagıp etmiş ya. Goca garı gelin kız gibi sihir yaptı, mağaranın önünde durdu. Yalanız başdan söylemedik. Sitemkâr'ın ta dolanışında bir hançeri vardı. Göçücük kaması, sivri bir gama. Şimdi mağaradan içeri girmek istiyo ya o gadın gözel bir gadın bana bi yol sarıl diyo. Sarılsa galdırıp atacağ bunu. Tam sarılacağına gayfet olma dediler bana diyo. Var bunda bi iş diyo. Çekil mekil diyosa da heç. Goca garı yoh bana sarılmadan, Gül içerde diyo. Yalanız önce bana sarılacan ondan sonra içeriye girecen. Efendim bu ahlına bıçağını goydu. Sarılacam dedi. O, sarılıyım bunu bir dağa atıyım gayrısıynan, bu da bıçağlıyım bunu, bıçağladı, bunun ganı ahtıdıydı. Tılsımı bozuldu, oraya sırtlanınca düşdü. Buna bir gaç bıçağ daha döşedi. İçeriye girdi, Gül'e ne bahsın sararmış solmuş, aç susuz permeperişan. Gül bunu görünce aldı baħalım buna ne söyledi.

Geldin mi ey benim aziz sevgilim
 Gördün mü belece halım sevgilim
 [varmıynan] bohçadı bağladı bendim
 Çekdiğim elinden Gül'üm sevgilim

Aldı Sitemkâr;

Sen ağlama aney gözi civanım
 Kadir mevlam bize kerim sevgilim
 Vamıynan bohçadı buldu belası
 Gadir mevlam bize Kerim sevgilim

Deyip kesti. Ondan onun elini golunu çizdi, bağlarını. Ordan yola düşdüler. Aç susuz bazen tanıdığı meyvelerden yiyerek ot çöp. Günlerden bir gün memleketlerine geldiler. Tabi bunları görenler babalarına analarına müjdelere götürdüler. Bunnarı herkeş gızı babası evine, oğlanı da babası evine. Bunnar büyük bir şantağla bunları karşıladılar. Bunnarın evlenmesine anası da razı oldu. Bunnarın düğününü etdiler. Bunnar zıfafa olandan sonra Gül dedi ki Sitemkâr sana bi teklifim var dedi. Buyur; - Biz dağda bayırda dolaşdık, biz perişanlığı çekdik, bu da evde seni duvağı başında bekledi. Ben hakkıma razıyım. Bunu da üstümüze alah. Onun da, Cevri'nin de hakkı bizde galmasın. Cevri'yi de üsdüne aldılar. Gardaş yediler, içdiler muradına geçdiler. Göğden üç elma düşdü. Biri söyleyene, biri anladana biri de şeyle dinniyene.

BİBLİYOGRAFYA

- ACIPAYAMLI, Prof.Dr.Orhan; "Türkiye Folklorunda Hikaye ve Masallar Bibliyografyası", Antropoloji Cilt.1, Sayı: 2, Yıl:1964, s.122-140
- ALPTEKİN, Ali Berat; "Hak Hikâyelerinin Motif Yapısı", Ankara 1997.
- ASLAN, Ensar; "Yaralı Mahmut Hikâyesi Üzerinde Bir İnceleme", Diyarbakır 1990.
- BALİ, Muhan; "Halk Hikâyeleri ve Program Tekniği", T.F.A., c.13, Sayı:268, Yıl:1971, s.6127.
- ; "Ercişli Emrah ile Selvihan Hikâyesi: Varyantların Tespiti ve Halk Hikâyeciliği Bakımından Önemi", Ankara 1973.
- BAŞGÖZ, İlhan; "Folklor Yazıları", İstanbul 1986.
- BANARLI, Nihad Sami; "Türk Halk Hikâyelerinin Doğuşu ve Ferhat ile Şerife Hanım Hikâyesi", Altıok, (22), Nisan 1933, 19-22.
- BORATAV, P.Naili; "Halk Hikâyeleri", Yurt ve Dünya, c.I, Sayı:3, Yıl:1941, s.65.
- ; "Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği", İstanbul 1946.
- ; "100 Soruda Türk Halk Edebiyatı", İstanbul 1992.
- DOĞANÇ, Ayhan, "Stith Thompson'a Göre Halk Hikâyelerinin Tasnifi", T.F.A., c.10, Sayı:206, Yıl:1966, s.4177.
- DÜZGÜN, Dilâver; "Aşık Şenlik'in Lâtif Şah Hikâyesi Üzerine Bir Deneme", Milli Folklor, c.1, Yıl:1990, Sayı:5, s.12-14.
- ; "Aşık Mevlüt İhsani; Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler", Erzurum, 1997, s.22.
- EKİCİ, Metin; "Dede Korkut Hikâyeleri İle Teşekkül Eden Halk Hikayeleri", Ankara 1995.
- ELÇİN, Şükrü; "Halk Edebiyatına Giriş", Ankara 1993.
- ; Halk Edebiyatı Araştırmaları 1-2", Ankara 1997.
- ; "Kerem İle Aslı Hikâyesi", Ankara 2000.
- Gül İle Sitemkâr; Maarif Basımevi, İstanbul 1947.
- Gül İle Sitemkâr; İstanbul Maarif Kitaphanesi ve Matbaası. İstanbul 1947.
- Gül İle Sitemkâr; Hadise Yayınevi, İstanbul 1958.

- GÜNAY, Umay, “Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi”, Ankara 1992.
- GÜNEY, Eflatun Cem; “Halk Hikâyeleri”, T.F.A. c.2, Sayı:25, Yıl:1951, s.385.
- ; “Halk Hikâyeleri Üzerine”, T.F.A. Haziran 1961, Cilt:6, Sayı:143, Yıl:1961, s.2405.
- KAPLAN, Mehmet; “Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar-3, Tıp Tahlilleri”, İstanbul 1996.
- KARATAŞ, Aynur; “Elif İle Mahmut Hikâyesi Üzerinde Bir Çalışma”, Erzurum 1992.
- MAROL, Refik; “Erzurum Halk Hikâyeleri Üzerinde Araştırmalar”, Erzurum 1978.
- ONAY, Ahmet Talat; “Türk Şiirlerinin Vezni”, Ankara 1996.
- ; “Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nevi”, Ankara 1996.
- ÖZZORLUOĞLU, S.Tevfik; “Gül ile Sitemkâr”, İstanbul 1933.
- SAKAOĞLU, Saim; “Türk Saz Şiiri”, Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı c.57, sayı:445-450, yıl:1989, s.1-34.
- SEYİDOĞLU, Bilge; “Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar”, Ankara 1975, XLVIII+451s.
- ; “Erzurumlu Halk Hikâyecisi Behçet Mahir’le Bir Sohbet”, T.F.A., c.17, Sayı:333, yıl:1977, s.7955
- TEVFİK, Süleyman; “Gül ile Sitemkâr”, İstanbul 1935.
- TÜRKMEN, Fikret; “Tahir ile Zühre”, Ankara 1983.
- ; “Âşık Garip Hikâyesi, İnceleme Metin”, Ankara 1995, Akçağ Yayınları XXXV+302 s.
- YILDIZBAŞ, Süleyman; “Asuman ile Zeycan Hikâyesi Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma”, Elazığ 1993.
- YURDATAP, S.Münir, “Gül İle Sitemkâr”, İstanbul 1935.

ÖZGEÇMİŞ

1975 yılında Erzurum’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Erzurum’da tamamladı.

1994 yılında Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi bölümünde yüksek öğrenime başlayarak 1998 yılında mezun oldu.

Aynı yıl Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Halk Bilim alanında yüksek lisans öğrenimine başladı. Bu sırada Milli Eğitim Bakanlığı’nca Bayburt ili, Atatürk İlköğretim Okulu’na Türkçe öğretmeni olarak atandı. Bir yıl sonra Erzurum ili, Mehmet Akif Ersoy Lisesi’ne Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak tayin edildi. Halen aynı kurumdaki görevini sürdürmektedir.

Bilgi TOMO

EKLER

EK-1

Eski Harfli Taşbasma Nüsha

22617

کَلَامُ إِلَهِ سِتْمَلَار
خُزْدَشِدْرُ اِلَهِ مَاهِ مِی
حَکَا یَه کَر یَدِر

۱۳۴۵ هـ

علیه بر سف ضیا : سلطان بابزی طراد میر میر
۱۰۹ جاده سی نور

[illegible]

詩

کَلَامُ دُکُلَانْدُ سَوْرُورِ حَقِیْقُ رَمَانِدُ
مَسْکَرُ اَلْکَلِمَ کُلَاکُ حَالِی عَامِدُ

سبحانك يا ذا الجلال والإكرام

میں نے اپنے لئے کتبہ لکھواؤں

一、

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عظمت سولیسو (د) و کوه و کوه

فَلَا يَزِيدُهُ الْإِسْقَاطُ إِلَّا كَلَامًا مَدِيدًا ۖ مَسْرُومًا مَرْدُودًا ۖ

2

خامدینکامی کورنجه غصبه کلوت سیمکامی

وَاللَّهُ بِمَا نَعْمَ كَلَامُ ابْنِهِ أَوْ غُلُوْمُ جِكْرٍ بَارِعُ بُونُهُ أَحْوَالِدِ وَكَ

نوی بد نام و رسوائ عالم ایلد کسلا دیو که کس عسفه ضبهار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْإِسْلَامُ سَلَامٌ عَلَى مَنْ آمَنَ بِهِ وَأَمَّا أَنْتَ يَا مُنَافِقُ فَاصْطَلْ عَلَى فِتْنَتِكَ

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا إِذْ هَدَانَا لَهَذَا

وَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَجَعَلْنَاهُمْ فِي جَنَّةٍ مُّبَارَكَةٍ وَجَعَلْنَاهُمْ فِيهَا رُفُفًا

الحمد لله الذي هدانا لهذا الذي كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله

وَأَمَّا الْفُلُ فَأَنزَلْنَاهُ ذِي الْقُرْبَىٰ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمَ يَافَثَ ۚ

اندر آیه سست جای دادند و مناسب است و

وَيُرْفَعُ كُلُّانَ حُجُورٍ نَامُورٍ بِرِي نَخْلَاحَ كَلَمَكْ دُوكُونِ تَدَاوَكْلُفْ
كُودَ لِمَ أَتَايَا دِشَاغْ بِنِيَهْ شُورْ دِيدِ كَلَرِي نَاغْلَا زَفَرْ دُوكُونِ
كَلَسُونْ اِيْمَدِي بُو دُوكُونِ بَسْلُوبْ فَرْقْ كُونْ دُوكُونِ اِيَهْ لِمَ دِيكْ
بُو طَرَهْدَنْ كُوكُلْ نَا زَيْنْ بُو اِيْشَلَرْدَنْ خَبَرْ دَا زَاوُلُوبْ سَلَايِنْدَهْ
بُوشَمَا كَلَا زَانِ احْتِيَا زَا بَدُوبْ بُو نَامَهْ بِي شَجَرِي رَا يَلْدَهْ

子

فَكَانَ يَوْمَ جُرُودٍ لَهُ فَوْفَ جَنَّتِ نَدْنٌ
حَذَا اِيْمَزِي عَجَبٍ نَالَا اَوْفَا اِيْمَزِي

اَوْعَهْدِيْنِهٖ دُوْرِيَّانِ سَتَخْلَازِ
وَلَا اُولٰٓئِكَ يُوْبِحُ سَمَازِ

اولاً نه ایدی بوجهد پیمان
صکرت نه ایدی اولانک پیمان

خارجی و داخلی و اولی و ثانوی

[illegible]

جوری مورخه دسین یلده

卷之四

صلواتك دلائل راحه و قوت
بجمله اذکر فی کتاب و حسن

بن استمرو بوفونده همدم

مشکلات اینست حالیم یا فذر
مذکر سور سکا میبازد

كُونُوا كَمَا نَا مَنَّا كَمَا نَا
بَلَدِكُمْ يَوْمَئِذٍ يَوْمَئِذٍ كَمَا نَا

1

دَيُوبُ نَافِثَةٍ بِي بَيْتِكِ اَيْدِي كَدِّ مَحْمُودِ خَادِمِهِ سَبَّحْتَكَ رَا حُضُورِ

رِسَالِ اَيْدِي جُونِكِ سَتَكِلَا نَامَهْ بِي كُو وَغْهْ دَرُوْنِ دِلْدُوْنِ

براهِ رُتائِ حُکومِ عَمَلِ اَلشُّدُنِ کِ سِیوٹِ بَقَاءِ خَافِ

سختکار لدا و طه بی و شنیده نرینا هفتین اوز رنده کور دیکر سختکار
مکاشه لدا و سوری دخی سبک نازا له دو که کورنی جور کل بور احوال
کورجه هکان با شسته زندان اولدیا ها ایدوب بویکتیری سوری که

بیست

دقیقاً یله یوب یچند لک کو کسین بدینا چشد لک
شا هر مراه االبته سبت نه ایند مکر بندن کچند لک
دیده سسکار دوجو ایلی سید چکان ارقه سنی یصد عیر و یروب
و سانیخا ایله الویجوزی و طه سنده اکی نوبکتیری سوری که

بیست

بوسنه یوزیر ده قیسنده بلبل کی ازاره با شسته
خطا ایندیر بن کولور کار اوز با شکان اچون با غیسنده
تدیر لیدر دودیندر کلا هیدر اوباشند حیر و قانا مایه کاهید

اللی کول

امان سسکار دزمان قایل طر کلاز چو کانا از ایندیر ازین و ناسون انا
دیده جور ی احوالی کورجه هکان طسور چیموب بالوی شکریه
خبر ویری سنگر لب دخی هزاره نیر سونا با کانا ازونی کاهولرک
د یوب و لیدی خاد مکر و خاریه ز طسره چیموب کلایق قصه
دوشید یلر کلینه مناجات ایدوب کندی مقاصته گلدری لولالان
و قوتیاق بالوی سنگر لب نیر بار شاهه افاده و یوجا و قوری سوزگون
ایله یوقسه سسکار اینلر خزان اولور دیکله لار دشا مقصده گلدر

الوب با لوی شکر لبه کور وین احوالی بیان ایند یلر خا و ریضا و بر
اوچور دکنک اوروب طسره سیر ایند یلر خا و کورین سر لجا بی
نقل ایلدی کولک اینشد نعلوی اسماعیل چیموب ه و نازی نیر اکی
سبک ولدی بزرگله لار لوی شکر لبه چو یکر منکر لره و غلی سسکار لره
بانته کور کور دیکر و غلا و لا یغیر با نور در تعب بار شاهه خبر
کیدوب دیدیکر بار شاهه نر ایلر سکان ایله شوقوری شهردن دفع ایله
یوقسه باشیر و چوق ایسلر اچا ز هکان بار دشا دیوان ایدوب و نازی
قلل یچون جلاده امرا لیدی وزیر ییدی مایان بار شاه اناهی کور
کاهجه کیرمه قاجاح نر ایسه بیان ایله کورب رجبا لیدی لار دشا ایند
شوسنک جاز و قیزی بوسا نعت سوز یوقسه سنی هلازل ایله و
دینجه وزیر ایندی کندی سر ایند کلورب لخوا لخوا نینه نقل ایدوب
قوری سوزملک مراد ایدجه خاقانی نیدی ای وزیر سنی حق معالی
حضر لرندن قورق مبدیل هیچ ادم اولادی سوزور می نید کله و نر
بچاره نر اینسون حضور شاهه کیدوب قونانای و جهنله سوزور
د یوجا و ب ویدی کله لور طر قه دو کون تارک تمام اولوب جور ی
خاریه فی خا مرمو وین بعده درود لولال سنا مایله تر نین و سسکار
دخی اچیله زینایوب محلا و کلا و زلی جمع اولوب سرالی هلا یولده
سسکاره محضوض اولان ککینا و طه سسکار دیر و سسکار کازاره
شروع ایلدی و کولک دخی جور ی ولد یغیندن فی الحال خلور و قیلله
مناجات ایدوب دیدیکر لوی سنا عسایر کورک کندی سسکار انا و

دَیْنِیَه پادشاه کو در یک دفعه قبول بفرستد و اول بفرستد و اول در کمال و اول
در تعبیه و سرکار طوری بنده چنانکه باز و سرایک کو بنده سینه عبس
استد بار هر نه دفعه بنده عیارت اولای ایسه بزرگوار و چاره سببی
بود و بنده کعبه و کوید و راه و فضا فی سرائی اهل ایست بجهت ایدردی
بوسالی ایله اویچ ای چندی بر کون جوری بزرگوار طعام تر نینا دید و ب
سین کاره کو در دی هند بر و طعنا ملزی مخصوص سنینا بچون باند
بونا نزن سنال ایله و جایه کز کولدن کو در لم بکار بچون محبت بفرست
سین کاره کو در دی جوری بزرگوار ای یکی کو در اقدیر جوری بوند
منکر و عجب سرکار در عیارت محبت است لکن شونیم بنده بچون و کاد
با امانه سوید که بکار بر عظیم و کون ایستون دیدی جوری نمون
و سرور و اول و سرکار ای بنده فی جوری دهان سین کاره بچون ای کو بچون
بفرست بجهت و در جوری فان روان ایچنه فالوب و شینا بایلیک
سین کاره و سنال اول فانی کو ب سناینی ایله اولوب کسه کو و مد
چنانکه کندی بواحوالی سزایده دوقید بزرگوار شکر لکبخت است
سین کاره جوری هالان ایست و کند ی دخی سینانده بوق دید کده
بالوی شکر ای ای الکریهه بایسته او در بای فافلر ایستون دیور
فران و فغان ایده رک سویدان پادشاهه گلسون دیدی پادشاه
کلهی کو در بکر ایشتی سیر و ارفیق کز و تعب حکیم بایسته خیر
و بر و بجهت و بنیک لار و آبی بکار و بشلای هان پادشاه دیوان
اید و در بنده ایست لای کو هر کیم سین کاره ایست و مولی ایست و ویر
سین کاره ایست لای کو هر کیم سین کاره ایست و سین کاره ایست لای کو هر کیم

يَبْدِي بِأَرْشَاهُمْ لَهَا إِلَهُ سَكَا طَوْعُهُمْ سَوْنِيحُمْ قِرْكَ وَاللَّهُ سَيَبْدِي
أَعْمَالِي أَيْدِي وَجَانِسِي يَدَاهُ لَهْوٌ وَنَجْوَاهُ أَوْرَدَ لَهْوِي يَدِي بَيْدَهُ كَزْدَ وَبُورُ سُورَهُ
أَلَا نَدِيرُ لَكِنْ أَنْزِلْ بِيَوْمِيكَ يَوْمَ سَأَصْغَتْ سُورُهُ وَتُرْأَسُ بِسْمِ الْوَرْثَةِ أَنْ تَقُولَ كَيْزِي
فَقُلْ إِلَيْهِ دَعْوِي بِأَرْشَاهُ وَسَا أَوْرَدَ زِيْرَكَ وَكَانَ جَدْنِي أَوْلَدِي بَعْدِي وَكَانَ
سُورُهُمْ وَأَوْرَدَ حَسْبِي أَنْ يَجْعَلَ زِيْرَكَ كُلُّ نَارِكَ أَنْ تَامَ وَاللَّيْلَةُ
سَيَبْدِي أَيْدِي أَيْ بَعْدِي بِأَرْشَاهُ وَاللَّيْلَةُ سَيَبْدِي بَرَقَاتِ عَيْدِي أَلَا تَقُولَانِي
وَبَرَسَا زِيْرَجَاهُ يَدَاهُ وَكَانَ الْخُصَانُ أَيْدِي وَخَرْتُ حَقِّي حَقْلَانِي
أَبْلَاكَ تَقُولَانِي وَسَا أَلَا تَقُولَانِي أَيْدِي بِأَرْشَاهُ وَبَرَسَا زِيْرَكَ يَدِي

۱۰

جَوْرًا لِي يَا زَلْزَلُوسَيِّدُ الْخَيْرِ مُرَادُ الْكُورِ سَيِّدُ
كُلِّ مَوْءَدٍ وَتَسْوُ وَدَلِيلُ سَيِّدِ كَلِّ طَوْدٍ رَ
سَيِّدُ كُلِّ رَسُوْدٍ لَدِي

SubgoBis

كل وبلغ ايدوب كن كدي سيشكا زيسلر كلورن صيرنورن عجنالال انقارني
كلك مراد آيلدي بليندن فانوي سكرات كا ما ولورن يا رشا هه
جبر و زيردي شاه بواخال دويجه ك لوب سيشكاره فيجنت ايدو
اميداني ج كورده نوركار اولدير بر نامو سيرة دوستي بو معوله
جاز و فوره او يوب دنسنا غزال اولق لايهيد راك جوري ستر سيند
سكاهها اعلا فوالاي وهر مزل ايد و سلك باشيغ و درينه سيشكار
باشيني قلاد يروب نيد ياي دوتلو ايدو كل كندك شهكوه بكا دينا
كحامد زنا كند عي قلما ايدو يا خود عجنالال اولاي كوي

اقلا در بری بولوب بر بینه سخا ایده لیر حشرت قامتہ قالمسور
 دیدی قومان ستمکار دیند بیز قافاندا بال افالی کوب کتمد یار
 بوطقدن کلدیر کولی قتمی ولایه کندی ایسه شاعران ایدر
 آه ایدوب دیر اید کول ستمکاره دایه وانغلوب حکیم طالعوب
 بکون بر شیره کلوب شاعر لایه اول نمکک لاد شاهیجی
 شغایه غایت ریایا ایدوب دایما جلیسندن ایزلاز اینمیز کون
 بادشا هه خور ویریشلر شهر مزه کل سینده بر شاعر کلن بولیه
 شاعر اوله مزه بومدخ ایدیکه پادشاه اولدیکه کور کوره نم
 دیدی فکر کن ایلوب سرب کور دیکه پادشاه حضوره
 کل پادشاه کورنجه دیدیکه عینال سکا سرائیده بریزد ووشه
 سونرا او نور دیکه کولامریا دیشا هکدر دیوب زاجی ولدی و
 اولوزدی هر کون حضور شاهده بیکلر او قور دی کله بولورده
 ستمکار بولید خیلون شهره نهاده فایدوب قهوه خانه ناک
 بر بینه کلدی اورا ده شعر الی ایلدی بونی دینی پادشا هه مدخ
 ایلد بیکر کسونه نم شاعر ایلد امتحان اولسون کوره لیر
 قنقیسی کها اعلامد دیدی خطا دیکه کلوب ستمکار حضور شاه
 کور دیکر کول ستمکار دن خبر له بیلور مع دیومغا کلدک
 دیوب کور ستر دی و پادشاه مجلس خوردنایکی شاعر شوقه شوقه
 اولوزوب حضور شاهده بیکلر سولیکه کبک ایلد بیکر کولک بیک

بیت
 ستمکار دیند بیز قافاندا بال افالی کوب کتمد یار
 بوطقدن کلدیر کولی قتمی ولایه کندی ایسه شاعران ایدر

بنده اینچون عاشق اولمشم
 دلخده ستمکار زبره ایدوب سازنی لینه الوب سونلده
 آدین وروب بونده قلدک صوا
 شاعر ستمکاره ویرجواب
 بولیه اولدیمز عاشق بلدی
 کل سور ستمکارک نانا به
 کللک الدیک ناکار فولدی
 شاعر صو زریک بولیه صو
 بونده مراد کتبلد مقسمه

الدی ستمکار

کل صو زریک حالی بک نمان
 ستمکار دن نایر بیلان اولد چوقه
 اریق صومره کولک نم ستمکار
 پادشا هوزره آمان ویرا هان
 دیدیکه ستمکار زکزه آه الوب آندن سازیری اوردی کولک
 بونونه صا رلوب اکیسیه لایققل ووشون بایلدی پادشاه
 بوحالی کورنجه جابوق بولدی حما کورک ویا لایا سکرلر بیز
 ایلد زبرینه سخا ایدوب عظیم دیکون ایلدیم دیوف نمان
 ایلدی ستمکار پادشاهه دغا ایدوب دیدیک بونونده دیکون
 الدیک بیکر شاکای شاهانکدن دجالدیک سرائی هابونیکه

کول ستمکاره نایر بیلدی
 دلخده ستمکار زبره ایدوب سازنی لینه الوب سونلده
 آدین وروب بونده قلدک صوا
 شاعر ستمکاره ویرجواب
 بولیه اولدیمز عاشق بلدی

بیت

ستمکاره قریب اولدک درن کبان
 عهدمان اینک اول اکی عاشق
 اکیسکده آخر و اولدک

الدی ستمکار

ایتزه ایما بولسون آکاسه
 صاغ اولدی بارمغیک یارک

الدی ستمکار

اهدی کورد یاشی بولدی بر فانی
 ایتسه جیمده در کلک یاز بقی

بَرِيكَتُكَ وَتَوْفِيقُكَ وَتَحِيَّتُكَ هَاجَتْ إِلَيْهِ دَعَا أَيْدِيَهُمْ بِعَالِيهِمْ جَانِبِي تَعُوذُ بِكَ يَا مُنِيرُ بَرِيكَتُكَ وَتَوْفِيقُكَ وَتَحِيَّتُكَ هَاجَتْ إِلَيْهِ دَعَا أَيْدِيَهُمْ بِعَالِيهِمْ جَانِبِي	بَرِيكَتُكَ وَتَوْفِيقُكَ وَتَحِيَّتُكَ هَاجَتْ إِلَيْهِ دَعَا أَيْدِيَهُمْ بِعَالِيهِمْ جَانِبِي تَعُوذُ بِكَ يَا مُنِيرُ بَرِيكَتُكَ وَتَوْفِيقُكَ وَتَحِيَّتُكَ هَاجَتْ إِلَيْهِ دَعَا أَيْدِيَهُمْ بِعَالِيهِمْ جَانِبِي
--	--

بوله کلاي سکا زاندي و کور و برفتم داغنده بر منارک ايجيده
 حبس آلدی و زنجير اودي و چکونده بزگه بر يازمه آتلا
 و بر تر ذاق صو و ريدی بو طرفدن سيمکا رسناج اولد وده باقا
 کوردی يانينده کل يوق يدرندن سوال ايدوب بالا کل نه طرفه در
 دیدی با ناسی بلطه اوغلا بلکه نهزه کيشند ريدی او رادن فالقوب
 شهز بکر ديلر سيمکا رسناي کوردی کوزدیکه والده سی سکر ک
 و جوری و دهانجه جاريه لايه صفا کلاي و سيمکا رسناي
 ايندی والده کل کلايی ديدکده والده سی اوغلا کلاي سناي ايه
 بر ايريش بندن نه ضرور سیک ديدکده سيمکا رسناي ايه و ديد

بويي شولدي

آهسته جوري بکلايا ز اولدي
 نه چاره بن غافل بولند
 ديويت همان سيمکا ر قيجي آينه الويت و آيني يکده الويت ملته

چيکده مانوی سکرک بويي شولدي
 بدي ميل سيمکا ر غريت چکيشدن
 بوند نفکده سيمکا ر بولدم

ديدی و ديدیکه اوغلا کل بوسو دادن لاي چيکده سکرکي و قليب
 چيکار ديدی سيمکا زاندي والده اوله عقه مکر سکر
 کلاي نيکده بزمه ليري و قليب چيکار سوب يکوب ايجوب اوله
 کيدوب بر فانيجه او قيوب اوله کليم ديدی بانوی سکر کلاي

آهسته سولدين بکلاي سيل بکلاي طفوزيل دهانکسون کلاي نه اعدا
 کلاي آهسته بکلاي مراز قاز سولنريو سينک طاشته کلاي استي و رينه
 ديجي ستر سيمکا ياز بر سولنر و هر چيجه آخشا ملري واروب زيار
 ايشو نل و رور چيره و فانيجه کوند سولنر و کوب خادملار يله
 بوخبري کوند ردي کندوسي چيکوب کيدی بو طرفدن بانوي
 سکرک بوخبري خادملر دن ايشيد بکلاي همان ايکي خادملار يله
 بکلاي کور و بروب سيمکا ر نه طرفه بولور ايسه کلاي الويت کور و
 جاز و کور طهوز سسته کلاي سيمکا رسناي ردن بر خبر ايه ميوت محزون
 کلاي بکر بولر کلاي سيمکا رسناي طفوز سسته کلاي بر خبر ايه مدي
 بکلاي بکر بولر سيمکا رسناي و غراي بر سکر زيار سسته کلاي بدست
 بکلاي بکر بولر سيمکا رسناي و غراي بر سکر زيار سسته کلاي بدست

الدي واکي رکعت نماز قيدي خلوص قلله حقه مناجات ايدون
 ديدکده ياريت يانغ جانن ال بانکا کول کوشتر ديدکده مناجاتي
 قبول اولون حضر سکرک السالاف کلوب ديدکده اوغلا کلاي حکه
 سناي کولک بو معناره ناک ايجنده در لکين بر خاد و قري کلوب
 همان دنزا سسنيده اوله حبس بدر ديوب غايب اولدي
 سيمکا رسناي ناک قيوسته طوبئي کيدکدن کور ديدکده بر خجوب
 نازين ادا ايله کلاي ايدی شايه بوند کور ديدکده سيمکا رسناي
 کولک زار و ديدی جاز و ايندي کل بکلاي بوسه و بر کولک سکر
 کوشدوسي سيمکا رسناي کلاي ال ناک بکلاي کوره غي جاز و بوسه
 ال ناک ايجوب بکلاي سيمکا رسناي بر خجوب اوزدي

عَدَّتْ وَآكَرَاهُ إِلَهَ شَهْرٍ رَبِّهِ كَوْنَتْ كُلُّ كُنْدَى سَرَانِيَه كُنْدَى
سَمَكَا رَدَّجِي كُنْدَى سَرَانِيَه كَلَوْبُ وَالِدِه سِي إِلَه كَوْنَتْ قَوَانِر
كَسَمَاوْبُ تَكْسِلُ أَوْلَدَه قَدَه بَانَوِي شَكْرَابُ دِيْدِي كِرَآي سَجَاطِمْ
بُوَيْجِه زَفَانِدُ زَكَلُ إِلَه حَجَّتْ أَدْرَسَلُ بَارِي بَرِيَجِه وَهَجَرِي إِلَه
حَجَّتْ إِلَه سَنَك دَرَكْدَك كَجِه كَوْنْدَز أَوْفِقُوا أَوْبُوْم سَنَدُ
وَالِكْ أَوْرِيَنَه كَلَاهِ أَوْرَفَجَرِي بُوَيْدِي سُوْنِيَلَه ي

١٠

اُولُو رِمَكْبَدَه طَلَلُو
كُونُ عَوْرَتِه اُولُو رَطَلَلُو
اِبْرَاهِيْمُ كُو اللّٰهُ اُو رِي اَلَلُو
بُو بَرِي كَسَدِ اَفْسَدِ مِر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِرَّ نَابِكَا دَر دَر وَهَر قَرَشْتُو مُنْدَه سَنِيْدِي سَنِي هَلَاك اِيْدِي وَهَر هَان
دَو كُون قَو رُو لَسُون بِن كُو اِي لا اِيْعَرِيْدِي قَرَف كُون دَو كُون قَو رُو
لُون دَر لَو سَنِيْدِي اِيْلَه سَنِيْدِي كَو لَه سَنِيْدِي اِيْدِي وَب كَو لَه اِي
قَو رُو اِيْدِي سَنِيْدِي كُو رُو بِي كَو رُو خِيْد سَنِيْدِي دَه طَو رُو كَلَه اِيْدِي
بَو كَو رُو قَو رُو دَه طَو رُو سَنِيْدِي طَقُو زِيْل مَعَا دَه جَسَن اِيْدِي بَرِيْدِي
سَبَب اَو لَدِي بِن بُو قَرِي تَلْعَا اِيْدِي رُو اِيْدِي كَلِي سَنِيْدِي كَو لَه اِيْدِي
سَنِيْدِي اَو لَو اِيْدِي هَر نَه اِيْدِي اِيْسَه بِن عَقُو اِيْدِي كَلَفَر
اَرَبِي سَو رُو اِيْسَك يَا رِن كِيْجَه دَه جَو رُو بَر كُو رُو اَو لَسُون
سَنِيْدِي كَو رُو اِيْدِي اَو لَو اِيْدِي اِيْدِي اِيْكِي سَنِيْدِي

کو زرنیکو کی ملی سہ سالہ کی خواہاں اولیائی رنجی را بہ شوق و افاغیہ مذکور
بندہ اولیائی ہوا لہ رویشہ ایکویہ لایوز سیکہ لایوز لایوز
کو رنجہ جان و کو کلڈن پراہ ایڈوب جو بیجی سو بیلی

...

مَجْنُونٌ كِي ظَاغِلْزَه كَسْرُ رِ
الْحَصْبَاءُ كَوَلُّهُ بِنْدِيْنِ اُجْهَهُ رِ
ظَفُوزِ بِلْدِ زِيْزِيْتِ قَهْرُ اُجْهَهُ
صَحْنِ صَحْنِ الدُّمِ جَوِيْ

الَّذِي كَلَّمَ
الَّذِينَ بَخِلُوا بِأَمْوَالِهِمْ
الَّذِينَ كَفَرُوا بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ
الَّذِينَ كَفَرُوا
بِأَيْمَانِهِمْ
الَّذِينَ كَفَرُوا
بِأَيْمَانِهِمْ
الَّذِينَ كَفَرُوا
بِأَيْمَانِهِمْ

الدی ستمکار
فِي مَجْنُونٍ قَتَلَ ذُرَّةَ صَلَاحٍ فِي
شَيْخٍ كَرِهُهُ زَيْنُ الْاَبْرَارِ عَسِي

سَخَّكَ زُرْ وَارْوَيْ عِلْمًا زَادَ السُّؤْفَ
جَارُكَ كَلْبٌ سَخَّكَ زَادَ السُّؤْفَ
بُكَوْكَ لَمْ يَزِدْجِي دُنْيَا كُرْسُومُ
وَأَزَيْتَ بَكَيْتَ وَأَزَيْتَ سَنْدِيلُ

الذي سيذكر

سنگ بولوب جبال کی کوز منسہ
اسکا مزہ جازو یا ولد زشتم

۱۰

كذلك بَدَّ بَنِي جَدْرِيَا وَيُؤْمِنُونَ بِكَ وَقُلْتُمْ كَذِبًا وَلَئِنْ جِئْتُم بِ
بُرْهَانٍ كَانُوا لَأُولَئِكَ بِرَأْسِكُمْ يُدْعَوْنَ لَكُمُوتٍ بِرُكْحَلِكُمْ فَذَاقُوا
كُلَّ شَيْءٍ وَذُكِّرْ كُلَّ أُمَّةٍ سَاءَ مَا تُحْكُمُ بِهِنَّ فَأُولَئِكَ يَرْجُونَ جَزَاءَ كَذِبِهِمْ
أَلَيْسَ ذَلِكَ جَزَاءَ الْمَكْرِمْ

زبانده حاققه جویانه ایمنه در روضه عاشقانه

زمانه بقیه جریان ایدن بر وضعه عاشقانه

راویان اخبار و ناقان آثارشویه روایت ایدرلرکه؛ زمانه سابقه دیار عجمه بویوک بر شهر وار ایدی و بو شهرک آدینه خراسان

دیرلردی...

بوراده اجرای حکومت ایدن پادشاهلردن بری بر کون وزیری ایله برلکده اولمورمقده ائکن دیریندن بر آه چکریک قلبنده بولنان المری داغینق ایستمدی پادشاهک بو حالتی کورمن وزیر مراق ایدرلرک:

— پادشاه نه ایچون بویه آه ایدرلرک!؛ جناب حق توکمنز عورلر احسان ایتسون خزینلرکیز دولو ملت نوزدن خوشنود و هر طرفده حکمنز جاری...

دیدکده پادشاه باشی ساللاهوق:

— ای وزیرم!؛ بن آه ایتمده کیملر آه ایتسون... باقی سم ایلروله دی. بر امر واقع اولوب وفات ایدمچک اولورسم باج و تخمه صاحب اوله حق بر اولاده ملک دکم... ایسته بونک ایچون آه ایدسورم...

دیدی... وزیر پادشاهک بو حالتین متأثر اولهوق: — ای پادشاهم کل خلوص اعتقادله برابست آلوب جناب حقندن

بونلر بر. ينك ائندن رۇياده باده عشق ايجيرك آتيش عشق ايله يانغنه باشلاديلر.

كئنگه زياته لشمكده اولان عشقلى اويلاه بر درجه نى بولديكه آرتق كيزيله ميورلردى . . .

بو حال هر كسك آغزنده دولاشمغه باشلادى ، بر كون بادشاه سر اينده اوتورمقده ايكن ارگان حكومتدن برى برك كه سويله ملك ايغون بادشاهدن مساعده طلب ايلدى و بادشاه در حال حضوريه قبول ايدرك :

— سويله چكك نه ايسه سويله ! . ديدى بادشاهك بو سوزنى ايشيدن ذات :

— بادشاهم كل ستمكاره ، ستمكار كه عاشق اوليش بو حال هر كسك آغزنده دولاشيور و صوكى انى بر صورتده تيجانينه چكى طن اولنيور اهالى بو حالك عرض بادشاهيه بركلگ اوله جنى سو . . .

ديدى . . . فرمان ينه سز افندمر كدر .
بو خبر اوزرينه عقل باشنه كلرك هان حرمه كوردى و ستمكارك والاهسى بانوى شكر يله :

— خبير كيز وارى ! . كل ستمكاره ، ستمكار كه عاشق اولشور و بو حاله برقرار ويرملده خالك ديلنه درشمه دن اول اوزرىنى قاتالم . . .

ديدى . . .
بانوى شكر يله حد تانلرك :

— هيچ بويله نى اولورمى ؟ . اونلر ده عاشقندن نه آكلار ديدى . . . بادشاه :

نياز ايدم ، اون سكربيك عالي بو قندن وار ايدن جناب حق بزم عامرى البته قبول ايدر بزه برر اولاد احسان ايدر .

بادشاه وزيرك بوسوزينه نمون اولورق :

— بك آغلا ! .

ديدى . . . شاهك موافقتى كورمن وزير شكرار :

— بادشاهم سزه دها بر نى سويله ملك ايستتم سويله كه : اكر جناب حق سزه بر اوغل بكا بر قيز و پاخود بكا بر اوغل سزه بر قيز احسان ايدمه چك اولورسه حلك اسرى و حضرت پيغمبرك قول اولوزره بربيره نكاح ايدم ! . ديدى بادشاه وزيرك بو تدبيرى بك بكنهرك :

— اويله اولسون ! .

ديدى . . . وهر ايگيسى ده آياغه قالقورق آبدست آلدير وايگيشر ركت نياز قلوب جناب حقه پالوار ديدر .

آرادن بر سنه قدر وقت كچدى جناب حق بادشاهه بر اوغل وزيرده بر قيز احسان ايلدى : قيزك اسنى كل : اوغلانك اسنى دنى ستمكار قويديلر . . .

چو چقر دودر و بشر باشنه كير ديلر . هر ايگيسى بر مكتبه وريديلر و تعليم و تربيه لرييه دقت اولمشى . آبروجه اخطار اولندى . . .
بو ايكي چو چق برى برى قوداش ييلهرك مكتبه كيدوب كلگنده ايلديلر ، زمان كچدكه سنلرى دنى بو يومكده اولديغندن بربورلريه جيتلرى آرتقمده ايلدى . . .

اون دوت ، اون بش باشلريه كلدكلى بزم زمانده حكمت خدا .

ستمكار كوردېكه كل آرقسى صبرايت سويليور اوده صبر
ايدمه يرك بويي سويله دی :

(آلدی ستمكار)

آغلوب سويلشورز دم اولور كلشورز

الم چكه كولم يار بر ساعندن بولوشورز

فلك بزه نه ايلر عاشق درياني بويلر

كل آتام ديلمش وارم كورم نه سويلر

ديهرك خادملرله برابر سرايه دوضي يوروديلر ، ستمكار پدريك

حضورينه چيقديني زمان پادشاه صوك درجه حدتله ترك :

والدهمي ستمكاري يانه چاغيمه رق :

— اوغلم بوكونلرده اورتابه بر طاقم شاهيملر چيقمش كويما
ديورلر كه سن عاشق اولمشك اكر بو حال حقيقت ايسه واز كچ
بن سكا جوري اسمنده جاريه ني نكاح ايدم .. ديدكي زمان ستمكار
والدهسته :

— والدهمك سز شيمدي به قدر نه امر اينديكيزده بن سوك

امريكيزدن خارجه چيقدم .. سز فصل مناسب كوررايه كنز اوله

اولسون .. ديه جواب وردی ..

باتوي شكرل اوغلندن بوجواني آله پادشاهه خوجونكوردی ،

پادشاه حرمه كلديكي زمان :

— قبول ايله جوري ني نكاح ايدم و دوكون تداركه قالم
سزده شوكل ديكلري عارسز قيزك وكونه كله مسيجون امر وريكنز !

ديدی .. و بر طرفدنده دوكون تداركه باشلاديلر ..

— بنده اوله ظن ايديوردم اما ، آلدانمشز بوكون بندگانندن
ريسي بالذات كارك بگاسويله دی . بو حال اورته ياييلمزدن اول بولنري
بربرينه عقد و نكاح ايدوب دوكون تداركه قالم .. ديدكي زمان
باتوي شكرل :

— پادشاهم بن اوغلم عشق ندر بيلمز ، ينه بولنه سييت ورن
كل ديكلري عارسز قيزدر و بولنرك بر مكنه كيملري بويوك برخطادر
اكر اوغلم ستمكار قيز آتق ايسيتورسه سرايمده باكره بر جاريه
واردر اسمنه جوري ديرلر و غايت كوزل اولوب اون دانه كل دكري
واردر . ديدی .. پادشاه :

— بلكه ستمكار باشقمنی سومن ! . ديدی باتوي شكرل :

— پادشاهم بر دفعه بورايه كتيرديركيزده صوكره حكمنكزي

وريكنز ! . ديجه پادشاه در حال ستمكاري بورايه كتيرك ديه امر

ايله دی ..

همان خادملر كيدوب ستمكاري دعوت ايتديلر ، ديكر طرفدن
كل كورديكه ستمكاري آلوب كوتورييورلر ، عجايزه كوتورييورلر
ديه دوشوندي و يالكنز قالديني كورنجه ديرندن برآه چكارك بويي
سويله دی :

(آلدی كل)

كوكلزده كاندر سورم چوق زمانلر

ستمكارم اكلنه كولك حالي ياندر

خواجهدن درس آلمش عشق كتان كورمشم

ستمكارم اكلنه بلكه جانه قيارم

دوب تگمیل ایدرک بر صادق خدمتی ايله شهزاده ستمکاره
کوندردی . ستمکار کلک مکتوبی آلوب اوقونجه کندنن چکرک
بر آه چکرک اولدینی برده ییقلوب قالدی

كل ايله ستمکارك مکتبده درس اوقورملاری

ستمکارك بو حالنی کورمن اطرافتمهکی خدمتچیلر کلک مکتوبنی
کتیرن خدمتچینی ائندن طورتوب مکتوب ايله برابر بانوی شکر لیه
کوتورروب وقفهینی آکلاندیلر . . .
کی طرفندن کلن ییشاره خدمتچیه اوچیوز فکسک اوروب

دیگر طرفدن ییچاره کی بو فلاکتلی خبری آلتنجه سیرایک تها
بر علنه چکله ابرک زیرده کی پیتلرله بر مکتوب بازمنه باشلادی .

فلک آردی جور ايله فرقت جناعدن

حضر اینتری عجب آه وافناعدن

ای عهدینه دور میان ستمکار

هجرکه اولشم چون ییچار

اول نه ایدی بو عهد ویجان

صوکره نه ایچون اولدک بشیان

جوری کی چونکه اوله سکار

یوقی ناموس ايله سنده عار

شاهم نه ایچون فراغت ایلهدک

جوری نی کورنجه راحت ایلدک

نه ایدی سوله بکا گناهم

چقار یوقسه سالره آمه

صالدک دلاری نار فرقه

قیلک کوزینی پر آب وحسره

بن ایستنم بو کونده همدم

بانگده البت خیالی هم

صوکره که سوزم سکا آساندر

مشکدر ایشم حالم یاندر

بلدهکه بو باده یوقدر گناهم

کوندر بکا مکتوبک جوان

سرایدن دیشاری آتدیږ... بچاره خدمتچی عودت ایدمړك باشنه کلن فلاکتوری برر برر کله آکلاندی..

کل بو حالدن زیاده سیه مئاثر اوله رق آه وزاری بر ایکن بیک اولدی. عشق شتی اوکا هر یاهجی اینی اونوتدیږ... دیکر طرفدن بانوی شکر لب اوغلی ستمکارک پانه کلوب کوردیکه عقلی باشندن کیتش بیوش بر حاله یاتپور، ودرحال پادشاهه خبر کوندردی. پادشاه کلدیکی زمان:

— پادشاهم اگر باشکړك راحت اولسني آرزو ایدرسه کړك کل اسمنده کی قیزی بو شهردن دفع ایدیکړ، بوقسه او بوراده قالدینی مدتجه باشمړه دها جوق ایشل آچار!

دیدي.

پادشاه درحال بر مجلس مشورت عقد ایدمړك وزیرك قتلی امر ایلدی. او وقته قدر سکوت ایدن وزیر قتل ایدله جگني آکلایږ:

— آمان پادشاهم ناحق یره قائمه کړمه. قباحتم نهږ آکلایم

جرامه حاضریم!...

دیه رجا ایتدی... وزیرك بو رجاسه فارشی پادشاه:

— شو سنك قیزك اوله جتی ادبیزی بورادن دفع ایت بوقسه هر ایکیکړیده اعدام ایتدیږم!

دیدي... وزیر پادشاهك بوسوزلیدن مسئله یی آکلایه ورق خانمونه عودت ایدمړك حرمه پادشاهك امریي آکلاندی. بو حالی ایشیدن حرمی:

— یاهو سن حق تعالی حضر تارندن قوز قزمیسك هیچ انسان کندی اولادینه قیاری...؟

دیجه وزیر:

— او حالده نه یایلم پادشاهك امرینه فارشی کلم!...

دیدي... حرمی:

— سر پادشاهه نفی ایتدیکی کړی سوله ییکړ بن قیزی ساقارم

جوانی ورنجه وزیر سرآیه عودت ایدمړك:

— افندم فرمائکړ و جهله نفی ایدم!...

دیدي.

پادشاه کلدن قورتولیدنی طن ایدمړك ممنون اولدی دیکر طرفدن دوکون تدارکی کورولمکه باشلا یه رق بر قاج کون طرفنده هرشی تمام اولدی، جوړی نامنده کی جاپه یی ظریف بر طرزده کیندو پر مړك ستمکار ایله کړدکه قویدینږ. بچاره کل بولړك دکوتی خبر آلهرق خلوص قلبه دعا ایدوب:

— الهی نه اولوردی بوساعته ستمکارک اوداسنده بولنه ایدم...

دیدي... جناب حق دعاغنی قبول ایلدی وکل کندینی ستمکارک اوداسی قارشوسنده کی بر شاهشین اوزرنده بولدی، قارشوسنده کی اوداده هر نه اولورسه کوریه یلیوردی...

کل اورایه باقدینی زمان ستمکار ناز قلیور وجوړی ده فستانک دوکله یی جوړمکه مشغول اولیوړایدی. بو حالی کلن زیاده سیه تاثیر ایدمړك دنیا باشنه زندان اولدی وقلنك اک درین بر کوشه سندن قوپوپ کلن بر آه هر طرفنی قوارتدی دها زیاده صبر ایدمه مړك بویتی سوله دی:

آلدی کل

رقیب ایله ییوب ایچدک کوکسک بدک آچدک

شاهم مراد آلمهسک نه پادمه بندن قاجدک

دېدىكى زمان بادشاه غصبه كهر ك وزيرى حضورينه كىتېرلىق
اسرا ايلى . . .

چاره وزير بويلا وقتىز دوتك يته بر فلاكى اولدېنى درشوورك
سرايه كلديكى زمان بادشاه :

قىزى بوراده نه ايچون صاقلاذك بىم اياله اكلنه فصل اولور
كور . . .

دېرك قىلنى فرمان ايلى وزير بو دفعه تكرار رجا ايدهرك !
— ائندىم قباح بنده دك والده سنده در بوقفده عفو ايديكوز . .

ديدى . . . بادشاه :
— هايدى بو دفعه ده عفو ائندىم شىمدى كيت اول جازوى
بورادن دفع ايت . . .

دېه اسرا ايلى وزير قاتوب اوينه كهر ك حرمه :

— آز قالدى باشم كىديوردى . . .
ديوب حكايه يى قىل ايلىدى حرمى :

— بوقفده سوردم دېه سويلا خدا كىمدر . قىزى حبس
ايدهرك دىشارى چىقمه سته مساعده ايتيم . .

ديدى چاره وزىرده :
— پك آغلا :

دېرك حضور بادشاه يه كلدى . .
— ائندىم اسرا شاهان كىز وجهله بوقفده دن اعتبار بوراده ككدر .

ديدى . . . بادشاه دىنى وزير ك بوسوزلىنه ايناه رقى ستمكارى كركه
قونىلمه سنى اسرا ايلى . . . ديكر طرفدن كل والده ستمك ياندىن آت-
يلىنى كورنجى تكرار مناجاه باشلادى و دىنى قبول اولدورق

ديدى . . . ستمكار كل ك سنى ايشينجه ياننده بولان سازى آله
آلورق جورى ياننده بولدىنى حالده بو ينى سويلدى . . .

آلدى ستمكار

بوسنه بر يرده قىشله بىل كى زاره باشله
خطا ائندىم بن كىل پار اوز باشك ايچون باشله
تقدير الهيدر درويشلا كلاهيدر بوايشدن خبر بوق آتامك كناهيدر
آلدى كى

آمان ستمكارم آمان قلىمز طولو كان
چونكه آتان ايشيدر آخر بولاسين يان

دېه جواب ويردىكى زمان جورى ايشى آكلا يورق هان اودادن
دىشارى چىقوب احوالى بانوى شكربله خبر وىردى ، بانوى شكربل
جارىلرينه :

— چابوق شو نابكار جادوى طوتك اسرا ايلى ايسه ده
اول زمانه قدر كل تكرار جناب خه كندى . اوداسنده بولتى ايچون
دعا ايلى و جناب حق دىاسنى قبول ايدهرك كل كندى اوداسنه
عوت ايلى . هر قدر جاريلر كلوب آراديلر ايسه ده بر درلو بولنه
موفق اوله ميدورق بانوى شكر له احوالى آكلا تديلر . . .

بانوى شكر لب حدتدين نه ياجنى شاشيردى و در حال بادشاهك
يانه كىمدر ك :

— ائندىم اول سرك نى ايتىرديك كىز قىز بوراده دولاشيور
بور فصل ايشيدر . . .

آه ایدوب کوسمه کل سن بنی قیرمه کل
اکو بنی سورسک کرچک جاننه قیبه کل

(آلدی کل)

یالار کچی اسیم سکا نعل کوسیم
یم برین بولسون برمانی کسیم

دیورک اندکی خنجر ایله بر بارمانی کدی، شتکار بو حال
کورکی زمان کلک محنتی آکلاهورق درین بر آه چکدی و درحال
باندن جیقاردینی خنجر ایله اوج دانه بارمانی کسوب کلک اوزرینه
آندی ..

کل کسمش اولدینی بارمانی شتکاره آهوق، شتکارک بارماقاری
بر یادگار عشق اولوق اوزره کندی یاننده آلفویدی، کنارین جوری
بولنلرک حاللری سیر ایچکده ایدی، جوری نهایت سیر ایدیمیرک
دیشاری جیقدی و دوعری بانوی شکرلیک اوداسه کدوب کورد
دکلینی کاملاً حکله ایلدی ..

بانوی شکرل بو خبری آلدینی زمان قان باشنه جیقارک درحال
سرایده بولان خادم و جاریله کلی طومعلری امر ایلدی و کندیمیده
برلکده اولهوق آرامنه باشلادی ..

کل تکرار جناب حقین نیاز ایدمرک کندی خاهلرینه عودت
ایلدی ..

بانوی شکرل جاریله برابر هر نه قدر کلی آزادیلرسه ده
بو درلو بولنه موفق اوله مدیلر ..

کندینی کنه شاهنشین اوزرنده بولدی، اوزاده شتکار ایله جوری ده
محنت ایدیورلوری کل بو حاله صبر ایدیمیرک بر آه چکدی، شتکار
کلک سنی ایشدنجه نه سازی اله آلوب شو ییتی سویلیدی :

آلدی شتکار

صولر کچی چاغلرسک آخر پولی باغلارسک
بنی محنتون ایلک شیمدی بچون آغلارسک

آلدی کل

بنی حبسه قویشلر زنجیر بیه اورمشلر
بن بچون آغلمیم دوستمدن آرمشلر
ماه جالاک کوریم بن بورادن کیدیم
بنی بوزدن سورورلرر سکا خبر ویریم

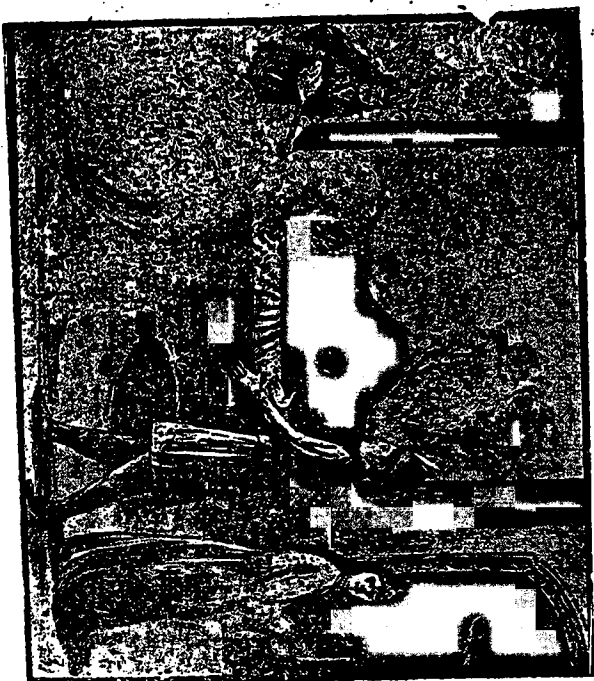
(آلدی شتکار)

او کونلر کولم قی اودلره ساللک بنی
اکو سنی سورورلرر برابر کونور بنی
(آلدی جوری)

کل ایچمه بویه عناد سن سنی ایچمه هلاک
کرچکدن عاشق ایسک کل بونی ایله اثبات

دیخه کل دها زیاده صبر ایدیمیرک کندینی اولدیرمک ایچون
خنجر بنی آلدینی زمان شتکار فریاد ایدوب بو ییتی سویلیدی :

دیه.. دینه آغلادی.. بانوی شکرلبک سولیدکی شیلردن دینه برقی
آ کلادیوب :
— بانو نه در : کیمه حکم کچمور ..
دیدى .. بانوی شکرلب :

زفاف او طه سیدمکی شاهانیده کلک ساز چالسی و جوریاتک
یوزلری کورونجه حدتلتوب طیشاری چیتسی

— انقدم کل اوغلی راحت بر اقیور ؟ بر آرز اول دینه سرایدیه
ایدی می نه قدر طوقته چالیشدیق ایسه ده بر درلو موفق اولمادیق
فاجدی .

پادشاهک کوزلری ؟ حدتشدن اطرافق فرق ایدیه می بر حالله

بانوی شکرلب آغیدرف پادشاهک حضورینه داخل اولدینی زمانه
پادشاه کوردیکه حری آغلیور مراق ایدمک :
— نه ایچون آغلیورسک بانو بو حاله سبب نه در ؟

پادشاه و قازسی ستمکزه جوری فاندیمکی قیزی آلق ایچون پالوارملری

دیه سؤال ایلدی زمان بانوی شکرلب :

— نه ایچون آغلامام پادشاهم ، سز بر پادشاه اولمکزه ده بر

وزیره حکمکیز کچمه سون .

حرم چقبوب فقير وزيرى يانه كيتيرلسنى امر ايلدى ..
درحال بچاره وريرى پادشاهك حضورينه كيتيرديلر ، پادشاه

هيچ بر شى سويله ممدن قتل ايدله سنى امر ايلدى ..
بچاره وزير ينه بوايله سبب قيزى اولدينقى آكلاپه رق پادشاهك

آياقز ينه قاندى و :

— پادشاهم دولتو باشك ايچون قباحتى بيلدير صوكره اعدام
ايتدير نكز .. ديه رجا ايلديكى زمان پادشاه :

— اوتانعه مدن دها يوزمه قارشى لاقى سويليورسك ايكي دفعه
حضور مده يلان سويله دك ، قيزى نى ايتدم ديدك حالوكه كل بوراده

بر آت اولده بوسرايده بولينوردى ..

ديهوك تكرار قتل ايله سنى امر ايلدى .. وزير :

— اقدم .. پادشاهم لطف ايدوب بر دقيقه مساعده ايلنكز

سزه حقيقى عرض ايديم ديدى . پادشاه جلاده :

— راق قانم نه سويله جك ديدى ..

— قيزك والده سى شيمدى يه قدر بنده كزى اغفال ايلدى

و بن قيزى بر اولاده حبس ايدر ديشارى چيغمه سنه مساعده

ايله م ديدى .. بنده كزده بوسوزه آلدانورق افندمزه نى ايله م ديه

يلان سويله دم . ايسته ايشك ايج يوزى بودر . لکن شيمدى مساعده

بو يوزور ايله كز شو دقيقه ده كيدر نى ايدرم اگر بو دفعه يلان

سويله جك اولورسه م باشم شرط اولسون .. ديدى . پادشاه و اوراده

حاضر بولان ديكر وزيرلر بو سوزى مقول كوروب :

— بك اعلا : ديديلر .. صوكره پادشاهك امريله رقاچ وزير ايله

بر لكده فقير وزيرك خانه سته عودت ايدوب كل ك قالى بولدينقى اودانك

قابوسنى آجهرق ديشارى چيقارديلر ، بچاره قيز آرتق نى ايديله جكنى
آكلاپوب والده سنه :

— والده جكم بكا برقات فقير اليه سنى ايله بر ساز ورمكزى
رجا ايدرم ..

ديدى .. والده سى كوزلرندن قاننى ياشلر دوكره ك كلان ايسته ديكى
اليه ايله سازى كيتيوب تسليم ايلدى ، كل اليه سنى كهره سازى انه

آلدى ويدر و والده سنىك الاربى اوپوب :

— حقكزى حلال ايديكز جناب حق نصيب ايدرسه ينه كلر
كوروشوريز .. ديه پادشاهك آدملىيله برابر كيتيديلر .

كل خانه لرندن چيغدينى زمان يانده بولان آدملر پادشاهك سرايى
اوكندن كچه لر ينى رجا ايلدى و اولنرده :

— بك اعلا :

ديهوك سرايه دوغرى يوردويلر . اولنر سرايه طوغرى كلنكلرى
زمان ستمكار بجرمك آيتنده اوتورموش اطرافى سيرايدويوردى ،

برده كورديكه سرايه دوغرى بر غلبه لك كليوز كندى كندينه :

— عجباه دور :

ديه ميريلدانه رق دها زياده دقته باقمه باشلادى .

برده سراك اوكنه كلنكلرى زمان كل سازى اله آلوب نى
اولدينقى آكلامتى ايچون قانم ستمكاره نه سويله دى ..

آلدى كل

چورى يى بار بيليرسك آخر مرادك آلبيرسك

كللى بوزادن سورويورلر ستمكار نه دورويورسك

دوب کښکي زمان ستمکار کلي طایفه روق اوده شو يتي سويله دی.

(آلدی ستمکار)

شیمدی اوه وارايم باله جانه قيام
کم آبدال اخواين بنده شیمدی کېيم

ديه آياغه قاندينی زمان کل :

— اللهه اصمارلوق ! ديه ودام اديوب کښدی، ستمکار کښدی
اوداسنه چکيلوب الييسلريني دگشدير مکه باشلادی ، بو حال خبر .
آلان والدهسي دوضرو بادشاهه کېدوب سويله دی .. بادشاه بانوی
شکر لب ایله بر لکده اوغناک پانه کلدی .

— ای نم جگر بادم اولادم هيچ ياقشيری بويه اخلاقير
طدی بر قيره اويهرق بزي ترك ايدمسك اكر جوزي ني بگشبههك
ايسه بن دها آعلاسي سكا آايرم . ديه پك جوق نصيحت ايادی
ايسوده بر درلو ستمکار بوله کلدی و :

— دوللو پدوم بن کلمن باشقهسي ايسهسم مادامه کل کښدی
پانده کېدمدم وياخود کښدی کښدي تلف ايدير ديناك محنت ومشتندن
قور تلپم يتوده يره هيچ کښيکزي اوزمه يکزي نه پاپام جناب حق
بويه نصيب اياهش . دبوب گتمك اوزره آياغه قانندی ..

بادشاه کورديکه ستمکاره نصيحت بتاثير ايتيور بلکه جيس ايدرسم
واز کچر دوشو نجه سپاه در حال جيس ايدپليني امر ايادی .
واوراده حاضر بولان خد متجبلر ستمکاري طو توبال و آياقلريني
باغليهرق سراپك بر اوداسنده . جيس ايديلر . ستمکار هر نه قدر
قور تولنه چاليندی ايسوده موفق اوله مدی .

بچاره عاشق کچه کوندوز فرياد ايدمرك بولانلری نصيحت ايد
بيوردي . بو حال تام اوتج آی دوام ايادی . بر کون جوزي بر
مقدار يک حاضر لهرق بلکه قانديره بيليرام ميدله ستمکاره کوتوردی ،
ستمکار بولنديني اودانك قاپوسي آجوب ايجري کېردی ، يکلری
اوکته قوبدقن صکړه :

— افندم بو يکلری بنده کز باطاصه سزك ايجون حاضر لادم
وقلم سزك محبتکزي ايله دولو، کلدنده کوزم لم نه ايجون ني ترك
ايدوبده باشقيلرينه ميل ايديرورسکزي ديه آغلادی .

ستمکار جوزينك بو حالي کوروب دها زاده حدتله ترك وحده
تلنديکني بيليرمه دن :

— آه ايکي کوزم افندم ! بوندن صوکره بختي پالکزي سزه
حصر ايدم جکم . اولان باشمده بر کنجناک هوسي واردي ..

آرتق اولنری ترك ايدرك سرکه برابر پاشامنه قرار وبرد .
لکن رجا ايدمدم شو اللريک باعلريني جوزيکزي وپدريده سويليکزي
يزه دوکون پليسون .. ديدکي زمان جوزي صحيح ظن ايدمرك
ستمکارک اللريني جوزدي ..

ستمکار هان بلندهکي خنجري چکوب جوزي به بر قاچ دفعه
صاپلادی ، جوزي تلپارمه لرندن آقان قان اولانک ايجنده بيليدی و جوزي ده
کښيني غائب ايدمرك دوشدی قاللی ..

ستمکار هان اوراده بولان ساري انه آلوب کورونه دن سر ايدن
چيقارق بر سمت مجهوله دوضري گيتدی ..
بر از صوکره سراپك ايجنده هرکس بو وقته داتر تفصيلات
ويريوردی ، کسي جوزينك فريادني اياک دفعه کښي ايشتي يکني

چالهرق اكلندي حاصل كلام بيجاره قيز شهردن شهره كيدوب
شاعرلك ايدرك كيگندي ..
نهایت بر کون کنه بر شهره کلوب بر قهوهده اوتورارق ساز
چالنه باشلا دی ، مکر اوراده اول شهرک شاهنک آدمزندن بریسی
بولیورومش ، درحال کیدوب شاهه خبر ووردی .

— پادشاهم شهریزه کل اسمنده بر شاعر کلدی بنده کز
شیمیدی به قدر بویه شاعر دیکله به مدم .. دیه مدح ایلدی .. پادشاه
درحال :

— کتیرک بقالم مدح ایلدیککنز شاعر فصل در .. دیه امر
ایلدی .. شاه شاعرلره درجه سز حرمت و ربایت ایدر و دائمًا
مجلسندن آییمازدی ، بویه بر شاعرک کلدیککندن ممنون اولوب کلک
سرایه کله سفی بکلیبوردی ..
دیگر طرفدن شاهک آدمی کله کلوب :

— کل سزی پادشاهمز ایستور .. دیدیکی زمان کل :

— پاك اعلا ! .. دیهرك قاقوب اول آدمله برابر سرايه

کلدی ..

كلك حال واطواری شاهک خوشینه کیدوب :

— شاعر سکا سرایمه بربر دوشه سونلر بوراده اوتور .. دیدی ..

كل دخي شاهك بو تخلفندن ممنون اولوب :

— امر پادشاهکدر .. جوابیه مقابله ایتدی و اوکوندن اعتبارآ
هر کون شاهک حضورنده ساز چالهرق ممنون ایتکه چالیشیوردی ..
دیگر طرفدن ستمکار دخی خراسانی ترک ایلهدکدن صوکره پک
جوق دولاشدی و نهایت بولی اونکده بر کون بو شهره ایریشدی ،

کیمی فقیر قیافتی برینک فرار ایدرکن کوردیکنی ، کیمی کندیسنه
هدیه ویرلرسه ستمکاری بوله جفتی آ کلاتقمده ایدی ..

بانوی شکرل بونلرک هیچ بریسنه اهمیت ویرمه ریک پادشاهک
حرمه کله می ایچون خبر کوندردی ..

پادشاه حرمه کلدیکی زمان ایشک وخامتی آ کلا یه رق جورینک
پارملرینی صارمق ایچون حکیم بانینی جاغرتدی ، حکیم باننی کلوب
جورینک پارملرینی صاردی ..

بو صراده پادشاهک خاطرینه دها دنیایه اولادی کله دن اول
وزیره ورمش اولدینی وعد کلدی و درحال فقیر وزیرک حضورینه
کتیرله سفی امر ایلدی ..

وزیری کتیردکلری زمان پادشاه آغلیه رق :

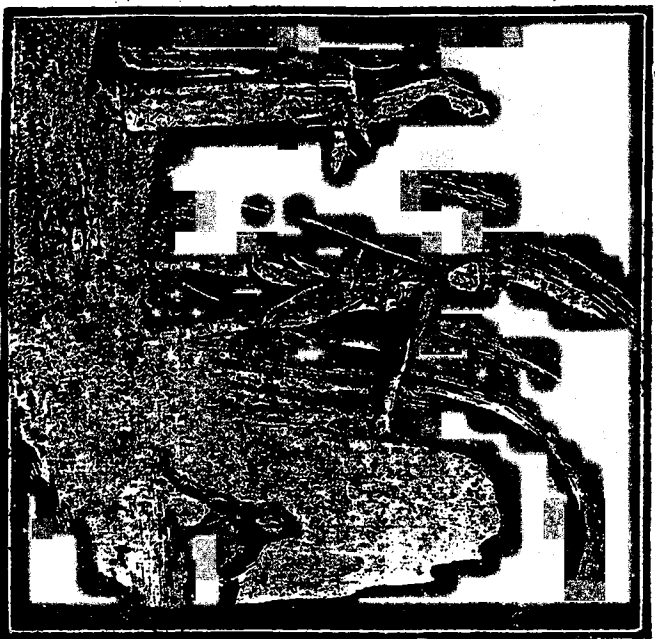
— ای لالام هر نه که پلدم جناب حق باشمزه ووردی بکا حقکی
حلال ایل و کل سنکله برلکده تبدیل قیافت ایدوب اولادلریمزی
آرایالم و هر نه رده بوله جق اولورسوق بربرلینه نکاح ایدرک ایتی
بیچاره نی حسرتده برافایالم .. دیدی وزیر :

— فرمان سزکدر .. دیوب .. موافقت ایتدی و پادشاه درحال
ایکی قات درویش الیسه می کتیرله سفی امر ایلدی ، الیسه لر کلدیکی
زمان کیه رک اولادلرینی آرامق ایچون سیاحته چیقدیلر ، بز بویایی
سیاحی بوراده ترک ایدوب کلی تعقیب ایدم ..

بیچاره کلی خراساندن چیقاروب پالکنر باشنه بر اقدیلر .. کل
هیچ بر نفی دوشونیمه رک اوکنه تصادف ایدن بولی تعقیب ایتدی ،
بر ایکی کون صوکره بر شهره واردی اوراده بر قاج کون ساز

نروده کلدن آلدینگیز بادکار صاغ اولدیی پازمغناک پازمسی
آلدی ستمکار

شاعری نه دورارسنک بویله سؤالی آقدی کوزم پاشی طوئدی ایرمائی
بودن خبر آلق ایسه مرادک ایشته جیمده در کلک پازمائی

بشیم داغندمکل مغازه قیو سنده ستمکارک جاذو قازی پی اولدیردی

آلدی کل

کلی صورارسه کز حال پک یان ستمکاردن آیریلالی اولدی چوقوزمان
آرتق صورمه کلک بتم ستمکار بادشاهم بزه امان ویر امان

بر قوهیه ایندی و بر قاچ کون استراحت ایله یوب اوراده شاعراک
ایچک باشلادی ..

ستمکاری دخی کلوب بادشاهه مدح ایادیلر . بادشاه :

— کلسون بتم شاعرم ایله امتحان اولسون بقلم . . دیدی .

ودرحال ستمکاری آلوب سراپه کتیردیلر . . یچاره کل ایسه ستمکا-

زدن بر جبر آلیم دوشونجه سنده اولدینگدن یکی کن عاشقه دقت

ایچمیرک قارشوسنه کچوب اوتورمشدی . .

ستمکاره صفاکلداک دیه بر کوسزدیلر و بادشاه دخی وزیرلریله

برابر بو ایکی شاعری دیکله مکّه حاضر لئشوردی . . کل سازینی الله

آلوب بقلم نه سوبلادی . .

آلدی کل

یدی ییلدر یاردن آیری دوشمش حقت امری بودر بویله بیلشم

بنده آکا نیچون عاشق اولتم کل ستمکاره نه ایندی بیلیم

دیوب کسجه ستمکار آه چکارک سازینی الله آلوب بقلم نه

سوبلادی .

آلدی ستمکار

آدک وروب بوزاده قیادک صواب ستمکاره قریب اولدی درت کتاب

شاعر ستمکارم ویر بکا جواب عهد امان ایندی اول ایکی عاشق

بویله اولدینق کیمسه بیلمدی اکیسیده آخر مراد آلدی

(آلدی کل)

کلی سوردی ستمکارک باسی آخرتده بولماز ایمان آلتی

بیلیمورز کوردنک .. جوانی آلبوردی .. نهایت برکون دولاشه رق ستمکار ایله کلک بولندینی شه ره کلدیله ، بر آت یورغونلق آلتی ایچون بر باغچه کپروب بیوک برسروی آغاچک آلتنده اوتوردیلر ، تصادفا اول باغچهده ستمکار ایله کلک سرای بولندینی باغچهده ایدی .. دیگر طرفدن کل برار هوا المی ایچون اوتوردقلری اودانک پنجره سنی اچدینی زمان کوردیکه فارشولرندکی سروی اغاچک التنده ایکی اختیار اوتورمش قونوشیورلر ، دقله باقدی کوردی که بونلردن بری کندیپنک دیکریده ستمکارک پدریدر .

ودر حال ستمکاری یانه چاغیزوب :

— شوسروی آغاچک آلتنده اوتوران اختیارلری طانیورمیسک کیمدر ؟ دیدی .. هر نه قدر ستمکار باقدی ایسهده طانییه مدی و :
— خایر ! .. طانیورم .. کل کوله رک :
— اونلردن بری سنک وبری ده نئم باامدر ! .. دیه سازینی اله آلوب قالم اونلره نه سویلیدی ..

آلدی کل

چوقدیمدر سزک سیاح اولدیکز سیاح لاسلرینی کیدیکز ندر سزک مرادیکز سیاحلر بزم شهریمزه پنچون کلدیکز پادشاه ایله وزیر قونوشورلرکن ساز صداسنی ایشیدوب دیگله دیلر و پادشاه کوردیکه ساز کندیلرینه خطاباً چالینیور جواب ویرمک ایچون اوده بو ییتی سویله دی ..

آلدی شاه

سیاح اولوب بایدق بر بو حامی کلدن آلمدی ستمکار کامی

دیوب کسیدیک زمان ستمکار بر کره آه ایلوب التدهکی سازی بره اوردی .. وکلک بوینه صاریه رق کندیلرینی غائب ایدوب دوشوب بایلدیلر ..

پادشاه بو حالی کوردیک زمان حیرته قالدی وکل ایله ستمکارک عقالری باشلرینه کلدیک زمان سؤال ایلدی :

— نه در بو حال سز بریریکزی طانیورمی ایدیکز ؟ .. دیدی .. پادشاهک بوسوزی اوزرینه کل سرکدشترینی کلاملاً نقل ایدمک :

— فرمان سزک پادشاهم ! .. دیدی .. پادشاه ایکی یچاره عاشقی بریرینه قاوشدیرمق ایچون در حال نکاح ایدیلوب دوکون تدارکنه باقیمه سنی امر ایلدیک زمان ستمکار پادشاهه دطا ایدوب :

— اقدام مساعده ایدیکز دوکون شمدی پایلمه سنون بنده پدر و والدم وار .. یالکز سزدن رجا ایدرکه سرای هاپونکیزده بر مدت مسافر قاللمز ایچون مساعده بیوریکز ! دیه رجا ایلدیک زمان پادشاه :

— فصل ایتر ایسه کنز اوله پاییکز بوراسی دخی سزک کندی سزیکزدر .. دیهرک در حال بر سزایک بو ایکی عاشق ایچون یکیدن دوشه نلمه سنی امر ایلدی ..

پادشاهک امری اوزرینه سرای دوشندی ، ستمکار ایله کلک خدمته لک جوق خادم و جاریه لر تدارک اولندی ، اونلر بو صورته ذوق وصفاده اولدیلر .

دیگر طرفدن خراسان پادشاهی ایله وزیرى تبدیل قیافت ایدمک اولادلرینی آرایوب بولق امیدیه سیاحتیه چیمشلردی .. هر نه ییه کیتدیله سه ده بر درلو بوله مدیلر ، هر کیمه سؤال اولندیه

درحال اوراده بولان خدمتچر پادشاهه کیدوب :

— افندم کلی ایله ستمکارک پدرلی کلدی . . ديه خبر

ويرديلر . .

پادشاه بو خبردن منون اولهراق قالقوب کلی ایله ستمکارک بولنديقي

دائرةيه کلدی ، بولر دخی کوروشديلر . . پادشاه درحال ضیافت امر

ایلدی . .

بر قانچ کون دها اکلندکدن سوکرده خراسان پادشاهی کیتملری

ایچون شاهدن مساعده ایستدی ، شاه درحال تخت روانلر حاضر-

لنسی امر ایلدی کلی ایله ستمکاره پک چوق هدیهلر احسان ایلدی .

پادشاه ایله وزیر و عاشق ایله مشوق منون و مسرور عکلتلریه

عازم اولديلر . . خراسانه اوج کون قدر قالدیقي زمان شهره خبر

کوندريدلر . .

بانوی شکر لب بو خبری آلدیقي وقت کله قارشى قلمبده الان

کینی اونودودوق پاننده بولان جورى به :

— قیزم کلی و ستمکاری بالاری بولش کیورلر ، بارین آلاى

ایله استیاله کیده چکیر . . دیدی . . جورى بو خبری ایشیدنجه بانوی

شکر لبک پانندن قالقوب شهرک کنار بر محله سنده اوتوران بر جازو

قاربشک اویسه کیتدی ، جازونی اوده بولهرق :

— والدمکچم سحابک آلتون ورنه حکم وزیر کیتدی ایله کلی پادشاهک

اوغلی ستمکاردن آتیر . . ديه زجا ایلدی . . جازو قارى دخی :

— سن مراق ایته قیزم بن اوللری بری بولرندن آتیریرم دیوب

هان خانه سنی ترک ایدمروک اوج کونلک یولی سحر قوتيله اوج ساعده

قطع ایلدی . .

عزیز باشکیز ایچون اولسون کیمدن ایشتیکیز بو سرانجامی

آلدی کلی

ایکی سیاه کلیر بخارا بولندن قوجاقلامش بربریشک بلندن

ترک دیار ایچن اول ایکی عاشق فاک سیمندن دوران اللندن

کنداردن بولرلرک بربرلریه بیت سویلایکسی کورمن ستمکار خبر

ایده میروب شویقی سویلهدی . .

آلدی ستمکار

املکیز سزک اولدی هبا خبر ویر بکاکل قلو شها

قیزکزی اگر کوریر ایسه کیز نهویر رسکیز عجیب مژده لیکا

آلدی شاه

کوستر جالکی کوردم جانی سکا قربان ایدمم

مژده بهاسنی ایستر ایسک کلی سکا مژده دیبه ویردم

آلدی کلی

اول پادشاهم ایله کدی عاز بیلکچی اولوب ایله کی زار

پادشاهم سکا مژده لر اولسون بن کولم پاننده در ستمکار

دیه سازنی اللندن بر اقدیقنی زمان پادشاه ایله وزیر منوینلرندن

کندیلیرنی غائب ایلدیلر . .

کلی درحال پاننده بولان خدمتچیره امر ایلدی پادشاه ایله

وزیری سرپاه آلدیلر و یوزلرینه کلاب سرپلکری زمان عقالری

باشلریه کلدی واولادیله کوردیلر . .

والدهسى فریاد ایدمرك بو ییتی سویله دی :

آلدى بانوی شکرل

یدی یلدرستمار غم غربت چکیور بورایه کلدیکنه پشیمان اولش
بودن صوکره شتمكار بورولم سنك کلی بردیو آلوب کیتشد

دیوب کسدى و شتمكاره :

— اوغلن کل بو سودادن وانز کچ باق کل سنی ایسته میوب کنه
ترک ایدمرك صاووشوب کیتدی . . . هایدی چیزمه لریکی و قلیجی
چقار یوقاری کل . . . دیدی . . . شتمكار باشی صاللا یوق :

— والده اوله عهد ایتدکه شهره کلدیکم زمان بیوب ایچمه دن
وصویمه دن دوغری مزارلغه کیدمرك دعا ایلدکن صوکره سراپه
عودت ایلزم عهدی یرینه کتیرمک ایچون بکا مساعده ایدیکز
شیمدی عودت ایدم . . . دیدی . . . بانوی شکرل کوردیکه شتمكار
سوز دیکله میور :

— پک اعلا ! . . ديه کیتمه سنه مساعده ایلدی و شتمكارى تعقیب
ایدمرك قطعیا یانندن آیرلمه لری ایچون ایکی خادمه امر وروب
کوندردی . . .

مزارلغه کلدکلری زمان شتمكار خادمه :

— کیدک پدر و والدهم سویله پک یدی ییل بکلدیله، ده طقوز
ییل بکلسونلر عودت ایدرمه نه اعلا اگر عودت ایتر ایسم ایکی
مزار یلدیروب برینک طاقی اوزرینه کلک دیکرینه ده بن اسمی
یاؤدیرون و هر جمعه کیدوب زیارت ایدمرك روحزده فاتحه اوقوسونلر
دیدى . . .

کیجه لین کلک چادرینه داخل اوله یوق بر دسیسه ايله آشیردی
و دوغرب کو توروب بر مفاردهه حبس وال ، آققرینه زنجیر اوردی
و ایکی کونده بر دفعه اولیه جک قدر اکک کتیروب وریبوردی . . .
دیگر طرفدن شتمكار صباح اولوب کلک چادرینه کلدیکی زمان
اوراده بوله مدی، مراق ایدمرك پدرندن :

— باباجنم کل عییا نه طرفه کیتدی . . . ديه سؤال ایلدیکی زمان
پدری :

— اوغلن بلکه شهره کیتشد . . . جوانی ویردی ، اورادن
قالتوب شهره کلدیله . . .

شتمكار سراپه کوردیکی زمان کوردیکه والدهسى بانوی شکرل
جوری ودها پک جوق چاریه :

— صفا کلدیکنز : ديه کندیلریخی استقبال ایتدیله اما ایچلر نده
کل یوق ایدی . . . شتمكار دها زیاده دوجار حیرت اوله یوق :

— والده کل کله دیمی : . . ديه سؤال ایلدی والدهسى :

— خایر اوغلن کلک سرکله برابر اولدیغی خبر آلمش ایدک بنده
شیمدی سزدن سؤال ایدم جکدم . . . جوانی ویردی . . .

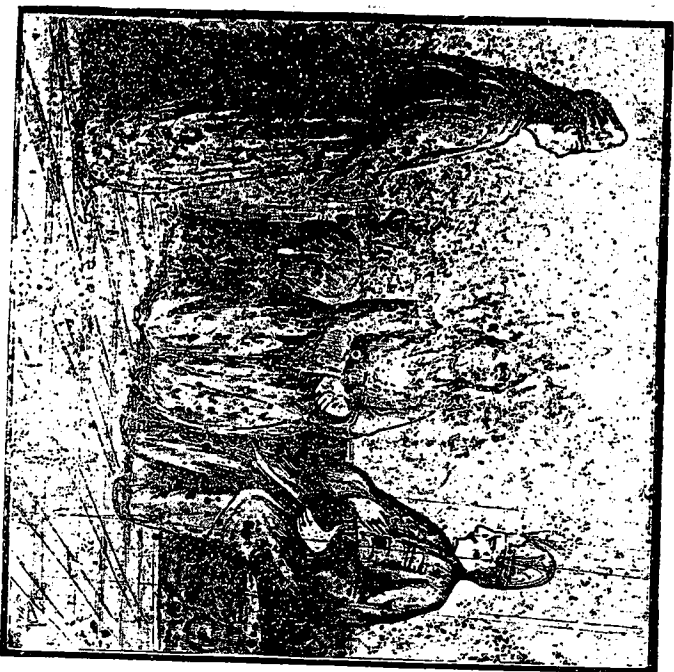
شتمكار کلک کنه بر فلاکته اوغرا دینی آکلا یوق درین بر آ .

چکوب بو ییتی سویله دی . . .

(آلدى شتمكار)

انا صانه جوری بکا بار اولور ایتم بیلل کبی اه وزار اولور
نه چارمه کن غافل بولدم قورقورم جازویه کل شکار اولور
دیوب ییتی تمام ایلدیکی زمان قلیجی الینه و اتی بدکنه الوب
سرایدن دیشاری چیقوب کیتدی . . .

— کای آرارم .. ديه جواب وريدی زمان جازو :
 — کل بکا بر پوسه ویر کئی سکا کوسترهیم .. ستمکار ایسه
 بر حبله ایله جازوی تائف ایچی دوشونورک :
 — امان کل آل .. بالکز بن کئی کورهیم .. دیدی .. جازو

زفاف کیجه سی جور بک کل ایله ستمکاره خد متایچی

ستمکار دن بر جوانی آ لجه پانه یاقلاشدی . ستمکاره در حال خنجرینی
 چکوب جازونک فنبه صاپایا یوق جاتی جهنه کوندردی .
 بو بالادن قور تولدینی ایچون جناب حقه شکر ایوب منارونک

خادملر دوتان ایستمدیلر سده ستمکار النده کی قلیجینی کوستره زک :
 — کیتیر سه کیز جانکیزی جهنه کوندریم .. دیدی خادملر ،
 جاز ناچار عودته مجبور اولدیلر ..

بانوی شکریل بو خنجر آلدی زمان در حال ایکی جازو قازی
 بولدیر هرق بیکر آلتون ویردی و :
 — ستمکاری نه طرفده بولیر ایسه کیز آلوب کتیرک ديه رجا
 ایله دی ..

جازو لر خفقوز سه دنیاک هر طرفی دولاشدیلر بر دلو ستمکاری
 بولنه موفق اولدمقلری کئی بر خنجر دخی آلمدیلر ..
 دیگر طرفدن ستمکار خراسانی ترک ایله کدن صوکره طقوز
 سه کیزی بر خنجر آلمدی و فریاد و فغان ایوب طاغلرده کیزی ..
 نهایت بر کون ییشم طاغلن کنارنده بریکار باشنه کلوب آبدست
 آلهرق ایکی رکعت نماز قیلدی و خلوس قلب ایله جناب حقه نیاز
 ایوب :

— یازم باجانی آل ویا کئی بکا کوستر ديه آغلادی . جناب
 حق دعاسی قبول ایله دی و او آند خضر علیه السلام کلوب :
 .. — اوغلا مکدر اوله سنک کلک بو منارونک ایچنده در . لکن
 دقت ایت جازو قالدین کلوب سنبده حبس ایچسون .. دیوب اورته دن
 غایب اولدی ..

ستمکار منارونک قاپوسنه دوشری ایلر و لهکه باشلا دینی زمان
 کوریکه اوله بر حیمیه کورتلر عقل باشندن کیدر سیک ناز و ادا ایله
 کندوسنه دوشری کیسور باقلاشدینی وقت ه
 — شام بوراده نه کیتیرورسکیز .. دیدی ستمکار :

ديه كلك باغلرینی چوردی، اوپوشوب قولقشیدیلر، اورادین چقبوب زردهسك خراسان ديه يوله روان اولدیلر، خراسان شهرینه یقین کلدکلری زمان پادشاهه خبر کوندردیلر...

هر کس کل ایله ستمکارک عودتدن ممنون اوله رق استقبانه قوشیدیلر...

جوری ایسه بو خبری الدینی زمان حیرتله دوشه ركه كلك نه صورتله قورتولدینی مراق ایدیور و جاذونك کلهسنی صبرسزقله

بکلیوردی...

حاصل کلام بویوک بر الای ایله شهره داخل اولدیلر... ستمکار

سرایه، کل دخی کندی خانه لرینه کتدی، قربانلر کسپه ركه فقرايه

تقسیم ایدیلدی...

سرای خلقی سرور ایچنده دوکونی صبرسزقله بکلیورلدی.

دو کوندن اول بر کون بانوی شکرل ستمکاره:

— اوغلم بونجه ییل کل ایله محبت ایدیورسك هیچ اولنر ایسه

بر دفعه ده جوری به کولر یوز کوسترده اوده بمنون اولسون کیجه

و کوندوز سنك عشقندن کوزینه اوتهو کیرمیور.) دیدیکی زمان اوراده

بولنان جوری جوری بو ییتی سویله دی...

لالدی جوری

ایچلمش کل کوزل قوقار ستمکار زه می فشار

بو بر علتدر اقدم کزن عورت چابوق قاقار

دیدى... ستمکار بونی ایشیدنجه:

— دورمه اوراده رزیل قیز شیمدی سنی هلاک ایدم دیدی.

ایچنه دوغری ایلروله دی... بر از یوردکدن صوکره کوزینه چاربان منظره قارشوشنده کندینی ضبط ایدمه ركه آغلادی.

كلك باشنه کلن بویلا بیجاریه هلاله دوندیرمش ایدی ال وایاقلری زنجیر ایله باغلامش وطقوز سنه کونش یوزی کورمیركه بر مناره نك

ایچرو سنده قالمق بویوک بر فلاکت ایدی...

ستمکار جان وکولکلن بر آه چکهره ک بوییتی سویله دی...

(آلدى ستمکار)

طقوز ییلدر غربت قهرین چکرم مجنون کی طاعنزه بن کزمرم

حضرت حضرتدن الدم خبری الم چکمه کولم بئدك چوزهرم

کل ستمکارک کلدیکی اکلایه رق بوییتی سویله دی:

(الدى کل)

النه باق انه قلنج باغلر قولنه ارتق بن ستمکارق قربان اولم بولنه

(الدى ستمکار)

قنى مجنون کی طاعنزه صالدك بنی شیمدی کورمه یوزیکی الیم غیری سنی

(الدى ستمکار)

بو کوزلر بردخی دنیا کورمه سون ستمکارم واروب مراد الله سون

وارکیت بکیت وارکیت سنده بولکه جازو کلوب سنی شکار قیلسون

(الدى ستمکار)

شکر بولوب جالکی کورمشم سکا مزده جازوینی اولدیرمشم

وهمان دوکون قورولسون بن کلی ا لایم دیه والدهسنه رجا ایلدی ..

والدهسی دخی :

— پک اعلا .. دیهوک دوکون ایچون اس ووردی فرق کون

فرق کیجه دوکون پایدیلر ، دولو شنلکلر ایله ستمکاری کله نکاه

ایدوب کرده قویدیلر ..

کردک کیجهسی ستمکار کوردیکه جوری کندیلرینه خدمت

ایدیور کله :

— بو کافر قیز بوراد دورمش زه خدمت ایدیور سزک

طقوز ییل مناردهه حبس اوله کنزه سبب اولدی بن بو قیزی شیمدی

تلف اندیریرم .. دیدی .. کل ستمکاره رجا ایدمک :

— شام او بکا نه پادی ایسه بن عفو ایلدم .. اگر بی

سور ایسه کنز یارین جوری بی ده نکاح ایدوب آلیکز دیدی ..

ستمکار موافقت ایدوب ایرتسی کونی جوری بی دخی نکاح ایدوب

آلدی مر اکیکی مرادلرینه نائل اوله رق ذوق صفا ایله اصرار عمر

ایلدیلر ایشته بویایی یچاره ماشفک حکایهسی دخی بوراده ختام بولدی.

اگر پادشاه عهدنده ثبات ایدوب وزیرک فقیرلکینه باقیه رق قیزی

اوغلنه اللش اولسه ایدی ابی یچاره مک باشنه بو فلا کتر کلز

ایدی ..

ختم

